

ทรัพย์สาตร์

ชั้นต้น

ของ พระยาสุริยานุวัตร

เล่ม ๑

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๑,๐๐๐ ฉบับ

ราคา ๒ บาท

มีกรรมสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

โรงพิมพ์บำรุงนุกอ

ที่ ๒/๓๙

แจ้งความกระทรวงธรรมการ

หนังสือ ทรพัสตรา ภาค ๑ ภาค ๒
ของ พระยาสุริยานุวัตร พิมพ์ครั้งที่ ๑ (หนึ่ง) ใน
พ.ศก ๒๔๕๘ อนุญาตให้ ใช้ในโรงเรียนได้

(เช่น) เจ้าพระยาพระเสด็จ

เสนาบดี กระทรวงธรรมการ

ณ วันที่ ๑๔ มิถุนายน พ.ศก ๒๔๕๘

(ใบ อนุญาตนี้ - เปนใบ อนุญาต ขั้ว คราว พิมพ์ คราว หนึ่ง ๆ)

สารบัญ

ทรัพย์สินสาร

ภาค ๑ การสร้างทรัพย์สิน

หมวด ๑	ว่าด้วยคุณประโยชน์	หน้า ๑
หมวด ๒	ว่าด้วยลักษณะทรัพย์สิน	หน้า ๔
หมวด ๓	ว่าด้วยสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดทรัพย์สิน	หน้า ๘
หมวด ๔	ว่าด้วยลักษณะแรงทำการ	หน้า ๑๒
หมวด ๕	ว่าด้วยวิธีบันทึกทำการ	หน้า ๒๗
หมวด ๖	ว่าด้วย การระดม	หน้า ๔๕
หมวด ๗	ว่าด้วยทำนองทำการอย่างใหญ่และทำการ อย่างน้อย	หน้า ๔๘
หมวด ๘	ว่าด้วยลักษณะทุน	หน้า ๕๘
หมวด ๙	ว่าด้วย การลงทุน	หน้า ๖๖
หมวด ๑๐	ว่าด้วย กฎกรรมตาซึ่งเป็นที่บังคับ ให้เกิด ผลเป็น ทรัพย์สินเพิ่มพูนยิ่งขึ้น	หน้า ๗๕
หมวด ๑๑	ว่าด้วย กฎกรรมตาซึ่งเป็นที่บังคับให้ทุน เพิ่มพูนยิ่งขึ้น	หน้า ๙๕

ภาค ๒ การแบ่งปันทรัพย์สิน

หมวด ๑	ว่าด้วย กรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สิน	หน้า ๑๑๓
หมวด ๒	ว่าด้วย ทรัพย์สินซึ่งดำรงเป็นผลจนแล้วจะได้ เป็นส่วนแบ่ง บั้นแก่คนจำพวกใดบ้าง	หน้า ๑๒๐
หมวด ๓	ว่าด้วย ค่าเช่าที่ดิน	หน้า ๑๒๘
หมวด ๔	ว่าด้วย ค่าแรง	หน้า ๑๔๔
หมวด ๕	ว่าด้วย ค่าไร่	หน้า ๑๖๘
หมวด ๖	ว่าด้วย ด้มาคม คนทำงาน	หน้า ๒๐๔
หมวด ๗	ว่าด้วย ผลกำไรของการประมัตต์แข่งขัน	หน้า ๒๒๓
หมวด ๘	ว่าด้วย วิธีทำการร่วมกัน	หน้า ๒๒๗
หมวด ๙	ว่าด้วย การศึกษาและการประหยัดทรัพย์สิน	หน้า ๒๓๗

แก้คำผิด

หน้า	บันทึก	คำผิด	คำถูก
๑๑	๒	เล็หือ	เล็หือ
๖๙	๑๘	เวง	แรง
๘๐	๗	นำ	ท่า
๘๖	๒	ปลุก	ถู
๑๐๑	๑๘	รง	รุง
๑๔๒	๔	ไป	ไ้
๑๔๖	๔	ค้องคกถ่า	ถ่าค้องคก
๑๕๐	๑๔	จำเปนนนพอ	จำเปนนน
๑๘๑	๕	มถ	มุด
๑๘๒	๒	เขามาก	เขาค่มาก
๑๘๕	๓	นีน-ตะ /	นีนตะ /
๒๐๔	๑๒	Trohe	Trode
๒๑๖	๑๖	ไม่บ่าเห็นจ	ไม่ได้บ่าเห็นจ
๒๑๘	๙	เห็นผด	เห็นแก่มด
๒๒๐	๓	วิฐบด	วิฐบด

หน้า	บันทึก	คำผิด	คำถูก
๒๒๔	๓	ปรเ	ประ
๒๓๐	๖	ทวิ	ทวี
๒๓๒	๑๕	ไช	ไช
๒๔๕	๖	มก	ทม
๒๕๖	๑๐	เตียเก่าเรียน	เตีย คำเก่าเรียน

คำนำ

วิชา ทฤษฎีสารัตถ์ ซึ่งชี้แจง ความเลียดในหลักฐานของการ สร้าง
ทฤษฎี การ จำหน่าย ทฤษฎี การ แลกเปลี่ยน แล การใช้ทฤษฎี
ซึ่งรวม ทั้งสิ้น จะ จัดได้ว่าเป็น ความรู้ ในการ ทำมาหากิน ของ บุคคล
ทั่วไป โดยทางที่จะใช้ทฤษฎีให้เบ็ดเสร็จน้อย และให้ ได้ประโยชน์
มาก ที่สุดที่จะทำได้แก่ บุคคล และบ้าน เมือง นั้น ข้าพเจ้า เชื่อว่า
จนทุกวันนี้ยังไม่มีผู้ใดได้ รวบรวม แต่ง เรื่อง หรือแปล ออก จากตำรา
ของ ชาว ประเทศยุโรป พิมพ์ขึ้นเป็น ภาษาไทยบ้างเลย และได้
ทราบ ว่า กรม ศึกษา ของ รัฐบาลก็ จะ จัดการ ส่งอน วิชา นี้ ขึ้น ตาม
โรงเรียนในเร็ว ๆ นี้ด้วย ข้าพเจ้า เห็นว่า จะ เป็น ประโยชน์
แก่ ผู้ที่จะ ตั้ง ต้น ศึกษา วิชา ทาง นี้ อยู่บ้าง จึงได้เรียบเรียง แต่ง
ทฤษฎีสารัตถ์เล่มนี้ขึ้น ตามตำราที่ข้าพเจ้าได้ศึกษามา ถึงจะได้
ความรู้ ใน หนังสือนี้ แต่เด็กน้อยก็ เชื่อว่า จะ เป็น การ แนะนำ แก่ผู้
ที่จะตั้ง ต้น ศึกษา ซึ่งไม่มีโอกาสที่จะ หมั่น ไปนั่งฟังเด็กเชอร์ ใน โรง
เรียน แต่วันละน้อยได้ หรือเมื่อได้ฟังเด็กเชอร์ มาแล้ว จะ อ่าน
ทฤษฎีสารัตถ์นี้ เป็น เครื่อง ประกอบ ความตรึกตรองต่อไปก็ได้

ที่ข้าพเจ้า ต้อง จำเป็น กล่าว ความ ขำข่อย ๆ จนรู้สึก ว่าผู้ อ่าน
อาจ เบื่อหน่ายไปได้บ้าง นั้น เป็น เหตุ เพราะ จะให้คน ทั้งหลาย ที่
ไม่ได้เป็น นักเรียน อ่าน เข้าใจความ มุ่งหมาย ของข้าพเจ้าให้ง่ายขึ้น

ไม่ให้เป็นการได้หน้าล้มหลัง ต้อง พลังดู หนังสือ ย้อน หลัง ขึ้นไป
บ่อย ๆ นั้นเป็นต้น คิดเห็นว่าพูดให้ชัดเจนเสียทีเดียวดีกว่าที่
จะพูดแค่ห้วน ๆ ให้เข้าใจยากไป

ในบรรดาผู้ที่ยังไม่ได้ศึกษาวិชาทางนี้บ้าง เชนนั้น ข้าพเจ้า
ขอแนะนำผู้ที่ จะเรียน ทำราชการ แต่ผู้ที่ จะเรียน ทำการ ค้าขาย
หรือ ทำมาหากิน เป็น ผลประโยชน์ นั้น ให้ ได้อ่านทรัพย์สิน ตำรวิน
โดยจำเพาะ โดยที่เชื่อว่า เมื่อได้อ่าน แลได้ ใช้สติปัญญา
ตรึกตรอง ตูตาม ข้อความต่าง ๆ ที่ ได้กำหนด ลงไว้ตาม แบบแผน
ของ นักปราชญ์แต่ก่อน แลในบัดนี้แล้ว คงจะได้ความรู้
ในตำรานั้น ไปใช้เป็น ประโยชน์ ได้เป็น แน่ แลถึง อย่างไร ก็ คง
จะดีกว่าที่ไม่ได้ ศึกษาวิชาทางนี้บ้าง เชน

พวกไทยเราแทบทุกคน ที่ได้เดินทางไกลไป นอกพระราชอาณา
เขตร์สยามนั้น พอต้องเข้าไปใน เขตร์แดน ของ ประเทศอื่น เห็น
ประมุขชน พลเมือง ต่าง ชาติต่าง ภาษา ที่นั่ง ห่ม แต่ง ตัวผิดกัน
กับเรามี กิริยา อริยาครัย ถ้อยธรรมเนียม แล คำสันนิษิตกับเราโดยทั่ว
ไปแล้วคงจะนึกเห็น เป็น พวกเรา พวกเขา ชัดแจ้ง ขึ้น กว่าแต่ก่อนใน
ทันใดนั้นเอง แลเหตุที่ พัดพรากจากบ้าน เกิด เมืองนอน ของเรา
ออกไป อยู่ใน หมู่คน ต่างประเทศ จน รู้ลึก เบียดยวเปล่าเศร้าใจคิด

ถึงบ้าน แด ญาติ พี่น้อง เพื่อน รัก หนักขึ้น เมื่อใด เมื่อ นั้น และ จะ
 เป็น เวลา ที่ จะ รู้ ตำนาน ได้ ว่า ข้อความ รักชาติ คำสอน แด พระมหา
 ภารทรา ของ เรา ที่ เป็น กัน เอง กับ เรา แท้ นั้น มี แก่ แก่ อยู่ ใน
 หัวใจ ที่ จริง ของ เรา เพียงใด ใน ที่ สุด เมื่อ ได้ ไป พบ ประชน ไทย ชาติ
 เดียว กัน เมื่อใด ถึง จะ ไม่ ได้ รู้ จัก คุณ เคย กัน มา แต่ ก่อน พอ
 แด เห็น กัน เขาก็ ให้ หนัก รัก กัน เสีย แล้ว เกิด มี ความ เมตตา ปราณี
 มี หัวใจ เอื้อเฟื้อ แก่ กัน ขึ้น ใน หัน โคน นั้น เอง ความ รู้ สึก อย่าง นี้
 มี หัว หนัก คิด กัน ว่า เมื่อ ยัง อยู่ ใน เมือง ไทย ด้วย กัน เห็น หน้า
 กัน ซินตา อยู่ เสมอ บรรดา นัก เรียน ที่ ออก ไป ศึกษา วิชา อยู่ ใน
 ประเทศ ยุโรป แด ที่ อื่น ๆ ก็ คง รู้ สึก เช่น นี้ เหมือน กัน แด เมื่อ ได้
 อยู่ ใน นา ๆ ประเทศ ช้านาน ไป ถึง เกิด เห็น ความ จำ เริญ ของ
 เขา บาง อย่าง ที่ ดี กว่า ของ เรา มาก เท่าใด ก็ อยาก จะ ให้ เรา ทำ ได้
 อย่าง เขาบ้าง ความ รัก ชาติ มี แก่ แก่ ขึ้น แล้ว ความ ทน ใจ
 ที่ อยาก จะ ช่วย บ้าน เมือง ช่วย ชาติ ของ ตัว ให้ จำ เริญ ยิ่ง ขึ้น จน เท่า
 เทียบ กับ ชาติ อื่น ได้ บาง นั้น ถึง จะ แก่ แก่ ขึ้น ตาม กัน เป็น บรรดา
 อยู่ เอง ใน ที่ สุด แม้ แต่ ผู้ ที่ ไม่ ได้ ย่าง ออก ไป นอก ประเทศ เลย
 ได้ เห็น แด ชาว ต่าง ประเทศ ใน เมือง ที่ เขา มี วิชา ความ รู้ แด มี
 ความ ขยัน การ งาน หรือ สึก แต่ ว่า ได้ ชาน หนังสือ รู้ วิชา คราว

แต่เรื่อง การทำมาหากิน ฤๅวิชาจัดการปกครอง บ้านเมือง ของเขา
 ว่าดีกว่าของเราข้อใด ก็คงจะอยากให้ชาติของเราทำได้ ดั่งเมื่อ
 เขาบ้าง จะช่วยชาติของเราทางไหนได้บ้าง จะช่วยด้วยกำลัง
 ร่างกาย หรือด้วยความคิดที่ดี แม้แต่จะเป็นประโยชน์แก่ชาติแต่
 ลึกเล็กน้อยเพียงใด ถ้ามีโอกาสช่วยได้บ้าง แล้ว ก็ไม่ควร
 จะรังเกียจอยู่

เหตุที่ได้ยกมากล่าวนี้เอง เป็นเหตุที่ได้ชักชวนให้ข้าพเจ้า
 วิจารณ์เรียบเรียง แต่งหนังสือเรื่องนี้ขึ้น โดยความหวังใจว่า ทรรศนะ
 ตำราของ ข้าพเจ้านี้ จะชักชวนให้ผู้อื่น ที่มีความรู้ดี
 กว่า วิจารณ์ แต่งหนังสือ แลหาเรื่อง มาแนะนำ ถึงสอนแต่เพิ่มเติม
 ข้อความ บางข้อที่ข้าพเจ้า ละเลยเสีย นั้น ให้ดียิ่งขึ้นไปใน
 ภายหน้า เพื่อจะได้เป็น ประโยชน์แก่ชาติสยามยิ่ง ขึ้น เสมอไป
 ข้าพเจ้าต้องยอมรับเสีย แต่เดี๋ยวนี้ว่า จำนวนที่ใช้นั้น เป็น
 จำนวน ที่ออกจากความศรัทธาของใน ภาษาอื่น เป็นต้น มา เพราะ
 ฉะนั้น จึงพึงไม่เรียบเรียง อย่าง ที่จะได้เขียน ลง ตาม ความศรัทธาของ
 ใน ภาษาไทยแท้ แต่เชื่อ ว่าเมื่อผู้อื่นอ่าน เขาจะได้อรรถาธิบาย ถึง
 จำนวน จะไม่ดี ก็คง จะให้อภัยแก่ ข้าพเจ้า บ้าง

(เช่น) พระยาสุริยานุวัตร

ทรัพย์สิน

ภาค ๑ การสร้างทรัพย์สิน

หมวด ๑ ว่าด้วยคุณประโยชน์

ความปรารถนาอันเดียวของมนุษย์ในกิจการที่คิดจะทำ หรือคิดจะละเว้นเสียไม่ว่าหนึ่ง เมื่อพิจารณาแล้วก็ได้ใจความว่า เพื่อมุ่งหมายจะหาความสุข หรือจะหลีกเลี่ยงความทุกข์เท่านั้น กิจใดที่นำความสุขคือความพอใจมาให้ ก็เรียกว่ากิจนั้นเป็นคุณเป็นประโยชน์ กิจใดที่นำความทุกข์ หรือนำความไม่พอใจมาให้ เรียกว่ากิจนั้นไม่เป็นคุณเป็นประโยชน์ และเพื่อจะหลีกเลี่ยงความทุกข์ไปหาความสุข จะประกอบกิจการอย่างใด ก็เป็นอันว่าเพราะปรารถนาคุณประโยชน์อย่างเดียว แต่ความสุขและความทุกข์ไม่มีเส้นชัดเจนเป็นเขตรองตรงไหนแน่ ความพอใจใจของมนุษย์จึงไม่มีที่สิ้นสุดได้ และความมุ่งหมายที่จะทำคุณประโยชน์ก็ย่อมไม่มีที่สิ้นสุดเหมือนกัน

ในความมุ่งหมายที่จะหลีกเลี่ยงความทุกข์ไปหาความสุขนั้น
 ธรรมชาติของมนุษย์ในขั้นต้น ก็พึงจะชวนช่วยประกอบการหา
 อาหารเลี้ยงชีพ ให้พ้นจากความเวทนาอดหิวเพื่อจะครอง
 ชีวิตไปก่อน ประกอบกิจได้สำเร็จความปรารถนาในส่วนตัวแล้ว
 ต้องทำการแผ่ไปถึงบิดามารดาบุตร ภรรยา ทั้งญาติและ
 มิตรที่พึงพาอาศัยอยู่นั้นด้วย อดุสสัทธบุรุษบ้านเรือนที่
 อาศัย และชวนช่วยสั่งสมเลี้ยงอาหารและโภคทรัพย์ขึ้น
 เป็นทุนไว้สำหรับใช้เมื่อเวลาป่วยไข้ชราพิการ และเพื่อจะรักษา
 ทุนเหล่านี้ไว้ให้ยืนนานมั่นคง ก็ต้องร่วมมือกันคิดอ่านจัด
 การป้องกันโจรผู้ร้ายภายในภายนอกมิให้แย่งชิงเอาไป ต้อง
 พยายามป้องกันรักษาความอริสราพของชาติ ด้วย
 ความหวงแหนอย่างยิ่ง เพื่อจะไม่ให้ข้าศึกศัตรูต่างชาติเข้ามา
 ย่ำยีบีฑาได้ มิฉะนั้นความตกทุกข์ได้ยากจะมาถึงตัวเมื่อปลาย
 มือ ถิ่นฐานบ้านเรือนของใคร นับกันว่าเปนสมบัติของคนนั้น
 เราเกิดอยู่ในแผ่นดินใด ก็ต้องนับว่าเราเปนราษฎร หรือชาติ
 ซึ่งเปนเจ้าของของแผ่นดินนั้น อยู่คนหนึ่งด้วย เพราะฉะนั้น
 สิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่บ้านเมือง ก็เป็นคนเป็นประโยชน์

คุณประโยชน์

๓

แก่เรา สิ่งที่ไม่เป็น ประโยชน์ หรือ เสีย ประโยชน์ แก่ บ้าน เมือง ก็เป็น สิ่งที่ เสีย ประโยชน์ แก่ ตัว เรา เหมือน กัน อีกฝ่าย หนึ่ง เมื่อ เราเป็น คนใน แผ่นดิน นั้น ประโยชน์ ที่ เราทำได้ ด้วย แรง และ ความคิด ของเรา แม้แต่ สักเล็กน้อย ก็ต้อง นับว่า พอลอยได้ ถึง ชาติ และ แผ่นดิน นั้น ด้วย และ ถ้าเรา ประพฤติ มีดี ทำการ ทุจริต ชั่วร้าย ความร้าย ก็ พอลอย กระทบ ถึง ชาติ และ บ้าน เมือง ตาม ส่วน ผล ของ การ ที่ เราทำ ดี และ ชั่ว นั้น เพียงใด

ในการ ทำผล ประโยชน์ นี้ ส่วนตัวใคร ๆ ก็เลือก ทำตาม หน้าที่ ตามฝีมือ ตามกำลัง ตาม ความคิด และ วิชาความรู้ ความชำนาญ ที่ได้เล่าเรียนฝึกหัด มา และใน ลักษณะ ที่ จะ ทำการ อย่างใด ซึ่ง จะให้ ได้ผลเป็น ประโยชน์ ขึ้น ถึง ความปรารถนา นั้น ย่อม จะคิดหาทาง อันสั้น อย่างหนึ่ง อย่างใด ที่ จะ ออกแรง ทำการ ให้ น้อย ที่สุด ที่ จะทำได้ แต่ให้ ได้ประโยชน์ ให้มาก

ความเจตนา ของ คนทุกคน นี้ นอกจาก ที่ จะ คิดหา ประโยชน์ สำหรับตัว โดยที่ จะ ประพฤติ ตาม ความสั่งสอน ของ ศาสนา ซึ่งชี้ หนทาง ให้หา ประโยชน์ ใน โลกนี้ ตลอด ถึง โลกหน้า ที่เรียกว่า ทางธรรม แล้ว ในทางโลก ซึ่ง เกี่ยวข้อง ด้วยการ หาประโยชน์ สำหรับ

ตัวใน บัณฑิต โดยมาก ก็มุ่งหมายไปทาง จะชวน ชววย หาทรัพย์
 เป็นใหญ่ ใน เรื่อง ทรัพย์ นี้ เป็น เรื่อง ที่ หนังสือ นี้ จะ แนะนำ ให้
 พิจารณา รู้ ที่ บังคับ ต่าง ๆ ซึ่ง จะ ทำให้ ทรัพย์ นั้น มี เกิด ผล ที่
 บังคับ สำหรับ การ แยก เปลี่ยน และ ที่ บังคับ สำหรับ จะ จำหน่าย
 ใช้ ทรัพย์ นั้น ให้ เป็น ประโยชน์ เป็น ต้น จะ แนะนำ ให้ พิจารณา
 เห็น เหตุ ต่าง ๆ ที่ อาจ จะ ทำให้ บ้าน เมือง และ ประชุมชน รุ่งเรือง
 เจริญ ขึ้น ด้วย ทรัพย์ อัน เป็น ความ ปราถนา สำคัญ ของ คน ทั่วไป ว่า
 ในการ ทำ มาหาเงิน หมาย หาผล ประโยชน์ คือ ทรัพย์ นั้น จะ
 มี ทาง ได้ ทวง เสีย อย่างไรบ้าง แต่ เมื่อ จะ ชี้แจง ด้วย เรื่อง ทรัพย์
 แล้ว ก็ จำ เป็น จะ ต้อง กล่าว ให้ จะ เจ้ง เสีย ก่อน ว่า ทรัพย์ นั้น คือ
 อะไร (ดั่ง จะได้ ชี้แจง ต่อ ไป ใน บท หน้า)

หมวด ๒ ว่า ด้วย ลักษณะ ทรัพย์

นักปราชญ์ทั้งหลาย รวบรวมใจความ มาอธิบายไว้ โดย ย่อ ว่า
 ทรัพย์ นั้น คือ สรรพสิ่ง ที่มี คุณ ประโยชน์ และมี ค่า ซื่อ ขาย หยิบ
 ยก แยก เปลี่ยน กัน ได้ ทั้ง ต้อง มี ที่ สิ้น สิ้น ด้วย

ตัวใน บัณฑิต โดยมาก ก็มุ่งหมายไปทาง จะชวน ชววย หาทรัพย์
 เป็นใหญ่ ใน เรื่อง ทรัพย์ นี้ เป็น เรื่อง ที่ หนังสือ นี้ จะ แนะนำ ให้
 พิจารณา รู้ ที่ บังคับ ต่าง ๆ ซึ่ง จะ ทำให้ ทรัพย์ นั้น มี เกิด ผล ที่
 บังคับ สำหรับ การ แยก เปลี่ยน และ ที่ บังคับ สำหรับ จะ จำหน่าย
 ใช้ ทรัพย์ นั้น ให้ เป็น ประโยชน์ เป็น ต้น จะ แนะนำ ให้ พิจารณา
 เห็น เหตุ ต่าง ๆ ที่ อาจ จะ ทำให้ บ้าน เมือง และ ประชุมชน รุ่งเรือง
 เจริญ ขึ้น ด้วย ทรัพย์ อัน เป็น ความ ปราถนา สำคัญ ของ คน ทั่วไป ว่า
 ในการ ทำ มาหาเงิน หมาย หาผล ประโยชน์ คือ ทรัพย์ นั้น จะ
 มี ทาง ได้ ทวง เสีย อย่างไรบ้าง แต่ เมื่อ จะ ชี้แจง ด้วย เรื่อง ทรัพย์
 แล้ว ก็ จำ เป็น จะ ต้อง กล่าว ให้ จะ เจ้ง เสีย ก่อน ว่า ทรัพย์ นั้น คือ
 อะไร (ดั่ง จะได้ ชี้แจง ต่อ ไป ใน บท หน้า)

หมวด ๒ ว่า ด้วย ลักษณะ ทรัพย์

นักปราชญ์ทั้งหลาย รวบรวมใจความ มาอธิบายไว้ โดย ย่อ ว่า
 ทรัพย์ นั้น คือ สรรพสิ่ง ที่มี คุณ ประโยชน์ และมี ค่า ซื่อ ขาย หยิบ
 ยก แยก เปลี่ยน กัน ได้ ทั้ง ต้อง มี ที่ สิ้น สิ้น ด้วย

ตามความอธิบายนี้ เมื่อจะตั้งนิยามดูว่า สิ่งใดควรจะเรียกว่าทรัพย์สิน ก็ต้องพิจารณาว่าสิ่งนั้นจะมีประโยชน์และมีค่าหรือไม่ จะซื้อขาย ยืม ยัก แลก เปลี่ยน กัน กับสิ่งอื่นได้หรือไม่

อากาศที่เราใช้สำหรับหายใจเป็นต้นนั้น เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ถ้าอากาศไม่มีเราก็คงมีชีวิตอยู่ไม่ได้ แต่หากว่าอากาศมีอยู่ทั่วไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด ใครจะต้องการใช้จ่ายหายใจมากน้อย ดังเท่าใดก็ได้ ค่าแลกเปลี่ยนของอากาศนั้นก็ไม่มีอยู่เอง เพราะเมื่อเราหายใจเราไม่ต้องการ ออกแรง ทำการ อย่างหนึ่งอย่างใด ใครจะเอาอากาศมาขาย แลกเปลี่ยน เขาเงินของเราหาได้ไม่ เพราะเรามีใช้พอความต้องการ อยู่แล้ว

คนอาศัยอยู่ในเรือซึ่งลอยอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยา จะต้องการ น้ำกิน ดังเท่าใดก็ได้ น้ำนั้นก็ไม่มีค่าแลกเปลี่ยนอย่างใดที่จะเรียกว่าเป็นทรัพย์สินได้ แต่ถ้าคนนั้นไปอยู่ในที่ดอนจะต้องเดิน ลง มาตักน้ำหอบ หามขึ้นไปไว้ใช้ โดยที่จะต้อง ออกแรง เห็นตเห็นอบบาง ถ้าไม่ไปตักเองก็ต้องจ้างคนอื่นไปตักมาให้ คือเอาเงิน หรือ สิ่ง ของ ออกแลก เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว น้ำนั้นก็

มีค่ากลายเป็นทรัพย์สินทันที เพราะหน้าที่ของมัน ๑ มีประโยชน์
๒ มีค่าซื้อขายแลกเปลี่ยนกัน กับของสิ่งอื่นได้

เมื่อแยกลักษณะทรัพย์สินออกเป็นสามประเภทเช่นนี้แล้ว ก็พึง
จะยกตัวอย่างต่อไปนี้ว่า ของสิ่งใดจะมีลักษณะเข้าอยู่ในประเภท
นั้น ๆ บ้าง คือ

๑. สัมภาระ ทั้งปวง ที่เป็นสิ่งเป็นอันหนึ่ง มีค่าและนิยมกัน อยู่
แล้วว่าเป็นทรัพย์สินสมบัติ เช่น ที่ดิน, สวน, ไร่นา, บ้านเรือน,
ช้างม้า, โคกระบือ, 'ต้นผลไม้', เข้าปลาอาหารต่าง ๆ นานา
และเงินทองอันมีค่าแลกเปลี่ยนเป็นราคาเงินตราได้นั้น เป็นต้น

๒. แรงการทำงาน ซึ่งมีวิชาความรู้ความชำนาญ และความ
กิตติ ซึ่งจะแลกเปลี่ยนซื้อขายเป็นราคากันได้ เช่น แรงกุดแบก
หาม แรงคนไถนาเกี่ยวข้าว ช่างไม้, ช่างเหล็ก, ช่างปั้น, ช่างเขียน,
หมอยา, หมอกฎหมาย, ครูอาจารย์ เหล่านี้เป็นต้น จะแลกเปลี่ยน
กันแต่ถ้าพึงแรงต่อแรง เช่น ช่างไม้ทำการให้ช่างเหล็ก ๆ
ทำการให้ช่างไม้ หรือจะซื้อขายแลกเปลี่ยนแรงทำการนั้น
เป็นราคาเงินทองก็ได้

๓. ความเชื่อ คือความที่ไว้วางใจแก่กันได้ว่าจะทำจริง
ตามสัญญา หรือจะสุจริตซื่อตรงไม่ฉ้อโกงนั้น อันมีค่าแลกเปลี่ยน

ซื้อขายกันเป็นราคาได้ ประสงค์สินค้าและค่าแรงทำการ มี
ตัวอย่างเช่น ธนาคารของรัฐเป็นต้น ธนาคารเป็นแต่กระดาษ
ขึ้นเดียว แต่รัฐบาลได้สัญญาว่าจะใช้เงินให้แก่ผู้ถือเท่าจำนวน
ที่ได้พิมพ์ลงไว้ ผู้ถือธนาคารเชื่อว่ามีการมติดังที่ จะเรียกเงิน
จากรัฐบาลตามจำนวนเมื่อใดก็ได้ ธนาคารนั้นก็มีลักษณะคล้าย
กับเงินตรา จะตกไปอยู่ในมือผู้ใด ผู้นั้น อาจจะมีการมติดัง
ในสรรพสิ่งของทั้งปวงที่ขายกันอยู่ในตลาด อันมีค่าแลกเปลี่ยน
เท่ากันกับจำนวนเงินในธนาคารนั้นได้ หรือจะใช้ธนาคารนั้น
ซื้อแรงคนมาทำการให้แก่คนก็ได้ การที่รัฐบาลออกธนาคาร
ก็เท่ากันกับขายความเชื่อ ซึ่งคนทั้งหลาย มีอยู่ต่อรัฐบาล
ส่วนจำนวนเงินที่จะได้นั้น จะอยู่ที่ไหนก็ตาม ผู้ถือเชื่อว่ามีการ
มติดังที่ในเงินนั้นแล้ว ก็เป็นอันใช้ได้โดยง่าย

กระดาษต่าง ๆ ของแบงก์ หรือผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งได้เขียนสัญญา
ลงไว้ว่า จะใช้เงินให้แก่ผู้ถือเช่นนั้นก็มีอีกหลายอย่าง ดังแต่
ว่าผู้ถือเชื่อแล้วก็เป็นอันใช้ได้เท่าเงินเหมือนกัน

เพราะเหตุฉะนั้น ความเชื่อจึงนับได้ว่าเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง
และเป็นทรัพย์สินสำคัญที่มีค่าซื้อขายแลกเปลี่ยนกันในการค้าขาย
มากยิ่งขึ้นกว่าเงินตราในบัดนี้ นับเป็นอันมาก ดังจะได้เห็นต่อไปอีก

ตัวอย่างที่ยกมากล่าวนี้ รวบรวมใจความว่าลักษณะของทรัพย์
แยกออกจากกันได้สามอย่าง คือ สมบัติที่มีค่าเป็นเงิน ๑
แรงทำการ ๑ ความเชื่อ ๑ การค้าขาย และการทำมาหากิน
ทั้งสิ้น ตกอยู่ใน การ แลกเปลี่ยน ทรัพย์สามอย่างเท่านี้

หมวด ๓ ว่าด้วยสิ่งสำคัญที่จะต้องใช้ในการ
ทำให้เกิดผลเป็นทรัพย์

ในการที่คิดจะทำมาหากินนั้น ที่แรกจะต้องตกลงเสีย
ก่อนว่าจะปรารถนาสิ่งใด แล้วจึงคิดต่อไปว่าจะทำประการใด
จึงจะได้สิ่งนั้นโดยง่าย

เพื่อประสงค์จะรู้ความนี้ เราต้องพิจารณาคือว่า ในฐานะ
ที่จะทำให้เกิดผลเป็นทรัพย์นั้น จะต้องอาศัยใช้สิ่งใดบ้าง

นักปราชญ์ทั้งหลายซึ่งแจ้งร่วมกันว่า สิ่งสำคัญที่จะต้อง
ใช้ในการที่จะทำให้เกิดผลเป็นทรัพย์มีสามอย่าง คือ

๑. ที่ดิน

๒. แรงทำการ

๓. ทน

คำ “ที่ดิน” ที่ใช้ในที่นี่ต้องใจความเต็มว่า ที่เกิดของ
สัมภาระทั้งหลายซึ่งการกของธรรมดาโลก คือ ดิน, พืชอากาศ,

ตัวอย่างที่ยกมากล่าวนี้ รวบรวมใจความว่าลักษณะของทรัพย์
แยกออกจากกันได้สามอย่าง คือ สมบัติที่มีค่าเป็นเงิน ๑
แรงทำการ ๑ ความเชื่อ ๑ การค้าขาย และการทำมาหากิน
ทั้งสิ้น ตกอยู่ใน การ แลกเปลี่ยน ทรัพย์สามอย่างเท่านี้

หมวด ๓ ว่าด้วยสิ่งสำคัญที่จะต้องใช้ในการ
ทำให้เกิดผลเป็นทรัพย์

ในการที่คิดจะทำมาหากินนั้น ที่แรกจะต้องตกลงเสีย
ก่อนว่าจะปรารถนาสิ่งใด แล้วจึงคิดต่อไปว่าจะทำประการใด
จึงจะได้สิ่งนั้นโดยง่าย

เพื่อประสงค์จะรู้ความนี้ เราต้องพิจารณาคือว่า ในฐานะ
ที่จะทำให้เกิดผลเป็นทรัพย์นั้น จะต้องอาศัยใช้สิ่งใดบ้าง

นักปราชญ์ทั้งหลายซึ่งแจ้งร่วมกันว่า สิ่งสำคัญที่จะต้อง
ใช้ในการที่จะทำให้เกิดผลเป็นทรัพย์มีสามอย่าง คือ

๑. ที่ดิน

๒. แรงทำการ

๓. ทน

คำ “ที่ดิน” ที่ใช้ในที่นี่ต้องใจความเต็มว่า ที่เกิดของ
สัมภาระทั้งหลายซึ่งการกของธรรมดาโลก คือ ดิน, พืชอากาศ,

สิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดทรัพย์สิน

๕

ความรื้อน ความเย็น และแสงสว่าง ประกอบกันทำให้เกิดมีขึ้น
เป็นขึ้นเอง เช่น พืช พันธุ์ต้นไม้สัตว์ และแร่ธาตุโลหะ ทั้งหลาย
เป็นต้น

พืชทุกอย่างที่คนทำขึ้น เป็นขึ้นเป็นอัน ก็เกิดจากพันธุ์
ไม้, สัตว์, หรือโลหะ และธาตุทั้งหลายทั้งสิ้น การกกรรมคา
ณีน แปรคก แด่ง สัมภาร เหล่านี้ขึ้นไว้ในที่ดินแล้ว เราต้อง ออก
แรง ประกอบกิจเพิ่มเติมอีก สัมภาร เหล่านี้ จึงจะเป็นผลเป็น
ประโยชน์

ที่ดิน ซึ่งเป็นที่เกิดแห่งอาหารของมนุษย์นั้น ถ้าไม่มีใครไป
ออกแรง หัก ร้าง ถาง พัง ดินไถคราด และหว่าน พืช พันธุ์ไม้
ลงแล้ว ก็ไม่เป็นเรือกสวนไร่นาที่เกิดผลประโยชน์ขึ้นได้ คนไม่
ซึ่งออก อยู่ ในป่า ถึงจะใหญ่โตงดงาม อย่างไรก็ดี หาค่ามิได้ ถ้า
หากว่าไม่มีใครไป สกัด พืช สัตว์ ถาก มาเลี้ยง ทำให้เกิด ผลเป็น
ประโยชน์ขึ้น แร่โลหะต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นแผ่นดินก็เหมือนกัน
แม้จะเป็นทองอยู่ ทองนั้น ก็ไม่มีค่าอันใด ถ้าไม่มีใครไป
ออกแรง ขุดคุ้ยเอามาใช้

น้ำนึ่ง ห่มบ้าน เรือนภาชนะใช้สอย และเลี้ยงอาหาร ซึ่งมี
ขึ้นไว้สำหรับความสุขของเรานั้น ถ้าจะได้มาแต่ละสิ่ง กว่

จะ เป็น รูป เป็น ผล ขึ้น คน จะ ต้อง ออก แรง ประกอบ ก็ ทำ การ
ตัด แปร แต่ง สรร ม่าก มาย นัก หนา ดัก เพียง ไต เพราะ ฉะนั้น จึง
เห็น ความ จริง ว่า ที่ ดิน นั้น ถึง จะ เป็น ที่ เกิด แห่ง สัมภาร อันบริบูรณ์
ก็ พิเศษ อย่าง ไต ก็ ต้อง ใช้ แรง ทำ การ โดย ขยัน ขัน แข็ง ประกอบ
ความคิด ความ ซำนาญ และ ความ อุตสาห ด้วย สัมภาร และ แรง
ทำ การ นั้น จึง จะ เกิด ผล เป็น ทฤษฎี ขึ้น ได้

ที่ ดิน และ แรง ทำ การ ประกอบ กัน เข้า จึง จะ เกิด ผล เป็น ทฤษฎี
ได้ ดัง ที่ กล่าว มา เช่น นั้น แล้ว ก็ จริง แต่ เพื่อ จะ ให้ เกิด ผล เร็ว ขึ้น
โดย ที่ จะ ทำ การ ให้ สดวก คน ทำงาน ใน ชั้น ต้น จำ จะ ต้อง ได้
กิน อาหาร เสีย ก่อน แม้ แต่ มือ เข้า สัก มือ เดียว ก็ ยัง ดี มิฉะนั้น จะ
ไม่มี แรง พอ ที่ จะ ทำ การ ให้ สำเร็จ ได้ อาหาร นั้น คือ ทน ซึ่ง ต้อง มี
ใช้ ด้วย จึง จะ ทำ การ ได้ ดี ยิ่ง มี สิ่ง สัม สำนอง อยู่ มาก ก็ ยิ่ง ทำ การ
ได้ สดวก มาก แต่ เสมียง อาหาร ก็ เป็น ผล ซึ่ง เกิด จาก ที่ ดิน และ
แรง ทำ การ เหมือน กัน จะ ส่ง สัม ขึ้น ใจ ให้ กิน ได้ หาย มือ ก็ โดย
ที่ ผู้ หา อาหาร นั้น เมื่อ หา ได้ มา จะ ไม่ กิน ให้ หมด ไป เสีย ใน มือ เดียว
คราว เดียว ต้อง อุด หัก ผ่อน กิน ผ่อน เก็บ ส่ง สัม ขึ้น ใจ สำหรับ
กิน ใน วัน หน้า ค่อย ไป จึง จะ เป็น ทน ขึ้น ได้

สิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิด ทรัพย์สิน

๑๑

เมื่อการเป็นดังนี้ก็จะเห็นได้ว่า คุณ นั้น คือผลของการ
ที่เราได้ผ่อนเสีหอบเก็บสิ่ง สัมประหยัดไว้ สำหรับจะใช้ให้เกิด
ผลเป็น ทรัพย์สิน ใน ภาย หน้าต่อไป หรือจะ กล่าว แต่ ย่อ ก็ คือ
คุณ นั้น เป็น ที่เกิด แห่ง กำไร หรือ คุณ เป็น สิ่ง สำหรับใช้ ให้เกิด
กำไร

คนทำนา เมื่อลงมือไถคราดไปจน ได้ตกกล้าดำนาแล้ว
ยังจะต้อง คอยไป อีก หลายเดือน จนกว่าเขาจะ สุก ได้เกี่ยว มา
สีตำผัดแล้วจึง จะหุงเข้านั้นกิน ได้ ในระหว่างเวลาหลาย
เดือนนี้ ถ้าไม่ได้อาศัยเสีบียง ซึ่งได้เก็บเป็น คุณ สำนองไว้แต่
ก่อนแล้วไหนเลย จะทำไปได้ นอกจากเสีบียง ยังต้องมีเยื่อเรือน
ที่อาศัยโค กระบือ ไถคราดและ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ทั้ง
ผ้าห่ม ห่มด้วย ถ้าได้เตรียม ของเหล่านี้ สำนองไว้พร้อม หรือ
เตรียมไว้แต่พอให้ ได้ทันใช้ ในเวลาต้อง การ ก็สามารถจะ
ทำนาได้ โดยสะดวก และได้เข้าเป็น ผลคุ้ม ค่า แรงที่ได้ออกไป
มาก แต่ถ้าหากว่าใน เวลาที่กำลังทำนาอยู่ บังเอิญ ชาติ
เสีบียงไป หรือ ชาติ เครื่องมือ อะไร ลง สึกอย่าง หนึ่ง ก็จำจะ
ต้องทิ้งงาน เสียเวลาไป เพื่อยหาเสีบียง หรือ เครื่องมือ ที่ขาดไป
นั้น เสีย พัก หนึ่ง เป็นการ ขัดข้อง ไม่สะดวก และเป็น การ เสียเวลา

ซึ่ง เป็น เหตุ ที่ จะ ทำ ให้ ได้ ผล เป็น ทรัพย์ น้อย ไป หรือ ขำ ไป กว่า
เพื่อน ที่ เขามี ทุน สำรอง อยู่ พัก พร้อม การ หา กิน อย่าง อื่น ก็
เหมือน กัน เมื่อ เขา เวลา เป็น ที่ ดัง แล้ว ถ้า มี ทุน สำรอง ใช้น้อย
ก็ ได้ ผล น้อย ถ้า มี ทุน มาก ก็ ได้ มาก ใน เวลา เท่า กัน

เหตุ ณ์ ใน การ ที่ จะ ทำ ให้ เกิด ผล เป็น ทรัพย์ ได้ จึง ต้อง
ใช้ ทุน ประกอบ กับ แรง ทำ การ และ ที่ ดิน ด้วย ทั้ง สาม อย่าง

ต่อไปนี้ จะ ได้ ชี้แจง ลักษณะ แรง ทำ การ และ ทุน กับ ที่ ดิน เป็น
ลำดับ ไป โดย พิสดาร

หมวด ๔ ว่า ด้วย ลักษณะ แรง ทำ การ

ตาม ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว นั้น ได้ ความ มี ชีวิต ทรัพย์ ธรรม ชาติ
ของโลก กระทำ ให้ สัมภาระ ทั้ง หลาย เกิด ขึ้น เอง ใน แผ่น ดิน แต่
สัมภาระ เหล่า นั้น ถึง จะ ดี วิชา อย่าง ไດ ก็ ยัง หา ค่า มี ได้ คน ต้อง
ออก แรง และ ความ คิด ประกอบ เพิ่ม เติม เข้า อีก ชั่ว หนึ่ง สัมภาระ
นั้น จึง จะ เป็น ประโยชน์ เกิด ผล เป็น ทรัพย์ ได้ คือ แรง ทำ การ
กระทำให้ สรรพ ภัณฑ์ ที่มี อยู่ ใน สัมภาระ ทั้ง หลาย เป็น ประโยชน์ ขึ้น

ของ โดย มาก เมื่อ พิจารณา ดู ก็ พึง เห็น ได้ ว่า กว่า คน เรา
จะ เอา มา ใช้ เป็น ประโยชน์ ได้ สัม ความ ปราศ ณา จะ ต้อง ออก
แรง ทำ มาก มาย ยาก ยุ่ง สัก เพียง ไດ จึง จะ ใช้ ได้ ของ แด่ ละ สิ่ง

ซึ่ง เป็น เหตุ ที่ จะ ทำ ให้ ได้ ผล เป็น ทรัพย์ น้อย ไป หรือ ขา ไป กว่า
เพื่อน ที่ เขามี ทุน สำรอง อยู่ พัก พร้อม การ หา กิน อย่าง อื่น ก็
เหมือน กัน เมื่อ เขา เวลา เป็น ที่ ตั้ง แล้ว ถ้า มี ทุน สำรอง ใช้น้อย
ก็ ได้ ผล น้อย ถ้า มี ทุน มาก ก็ ได้ มาก ใน เวลา เท่า กัน

เหตุ ณ์ ใน การ ที่ จะ ทำ ให้ เกิด ผล เป็น ทรัพย์ ได้ จึง ต้อง
ใช้ ทุน ประกอบ กับ แรง ทำ การ และ ที่ ดิน ด้วย ทั้ง สาม อย่าง

ต่อไปนี้ จะ ได้ ชี้แจง ลักษณะ แรง ทำ การ และ ทุน กับ ที่ ดิน เป็น
ลำดับ ไป โดย พิสดาร

หมวด ๔ ว่า ด้วย ลักษณะ แรง ทำ การ

ตาม ที่ ได้ กล่าว มา แล้ว นั้น ได้ ด้ ความ ชัด ว่า ชั่ว รม ด้
ของ โลก กระทำ ให้ สัมภาระ ทั้ง หลาย เกิด ขึ้น เอง ใน แผ่น ดิน แต่
สัมภาระ เหล่า นั้น ถึง จะ ดี ด้ อย่าง ใด ก็ ยัง หา ค่ำมิ ได้ คน ด้
ออก แรง และ ความ คิด ประกอบ เติม เติม เข้า อีก ช่น หนึ่ง สัมภาระ
นั้น จึง จะ เป็น ประโยชน์ เกิด ผล เป็น ทรัพย์ ได้ คือ แรง ทำ การ
กระทำ ให้ สรรพ ด้ ที่มี อยู่ ใน สัมภาระ ทั้ง หลาย เป็น ประโยชน์ ช่น

ของ ด้ มาก เมื่อ พิจารณา ด้ ก็ พึง เห็น ด้ ว่า กว่า คน เรา
จะ เขา มา ใช้ เป็น ประโยชน์ ด้ สัม ความ ปราศ ด้ จะ ต้อง ออก
แรง ทำ มาก มาย ยาก ยุ่ง ด้ เพียง ด้ จึง จะ ใช้ ด้ ของ ด้ ด้

กว่าจะเป็น รูป ขึ้นได้ สัมกับ ความ ค้อง การ ของ คน จะต้อง ทำ
วิธี แก่ ไข คัด แปะลง แ่ง สรร ผลิต มี ค่อ ๆ กัน เป็น ขึ้น เป็น ลำดับ
ไป มาก มาย สับ สัน สัก ปานใด วิธี ทำ ขึ้น หนึ่ง ลำดับ หนึ่ง ก็ ค้อง
ใช้ แรง คน และ มี มื่อ กับ ความ คิด ต่าง กัน เรื่อยไป จน กว่า
ของ นั้น จะ ไป ถึง ที่ สุด ที่ จะ ใช้ เป็น ประโยชน์ ได้

ผ้า เช็ด หน้า ผืน น้อย ที่ เรา ใช้ อยู่ ถ้า จะ พิจารณา ดู ว่า เป็น
ขึ้น ได้ อย่างไร ก็ ค้อง สับ ลาว ย้อน ต้น ขึ้น ไป ตั้ง แ่ ชาว ไว้ ใน
ประเทศ อเมริกา เขา เมด คัด ผ้าย ลง หว่าน ได้ ผด แ่ว ชน ไป ส่ง
โรง หีบ ๆ แล้ว บรรทุก รถไฟ ไป ลง เรือ กำปั่น นำ ไป ส่ง โรง ทอผ้า
ในเมือง อังกฤษ ปั่น ด้วย ทอ เป็น ผ่า แล้ว จัด ลง บรรจุ หีบ ห่อ ส่ง
ลง รถไฟ เรือ ไฟ ค่อ มา ถึง เมือง เรา ยังมี ลูก ค้า รับ มา ขาย จน เรา
ได้ ไป ซื้อ มา ใช้

ที่ เกิด ของ เมด คัด ผ้าย อยู่ ห่าง ไกล จาก เมือง เรา ข้าง ตะ ชีก โลก
ระยะ ทาง ที่ ส่ง ผ่า ค่อ ๆ กัน มา นับ ได้ กว่า พัน โยชน์ และ เมื่อ คิด
ไป ถึง แรง คน ที่ ได้ ใช้ ช่วย ทำ ผ่า นั้น แล้ว ก็ เป็น อัน สุก วิสัย ที่
จะ ประมาณ ได้ ว่า สัก กี่ พัน คน คิด ย้อน หลัง ขึ้น ไป ตั้ง แ่
พวก ทำ เครื่อง ไก่ รางด จอบ เสียม รถ เกวียน ชน ผ้าย เครื่อง
หีบ เครื่อง จักร กด ไกร ร้อย อย่าง ต่าง ชนิด ที่ ค้อง ใช้ แ่ เฉพาะ การ ทำ

ผ้า ไหม ยังจะต้อง คิดไปถึง พวกชุด ถ่าน ชุด แร่ ถอด โลหะ ต่าง ๆ
 ที่ต้องใช้ทำเครื่อง เหล่า นั้น อีก ยังมี พวก ก่อสร้าง รถไฟ ต่อ
 เรือ เต็กใหญ่ต่าง ๆ ที่ชน มานี้ ด้วย ที่สุด ต้องใช้ ฝีมือ และ
 วิชา ความคิด ข้าง วิศวกรรม ข้าง แต่ โดยที่ ผลัด มีกัน ทำเป็น
 ชั้น ๆ มาจน เป็น รูปผ้า เช็ด หน้าผืน หนึ่ง เท่านั้น ก็เหลือ วิชา
 ที่จะ บรรยาย ให้ทั่ว ถึง

แรง ทำ การ ของ คน จำพวก ต่าง ๆ ที่ยก มากว่านี้ กระทำ
 ให้ สรรพ คน ใน สังคม ซึ่ง เกิด ขึ้น เอง โดย คำ พัง ของ ธรรมดา
 เกิด ผล เป็น ทวีป ยศ ทั้ง กัน และ เมื่อ คิด ย้อน หลัง ขึ้น ไป อีก ก็
 จะ เห็น ได้ ว่า นอกจาก นี้ ยังมี แรง ของ บิดา มารดา ผู้ อุปการ
 คุป หมาย อาจารย์ ของ คน เหล่า นั้น ช่วย โดย ทาง อ้อม อีก ต่าง
 หาก เพราะ คุณ ของ บิดา มารดา ผู้ อุปการ และ คุป หมาย อาจารย์
 ได้ บำรุง เลี้ยง และ ฝึก สอน วิชา ความ รู้ เตรียม คน เหล่า นั้น มา แรก
 เดิม คน เหล่า นั้น จึง สามารถ ทำ การ งาน ได้ ค่ะ คุณ อย่าง นี้
 ต้อง จัด เขา เป็น คุณ อย่าง ประเสริฐ ที่ อาจ ช่วย ทำ ประโยชน์
 ได้ โดย ทาง ตรง และ ทาง อ้อม เป็น อัน มาก ดัง แต่ ว่า มี กำลัง
 และ ร่าง กาย บริบูรณ์ พอ แล้ว จะ ทำ การ ได้ ก็ จริง แต่ ผล ที่ จะ
 เกิด ขึ้น ได้ จาก แรง ทำ การ มาก หรือ น้อย ยัง ต้อง สุด แล้ว แล

สันดาน ของ คน ที่ บิดา มารดา ได้ อบรม สั่งสอน ดี มา และ อาศัย
ความรู้ ความ ประพฤติ ดี ชั่ว และ ความ เจ้ า เรือน ซึ่ง อบรม สั่งสอน
อาจารย์ ได้ สั่งสอน มา แต่ คน ด้วย ธรรมดา คน ดี คน ฉลาด ย่อม
จะ สามารถ ทำ ประโยชน์ ได้ ดี แน่ นอน กว่า คน ชั่ว คน เซลา อยู่ เสมอ

แต่ แรง ทำ การ ของ คน ที่ ไม่ ทำ ให้ บังเกิด ผล เปน ทรมาน ได้ ก็ มี
มาก เช่น แรง ทำ การ ของ นัก เตะ บาง จำพวก และ แรง ทำ การ
ของ คน ขอบ ทาน เปน ต้น คน ขอบ ทาน ถึง จะ ออก แรง เทียว เตะ
ขอบ ทาน เห็น ดี เห็น ยอ ยัก เพียง ไใด ก็ ไม่ ทำ สิ่ง ได้ ให้ เกิด ผล เปน
ทรมาน ได้ มี แต่ จะ ทำ ให้ ทรมาน สิ้น ไป อาหาร และ เครื่อง ใช้
เครื่อง นุ่ง ห่ม ที่ คน ชน นี บร โภค ก็ ไม่ ทำ ให้ กลับ มี ผล ชน ได้
เหมือน กัน

แรง ทำ การ จึง จัด แยก ออก ได้ เปน สอง อย่าง คือ แรง ที่ ทำ
ให้ บังเกิด ผล เปน ทรมาน และ แรง ที่ ไม่ ทำ ให้ บังเกิด ผล เปน ทรมาน
ส่วน ของ ที่ คน บร โภค ใช้ สรรพ ก็ แยก ออก เปน สอง อย่าง ได้ ตาม กัน
คือ ของ ที่ บร โภค แล้ว ทำ ให้ บังเกิด ผล เปน ทรมาน กลับ คืน มา
ได้ หนึ่ง ที่ บร โภค แล้ว ไม่ ทำ ให้ บังเกิด ผล เปน ทรมาน กลับ คืน มา
ได้ หนึ่ง

ความดีอย่างนี้ควรเป็นที่สังเกต ของผู้ที่ จะทำการหาผล
ประโยชน์อยู่เสมอ ความเปลือง น้อย เปลือง มาก เป็น เพราะ
เหตุเหล่านี้ อยู่บ้าง

แรง ทำการที่สามารถ จะทำได้ ดี แต่ไม่เป็น ประโยชน์ก็มี
คำที่กล่าวว่า “ทำเรื่องผิดคิดจนเรื่อง ทลาย” นั้น มี
ตัวอย่าง อยู่เนือง ๆ ทำแล้ว แก่ ๆ แล้วเดิม ๆ แล้วรีบเช่นนี้ แรง
ของคน ทำการ ที่ออกไปก็ เป็น อันว่า เสียเปล่าทั้งสิ้น เพราะ
ตง ปลาย แรง ทำการ นั้น ถึง จะ ดี เพียงใด เมื่อ ทำตาย เรื่อง เสีย
แล้ว ก็ ไม่เกิด ผลอะไร

และ คน ที่ทำการให้เกิดผลเป็น ทรัพย์สิน ได้ แต่ใช้ทรัพย์
บริโภค บาง อย่าง ที่ ไม่ทำให้กลับคืน เป็นผลมา ได้ อีกก็มี เช่น
ซื้อเครื่องเพชร มา ประดับตัว และ เสพสุรา ขาฝุ่น เป็นต้น ของ
เช่นนี้ ไม่ช่วยให้แรง ทำการ ดีมีผลขึ้น เลย เป็น ของ เปลือง
ไม่มีประโยชน์แท้

การ บริโภค ทรัพย์สิน เป็น ผล และ ไม่เป็น ผลนี้ เมื่อ กล่าว ถึง
ลักษณะ ทน จะ เป็น เรื่อง ชัดแจ้ง ต่อ ไปอีก

ความ มุ่ง หมาย ของ คน ย่อม มี อยู่เสมอว่า จะ ทำการ
อย่างไร จึง จะได้ ผล อย่าง มาก ที่ สุด โดย ที่ จะ ออก แรง เห็น้อย

ยาก แต่พอ ส้มควรว และเมื่อ ได้ คิด หา ทาง ต่อ ไป ก็ คง เห็น ได้
ว่า กิจ ธุระ ที่ จะ ทำ นั้น ควรว จะ เลือก ทำ เมื่อ เวลา สดวก ที่ สุด ๑
ทำ ใน ที่ เหมาะ ที่ สุด ๑ ทำ โดย วิธี อย่าง ดี ที่ สุด ๑

จะ ทำ การ เมื่อ เวลา สดวก ที่ สุด ก็ ควร ให้ คอย กับ ส้มย

หรือ เวลา ที่ เห็น ว่า จะ ทำ ได้ สำเร็จ โดย ง่าย และ ทำ เมื่อ เวลา
ซึ่ง อาจ จะ ได้ ผล จาก น้ำ แรง อย่าง มาก ที่ สุด ตรง กัน กับ ความ ว่า
ถ้า ประกอบ กิจ ธุระ ให้ คอย ตาม กาดะ เทละ แล้ว ก็ จะ มี ผล ความ
เจริญ ด้วย วิบุลยผล

ชาว นา จะ ลง มือ ไถ คราด และ ปลุก เข้า ได้ สดวก ก็ ต้อง คอย ไป
จน ถึง ต้น ฤดู ฝน ๗ ตก ไร่ ชุ่ม แผ่น ดิน ย่อน จะ ไถ คราด ไม่
หนัก แรง โค กระบือ หนัก ก็ สามารถ จะ เตรียม ที่ เพาะ ปลุก ใน ที่
กว้าง ใหญ่ ใน เวลา อัน น้อย ได้ เมื่อ ปลุก เข้า ลง มี น้ำ ฝน ช่วย
เลี้ยง ต้น เข้า ให้ เจริญ งอกงาม อยู่ แล้ว ก็ ต้อง ได้ ผล เป็น เมล็ด
เข้า บริบูรณ์ อยู่เอง ชาว ส่วน จะ ปลุก ต้น ไม่ ก็ ต้อง ปลุก เมื่อ
หน้า ฝน มี ดิน นี้ จะ ต้อง ตัก น้ำ รด ต้น ไม่ ได้ ความ เห็น ยาก
เป็น อัน มาก ชาว เรือ เมื่อ ได้ ลม ดี สืบ เหมาะ กัน กับ เวลา น้ำ ไหล
ขึ้น ลง จึง จะ ออก เรือ เพื่อ อาศัย กำ ลัง ลม และ น้ำ ช่วย พัด เรือ

ให้เด่นไปถึงที่เร็วขึ้น ถ้าประกอบ การ ทำ ผล ประโยชน์ อยู่
ใน ทะเล ก็ต้อง ทำให้ถูก กับ มรสุม เทียว หลีก เลี่ยง หา ที่ อาศรัย
กำบัง พายุ และ คลื่น มี ฉะนั้น ก็ จะ ไม่ ได้ ผล มาก ทั้ง อาจ จะ เปน
อันตราย เพราะ คลื่น ถม ได้ ด้วย

ขรรคมดา พื่อ ค้ำ ย่อม คอย พัง ข้าว อยู่ เปน นิ จ ว่า ใน ขณะ
เดียว กัน นั้น ดิน คำ ที่ ไหน ราคา คำ ที่ ไหน ราคา สูง เมื่อ ถึง
เวลา สม เมาะ จะ ได้ รับ ไป ซื้อ ดิน คำ ณ ที่ ราคา ต่ำ ไป ขาย ณ ที่
ราคา สูง ให้ทัน เวลา จึง จะ ได้ กำไร มาก

กล่าว แต่ เพียง นี้ ก็ เห็น ได้ ชัด แล ว่า เวลา เปน สิ่ง สำคัญ ใน
การ ช่วย ทำให้ เกิด ผล เปน ทรัพย์สิน ได้ สดวก อย่าง ไใด เมื่อ ทำ การ
ใน เวลา ที่ สดวก ก็ ได้ กำไร มาก ทำ การ ถูก ถูก เวลา เมาะ
ก็ ได้ อาศรัย กำบัง น้ำ และ ลม ซึ่ง เปน การ ก ขรรคมดา ทำให้ เปน
ขึ้น เอง นั้น ช่วย ให้ เมา แรง ทำ การ ได้ ขึ้น เปน อัน มาก

มี คำ เปน คติ อยู่ ว่า ถ้า ทำ พรง นี้ จะ สดวก กว่า ก็ ไม่ ควร
จะ ทำ ใน วัน นี้ แต่ ยังมี คติ ตี ยิง ไป อีก ขึ้น หนึ่ง ว่า ถ้า จะ ทำ
ใน วัน นี้ ได้ สดวก กว่า ก็ ไม่ ควร จะ ผิด เวลา ไป ทำ พรง นี้

จะ ทำ การ ใน ที่ เมาะ ดี ที่ สุด ก็ ต้อง เลือ ก หา ทำ เล ที่ สดวก
กับ การ นั้น แน่ แล ว่า ย่อม จะ เห็น ได้ ชัด ด้วย กัน ทุกคน ใคร จะ

ไปต่อเรือบนภูเขา หรือปลูกเข้าบนกองหินให้ช่วยการเสีย
แรงเปล่า แต่ในการ บาง อย่าง จำ จะต้อง ตรี ตรอง เลือ ก หา ที่
ทำการให้เหมาะ อยู่บ้าง เป็น คำน ว่า จะ ตั้ง ร้าน ขาย ของ ย่อย
ถ้ามีทุน มากไปตั้ง ขาย ของ อยู่หัว เมือง บ้าน นอก ถึง จะ ขาย
ได้ราคาแพงก็ จะ ค่าใหญ่โตไม่ ได้เต็มทุน เพราะมี คน ชื้อ น้อย
ถ้ามาตั้งในกรุงเทพ ฯ ซึ่งมีคน ชื้อ มาก ถึง จะ ต้อง ขาย ของ ให้
ราคาต่ำ เพราะมีร้าน แข่ง แย่ง ราคา กัน ขาย มาก ก็ ยัง จะมี
กำไร มาก โดยที่ จะ นับเอา ของ ที่ จะ ขาย ได้ เร็ว เข้า บวก กัน
จะใช้ทุน หมุน เวียน ได้ หาย รอบ ใน เวลา เดียว กัน ทั้ง จะ ขยาย
ห้างร้านให้ ใหญ่ โต ขึ้น ตามทุน ที่ เกิด ผล มาก ขึ้น เท่าใด ก็ ได้ มี
เขตรั กัน ยึด ยาว กว่า ที่ จะ ไป ตั้ง อยู่หัว เมือง บ้าน นอก

ผู้ใดมีทุน น้อย ปรารถนา จะ ขาย ของ ย่อย ให้ ได้กำไร มาก ก็
ควร จะ เลือ ก หา ที่ ๆ มีร้าน ขาย ของ อย่าง เดียว กัน น้อยร้าน จึง
จะไม่ต้อง แข่ง แย่ง ราคา กัน นัก ใน ที่ แห่งใด ที่มีคน ชื้อ มาก
แต่มี ของ น้อย ราคา ของ ก็ ต้อง สูง เพราะผู้ ชื้อ แข่ง ราคา กัน
ขึ้น ให้ แก่ ผู้ขาย เอง มิฉะนั้น ก็ จะ ชื้อ ของ ไม่ได้ ใน ที่ใด ที่มี
ของขาย มาก แต่มีผู้ ชื้อ น้อย ของ นั้น ก็ ต้อง ขาย ราคา ถูก เพราะ

ผู้ชาย แข่ง แย่ง กัน ขาย ถด ราคา ให้ ผู้ซื้อเอง มี คน นั้น ก็ จะ ขาย
ของ ไม่ได้ ความ ข้อนั้น ควร จำ ไว้ เป็น คติ เสมอ

เหตุใด ผล เงาะ บาง บน จึง มี รส ดี ราคา แพง กว่า เงาะ บาง ถ่าง
และ เหตุใด ส้ม โอ ส้ม เขียว หวาน บาง ถ่าง จึง มี รส ดี มี ราคา สูง
กว่า ส้ม โอ ส้ม เขียว หวาน บาง บน เป็น อัน ตรง กัน ชัด เช่น นี้
ก็ พอ จะ เห็น ได้ แล้ว ว่า การ เลือก ที่ ๆ เหมาะ ต่ จึง จะ ทำ การ
ได้ ผล มาก ที่ บาง ถ่าง และ บาง บน ก็ ปลูก เงาะ ปลูก ส้ม โอ ได้ ทั้ง
สอง แห่ง ค่า แรง ที่ จะ ทำ ส่วน นั้น ก็ คง เท่า กัน แต่ รส ดี มี
ราคา สูง กว่า กัน เพราะ ที่ ดิน จืด หรือ เค็ม เท่า นั้น ก็ กระทำ ให้
ผล ของ ค่า แรง ทำ การ เกิด มี มาก ขึ้น กว่า กัน ได้ แม้ แต่ ที่ แผ่น ดิน
จะ กว้าง ยาว เท่า กัน ส่วน ส้ม บาง ถ่าง คง แพง กว่า ส่วน ส้ม บาง
บน และ ส่วน เงาะ บาง บน คง แพง กว่า ส่วน เงาะ บาง ถ่าง เป็น
ธรรมดา เพราะ ได้ ผล เป็น ทรัพย์ มากกว่า กัน

เขา เป็ด ถอก ซึ่ง ขาย ใน ที่ น่า ดอน ห่าง ไกล ทาง น้ำ ทาง รถ ไฟ ราคา
ต่ำ ถึง เกือบ ๒ ตำลึง ก็มี แต่ เขา อย่าง เดียว กัน ซึ่ง เกิด ใน
นา ที่ อยู่ ใกล้ ชาติ ทาง น้ำ ทาง รถ ไฟ ขาย ได้ ราคา ถึง ๑๒ ตำลึง
มากกว่า กัน เท่า ตัว ค่า แรง ที่ ใช้ ใน การ ทำ นา สอง แห่ง ก็ เท่า
กัน แต่ เป็น เหตุ เพราะ ที่ ๆ อยู่ ห่าง ไกล ทาง นั้น กัน ดาร โดย

จะต้องเปิดช่อง ค่าแรงชน แบก หาม หรือเสียค่าโค เกวียน บรรทุก
มา แต่ โกลเพิ่ม เต็ม อีก เขานั่น ก็ ต้อง ขाय ราคา ค่าอยู่เอง เมื่อ
การ เปริน ดึง นี้ จึง เห็น ได้ ว่า ที่ ๆ อยู่ทาง โกล จะ ทำให้ ค่าแรง ทำการ
เพาะ ปลูก ได้ ผล น้อย เพราะ ต้อง เสีย ค่าชน อัน แพง ไป เสีย เปตา

ลักษณะ ที่จะ เลือก ที่ ทำการ ให้ เหมาะ มี หลาย อย่าง ต่าง กัน นัก
จะ คิด ทำการ อย่าง ไດ จำ จะต้อง พิจารณา ให้ รอบคอบ ไป จึง จะ
ดี ได้

ทำการ โดยวิธี อย่าง ดี ที่ สุด ใน การ ทำ มาหา กิน ทั้ง ปวง ซึ่ง
จะได้ ทำ อยู่ แห่ง ไต นั้น ข้อ สำคัญ จะ ต้อง คอย ระวัง ตู ให้ คน ทำ
งาน ประกอบ การ ตาม วิธี อย่าง ดี ที่ สุด เพื่อ จะ มี ให้ คน ทำงาน บ่อย
การ เสีย เวลา และ ทำ การ ผิด พงไป ต่าง ๆ การ ชนิต เดียว กัน
ก็ อาจ จะ ทำ โดย วิธี หลาย อย่าง ต่าง กัน ได้ แต่ จะ เลือก ทำ ตาม
วิธี อย่าง ไດ จึง จะ ได้ ผล ของ แรง ทำการ มาก ดี ที่ สุด นั้น คน ทำการ
จะ ต้อง มีความ อดทน และ ความ ขำนาญ ประกอบ ด้วย มิฉะนั้น
ก็ ต้อง มี ผู้รู้ ขำนาญ ชี้แจง ให้ ทำ นอกจาก นี้ ยัง จะ ต้อง ทำ การ
โดยวิธี ซึ่ง จะ บั่น หน้า ที่ พนังงาน กัน ทำ เป็น สิ่ง เปน อย่าง ไไป คน ละ ต่าง
หาก อีก ชัน หนึ่ง เพื่อ ประสงค์ จะ ให้ คน ทำงาน ต่าง ๆ กัน นั้น ได้ ทำ

แต่ถ้อยคำที่เราจะทำได้ ถนัดที่สุด เมื่อเป็น ฉะนั้น เราจึง
ต้องการใช้ ศีลปวิทยาความรู้ ๑ ต้องการใช้ วิชานันทนาการที่กันทำ
การ เป็น สิ่งเป็น อย่าง ๑

ความต้องการใช้ ศีลปวิทยา เพื่อจะทำการให้ ได้ ผล อย่าง
ดีที่สุดนั้น ใช้ ว่า จะ ต้อง อาศัย แต่ผู้มีอำนาจของคน ทำง่าย
ฝ่ายเดียว จำจะต้อง อาศัย วิชานันทนาการ ประกอบ เข้ากับการ ที่
ทำอยู่นั้น ด้วย

ความรู้ ใน วิสัย ของ ขรรดาศาสตร์ เป็น ความรู้ ถึง มูลเหตุ แห่ง
สรรพสิ่ง ทั้ง ปวง คือ รู้ว่า จะ เอา สิ่ง อันใด มา ประกอบ เข้ากับ
สิ่งใด จึง จะ ผันแปร หรือ กลายเป็น ผล อย่าง หนึ่ง อย่างใด ขึ้นได้

เป็น คน ว่า เครื่องจักร ที่ใช้ ไอน้ำร้อน เป็น กำลัง ขับให้ เลื่อน
ไปมาได้ นั้น ก็ เพราะ คน ได้ ความรู้ ขึ้น ว่า ถ้าเอา ความ
ร้อน มา ประกอบ เข้ากับ น้ำ คือ ต้ม น้ำ เอา แล้ว จะ ได้ ผล
เป็น ไอน้ำร้อน ซึ่ง สามารถ จะ ขับ ตัว หรือ เบ่ง ออก เป็น กำลัง ได้
โดยแรง เพราะ ฉะนั้น เตาไฟ, ถ่าน หม้อน้ำ และ น้ำ จึง เป็น มูลเหตุ
ต่าง ๆ ที่ช่วย ผันแปร ให้ เกิด ผล เป็น กำลัง ของ เครื่องจักร ขึ้นได้

เมื่อ รู้ ว่า ความร้อน อาจ จะ ทำให้ สิ่ง ที่ เป็น ของ แข็ง และ สิ่ง
ที่เหลว เป็น น้ำ เหล่า นั้น ขับ ตัว ออก ได้ แล้ว คนเราก็เอา ความรู้ นั้น

มาใช้เป็นประโยชน์ได้ต่าง ๆ นานา เป็นต้น ว่าวงเหล็กพืด
ที่ช่างทำรถทำเกวียนใช้วัด รอบขอบล้อไม้เพื่อจะให้แข็งแรงใช้
การได้นาน นั้น ต้องเลาะวงเหล็กให้ร้อน จน ขยาย ยึดตัว ออก พอ
แล้ว จึง สวมลง กับขอบล้อไม้ เมื่อ วงเหล็กเย็น ลง เหล็กนั้น
ก็กลับ หด ห่อ ตัว วัดกม ขอบล้อไม้เข้าไว้ ได้ มั่นคง แข็งแรง

สฟานเหล็ก อันใหญ่ ยาว เช่น ที่ ทำสำหรับให้ รถไฟ ข้าม แม่น้ำ
มักต้องไปทาง เมืองราชบุรี นั้น เพราะ นายช่าง รู้เหตุน่าความร้อน
ความเย็น อาจ จะ ทำให้ สฟาน นั้น ยึด ออก และ หด เข้า ได้ แต่ ถ้า พัง
ตัว จึงได้ ปลดถอย ปลดสฟาน ทั้ง สอง ข้าง แม่น้ำให้ วาง อยู่เฉย ๆ
บนเสาที่ก่อไว้ เพื่อจะได้ ยึด เข้า ยึด ออก ได้ ตาม เวลา ร้อน แด
เย็น มี ฉะนั้น สฟาน อาจ จะ เปน อัน ตราย ได้

ช่างทำเรือน ต้อง รู้ ประมาณ ความ ทน ทาน ของ ไม้ และ อิฐ ปูน
ถ้าใช้ของเหล่านี้แบบบางเกินไป เรือนนั้น อาจจะ ชำรุด ชุติ โทรม
ลงได้ โดยเร็ว ถ้าใช้ของเครื่องก่อสร้างใหญ่ โต แข็งแรง เกิน
ส่วนที่ควร มาก ค่าเรือน นั้น ก็ อาจจะ แพง เกิน ไป เปน การ
ทำผิดได้ทั้งสอง อย่าง

เมื่อความรู้ สามารถ จะ ช่วยให้ เรา ทำ การ ให้ เกิด ผล ได้ มาก
โดยง่าย แล้ว จะ ทำ ชุติ อย่างใด ก็ ควร จะ แสวง หา ความ รู้ ใน

เหตุผลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนั้นให้เข้าใจอย่างดีที่สุด
ที่จะหาได้ ถ้ามีความรู้ไม่พอเราก็อาจจะทำการพลาดพลั้ง
บวการแรง บวการทุน และเสียเวลาได้เป็นอันมาก

ศิลปวิทยาอาจจะช่วยให้เราเห็นได้บ่อย ๆ ว่าการบางอย่าง
ที่เราปรารถนาจะทำนั้น จะเป็นอันทำไม่สำเร็จเป็นอันขาด
บางอย่างก็ชี้ทางให้เห็นได้ว่า วิธีการที่เราทำอยู่นั้นเป็นทาง
ที่ไม่ถูกแท้ ศิลปวิทยาอาจจะสอนให้เราทำงานเบ็ดเตล็ดแรงน้อย
และอาจจะชักนำให้เราได้รับความรู้อย่างใหม่ มาช่วยทำผลเป็น
ทรัพย์สินได้ด้วย ถ้าไม่เป็นเพราะศิลปวิทยา เราคงไม่รู้จักใช้
แรงไฟฟ้า โทรเลข โทรศัพท์ และสิ่งอื่น ๆ รั้อยอย่าง ค่างพรรณ
ที่ใช้เป็นคุณเป็นประโยชน์แก่มนุษย์อยู่ทุกวันนี้เป็นอันมาก

ในที่สุดจะกล่าวได้ว่า ความเจริญของมนุษย์ซึ่งมียิ่งขึ้น
เสมอไปในทาง วิชาชีพ และทาง ทำมาหากินนั้น เจริญได้ด้วย
ศิลปวิทยาโดยมาก

เพราะเหตุฉะนั้น รัฐบาลจึงเอาใจใส่จัดการบำรุง การเล่า
เรียนในบ้านเมืองให้เจริญยิ่งขึ้นเสมอไป เพราะเห็นปรากฏ
แน่แล้วว่า การเล่าเรียนศึกษาวิชาสิ่งเดียวที่อาจจะช่วยให้
ราษฎร ทำการหาผลประโยชน์เลี้ยงชีพได้โดยสะดวก ช่วยให้

ความสามารถทำ ชุระให้เกิด ผลไพบูลย์ ยิ่งกว่าเก่าโดยที่ เห็นเหตุ ว่า
ความศุขความ สัมบูรณ์ ใน ทรัพย์ สัมบัติ ของ ราษฎร เป็น เครื่อง
ทิวความเจริญ แห่ง อำนาจ ที่จะดำรงความ เอกราชของ แผ่น ดิน ทั้ง
คำจุน ความ อิศรภาพ ของ ชาติให้ ถาวรวัฒนา ยิ่งยืน อยู่ได้

การ เล่าเรียน ศึกษาศิลปวิทยา มีมา แต่ ก่อน พุทธกาล แลแต่ ก็นี่จริง
แต่ ความผัน แปร เปลี่ยน แปลง ของ สัมมัย กระ ทำให้ มนุษย์ มีความ
ปรารถนาต่าง ๆ นานา ทิวคน เรื่อย อยู่ มนุษย์ ยิ่ง เกิด มี มาก ขึ้น
ความขัดแย้งเบียดเบียน ซึ่ง กันและ กันยิ่ง มาก ขึ้น พึงใด ความ
ถึงฉนวน ขววย ในการเลี้ยงชีพก็ ยิ่ง จะเข้มงวดกวดขันมากขึ้นตามกัน

ความ ปรารถนา ของ มนุษย์ ก็ เป็น ความจำเป็น แท้ ใน ชั้น ต้น
ถ้ามี แต่อาหาร, เครื่อง นุ่งห่ม, และที่พักอาศัย ร่มแดดร่ม ฝนก็ พอ
จะเลี้ยงชีพ อยู่ได้ เช่น ชาวไร่ นา บ้าง หมู ชน ที่ มี เป็น ส่วนมาก
อยู่ใน แผ่นดิน เรา ซึ่ง ใน สัมมัย นี้ ยัง เป็น ประเทศเพาะปลูกแท้
อยู่เป็น ต้น คน พวก นี้ ไม่ ต้อง ทำการ ออก สืบบุญญา และมี วิชา
ความรู้เท่าใด นึก เก็บกิน แต่ เมล็ด ผล ต้น เข้า ถั่ว มัน พริก มะเขือ
ที่ปลูก อยู่ใน บริเวณใกล้ ชิดกับบ้าน เรือนที่อาศัย ของ ตัว เท่านั้น
ก็ พอ จะเลี้ยงชีพ อยู่ได้

แต่วิถีชีวิตของมนุษย์บุคลชนโดยมากหาที่มีความพอใจแต่เพียงที่จะบริโภคอาหาร และ นุ่ง ห่ม แต่ตัวมัน ของที่หาง่ายทำงานง่าย ไม่ ต้องการเปลี่ยนแปลงอาหาร การกิน และ ผลิตภัณฑ์ นุ่งห่มต่าง ๆ นานาอยู่ เดิมที ต้อง การรส และ สัมผัสที่ดี ต้อง การ ความ สะดวก ความ งาม และ ความ สุข สำนวนใจในส่วน ร่าง กาย แล้ว ยัง ต้อง การ ความ สุขใจ สำนวนใจต่อไปอีก ความ ปราศจาก คอย ขยับ กำ เบริบ เล็บ สัน ฐาน เรื่อยไป เลย เห็น เป็น ความ จำเป็น ที่ จะ ต้อง มีความ สุข ความ สะดวก และ ความ พึ่ง พื่อ ใน การใช้ สรรพ วิชา เศรษฐ วัตถุ เครื่องใช้ สรรพ วิชา และ อาหาร การกิน ที่ ตัว ทำ ได้ เอง หรือ เพื่อน บ้าน ที่ อยู่ ใกล้ เคียง ทำ ได้ ก็ จิต ใจ เบื่อ หน่าย ไป หา ของ แปลก อย่าง ต่าง ๆ มา ตัก ตวง มณฑล ใน ประเทศ เดียว กัน มา ใช้ ได้ แล้ว ยัง คว้า ขวบน ขวดยา ของ ต่าง เมือง ต่าง ประเทศ มา ใช้ ต่อไป

ขอให้ ลอง คิด ดู ว่า ทุก วัน นี้ เรา จะ เตือน อด ร้อน สัก เท่า ไฉน ถ้า เรา ไม่มี ไม้ ไซกา กิน, ไม่มี ไม้ ชัก ไฟ ใช้, ไม่มี น้ำ มั่น ใจ ใคร เต็ม ตาม ตะเกียง, ไม่มี ผ้า เนื่อ ตะเยียด นุ่ง ห่ม, ขาด ด้วย ชาม ของ เมือง นอก, ขาด เครื่อง แก้ว เครื่อง เหล็ก สวรรค์ พัด อย่าง ทั้ง ไม่มี หนังสือ พิมพ์ อ่าน ประดับ สติ ปัญญา เป็น เครื่อง บำรุง ใจ ถ้า ของ ที่ เรา เคย ใช้ เหล่า นี้ ขาด ไป เรา จะ รู้ สึก เปลี่ยว เปล่า เศร้า ใจ สัก ปาน ไດ

ความเคยตัวของมนุษย์มันขึ้นได้เช่นนั้น ความกังวลชวนช่วยก็
ย่อมจะมีหมักขึ้นตามกัน ต้อง การ เรียนวิชาความรู้มาก
ขึ้น และ ต้อง ทำ การ งาน เข้มงวด กวดขัน แข่งกันเรื่อยไปให้
ทันกับสมัย ความเจริญใน หมู่ชน ที่โง่เขลา ปราศจาก ความ
เล่าเรียน จึงเดินช้าลงหลังจาก หมู่ชน ที่มีความสามารถฉลาด
ด้วยความรู้เท่าทันกับกาลสมัยที่เปลี่ยนแปลงใหม่อยู่เสมอ ความ
จริง เห็น ประจักษ์ อยู่แก่ตาเช่นนั้น ความศึกษาศิลปวิทยา
จึง เป็น สิ่งสำคัญใหญ่ที่จะ ช่วยให้ทำการได้ผลเป็น ทวิพัสต์ดวงขึ้น

หมวด ๕ ว่าด้วยวิชิบนหน้าทำการ

วิชิบนหน้าที่กันทำการนั้น แท้ที่จริงก็ไม่แปลกอะไร เพราะ
วิถีทำการเช่นนั้น มีอยู่ในนิสัยของมนุษย์มาแต่เดิม ความพึงพา
อาศัยเชื้อเพื่อเชื้อจวน ซึ่งกันและกันโดยความรักใคร่เมตตากรุณา
มีอยู่ในบ้านเรือนทุกครอบครัว ชายทำการหนัก หญิงและ
เด็กทำการเบา บ่งหน้าที่กัน ตามกำลัง และร่างกาย แข็งแรง
ของบุคคล ดำเนินมาเข้ามากตพณ ภริยาตักน้ำตำข้าว หุงต้ม
จัดเตรียมอาหาร การ เวียน อยู่บ้าน บุตรสาว บั่นฝ้าย ทอผ้า
บุตรชาย เล็กเลี้ยงโค กระบือ ขันนค ตกเบ็ด หาปลา ถ้าครอบครัว

ความเคยตัวของมนุษย์มันขึ้นได้เช่นนั้น ความกังวลชวนช่วยก็
ย่อมจะมีหมักขึ้นตามกัน ต้อง การ เรียนวิชาความรู้มาก
ขึ้น และ ต้อง ทำ การ งาน เข้มงวด กวดขัน แข่งกันเรื่อยไปให้
ทันกับสมัย ความเจริญใน หมู่ชน ที่โง่เขลา ปราศจาก ความ
เล่าเรียน จึงเดินช้าลงหลังจาก หมู่ชน ที่มีความสามารถฉลาด
ด้วยความรู้เท่าทันกับกาลสมัยที่เปลี่ยนแปลงใหม่อยู่เสมอ ความ
จริง เห็น ประจักษ์ อยู่แก่ตาเช่นนั้น ความศึกษาศิลปวิทยา
จึง เป็น สิ่งสำคัญใหญ่ที่จะ ช่วยให้ทำการได้ผลเป็น ทรัพย์สิน วัตถุขึ้น

หมวด ๕ ว่าด้วยวิชิบนหน้าทำการ

วิชิบนหน้าที่กันทำการนั้น แท้ที่จริงก็ไม่แปลกอะไร เพราะ
วิถีทำการเช่นนั้น มีอยู่ในนิสัยของมนุษย์มาแต่เดิม ความพึงพา
อาศัยเชื้อเพื่อเชื้อจวน ซึ่งกันและกันโดยความรักใคร่เมตตากรุณา
มีอยู่ในบ้านเรือนทุกครอบครัว ชายทำการหนัก หญิงและ
เด็กทำการเบา บ่งหน้าที่กัน ตามกำลัง และร่างกาย แข็งแรง
ของบุคคล ดำเนินมาเข้าปกติพื้น ภริยาตักน้ำตำข้าว หุงต้ม
จัดเตรียมอาหาร การ เวียน อยู่บ้าน บุตรสาว บ่มฝ้าย ทอผ้า
บุตรชาย เลี้ยงเลี้ยง โค กระบือ ขนบก ตกเบ็ด หาปลา ถ้าครอบครัว

มี มากก็ แยกกัน ออกทำการ ปลุก ฝึก ดายหน้า หรือ คำขาย
 แยกเปลี่ยน หากำไร มา เจือจาง เติง กัน ค่อยไป ผู้ใด ถนัด ทำการ
 อย่างไร ซึ่ง จะ เป็น ผล มากก็ ควร จะ ทำหน้าที่ อย่าง นั้น มาก
 ขรรพทา ของ มนุษย์ เป็น เช่น นี้ จึง เกิด มี ช่าง ไผ่ ช่าง เหล็ก ช่าง หล่อ
 ช่าง อิฐ ช่าง ปูน ช่าง เรียง ช่าง บัน ดาระ พัด อย่าง มี หมอ ยา รักษา
 โรค และ ครู อาจารย์ เกิด มี ขึ้น ทุก บ้าน เมือง เมือง ไต ประเทศ ไต มี คน
 หนาแน่น เบียดเสียด กัน มาก เมือง นั้น ยัง มี การ แบ่ง บ้าน หน้า ที่
 กัน ทำงาน เป็น ด้าน เป็น แพนก แยกกัน ละ เอียด และ แพร่ หลาย
 กระจาย กว้าง ขวาง ออก เสมอไป เพราะ เหตุ ที่ มนุษย์ มีความ
 กังวล ขวน ขวาย ใน ทาง ที่ จะ ทำการ ให้ ได้ ผล เป็น ทวีป อย่าง มาก
 โดย ความ สดวก ที่ สุด อย่าง เดียว ต่าง คน จึง อู้ห้ำห์ แสง หา
 ที่ และ ฝึก ฝึก ทำการ แต่ ถ้วน ที่ เห็น ว่า จะ เหมาะ และ จะ ถนัด
 ฝีมือ หรือ ความคิด ความรู้ ที่ ดี ที่ สุด ที่ จะ ทำ ได้ ความจริง มี
 ปรากฏ อยู่ เช่น นี้ ก็ จริง แต่ เมื่อ เรา เห็น ชิน ตา อยู่ ทุก วัน ก็ ย่อม
 จะ เผลอ ขาด ความ สังเกต เห็น ได้ ว่า ถัด กัน นั้น หน้า ที่ กัน ทำการ นั้น
 เป็น สิ่ง สำคัญ ใน การ ทำมา หากิน เพียง ไต

ใน สมัย นี้ ถ้า ไม่ มี วิธ บ้าน หน้า ที่ กัน ทำการ แล้ว การ ทำมา
 หากิน อาจ จะ หยุต ยัง ไป ได้ ทั้ง สิ้น ขอให้ คิด ดู ว่า ถ้า เรา จะ

ไม่อาศัยแรงเพื่อนมนุษย์ช่วยเลย เราจะทำกา แต่ถ้าพลังตัว
และครอบครัวของเราเท่านั้น เราจะมีความสุขบ้างหรือไม่
ในขั้นต้นจะต้องทำนาเอง คัดพันธุ์เอง บินหม้อ หุงข้าวกินเอง ปลูก
ฝ้าย บิน ค้าย ทอผ้าเอง ที่สุดต้องขุดแร่ ต้เหล็ก ทำเครื่องมือ
มีด พร้าเอง สักระพัดทุกอย่าง ถ้าการเป็นเช่นนี้ เราก็ต้อง
กลายเป็นคนบ้าไปเท่านั้น จะปลูกกระท่อมอยู่แต่พออาศัยนอน
ก็แทบจะไม่มีเวลาทำ

ข้างเข็มนาฬิกา ข้างขวามือ ถ้าไม่ซื้อของสำเร็จใช้ ในขั้นต้น
จะต้องไปตั้งกองเลี้ยงโคเลี้ยงก่อน โคโตสมควรแล้วจึงจะฆ่า
ถลกหนังไปซึ่งฝั่งแดด และขูดขนแล้ว เที่ยวหาเปลือกไม้ฝาด
มาขูด หลุมแช่ฟอก และแต่งหนังนั้น ไหมยังจะต้องต้เหล็ก
ทำเครื่องมือทำตะปูต่อไปอีก กว่าจะได้เป็นรองเท้าขน จะ
ต้องเปลืองเวลานานเห็นคเห็นอย สักปานใด และเมื่อขาย
ได้แล้วจะได้ผลคุ้มทุนค่าเลี้ยงอาหารที่เลี้ยงตัวมาในเวลาที่ทำ
รองเท้าตั้งแต่ต้นจนปลายนั้นหรือไม่ ไม่ต้องพูดไปถึงว่า
จะได้กำไรเท่าใด

ขอให้พิจารณาดูแร่เหล็กอย่างเดียวว่า แรงทำการ คัดแปลง
แต่ง สรรพขึ้น ทำเป็นคุณประโยชน์ได้อย่างไร และในทางที่แ

จะ กลายเป็น รูป และ เกิด เป็น คน ต่าง ๆ ขึ้นได้ นั้น คน ของ ผลัด
มือ ช่วย กัน ทำ มาก มาย หลาย ทอด เพียงใด คน พวก หนึ่ง ไป ซด
แล้ว, พวก หนึ่ง ขึ้น ไป ส่ง ถึง เตา ถัง ถัง ออก เป็น รูป เหล็ก แท่ง
มี ราคา ซื้อ ขาย กัน ได้ ชั่ว หนึ่ง ค่อนั้น ไป มี พวก อื่น มา รับ ไป หล่อ
หลอม ฟอก เป็น เหล็ก หล่อ แล้ว เอา เข้า ถู หีบ ๆ ริด ออก เป็น เหล็ก
เหนียว มี ราคา เป็น สินค้า ขึ้น อีก ลำดับ หนึ่ง ยัง จะมี พวก เอา
เหล็ก หล่อ มา หลอม ปน กับ เหล็ก เหนียว และ ราคา บาง อย่าง ตาม ส่วน
ที่ รู้ กัน หรือ เอา มา ได้ ชาติ ถิ่น และ ของ ได้ ใคร ก็ ที่ ปน อยู่ นั้น
ออก เสือ แปร เหล็ก หล่อ เป็น เหล็ก ถิ่น อีก

แต่ เหล็ก แท่ง อย่าง เดียว เท่านั้น ก็มี พวก ทำ งาน ที่ ประกอบ
ด้วย ความ รู้ ความ ชำนาญ และ ฝีมือ อย่าง ต่าง พวก มา รับ
เอา ไป ทำ เครื่อง เื่อ ไฟ รถไฟ, ส้มอ, ถ้ายโซ่ และ เครื่อง ภาชนะ ใช้
สรวย ต่าง ๆ นานา นับ ได้ คง หนึ่ง อย่าง ส่วน เหล็ก ถิ่น ก็ เอา
ไป ทำ มีด พร้า สิว ขวาน เครื่อง มือ เครื่อง จักร ต่าง ๆ นานา จน ที่ สุด
ถึง กับ เอา มา ชัก เป็น ไย สลึง บัง นาฬิกา พก ผู้ หญิง ขนาด เล็ก ที่ สุด ได้

ลักษณะ การ บัน หน้ ที่ กัน ทำ การ พอ จะ เปรียบ กัน ได้ กับ เครื่อง
นาฬิกา ว่า มี กลไก หลาย ขึ้น และ ต่าง ขนาด กัน อย่าง ใด จักร วง
ใหญ่ หรือ จักร วง เล็ก จะ หมุน แต่ ถ้า พัง ตัว ก็ หา สามารถ ที่ จะ ทำ ผล

ซึ่งจะต้องการได้ไม่ จักรใหญ่และจักรเล็กต่างก็ช่วยแรงกัน หมุนให้เข้ากันไปทางเดียวได้เรียบร้อยสนิท ไม่มีที่ขัดของเครื่อง นาฬิกานั้น จึง จะ บอกเวลาได้เที่ยงตรง เป็นผลได้สำเร็จดัง ความปรารถนา

ในการ ทำนาฬิกาพวกนี้เองที่ในเมือง ลีวีชเชแดนต์ ซึ่ง เป็นทำเลที่ ทำมากอยู่แห่งหนึ่ง นั้น ช่างทำเครื่องต่าง ๆ บนหน้าที่ ทำสักห้าสิบ อย่าง คนพวกหนึ่ง ทำการ ต่างกัน อย่างหนึ่ง แจกงานกัน ทำใน หมู่ชาว เมืองโคยแพร่ หลายทั่วไป ต้อง การ ผู้มีอรรถะเขต และ ช่างของ ชำนาญดีแทบทุกชนิด เมื่อผู้ใดตั้งหน้า ทำการ อย่างเดียว เป็น นิยอยู่แล้ว ความชำรุดของ สามารถ จะให้ ผู้หนึ่ง ทำการได้แรง เป็นผลรวดเร็ว กว่าผู้ที่ไม่ชำนาญเป็น อัน มาก ตามที่กล่าวมานี้ พอจะ เห็นได้ว่า วิธีบน หน้าที่กัน ทำการ เป็น สิ่ง เป็น อย่าง นั้น ได้เปรียบแก่ แรงทำงาน สามประการ

(๑) ผู้ทำงาน ถ้าทำการ ประจำ ซ้ำซาก อยู่หน้าเดียว อย่างเดียว ก็ย่อม มีความชำนาญ ทำการ เป็นผลได้ไวยิ่งขึ้น

(๒) เมื่อ ทำการ หน้าเดียว อย่างเดียว ก็ไม่ต้อง บัวยการ เสีย เวลาเปล่าเหมือน ต้อง ทำการ หลายหน้า หลายอย่าง ซึ่ง ต้อง เค็ดอน ที่วาง การ อย่างหนึ่ง ไปจับ ทำการ อย่างอื่น บ่อย ๆ

(๓) ผู้ที่ทำการประจำอยู่อย่างเดียว อาจจะทำเครื่องมือเครื่องใช้เครื่องจักรให้คุ้มค่ายิ่งขึ้นกว่าเก่าได้

การได้เปรียบข้อ ๑ ซึ่งว่าด้วยความชำนาญฝีมือนั้น ถ้าผู้ผลิตทำการอย่างเดียวอยู่เดิมเป็นกิจ ก็อาจจะทำใจและกายให้พร้อมกันได้ คำหมายที่แห่งใด มือก็จับต้องถูกต้อง ตรงที่หมายแม่นยำ จะบังคับไปทางไหน มือก็ผ่อนตามได้ทันที อย่าง การ ตัด ดี เครื่องยนต์ เป็น ต้น จะ นัก ตัด ดี เสีย ใด นิ้ว ก็ จับ สาย พอ เหมาะ กัน กับ จำ เนียง ถ้า เขา จะ ไม่ ช่วย ดู แต่ จำ พัง มือ ก็ ตัด ดี ทำ เพลง ได้ ตั้ง ใจ

ช่างเหล็ก ชรวรรดา ซึ่งไม่เคยทำตะปู ถ้าจะ ต้อง ทำ บาง บาง ที่ วัน หนึ่ง จะ ทำ ไม่ ถึง ร้อย ตัว ช่างเหล็ก ที่ เคย ทำ ตะปู บ่อย ๆ แต่ ไม่ได้ หากิน ใน การ ทำ ตะปู อย่าง เดียว วัน หนึ่ง อาจ จะ ทำ ตะปู ได้ สัก พัน ตัว แต่ ช่าง ที่ หากิน ด้วย การ ทำ ตะปู อย่าง เดียว วัน หนึ่ง อาจ จะ ทำ ได้ ถึง สอง สาม พัน ตัว ความ ชำนาญ ทำ การ ได้ ผล ผลิต กัน เป็น อัน มาก เช่น นี

อีก ประการ หนึ่ง ความ ชำนาญ อาจ จะ ทำให้ เครื่อง มือ หรือ สิ่ง ของ ที่ ทำ นั้น แยก หัก สูญ เสีย เปลือง น้อย ลง ได้ เพราะ โดย

ความชำนาญ จะ กระปรมาณ แรงหนักเบา ของ มือได้พอเหมาะ กัน
กับ เครื่องมือ และ สิ่ง ของ ที่ ทำ อยู่

การได้เปรียบข้อ ๒ ซึ่ง ถ้า ทำ การ อย่าง เดียว จะ ไม่ บัวย
การเสียเวลาเปล่าเหมือน ทำ การ หลาย อย่าง โดย ที่ จะ ต้อง เปลี่ยน
ที่ไป มา จาก ที่ ทำ การ อย่าง หนึ่ง ไป หา ที่ ทำ การ อย่าง หนึ่ง นั้น เมื่อ
คุณแต่เดิม ๆ ก็จะไม่เห็นว่า จะ เปลี่ยน เวลา ได้ มากสักปานใด
แต่เมื่อใด ได้ กระ เวลา สอดคล้อง ที่ เป็น จริง ก็ อาจจะ เห็น ได้ ว่า การ ที่
ต้อง โยกล้าย ทำ อย่าง หนึ่ง แล้ว ไป ทำ การ อย่าง อื่น นั้น บัวย การ มาก
เพียงใด ช่วง ทอง บ้าน นอก เมื่อ ทำ ทอง ค้าง อยู่ จะ ต้อง วาง มือ
ไป ช่วย เขา ไถนา วันใด วัน นั้น คง ทำ ทอง ไม่ได้ ค่อย ไป อีก หรือ
ถ้า จะ ทำ ได้ ก็ ต้อง บัวย การ เสีย มาก เพราะ จะ ต้อง อาบน้ำชำระ
กาย แล้ว ถอด มา ติดไฟ ชัก ลับ หรือ เล็ก หา เครื่อง มือ และ พัง
แสง ทำ การ ค่อย รอย เดิม ค่อย ไป แต่ เวลา ที่ ต้อง เดิน ไป มา จาก เรือน
และ ที่ ไถนา นั้น ก็ เปลี่ยน เสีย มาก แล้ว

แม้ แต่ การ ใน เรือน นั้น เอง ถ้า หาก ว่า ต้อง เปลี่ยน เครื่อง
มือ ทำ การ ต่าง ๆ นานา วัน ละ หลาย อย่าง แล้ว การ เหล่า นั้น
ก็ ไม่ เปลี่ยน เสรี ไป ได้ ตาม สมควร แก่ เวลา เป็น เหตุ ให้ ผล ของ แรง
ทำ การ น้อย ไป

การโต้เปรียบข้อ ๓ ที่ว่าผู้ทำการประจำอยู่ แต่อย่างเดียว
 อาจจะได้เห็น หรือ นักทำเครื่องมือ หรือ เครื่องจักร ก่อให้เกิด
 ใหม่ให้ดีขึ้น ช่วยแรงทำการให้ ได้ผลออกนอกอีกนั้น ก็มี
 ตัวอย่าง ปรากฏอยู่ในเครื่องมือ เครื่องจักร อย่าง ใหม่ที่มีเปลี่ยน
 แปลง อยู่เสมอ ของเหล่านี้ โดยมาก ออกจาก ความชำนาญ
 ของผู้ที่สนใจทำการ อยู่อย่างใด อย่าง หนึ่ง วัตถุที่มีใช้อยู่
 ทุกวันนี้ พวกช่างต่าง ๆ ที่หาถินในการ ทำรถ นั้น คิดอ่าน
 ทำการ เปลี่ยน แปลง ขึ้น ทุกที เครื่องจักร เครื่องมือที่ใช้
 สำหรับการ ทำรถ โดยเฉพาะ นั้น ก็ ทำดีมีผลขึ้น ตามกัน

พวกที่ศึกษาหาถินใน เครื่องไฟฟ้า เครื่องจักร ทำไม่ทำเหล็ก
 เครื่อง ทอผ้า ดำระพัด อย่าง ก็พยายาม ทำเครื่อง นั้น ให้ดีขึ้น
 จนที่สุด แม้แต่ การเพาะ ปลูก ที่มีมาแต่ดั้งเดิมแล้ว ก็ยัง
 มีผู้คิด ทำดีขึ้น เสมอ ทดลอง เลือกหา บัญชีที่ดี มา ประสงค์ดิน
 ทำเครื่องไถ เครื่อง คราด เครื่อง เกี่ยว ดำระพัด อย่าง ถิ่นแต่จะ
 มุ่งหมาย ทำการ ให้ ได้ผล มาก และ เปลือง แรง น้อย เท่านั้น

การใช้เครื่องจักร เป็น วิธีทำการ วิเศษ มากเพียงใด ย่อม
 เห็นอยู่ทั่วไปแล้วได้ อาศัย กำลัง ใจ น้าวรอน ช่วย ผ่อนแรง ของ มนุษย์
 ให้เบาลง เป็น อันมาก คน ระวัง เครื่องจักร คน เดียว สามารถ

จะทำงานเกิด ผลเท่ากับคนหลาย คน เครื่องจักรในโรงงาน
ใหญ่ ๆ บางแห่งสามารถจะคุ้ม แรงคนนับได้ครึ่งร้อย และการ
ใช้เครื่องจักรนั้นยังเปิดทางให้คน ทำงาน ทาการ อย่างใหม่ หรือ
บันทึกกัน ทำการได้มาก อย่าง ออกไปกว่าเก่าอีก แม้แต่เครื่อง
จักรจะ แ่ง การ ของ ช่าง บาง อย่าง ไปทำ เป็น การ คัด ผล ประโยชน์
ของ ช่าง เหล่านั้นบ้าง คน ของเครื่องจักรที่ทำ ผล ประโยชน์
ในบ้าน เมือง ให้สมบูรณ์ ดียิ่ง ขึ้น ได้ เป็น อันมาก นั้น ก็ เกิน กว่า ที่ จะ
เทียบกัน เครื่องจักรในการ บาง อย่าง ที่ไม่ สู้ จะ สืบค้น เข้าใจ
ใช้ยาก ไม่ เข้าพวก ช่าง ที่ ต้อง หยัด การ ไป ก็ กลับ หัน เข้า ทำการ
อย่าง เดิม กับ เครื่อง จักร นั้นได้ กลับ ได้ ผล ของ ค่าแรง มาก ไป
กว่า เก่า อีก

มีเครื่องจักรเย็บผ้าเป็นคัน ไม่เลือกว่าสาว หรือ แก่ กามี
แรง และมีค่าดีพอเย็บผ้าได้เร็ว ก็คงจะใช้เครื่องจักรเย็บได้
ซ้ำของรวดเร็ว กว่าฝีมือเย็บใน น้อยวัน

คนที่หากินในการ ระวัง เครื่อง จักร นั้น ก็ อาจ จะ เบียดขับ ได้
ดีกว่าคน ที่ ต้อง ทำ การ หากิน ด้วย ความ ขำนาญ ด้วย น้ำพัก น้ำแรง
แท้ ๆ ด้วย ทำการไม่ ต้อง ออกแรง หนัก ครากครว้า หรือ ไม่
ต้อง ก้ม หน้า นั่ง เพ่ง เติง ทำการ มีอ ด้วย ความ ประณีตบรรจง อย่างยิ่ง

คนผู้นั้นก็พึงจะมีเวลาและโอกาสที่ตรงในทางที่จะใช้สติปัญญาให้รู้การกว้างขวาง ออกอีกได้

อีกประการหนึ่ง เครื่องจักรโดยมากแม้ผู้มีปัญญาคิดให้ทำการได้มากอย่างต่างสิ่งก็จริง แต่โดยที่กลไกและหลักฐานธรรมชาติคล้ายคลึงกัน คนทำงานที่เคยใช้เครื่องจักรอย่างหนึ่งแล้ว ก็จะใช้เครื่องอย่างอื่นได้โดยง่าย ถึงจะเป็นเครื่องที่ทำการเที่ยงแท้แน่นอน ย่ำตะเข็บดอย่างใด คำที่เครื่องกลไกทำไปได้แต่ถ้าพังตัว คนที่จะระวังเครื่องจักรนั้นก็จะต้องฝึกหัดฝีมือให้ชำรุดของเท่ากับเมื่อจะทำด้วยฝีมือของตนเองแท้ ๆ

เครื่องจักรทำการได้ผลมากยิ่งขึ้นเพียงใด ก็ยิ่งเปิดทางให้คนทำการหาผลเพาะปลูกและสัตว์สาร ซึ่งเกิดขึ้นจากแผ่นดินไปบ่อนเครื่องจักรนั้นมากขึ้นตามกัน ในกรุงสยามถ้าไม่มีเครื่องจักรดีเข้าแทนแรงคนได้อย่างทุกวันนี้ ที่ไร่นา คงไม่เกิดผลเป็นทรัพย์สินมาก และไม่ช่วยบ้านเมืองให้เจริญขึ้นเท่าเดี๋ยวนี้ได้

เมื่อยังไม่มีเครื่องจักรดีเข้า ชาวนาขายเขาได้เพียงเกวียนจะแบดบาทถึงสิบสองบาท มาบัดนี้ขายได้ราคามากขึ้นกว่าเก่าถึงสี่ห้าเท่า แต่เช่นนั้นก็ยังบ่นว่าไม่มีความสุขยิ่งกว่าเก่า

ถ้าเป็นจริงดังนี้ ก็เห็นเหตุได้ อย่างหนึ่งว่า ความปรารถนา
ของ คนใน สมัยนั้นไม่พุ่งด้าน มากมาย เหมือน ทุกวันนี้ ซึ่ง มี
ผ้า พัน นุ่ง แล้วยังจะต้อง หาผ้ามา ผูก เสื้อ หมวก และของใช้ แปลกต่าง ๆ
นานา ทั้งต้อง การ สักราย ผืน และ เต้น การ พนัน เป็น อัน ผิด เรอ
มากมาย กว่าเก่า หลายเท่า ด้วย คน แต่ก่อนไม่ รู้ ถึง ต้อง การ
ของ เหล่า นั้น เพราะ ไม่เคย เห็น มี แพร่ หลาย จึง มีความ พอใจ อยู่ ได้
การ ได้ เปรียบ ต่าง ๆ ที่ เกิด ขึ้น เพราะ วิธี บริหาร งาน ที่ คน ทำ การ
นั้น ยังมี ค่อย ไป อีก หลาย อย่าง ที่ ควร จะ ยก มา กล่าว ด้วย คือ

- ๑ ทวีคูณ ผล แห่ง แรง ทำการ ให้ มาก ขึ้น ได้
- ๒ ทวีคูณ แบบ อย่าง ให้ มาก ขึ้น ได้
- ๓ มี ทาง ให้ คน เลือ ก หา การ ทำ ตาม ถนัด
- ๔ มี ทาง ให้ ได้ ทำการ ใน ท่า ที่ เหมาะ

วิธี บริหาร งาน ทำการ บาง อย่าง ซึ่ง จะ ทวีคูณ ผล แห่ง แรง ทำการ
ให้ มาก ขึ้น นั้น เป็น วิธี จัดการ ให้ คน ๆ เดียว หรือ น้อย คน ทำการ
แทน คน มาก ได้

ถ้า คำนวณ ต่าง ก็ จะ ต้อง ใช้ คน ถือ หนึ่ง ดี ไป มา ถึง กัน แล้ว
ในเมือง หนึ่ง เมือง ใด จะ เปลือง แรง คน ถือ หนึ่ง ดี มากมาย ถ้า เพียง ใด
และ ถ้า เป็น ทาง ไกล ก็ จะ ต้อง เปลือง ค่า เติ น ทาง และ ค่า แรง เพิ่ม เติ ม

ขึ้น ลักเท่าใด แต่ใน คัมภีร์นี้ไปรษณีย์บุรุษผู้เดียว อาจจะทำ กระ
 แทน คนถือ หนังสือต่าง ๆ ที่จะถือไป แต่คน ธรรมดา ต้อง หนัก นั้น
 ได้เป็น อัน มาก หนังสือไม่หนักหนาอะไร คนหนึ่ง จะถือไปส่ง
 ลัก ร้อย ฉบับ ร้อย แห่ง ใน ทาง ที่จะ เดิน ไป นั้น ก็จะได้ โดยง่าย วิธี
 การไปรษณีย์เป็น การ มุ่งหมาย ที่จะทำให้เบ็ดเสร็จ น้อยในการ ส่ง หนังสือ
 ลือ เช่นนี้ แม้ผู้ใด จะ ส่ง หนังสือไป ถึง เพื่อน ที่อยู่ห่างไกลกัน
 คน ตะวันออก ก็จะไม่ ต้อง เสีย ค่าส่ง หนังสือ นั้น เกิน ฉบับละ ๒๕
 สตางค์ การ อย่างอื่น เช่นนี้ ก็มี อีก หลาย อย่าง

วิธี บันทึบ ที่ ทำการ สามารถ จะให้คนฉลาดคิด ให้เบ็ดเสร็จ แร่

น้อยที่สุด ใน ทางที่จะ ทัดถุณ แบบอย่าง ให้ มากขึ้นนั้น จะทำได้ด้วย

เครื่อง มือและ เครื่อง จักร เป็น คน เมื่อได้ ทำ แบบ อย่าง ขึ้น แต่ แบบ
 เดียวแล้ว เครื่องมือ เหล่านี้ อาจจะ สดกถ่าย แบบอย่างเดียวกันทั่วคุณ
 ขึ้นได้ อย่าง รวดเร็ว มี การ ทำเงิน ครา และ สตางค์ ทองแดง เป็นคน
 และ พิมพ์เหล็ก ขึ้น แต่ พิมพ์ เดียว ก็ อาจจะ ถ่าย แบบ ทั่ว ขึ้น ได้
 วัน ละหลาย หมื่น หลาย พัน แบบ

เครื่อง ศี พิมพ์ หนังสือ นั้น ก็ เป็น ตัวอย่าง ที่จะ ยก มา กล่าว ได้
 เวียง ศี พิมพ์ ขึ้น เป็น แบบ เล็ก ที่หนึ่ง แล้ว จะ ศี พิมพ์ ถ่าย ถอน
 ดำเนา หนังสือ นั้น ออกได้ คง แล่น ฉบับ โดยที่ไม่ ต้อง เบ็ดเสร็จ ค่า

แรง ถ่าย ถอน ตำเนา มากไป กว่าค่า กระดาษ สัก เท่าใด เมื่อ ยัง
ไม่มี เครื่อง พิมพ์ เข้า มา ใช้ ใน เมือง เรา ผู้ใด จะมี หนังสือ อื่นหา
ไว้อ่าน เล่น สัก ฉบับ เดียว จะต้อง เสีย ค่าจ้าง เขียน คัด สัก เท่าใด
จึงจะ พอ ถ้า เป็น คน จน แล้วย ก็ เป็น อัน หมด บัญญา ที่ จะมี หนังสือ
เช่น นั้น อ่าน ได้ ตลอด เรื่อง เครื่อง ตี พิมพ์ กระ ทำให้ ความ รู้ วิชา
และ ข่าวสาร ทั้งปวง แพร่ หาย ออก เป็น คุณ ประโยชน์ แก่ บุคคล และ
บ้าน เมือง มาก มาย เหลือ ที่ จะ พรรณา ได้

เครื่อง ภาชนะ ใช้ สรรพ ต่าง ๆ ที่ เรา ใช้ ได้ ราคา ถูก ทุกวัน นี้
ก็ เป็น เพราะ ทำ ขึ้น ด้วย ความคิด ทำ เครื่อง มือ เครื่อง จักร ที่ ถ่าย ถอน
แบบ ได้ ที่ ละ มาก ๆ เป็น ต้น จน ที่ สุด แม้ แต่ เป็น แก้อ และ โต๊ะ ไม่
ถึย ให้ เครื่อง จักร ถ่าย แบบ ได้

วิธี บ้านหน้า ที่ ทำ การ อาจ จะ เบ็ด ทาง ให้ คน เล็ก กว ทำ ตาม

ถนัด ได้นั้น ต้อง สุด แต่ ทำ เก ที่ ๆ มี คน น้อย หรือ มาก เป็น โห่
ตาม บ้าน นอก ซึ่ง มี แต่ การ ทำ ไร่ ไถ นา เพราะ ปลุก เป็น พัน บ้าน เว้น
ราษฎร อยู่ ห่างไกล กระ จาย ออก ทัว ไป การ ที่ จะ บ้าน หน้า ที่ กัน
ทำงาน ก็ ย่อม มี น้อย อยู่เอง ใน หมู่ บ้าน หนึ่ง จะ หา ช่าง ไม่ สัก คน
เดียว ก็ โดย ยาก ถ้า จะ หา ได้ มี มอ ก็ คง ไม่ ได้ โดย เหตุ ที่ ช่าง นั้น
ไม่มี การ ไม่ มาก พอ ที่ จะ ทำ ได้ แต่ หน้า เดียว ต้อง ทำ การ หา กัน

อย่างอื่น ประกอบด้วย ความฝึกหัดชำนาญฝีมือ ก็ย่อมจะขาดไป
การคบหาสมาคมติดต่อกับอาศรัยซึ่งกัน และกัน มีน้อย ไม่
ใครจะได้ยินได้ฟัง หรือเห็น การแปลกปลาดอะไร กว่า ขรรพต นก
ความฉลาดไหวพริบในการงาน ทั้งปวง ของ ชาวบ้านนอก จึง ดี ชาว
เมืองไม่ได้

ช่างฝ่าย ชาวเมือง ซึ่ง บ้านเรือน อยู่ใกล้ ติดติดต่อกัน มีคน
มาก รวบรวมเบียดเสียดกัน อยู่ใน ที่อัน น้อย ต้อง อาศรัย นก
เพาะปลูก ซึ่ง ชาว บ้าน นอก ทำเป็น อาหาร เลี้ยงชีพ ก็ต้อง คิด
หาการต่าง ๆ ทำให้ ได้ผลไป แดง ของ นั้น มาบริโภค ชาว บ้าน
นอกกับชาว เมือง ต่าง ต้อง อาศรัย แรง ทำการ กัน เช่น นี้ ก็ จริง แต่
ชาว เมือง ได้ คบหา สมาคม แลกเปลี่ยน ความคิด ความรู้ ซึ่ง กัน และ
กัน อยู่เสมอ แต่มี การบั่นหน้า ที่ กัน ทำ มาก อย่างต่างชนิด ก็ ย่อม
จะมีความ ฉลาดกว่า ชาวบ้านนอก เป็น ขรรพต นก ยิ่ง อยู่ ด้วย กัน มาก
มาย หนาแน่น ขึ้น ความปรารถนา มี มากอย่าง ขึ้น ก็ ยังมี
การ ต่าง กัน ทำ มาก ขึ้น ชาว เมือง จึง มี ทาง ที่ จะ เด็ดอก การ ที่ ถนัด
ทำได้ มาก อย่าง ที่ มี แรง น้อย และ ร่างกาย แบบบาง ก็ เด็ดอก หากการ
เบา ทำได้ ไม่ต้อง トラกตรำลำบาก เหมือน ชาว บ้าน นอก ที่มี
สติปัญญาเขาวน อัน ดี ก็ จึง ทำการ ได้ ผล ดี จะเป็น ช่าง อย่างใด

ก็ทำการ ทำได้พอแรง ความชำนาญช้าของ ก็ต้อง ดีขึ้น ทั้ง จะ หา
จ้างลูกมือใช้ ก็ง่าย แม้จะเป็น นักปราชญ์ ฉลาดรู้ แต่ วิชาหนังสือ
และ ศิลปวิทยาไม่ต้อง ทำการ หนัก อย่างไร ก็ เป็นครุอาจารย์
เขาหากินเป็นผลประโยชน์ได้มาก แต่ ถ้าคนชนิดนี้ไปอยู่ บ้านนอก
ก็ คงจะเลี้ยงหนี้ การขุดดินทำไร่ไถนาไม่พิน สติปัญญา และ วิชา
ความคิด ที่มีอยู่ก็เอาออกเป็น ทุนใช้หากำไรไม่ได้

หมอรักษาโรค ถ้าทำการ แค่นี้ จะ ทำได้ถนัด ก็จะได้ผล
ค่าแรง สัมควร กับวิชาที่เล่าเรียน มา ประมาณ เลี้ยว ว่าทำการ
ตรวจและรักษาใช้ ได้วันละ ๒๐ บาท ครั้น เครื่อง ยาชาด มีของ
หมอไม่จ้าง คนชำนาญไป ขุด หาเครื่อง ยา อุดำห์ ไป เทียบวงม
งาย หาเสียเอง ถ้าต้องไป หาเครื่อง ยา ทั้ง วัน ใน วัน นั้น
หมอจะได้ ค่าแรงเท่ากับค่าจ้างคนขุดเครื่องยาประมาณสัก ๗๕ สตางค์
เท่านั้น ถ้าบังเอิญ วัน นั้น คนไข้มีอาการ เปลี่ยน แปลง ร้ายแรง
ขึ้น ใน ปัจจุบันนี้ ทันทิ หมอกลับ มา แก่ ไม่ทัน คนไข้เกรงกลัว
ร้าย นั้น ก็ อาจ จะ ตาย เพราะ ขาด หมอ ขาด ยา นั้นได้

วิธีบันทึกทำการ เปิดทาง ให้ ได้ทำการใน ท่าเลที่ เหมาะ
นั้น ได้กล่าว มาข้าง ต้น แล้ว ว่า แรง ทำการ ที่ จะ เกิด ผลได้

มาก อย่างหนึ่ง ต้องทำให้ถูก กาละเทศะ คือให้ถูกกับสมัย และ
ประเทศ แต่ที่จะไปตั้งทำการ ลงใน ที่เหมาะ แห่งใด นั้น ถ้า
ไม่มีวิธี บัน หน้าที่กัน ทำการ ก็ ทำไม่ได้ เป็น คน ว่า ผู้ใด จะ
บรรพชาเป็น สามเณร หรือจะอุป สัมภท เป็น ภิกษุ จะต้อง ทำ บาตร
เอง หรือผู้ใด จะต้อง การ ขัน ทอง เหลืองไข, ต้อง การ ขม้น
ดินสอพอง, ต้อง การ ปูนกิน กับ หมากร, จะต้อง ทำเสียเอง ทุก
อย่าง แล้ว บ้านบาตร, บ้านขม้น, บ้านปูน, ที่ตั้ง ทำ อยู่เป็น
หมวดหมู่ ใน กรุงเทพฯ ๔ ทุกวัน นี้ ก็ เป็น อัน ตั้ง ไม่ คิด อยู่เอง บ้าน
ที่ตั้ง อยู่ เหล่า นี้ เหตุ เดิม จะ เป็น อย่างไร ก็ ยาก ที่ จะ ทราบ ความ
จริง แน่ แต่ เห็น มี ผล มาก อยู่ ว่า การ อย่างใด ที่ ได้ ทำ ประจำ
ที่ อยู่ ชำ นาน หลาย ชั่ว คน คน ทำงาน ที่ เกิด ใน ทำ เล ที่ นั้น เคย
เห็น เขียง อย่าง วิธี ทำการ มา แต่ เล็ก ไม่ ต้อง ศึกษ ฝึก หัด ถ้า มาก ยาก
เช่น อย่างใด ก็ สามารถ ทำ ได้ โดยง่าย และ เมื่อ คน ทั้ง หลาย รู้ ทัว
ไป ว่า ที่ แห่ง นั้น เป็น ทำ เล ที่ ทำ ของ อย่างใด โดย เฉพาะ มี ที่ เล็ก
ของ ตัว ตัว ได้ มาก จะ ต้อง การ ของ เมื่อใด ก็ ตรง ไป ซื้อ ใน ที่ นั้น
ผู้ใด จะ เอา บาตร หรือ ขม้น ดิน สอพอง แบะ ปูน ไป เทียว ตั้ง ขาย ที่
ไหน ก็ ไป รับ มา จาก ทำ เล ที่ ทำ ของ เหล่า นั้น เป็น การ สดวก
แก่ ผู้ทำ และ ผู้ซื้อ ทั้ง สอง ฝ่าย การ ซึ่ง ไป ตั้ง ทำ เป็น ทำ เล ที่ เช่น

นี้จึงเกิดผลได้มาก ที่ตลาดขายของสดของแห้งและห้างร้าน
ทั้งปวงซึ่งรวบรวมขายของต่าง ๆ อยู่ในที่แห่งเดียวกัน ขาย
ของได้สะดวกดีกว่าที่อื่นก็เพราะเหตุอย่างเดียวกันนี้เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีการทำสิ่งของและผลเพาะปลูกต่าง ๆ ทำ
อยู่โดยเกาะตามเมืองและประเทศที่ห่างไกลกันออกไปอีก มี
ผ้าพันจันทบุรี, ผ้าไหมโคราช, ผ้าเคลหมขเมืองเพชร, ผ้าดาด
อ้อยเมืองสุพรรณ, ยาเห็บบรรณ, ปากแพรก, กัดองดาวเชียงใหม่
เป็นต้น ที่เหล่านี้ต้องเรียกว่าเป็นทำเลที่เหมาะสมทั้งสิ้น เมื่อ
ตรวจไปถึงสินค้าต่างประเทศ ก็จะได้เห็นแพรเมืองจีน, เมือง
ฝรั่งเศส, ผ้าด้ายและสักดาเมืองอังกฤษ, ผ้าเย็บแบบเมืองอินเดีย,
และของต่าง ๆ ที่ทำส่งเข้ามาขายในเมืองเราจากนานาประเทศ
ซึ่งเป็นทำเลที่ทำที่เกิขึ้นเป็นอันมาก สินค้าต่างๆพัดทุกอย่าง
สุดแล้วแต่ความต้องการของมนุษย์ใช้ประโยชน์ แรงทำการ
คอยผ่อนผันทำตามความต้องการอยู่เท่านั้น

ลักษณะวิธปฏิบัติหน้าที่ทำการนั้น แม้ว่าจะมีคุณมาก
ดังที่ได้พรรณามาแล้วก็จริง แต่ลักษณะที่ร้ายก็มีอยู่แก่ตัวคน
ทำการประจำอยู่แต่หน้าเดียวอย่างเดียวนั้นบ้าง

การที่จะต้องทำประจำอยู่อย่างเดียวมานานจนซ้ำของมือใด เช่น ช่าง ถัก จักร นาฬิกา หรือ ช่าง ทำตะปู ที่ถ้าวมา ก่อน นั้น แต่ ที่จริง นานไป มีคน ผักหัดเขา อย่าง ทำการ เช่นนั้น มากขึ้น เกิน ส่วน ที่สมควร คน พวกนี้ ก็ ย่อม จะ ดัด ค่า แรง แฉ่ง ค่าจ้าง กัน น้อย ลง ทุกที เพราะ ต้อง แย่งกัน ทำการ เลี้ยงชีพ เป็นใหญ่ ความ ที่ แฉ่ง แย่งกัน กวดขัน หนักหนา เพียงใด ก็ อาจ จะ เห็น ได้ ปรากฏ อยู่ ทุกวัน เพื่อ จะ ทำการ แต่ ที่ ดัด อดนี้ แต่ คน พวกนี้ ยึด หัก ก้ม หน้า ทำการ ตรากรวด อยู่ ใน การ อย่าง เดียว ได้ ตลอด ชีวิต ต้อง นั้น ประจำ ที่ อยู่ แห่ง เดียว จน หด อด หด โกง เช่น ช่าง เย็บ ช่าง ทอง เป็นต้น ที่ ต้อง ทำการ ขุด ดิน หรือ หาบ หาม ของ หนัก ก็ ทำ ตรากรวด ไป ได้ ค่า แรง แค พอ กิน ชีวิต วัน หนึ่ง ๆ เท่านั้น จะ หา การ อื่น ทำให้ ดี กว่า ก็ ไม่ได้ เพราะ เคย อดนี้ ทำ แต่ การ อย่าง เดียว และ ใน การ ทำ ของ บาง อย่าง ที่ มี คน ต้อง การ น้อย ลง จะ หา กิน ใน การ อย่าง นั้น ไม่ได้ ต่อ ไป ก็ ยัง จะ ได้ ความ ถำบาก เมื่อ ปลาย มือ เป็น อัน มาก

อีก ประการ หนึ่ง ถ้างั้น อย่างใด ซึ่ง คน พวกนี้ เขา มา แด่ง สรร ทำ ขาย นั้น ขาด มือ หมดสิ้นไป คน พวกนี้ ก็ จะ หา กิน ใน ทาง นั้น ไม่ได้ อีก

กล่าว ถัดจากวิธีบ้านหน้ำที่กัน ทำการโดยเฉพาะเป็นสิ่งเป็นอย่าง
มาแล้ว ยังมีลักษณะการระดมอันเป็นวิธี การ สำคัญที่จะ ช่วย
ให้บ้านเมืองเจริญได้ โดยรวดเร็ว นั้น อีก

การ ระดม มีสอง อย่าง หนึ่ง จะเรียกว่าระดมแรงกัน ทำการ
ชั้นเดียว เช่น คน หนึ่งคน ช่วย แรง กัน ซัก ซัก หรือ ถอน ส้มอ เวือ
ทำการ แต่ อย่าง เดียว เป็นต้น

การ ระดม หลายชั้น คือคน หลาย จำพวกสุมทบ แรง ช่วยกัน
แต่ ทำการ ต่าง ชนิด กัน เช่น การ ทำ เรือรบ ซึ่ง ต้อง การ แรง
พวก ชุดดิน ชุดทราย เผาอิฐ เผาปูน ข้างไม้ ข้างเหล็ก ข้างก่อ ข้างเขียน
มา ระดม สุมทบ กัน ช่วย ทำ เรือรบ นั้น จน สำเร็จ เป็นต้น

การ ระดม ชนิดนี้ เป็น สิ่ง สำคัญ ใหญ่ แห่ง ความเจริญของ บุคคล
และ บ้านเมือง บ้านใดเมืองใด มีการระดม สุมทบ เช่นนี้ ใช้มาก
บ้านนั้น เมือง นั้น ก็ รุ่งเรือง เจริญเร็ว บ้านใดเมือง ใด มีการ ระดม
เช่น นี้ น้อย ก็ เจริญ ช้า คง จะ เห็น ตัว อย่าง ได้ อยู่ เสมอ คน
อนาถา ที่ เกี่ยว ข้อง ตาม ไร่นา บ้าง ที่ ไม่มี ข้างไม้ จะ ทำ ที่ ไร่ ไร่
ได้ ก็ แต่ กระทั่ง ชั่ง ทำ ด้วยไม้ ไม้ และ ใบ หญ้า เมื่อ คน พวกนี้

รู้งเรื่อง ขึ้น ก็เกิดมีข้างไม่ข้าง เหล็ก ที่ จะ เลื่อย ไม่ ได้ กับ ทำ เวียน ฝา
กระดาน อยู่ ได้ ยิ่ง เจริญ ต่อ ไป ก็ ยิ่ง เกิด มี ข้าง อีฐ ข้าง ปูน ข้าง เซียน
และ ข้าง ต่าง ๆ เกิด ขึ้น ตาม กัน เป็น ลำดับ ไป

การ ต่าง ๆ นานา ที่ เกิด ขึ้น ใหม่ นั้น ใช้ ว่า จะมี ผู้ ใด ออก
อำนาจ ภาย หมาย บังคับ หรือ แนะนำ ให้ ทำ หาก เป็น เพราะ การ
ชวน ชวย และ แข่ง แข่ง กัน ใน การ หา เลี้ยงชีพ ต่าง คน ก็ ต้อง ริ อำน
ทำ ขึ้น แล้ว ก็ เรียบ เย่ง อย่าง กัน แพร่ กระจาย ออก และ คิด ให้ ตี
ยิ่ง ขึ้น กว่า เก่า ต่อ ไป ความ มุ่ง หมาย อัน ใหญ่ มี อยู่ เสมอ ว่า ใน
การ ที่ ทำ อยู่ หรือ การ ที่ จะ ริ อำน ทำ ขึ้น ใหม่ นั้น จะต้อง ให้ ได้
ผล มาก ที่ สุด แต่ ออก แรง อย่าง น้อย ที่ สุด ที่ จะ ทำ ได้ เมื่อ ความ
มุ่ง หมาย จะ หา ทาง ตี้น และ ทาง ง่าย ทำ การ หา ประโยชน์ เช่น นี้ ผู้ ใด
จะ ริ อำน ทำ การ อย่าง ใด จะต้อง ตรวจ ดู เสีย ก่อน ว่า สิ่ง ที่ จะ
ทำ ขึ้น ใหม่ จะ เขา ของ อย่าง ใด ที่ ธรรมดา ทำให้ เกิด ขึ้น เอง และ ของ
อย่าง ใด ที่ มี ผู้ ทำ สำ เร็จ ไว้ ก่อน แล้ว นั้น มา ใช้ ได้ เมื่อ ยัง ชาติ
ของ อย่าง ใด อยู่ บ้าง จึง คิด แสวง หา หรือ ริ อำน ทำ ของ อย่าง นั้น เพิ่ม
เต็ม ขึ้น จน กว่า จะ ทำ ของ อย่าง ใหม่ ได้ สัม ความ ปรารถนา โดย สดวก

การ ทำ เครื่อง เหล็ก ที่ ได้ ยก มา กล่าว เป็น ตัว อย่าง นั้น ใน
ขั้น ต้น เมื่อ มี ผู้ ไป หาแร่ มา ถลุง ได้ เมื่อ เหล็ก คือ เป็น ฮา วุช มี คม ขึ้น

ใช้อยู่แล้ว ก็เกิดมีผู้เขาอย่าง ฮาจุรึนั้น มาทำเป็น มีด, พร้า, ขวาน, ดิ้ว, เลื่อย, กบ เป็นเครื่องมือทำไม้และของใช้ต่าง ๆ ค่อยไป ของเหล่านี้เป็นที่ต้องการ มาก จนก็มีผู้ไปตั้งหน้าทำการ ขุดแร่ ถลุงแร่ มีพวกเผ่าถ่านไม้ ขุด ถ่านหิน มีช่างถักผ้า เกวียน และช่างก่อเรือ ดำระพัดช่าง ซึ่ง มุ่งหมายจะทำผลประโยชน์อย่างใดที่จะเอา ราชทูตเหล็กมา ประกอบใช้นั้น เกิดมีชนแพรว หาดาย กว้าง ขวาง ออกไปทุกที่ ผลของ แรง พวกหนึ่งอาจจะช่วยให้แรง พวกอื่นเขา ไป ดัดแปลง แต่งตั้ง เป็น ผล อย่างใหม่ค่อยได้เสมอ เมื่อได้ ออกแรง ทำการ ให้เป็น ผล แก่ผู้ใดได้แล้ว ก็ต้องหวังได้แน่นอนว่า มันนั้น จะ แบ่ง ผล ประโยชน์ ที่ทำได้ค่อยไป คอบแทนให้พอ กับที่ จะเลี้ยงชีพ ทำการ อย่าง นั้นได้เรื่อยไป มิฉะนั้น ก็จะต้อง หัน เทียน เปลี่ยนไปหา การ อย่างอื่นทำใหม่ โดยความ มุ่งหมาย แต่ที่จะ หา ผลเลี้ยงชีพ ส่วนตัวอยู่เสมอ ความเจริญ ของ มนุษย์ต้อง อาศัย พัง แรง ซึ่ง กัน และ กัน อยู่เป็น ขรรคมตาเช่นนั้น ประชาชน ใน บ้านใดเมืองใด จะเจริญรุ่งเรืองได้เร็ว หรือ ช้านาน ก็ต้อง ตั้งใจ แต่ที่จะ พัง พา อาศัย แรง ซึ่ง กัน และ กัน ช่วยได้มาก และ น้อย เป็นใหญ่ ต้อง อาศัย

ความสามัคคี คบค้าสมาคมให้ โดด ชิดติดต่อกันอยู่ได้ โดยสะดวก
จึงจะพึ่ง แรง ช่วย กันได้ โดยสะดวก ถ้าจะตั้งรวบรวมกันอยู่เป็น
หมู่ใหญ่ กองใหญ่ไม่ได้ จำจะต้อง แยก กัน ห่าง ออกไป ตาม
ทำเล ที่ หา กิน ที่ง่าย ก็ต้อง ทำ ถนนหนทางที่จะไป มาหา กัน โดย
ทางบก ทางเรือ ให้สะดวก อย่างยิ่ง ที่สุด ที่ จะ ทำ ได้ เพื่อ จะ ให้ ย่น
เวลา เดินทาง ให้สั้นลง จะได้ ค่า ขาย แลก เปลี่ยน สินค้า ซึ่ง เป็น
ผล ของ แรง ทำการ ที่ต่าง คน ต่าง ทำ ไว้นั้นได้ โดยสะดวก เพราะ
เหตุนี้ การ ทำ ถนน หนทาง เรือ ไฟ รถไฟ เป็น สิ่ง ที่ จะ ย่น เวลา
เดินทาง ให้สั้นลง นั้น จึง เป็น สิ่ง สำคัญ ใหญ่ ที่ จะ ช่วย ให้ บ้าน
เมืองเจริญ เร็วขึ้น ได้ อย่าง หนึ่ง

หมวด ๗ ว่าด้วย ทำนอง ทำการ อย่าง ใหญ่

และ ทำการ อย่าง น้อย

ได้ พิจารณา คุณ ประโยชน์ ใน ลักษณะ วิธี การ บัน หนาท พนักงาน
กัน ทำการ วิธี ใช้ เครื่องจักร ลักษณะ การ ระดม และ ลักษณะ ที่
รวบรวม กันตั้ง กอง ทำการ อย่าง เดียว อยู่ เป็น ทำเล ที่ นั้น พอ เป็น ที่
สังเกต แล้ว ที่นี้ จะ ชี้แจง ลักษณะ และ เปรียบ เทียบ คุณ ประโยชน์
ใน ทำนอง ทำการ อย่าง ใหญ่ และ ทำนอง ทำการ อย่าง น้อย ต่อไป

ความสามัคคี คบค้าสมาคมให้ ไกล่ชิดติดต่อกันอยู่ได้ โดยสะดวก
จึงจะพึ่ง แรง ช่วย กันได้ โดยสะดวก ถ้าจะตั้งรวบรวมกันอยู่เป็น
หมู่ใหญ่ของใหญ่ไม่ได้ จำจะต้อง แยกกัน ห้าง ออกไป ตาม
ทำเลที่ หากิน ที่ง่าย ก็ต้อง ทำถนนหนทางที่จะไป มาหา กัน โดย
ทางบกทางเรือให้สะดวก อย่างยิ่ง ที่สุดที่จะทำได้ เพื่อจะให้ ย่น
เวลา เดินทางให้สั้นลง จะได้ ค่า ขาย แลก เปลี่ยน สินค้า ซึ่ง เป็น
ผลของ แรง ทำการ ที่ต่าง คน ต่าง ทำไว้นั้นได้ โดยสะดวก เพราะ
เหตุนี้ การ ทำ ถนน หนทาง เรือไฟรถไฟ เป็น สิ่ง ที่ จะ ย่น เวลา
เดินทางให้สั้นลง นั้น จึง เป็น สิ่ง สำคัญ ใหญ่ ที่ จะ ช่วย ให้ บ้าน
เมืองเจริญเร็วขึ้นได้อย่างหนึ่ง

หมวด ๗ ว่าด้วย ทำนอง ทำการ อย่าง ใหญ่

และ ทำการ อย่าง น้อย

ได้พรรณาคุณ ประโยชน์ ใน ลักษณะวิธี การ บัน หนาท พนักงาน
กัน ทำการ วิธีใช้ เครื่องจักร ลักษณะ การ ระดม และ ลักษณะ ที่
รวบรวมกันตั้ง กอง ทำการ อย่าง เดียว อยู่ เป็น ทำเล ที่ นั้น พอ เป็น ที่
สังเกต แล้ว ที่นี้จะ ชี้แจง ลักษณะ และ เปรียบ เทียบ คุณ ประโยชน์
ใน ทำนอง ทำการ อย่าง ใหญ่ และ ทำนอง ทำการ อย่าง น้อย ต่อไป

ทำนอง ทำการ ดัง อย่าง นี้ จะได้เปรียบเสียเปรียบกัน เพียงไร
ก็สุดแล้วแต่ลักษณะ ของ ชนิด การ ที่ ทำ ซึ่ง อาจ จะได้ เปรียบ
เสียเปรียบ ต่าง ๆ กัน ตาม สมัย เวลา และ ชนิด การ กับ สุด แล้ว
แก่ ทุน และ ผู้ ที่ จะ ต้อง การ ใช้ ของ ที่ ทำ นั้น มาก และ น้อย

กล่าว ว่า การ เลี้ยงไหม มี ผู้ ตั้ง โรง เลี้ยง ขึ้น ใน ทำ เล ที่ แห่งใด
ซึ่ง ใน คำ บท นั้น มี คน ต้อง การ ใช้ น้อย เป็นต้น ว่า ใน เมือง เชียงใหม่
ซึ่ง เป็น ที่ เกิด ของ ไหม ดัง นั้น ถึง โดย ว่า จะ ซื่อซัง ได้ ลูก แต่ โรง เลี้ยง
นั้น จะ ทำ การ ให้ ใหญ่ โต เหมือน ที่ กรุง เทพ ฯ ซึ่ง เป็น ทำ เล ที่ มี ผู้
ต้อง การ ใช้ มาก และ เป็น ทำ เล ที่ ทำ เรือกำบน ใหญ่ เขา คง แค้น หา ได้ ไม่
โรง เลี้ยง ที่ เชียงใหม่ จะ เลี้ยง ไหม กระ ตาน ให้ มาก ก็ จะ เกิน ไป
กว่า ชาว เมือง ใน ที่ นั้น จะ ต้อง การ เมื่อ ไหม กระ ตาน เหลือ ใช้ จะ ส่ง
ไป ขาย ที่ อื่น ก็ จะ ไม่ สดวก เพราะ ทาง ไม้ ตี และ โถง ทำ เรือกำบน จะ
ต้อง เสีย ค่า จ้าง ชน และ ส่ง ไหม นั้น แพง เป็น ต้น มาก เพราะ ณ นั้น จะ
เลี้ยง ใช้ ได้ ก็ แต่ ให้ เพียง พอ กัน ใช้ แต่ เฉพาะ ใน คำ บท นั้น

แต่ ที่ กรุง เทพ ฯ โรง เลี้ยง ที่ เป็น โรง เล็ก เช่น ใช้ แรง คน เลี้ยง
เป็น ต้น นับ วัน ก็ แต่ จะ น้อย ลง ทุก ที่ ไป เพราะ มี ผู้ ต้อง การ ใช้
ไม่ มาก พวก ที่ มี คน มาก ตั้ง โรง เลี้ยง ขนาด ใหญ่ ย่อม จะได้ เปรียบ

เดิมที พวกที่มีทุนมาก มีกำลังที่จะซื้อเครื่องจักร เขามาใช้โดย
 แทนแรงคน ทำการได้มาก และเสียค่าใช้จ่ายในการนั้นน้อย
 กว่ากัน ตามส่วนจำนวนไม้ที่เลื่อยได้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ก็อาจจะ
 ลดราคาขายไม้กระดานได้ถูกกว่าโรงที่ใช้แต่แรงคน และเมื่อ
 ไม้ที่เลื่อยนั้นจะเหลือใช้ในเมือง ก็จะมีราคาถูกเกินไป ออก
 ไปขายตาม นานาประเทศที่ต้องการใช้ไม้นั้นได้ แต่ถ้าโรงใหญ่
 นี้โตเกินไปก็คิดจะทำการให้ใหญ่ยิ่งขึ้น สร้างโรงซื้อเครื่องจักร
 ที่ใหญ่ยิ่ง เขามาใช้เพิ่มเติมอีก ถ้าหากว่าไม่เห็นออก ลงมา
 กรุงเทพฯ ไม่ทัน บ่อนเครื่องจักร เป็นเหตุเพราะน้ำแล้ง หรือ
 หนาวน้ำตื้นไม่ลึกไม่ทัน โรงเลื่อยนี้ ก็จะต้องหยุดการเลื่อยไม้
 ไปชั่วคราวหนึ่ง จนกว่าจะได้ไม้มานำพอ ในระหว่างเวลาที่หยุด
 การเก็บลูกจ้างไว้เปล่า ๆ ก็จะต้องเงินเดือน ถ้าปล่อยเสีย
 หมด คราวหลังจะต้องใช้เลื่อยไม้อีก ก็จะไม่ได้อะไรที่เคยใช้
 มาก่อน ครบมือ เพราะพวกนั้นไปหาการที่อื่นทำได้เห็นว่าจะไม่
 ต้องถูกไล่บ่อย ๆ แล้วก็จะไม่กลับมาอีก ส่วนทุนประจำที่ลง
 ไว้ในค่าสร้างโรง แลค่าเครื่องจักร เป็นอันมาก จมนิ่งอยู่เปล่า
 ไม่ทำให้ออกผลได้ ก็ด้วย การดกเบียด และกำไรที่ควรจะได้

ใน ทนุ นั้น อีก ชั่ว นึ่ง เพราะ ฉนั้น ถักชน ทำการ อย่าง ใหญ่ จึงมี ที่ บังคับ เป็น เขต คน อยู่ บ้าง

การ ทำนา ใน กรุงสยาม ทุกวันนี้ ยัง ไม่ ปรากฏ ว่า ผู้ใด คิด การ ทำนา อย่าง ใหญ่ สำเร็จ จ้าง ถูก จ้าง ไร่ ต้อง เปิดเงิน มาก เพราะ พวก ถูก จ้าง ไม่ มี การ ทำ คตอปปี้ และ ถึง จะ อย่างใด ก็ คง ไม่ ออกแรง คง ใจ ทำการ ได้ ดี เท่ากับ ชาวนา ซึ่ง ทำผล ประโยชน์ ของ เขาเอง การ ทำนามี การ ทำน้อย อย่าง ใด ก็ ทำเป็น ครั้ง เป็น คราว จะ แบ่ง บั้น หนาท ให้ ลูก จ้าง ทำการ ประจำ แต่ โดย เฉพาะ อย่าง เดียว ให้ คตอปปี้ ไป เหมือน การ อย่าง ชั่ว ไม่ได้ การ ที่ ไร่ คน มาก ก็ ไม่ ได้ เปรียบอะไร ยิ่ง กว่า การ ทำนา ตาม ธรรมดา

ใน สมัย นี้ มี ผู้ตั้ง ความ อุดมภ์ จะ ทำการ อย่าง ใหญ่ โดย วิถี อาศรัย ใช้ เครื่องจักร ช่วย แรง คน และ โค กระบือ อยู่ บ้าง แต่ จะ ทำการ ได้ ไร่ ดี หรือ ไม่ นั้น ยัง คด อยู่ใน สถาน ที่ กำลัง ทดลอง กัน อยู่ ถ้า ทำได้ สำเร็จ จริง จะ เป็น คุณ แก่ ผู้คิด และ เป็น คุณ แก่ บ้าน เมือง อย่าง ยิ่ง เพราะ ที่ แผ่นดิน ใน ประเทศ สยาม โดย ส่วน มาก เป็น ที่าเล ที่ เหมาะ กับ การ ทำนา ที่ดิน ทั้ง สอง ฝากแม่น้ำ เจ้าพระยา แม่น้ำ บางปะกง และ แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำลพบุรี ซึ่งเป็น ที่ราบ ลุ่ม

โดย ยืด ยาว กว้าง ขวาง แต่โดยเหตุที่ราษฎร ศึกษามาบ้าง มีคน
ทำการ น้อย จึง ยังมี ที่ว่าง เบื้อง ซึ่ง อาจ จะเกิด ผลได้นั้น เหลือ ทั้งอยู่
เป็น อัน มาก

เครื่อง ไถ เครื่อง คราด เครื่อง เกยว และ เครื่อง นวด ข้าว ซึ่ง ชาว
ต่างประเทศ คิด ทำ ใช้ คู่ ม แรงคน และ สัตว์ ได้ เป็น อัน มาก นั้น ก็ มี
อยู่ พร้อม ทุก อย่าง แล้ว ส่วน เครื่อง จักร ที่ จะ ใช้ เป็น แรง ขับ
เครื่อง ต่าง ๆ เหล่า นี้ นอกจาก ที่ ใช้ ด้วย กำลัง ไถ น้าวอื่น ก็ ยังมี
เครื่อง ที่ ใช้ ด้วย แรง ไฟฟ้า และ แรง น้ำ นดิน ต่าง ๆ ซึ่ง คิด ทำ กัน
ขึ้น ใหม่ อยู่ เสมอ นั้น อีก หลาย ชนิด แต่ จะ เลือ ก เครื่อง อย่าง ไใด
ให้ ใช้ ได้ เหมาะ กัน กับ ที่ ดิน ของ ประเทศ เรา หรือ จะ แกะ ไข
ดัด แปลง เครื่อง อย่าง ไใด ขึ้น ให้ ใช้ ได้ พอ ด กับ ที่ นานี้ จน ทุก วัน
นี้ แล้ว ก็ ยัง เป็น การ ทดลอง กัน อยู่ ความ ขัดข้อง อย่าง ใหญ่ ที่ จะ ใช้
เครื่อง จักร ต่าง ๆ ไม่ได้ ถนัด ดี เป็น เพราะ การ ทำ นา ต้อง อาศัย
น้ำฝน ซึ่ง ทำ ให้ ดิน อ่อน เกิน กว่า ที่ จะ ทาน น้ำ หนัก เครื่อง เหล่า นั้น
อยู่ ได้ ถึง จะ รับ ไถ และ คราด เสีย แต่ เมื่อ เวลา ดิน ยัง แข็ง อยู่ ได้
สู้ เร็ว เป็น การ ค้ม ค่า แรง ได้ มาก แต่ เมื่อ ถึง เวลา เกยว เข้า จะ เขา
เครื่อง อย่าง ไใด มา ใช้ จึง จะ เบา และ ทำ การ ได้ รวด เร็ว พอ กับ ที่ จะ ทำ
ใน ทั้ง นา เมื่อ เวลา ดิน ยัง อ่อน เป็น โค ดน เหลว อยู่ ถ้า จะ จำ

คนไปเกี่ยวข้าว แต่เวลานั้น ก็จะต้องเสีย ค่าจ้าง อย่าง แพง ทั้งจะ
ไม่ได้คนที่ชำนาญ ดีแท้ด้วย คนชำนาญ จะมี แต่ชาวนา ซึ่ง ต่างคน
ก็ จะต้อง ทำ ธุระ ของเขาใน ขณะ เดียวกัน การ ทดลอง ต่าง ๆ
เป็นการ เปลือง อย่างยิ่ง จะทำได้ ก็แต่ ผู้ที่มีทุน มากซึ่ง จะยอมเสีย
เปล่าได้เป็น ครั้งเป็น คราว แต่ ผู้ที่มีทุนมาก ซึ่งคงหน้า หากินอยู่
ใน การ ทำนา อย่าง เดียว นั้น มีน้อย ตัวนัก กว่าจะได้ เครื่อง
ที่เหมาะสม มาใช้ ได้พร้อม ก็ เห็น จะช้า อยู่ อีกมาก

การทำนาใน สมัยนี้ เป็นผลประโยชน์อย่าง ใหญ่ยิ่ง ของกรุงสยาม
ถ้าใช้ เครื่องจักร ได้ ดี เท่ากัน กับที่ ชาวยุโรป และ อเมริกา เขาใช้ ใน
การ เพาะ ปลูก ข้าว สัตว์นั้นได้ กรุงสยาม อาจ จะ มี มั่งคั่ง ขึ้นได้
เป็น อันมาก เพราะฉะนั้น การใช้ เครื่องจักรเช่นนี้ จึง เป็น ที่ น่าจะ
ช่วย ส่ง เสริม อยู่ เป็น อันมาก

วิธี ทำการ อย่าง ใหญ่ โดย ที่คน มาก ด้วยกันจะ เข้าทุน กัน คนละ
เล็กน้อย รวม กันตั้ง เป็น บริษัท ขึ้นนั้น ก็เป็นการดี การเจริญ สำหรับ
บ้าน เมือง ได้ อย่าง หนึ่ง การ ใหญ่ บางอย่าง เช่น ก่อสร้าง ทาง รถมราง
รถไฟ เป็นต้น นั้น ต้อง การทุน ใช้ มาก มายนัก ถ้าไม่ได้ อาศัย
เรียกรายทุน ของคน มาก มารวบรวม กัน ทำแล้ว การ คงไม่ สำเร็จ ได้
เว้นเสีย แต่ รัฐบาล จะทำ เสียเอง

การเรียกรายเงิน ย่อยเข้าทุน กันทำการใหญ่ ฉะนั้น เป็น การ
 เปิดทางให้คน มีที่หาผล ประโยชน์ ขึ้น เป็น อันมาก เป็น ต้นว่าผู้ใด
 ซึ่ง ทำการได้ค่าจ้าง หรือ ถ้าไร เหลือไว้ เก็บเงินไว้ ได้เพียงบ้
 รอย ต้องรอย บาท ถ้าไม่มีทาง ที่จะใช้เงิน ที่เก็บไว้ ได้ นั้นเป็น
 ทุนให้ส่งออกผล ประโยชน์ต่อไป ก็จำจะต้องเก็บเงิน นั้นทิ้งไว้
 เป่ล่า ๆ หรือ ถ้าเป็นคนใจกว้าง ขวางใจง่าย พุ่มพวย ก็จะ จำหน่าย
 เงินใน ทางที่จะไม่ได้ผล กลับคืนให้ละลายไปเสียเป่ล่า คนซึ่ง รับจ้าง
 ทำงาน ประจำ อยู่ตั้งแต่เช้าจนค่ำ หาเวลาที่จะเอาเงิน ที่เก็บ
 เหลือไว้ ได้นั้นไปใช้ทำผล ประโยชน์ อย่างอื่นด้วย ตัวเองอีกไม่ ถ้า
 เป็น ชาว ส่วน ฆวนาก ก็เช่น เดียวกัน ถ้าเงินที่เหลือเก็บไว้ ได้
 ที่ ละคร เด็ก น้อย นั้น ยัง ไม่พอ จะซื้อ ที่ ทำการ ให้ ใหญ่โต ออกไป อีก
 หรือถ้าจะซื้อ ได้ก็จะเป็น การเหลือ แรงเหลือตา ที่จะทำไปได้ แต่ ถ้าพึ่ง
 เมื่อมี การใหญ่ดัง เป็น บริษัทขึ้น ใน บ้านเมือง เห็นว่า จะยังขึ้น
 ถาวรดี คนเหล่านี้ ก็จะมา พลดอย เข้าทุน อาศัยได้ ผลประโยชน์
 ด้วย บริษัท ดังผู้ การขึ้น เป็นผู้จัดการ มีเสมียน และผู้เก็บเงิน
 จ่าย เงิน ดูแล รักษา การ อยู่แล้ว ผู้เข้าทุน ก็ไม่ ต้องจะไป ออก
 แรง ทำการ นั้นเอง

ใน ประเทศซึ่งเจริญ ในการทำผลประโยชน์ได้ทรัพย์มาก เช่น เมืองใหญ่ทั้งหลายใน ประเทศยุโรป และ อเมริกา เป็นต้น มีการ เรี่ยรายกัน เข้าหุ้น ส่วน ทำนองนี้ต่าง ๆ นานา เหลือ ที่จะพรรณาได้ ผู้ใดมีเงินเหลือใช้ สรรพ แม้แต่เด็กเล็กน้อยก็ คงจะมีที่ ฝาก หรือที่ เข้าหุ้น ส่วน พอจะ หาทำไว้ใน ที่นั้นได้เสมอ เมื่อ การ สักดองเช่นนี้ เงินใน บ้าน เมือง มีมาก น้อยเท่าใด คงได้เอา ออกใช้ทำผลประโยชน์ แทบทั้งสิ้น เมืองใดมีการ เช่นนี้มากเมืองนั้นก็เจริญเร็ว จนที่สุด แม้แต่ผู้ใดไม่มีทุนเลยมีแต่ความคิดดี คิดการ อย่างใดขึ้น ชึ่ง พอจะ เชื่อได้ว่า ถ้าได้ทำจริง จะมีกำไร แน่แล้ว คนทั้งหลาย คงมา เข้าหุ้น ส่วน เรี่ยราย กัน ออกทุนให้ทำการนั้นขึ้นได้ โดยสะดวก เพราะ ชาวเมือง เคย พอลอยได้ผลประโยชน์ ในการ เข้าหุ้น ส่วน เช่นนี้ อยู่เสมอ

ลักษณะ ทำการ อย่างใหญ่ ถึงโดย ว่าจะมี ผลประโยชน์มาก อย่าง ที่กล่าวมานั้นก็จริง แต่จะถือว่าทำได้ทำการอย่างใหญ่แล้ว คงจะได้เปรียบ ดีกว่า ทำการ อย่างเล็ก ทุกสิ่ง ทุกชนิดไปไม่ได้ ยก ตัว อย่างเช่น โรงสี เจ้า ขนาดใหญ่ และ เล็ก ที่ใน กรุงเทพ ฯ ทุกวัน นี้ มาเปรียบ เทียบ กันดู ก็ คงจะ เห็น ว่ามีทางได้ เปรียบ เปรียบ กัน แก่ กัน เป็นสมัย เป็น คราว อยู่บ้าง ถ้าเป็น เวลาที่มี เขา มาก

และมี^{๕๖๒}ต้องการ^{๕๖๒}ซื้อเขาจากนอกประเทศมาก โดยที่จะให้ราคาพอสมควร โรงสีใหญ่ที่^{๕๖๒}เขาได้^{๕๖๒}วันละ^{๕๖๒}ถ้วย เกวียน^{๕๖๒}เป็นคัน^{๕๖๒} คงจะได้^{๕๖๒}กำไรดีกว่าโรงสีเล็ก^{๕๖๒}ที่ดี^{๕๖๒}ได้^{๕๖๒}แต่เพียงวัน^{๕๖๒}ละ^{๕๖๒}ห้าสิบ^{๕๖๒}เกวียน^{๕๖๒}เป็น^{๕๖๒}แน่^{๕๖๒}ได้^{๕๖๒}เปรียบ^{๕๖๒}กัน^{๕๖๒}ใน^{๕๖๒}ทาง^{๕๖๒}ที่^{๕๖๒}เปิด^{๕๖๒}ของ^{๕๖๒}ค่า^{๕๖๒}ใช้^{๕๖๒}ถ้วย^{๕๖๒}น้อยกว่า^{๕๖๒}โรง^{๕๖๒}สี^{๕๖๒}อย่าง^{๕๖๒}เล็ก^{๕๖๒}โดย^{๕๖๒}ที่จะ^{๕๖๒}คิด^{๕๖๒}ค่า^{๕๖๒}ใช้^{๕๖๒}ถ้วย^{๕๖๒}เทียบ^{๕๖๒}กัน^{๕๖๒}กับ^{๕๖๒}ส่วน^{๕๖๒}เขา^{๕๖๒}ที่^{๕๖๒}ได้^{๕๖๒}มาก^{๕๖๒}และ^{๕๖๒}น้อย^{๕๖๒}

ถ้าโรงสีขนาดใหญ่^{๕๖๒}ได้^{๕๖๒}เขา^{๕๖๒}เกวียน^{๕๖๒}หนึ่ง^{๕๖๒}จะต้อง^{๕๖๒}เปิด^{๕๖๒}ของ^{๕๖๒}ค่า^{๕๖๒}ใช้^{๕๖๒}ถ้วย^{๕๖๒}สัก^{๕๖๒}สาม^{๕๖๒}บาท^{๕๖๒} โรง^{๕๖๒}สี^{๕๖๒}ขนาด^{๕๖๒}เล็ก^{๕๖๒}ตาม^{๕๖๒}ส่วน^{๕๖๒}ที่^{๕๖๒}กล่าว^{๕๖๒}คง^{๕๖๒}ไม่^{๕๖๒}เปิด^{๕๖๒}ของ^{๕๖๒}ค่า^{๕๖๒}ใช้^{๕๖๒}ถ้วย^{๕๖๒}ต่ำกว่า^{๕๖๒}เกวียน^{๕๖๒}ละ^{๕๖๒}ห้า^{๕๖๒}บาท^{๕๖๒}ได้^{๕๖๒}

แต่ถ้า^{๕๖๒}เป็น^{๕๖๒}คราว^{๕๖๒}ที่^{๕๖๒}เขา^{๕๖๒}มี^{๕๖๒}น้อย^{๕๖๒} หรือ^{๕๖๒}เป็น^{๕๖๒}คราว^{๕๖๒}ที่^{๕๖๒}ราคา^{๕๖๒}ข้าง^{๕๖๒}นอก^{๕๖๒}ไม่^{๕๖๒}ดี^{๕๖๒} โรง^{๕๖๒}สี^{๕๖๒}ใหญ่^{๕๖๒}ก็^{๕๖๒}ต้อง^{๕๖๒}หยุด^{๕๖๒}การ^{๕๖๒}ซื้อ^{๕๖๒}เขา^{๕๖๒}ไป^{๕๖๒}ชั่วคราว^{๕๖๒}หนึ่ง^{๕๖๒}คราว^{๕๖๒}หนึ่ง^{๕๖๒}จน^{๕๖๒}กว่า^{๕๖๒}จะ^{๕๖๒}ซื้อ^{๕๖๒}เขา^{๕๖๒}ได้^{๕๖๒}พอดี^{๕๖๒} ใน^{๕๖๒}ระหว่าง^{๕๖๒}เวลา^{๕๖๒}ที่^{๕๖๒}หยุด^{๕๖๒}การ^{๕๖๒}นั้น^{๕๖๒}จะ^{๕๖๒}ปล่อยให้^{๕๖๒}ถูก^{๕๖๒}จ้าง^{๕๖๒}เสีย^{๕๖๒}หมด^{๕๖๒}หา^{๕๖๒}ได้^{๕๖๒}ไม่^{๕๖๒} ถึง^{๕๖๒}อย่าง^{๕๖๒}ใด^{๕๖๒}ก็^{๕๖๒}ต้อง^{๕๖๒}เลี้ยง^{๕๖๒}คน^{๕๖๒}พวก^{๕๖๒}นั้น^{๕๖๒}ไว้^{๕๖๒}บาง^{๕๖๒}เมื่อ^{๕๖๒}ว่า^{๕๖๒}จะ^{๕๖๒}ถม^{๕๖๒}มี^{๕๖๒}ซื้อ^{๕๖๒}เขา^{๕๖๒}อีก^{๕๖๒}เมื่อ^{๕๖๒}ใด^{๕๖๒}จะ^{๕๖๒}ได้^{๕๖๒}พริก^{๕๖๒}พริ้ม^{๕๖๒}กัน^{๕๖๒} เป็น^{๕๖๒}การ^{๕๖๒}เปิด^{๕๖๒}ของ^{๕๖๒}ค่า^{๕๖๒}ใช้^{๕๖๒}ถ้วย^{๕๖๒}ได้^{๕๖๒}เป็น^{๕๖๒}อัน^{๕๖๒}มาก^{๕๖๒} ไหน^{๕๖๒}ยัง^{๕๖๒}จะ^{๕๖๒}บว^{๕๖๒}การ^{๕๖๒}คอก^{๕๖๒}เบ^{๕๖๒}ใน^{๕๖๒}ทุน^{๕๖๒}ประจำ^{๕๖๒}ซึ่ง^{๕๖๒}ได้^{๕๖๒}ลง^{๕๖๒}ไว้^{๕๖๒}ใน^{๕๖๒}ค่า^{๕๖๒}เครื่อง^{๕๖๒}จักร^{๕๖๒}เป็น^{๕๖๒}อัน^{๕๖๒}มาก^{๕๖๒}นั้น^{๕๖๒}อีก^{๕๖๒} ฝ่าย^{๕๖๒}โรง^{๕๖๒}สี^{๕๖๒}เล็ก^{๕๖๒}ที่^{๕๖๒}ได้^{๕๖๒}เขา^{๕๖๒}ได้^{๕๖๒}แต่^{๕๖๒}วัน^{๕๖๒}ละ^{๕๖๒}น้อย^{๕๖๒} คง^{๕๖๒}จะ^{๕๖๒}เลือก^{๕๖๒}ถ้วย^{๕๖๒}ซื้อ^{๕๖๒}เขา^{๕๖๒}อย่าง^{๕๖๒}ดี^{๕๖๒}ที่จะ^{๕๖๒}พอดี^{๕๖๒}ไป^{๕๖๒}ได้^{๕๖๒}ทุก^{๕๖๒}วัน^{๕๖๒}อยู่^{๕๖๒}เสมอ^{๕๖๒} การ^{๕๖๒}ตก^{๕๖๒}เรือ^{๕๖๒}เสีย^{๕๖๒}หาย^{๕๖๒} เพราะ^{๕๖๒}ขาด^{๕๖๒}ความ^{๕๖๒}ตรวจ^{๕๖๒}ตรา^{๕๖๒}

อันถนัดนั้น ก็คงจะ น้อยกว่าโรงสีใหญ่ด้วย เมื่อการ เป็นเช่นนี้โรงสี
เล็ก ก็ย่อมได้เปรียบโรงสีใหญ่ อยู่เอง

ความตกเรียน เสียหายในการ ที่บริษัทใหญ่ทำนั้น ก็คง มากกว่าการ
ซึ่งคน ๆ เดียว หรือคนน้อย คนเป็น เจ้าของ ทำ บริษัทใหญ่ ต้อง จำ
ผู้จัดการ ตรวจการ ซึ่งมีผลประโยชน์ อยู่ในหุ้น ส่วน นั้นน้อย ถ้าไม่
เป็น คนดีแท้แล้ว ก็ คง จะมีเวลา ละเลย เพิกเฉย อยู่บ้าง และยัง
เป็น คนต่ำ ชนลงไป ก็ อาจจะ ทอม แรง ทำงาน เมื่อ เวลา ผู้ตรวจ
ผลต่อนั้นได้บ้าง บางคน ก็จะทำไปแค่พอ กันไม่ให้เขาได้เสีย เท่านั้น
ผู้ที่ เป็น เจ้าของ ตน เขาเห็น ส่วน ลงทุน แค คนละ เล็กน้อย ไม่ได้
ทำการ อยู่ ในที่นั้น ก็คง ไม่เอาใจใส่ ในธุระ ของบริษัทสักเท่าใด ทอด
ธุระให้ผู้อื่น ทำอยู่แล้ว ก็ เป็น แล้ว กัน

ข้างฝ่าย ผู้ทำการ แต่เฉพาะ คนนั้น การ ได้เสีย ทั้งปวง จะตก
หนัก อยู่ แก่ตัว ผู้เดียว จะได้กำไร มากน้อย อย่างใด ต้อง สู้ตแล้ว
อยู่ แต่ความอดสูหา หักอ่าน ตรวจ คราว ระวัง การด้วย ตัวเอง โดย
กวดขัน อยุ่เสมอ การ ตกเรียน เสียหาย ย่อม จะน้อย กว่า ข้างฝ่าย
การ ที่บริษัทใหญ่ ทำนั้น เป็นแน่ เพราะ คนนั้น ทาง ที่จะได้เปรียบ
เสียเปรียบ แก่กันนั้น จึง ต้อง สู้ตแล้ว แก่ ตักษณ การ ที่ จะทำ
เป็นใหญ่

หมวด ๘ ว่าด้วยลักษณะทุน

ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า ทุน เป็นผล ของการ ที่คนได้ผ่อนหนี้
เก็บ สิ่งสม ประหยัดไว้สำหรับใช้ ให้เกิด ผลเป็น ทรัพย์สิน ใน ภาย หน้า
หรือ กล่าว โดยย่อ ก็คือทุน เป็น สิ่ง สำหรับใช้ ให้เกิด กำไร

ใน ลักษณะ ทรัพย์สิน ได้กล่าวไว้ อีกว่า สมบัติที่มีค่า ๑ แรง
ทำการ ๑ ความเชื่อ (Credit) ๑ ตามอย่างนี้เป็นทรัพย์สิน

ทรัพย์สินตามชนิดนี้ จะเป็น ทุนได้ทุก อย่าง ถ้าหาก ว่าได้
เขา ออกใช้ สำหรับ ทำให้เกิด ผล หรือ เกิด กำไร ต่อไป มิฉะนั้น
ก็ เรียกว่า เป็น ทุนไม่ได้

ผู้ที่มี ทรัพย์สินดัง นั้นไว้ ถ้าหาก ว่าเก็บ ทรัพย์สินไว้เฉย ๆ
หรือเขา ออกใช้ ใน การเรื้อน หรือใช้ ใช้จ่าย สิ่งของมา สำหรับชม
เล่น เป็น การ บำรุงใจ ของคน เช่น ว่า ซื้อ ทรัพย์าตาม บริโภค หรือ
ซื้อ เครื่องลายคราม เครื่อง เพชร นิตจินดา ต่าง ๆ เหล่านี้มาใช้ สำหรับ
ตัวเอง เป็น ต้น ทรัพย์สินที่เก็บไว้เฉย ๆ หรือได้ จำหน่าย ไปใน คำ
ของ เหล่านี้ หาใช้ ทุนไม่ แต่ ถ้าหาก ว่าเจ้า ของ ทรัพย์สิน ของ
เหล่านี้ มา เพื่อ จะ ขาย เขา กำไร ต่อไป ทรัพย์สิน ที่ ได้ จำหน่าย ไป
เพราะ เหตุนี้ ก็ เป็น ทุนได้จริง

เงิน ที่ให้เขาก็ก็นำไปเพื่อจะได้ดอกเบี้ย หรือเรียกส่วนไร่นา
บ้านเรือน และสิ่งของต่าง ๆ ที่ให้เขาเช่า ก็นับว่าเป็นทุนทั้งสิ้น

ความหมั่น ความชำนาญ และฝีมือทำการ ความรู้วิชา และ
ความซื่อตรงของคนเหล่านั้น เมื่อนับว่าเป็นทรัพย์แล้ว ทรัพย์
ชนิดนี้ก็ตอ้งนับเขาเป็นทุนได้เหมือนกัน ถ้าได้ใช้ ในการ ทำ
ผลประโยชน์

ผู้ใดออกแรง ขุดดิน ทำสวน ดอกไม้สำหรับไว้ชมเล่น หรือ
ขบรับร้อง ทำเพลง เพื่อให้เพื่อน ฟัง เล่น ตามสบายใจเปล่า ๆ เช่น นั้น
แรงที่ลงไปก็มิใช่ทุน แต่ถ้าหากว่าผู้นั้นได้เก็บดอกไม้ ไปขาย
เป็นกำไร หรือได้ค่าจ้าง ขบรับร้อง ทำเพลง หรือถ้าเขาขาย
ค่าแรงของเขาเป็นเงินทอง อย่างหนึ่ง อย่างใด แรงนั้นก็นับว่า
เป็นทุนได้

บิดามารดา ซึ่ง ออกเงิน ค่าเล่าเรียน ให้บุตร ได้ศึกษาเล่า
เรียน หนังสือ, ตำรา และฝึกหัดวิชาอย่างใด เพื่อจะให้เขา
กำลังช่วยแรงของเด็ก ในการ ทำผลประโยชน์หากำไรใน ภาย หน้า
เช่น หมกยา, หมกกฎหมาย, เอนจิเนียร์ หรือ วิชาอย่างใดก็ได้
เงิน ที่ได้ ออกไปนี้ เป็น ทุนแท้ และ ความรู้ ซึ่งบุตร จะได้ ไว้ทำผล
ใน ภายหน้า นั้นก็ เป็น ทุน ประจำ ตัว อยู่ด้วย

แต่ นอกไปจาก การ ที่ จะ ขาย แร่ง ทำการ เปน กำนไ ร แล้ว คน
เรายัง สามารถ ที่ จะ คำกำไ ร ใน ชื่อ เลี้ยง ตี ความ รู้ ความ ชำนาญ
ยี่ห้อย และ คุณวุฒิ ใน ตัว ตี อีกต่าง หาก จะ เอา ไป ใช้ ชื่อ เชื้อ สุน
คำ หรือ ของ อื่น ๆ แล้ว เอา ของ นั้น ไป ขาย เปน กำนไ ร ก็ได้ โดย
ทาง ที่ สัญญา จะ ใช้ เงิน ให้ ผุ้ ขาย เมื่อ ภายหลัง ชำนาญ ใน ตัว ที่
ใช้ ชื่อ ของ เชื้อ ตี เช่น นี้ ตาม ภาษา อังกฤษ ที่ ใช้ ใน การ คำ ขาย
เรียกว่า เครดิต (Credit) คือ ความ เชื่อ

คน คำ ขาย เอา ความ เชื่อ นี้ ใช้ คำกำไ ร ได้ อย่าง เดียว กัน กับ ใช้
เงิน ขาด ขัย ใน ความ สัญญา ที่ จะ ใช้ ให้ ได้ มัน คง ทน กำหนด
เวลา เท่านั้น ยังมี ผู้ เชื้อ ถือ มาก ขึ้น คน คำ ขาย นั้น ก็ ยัง จะ
คำใหญ่ โต ได้ มาก ขึ้น ตาม กัน โดย ที่ ไม่ ต้อง ใช้ เงิน สด เสมอ ไป
เมื่อ ใช้ ความ เชื่อ, ความ สัญญา ที่ จะ ใช้ เงิน และ ความ ที่ เปน
หนี้ สัน กัน คำ ขาย แทน เงิน ได้ คง ที่ กล่าว นี้ ความ เชื่อ ต่าง ๆ เช่น
นั้น ก็ ต้อง นับ ว่า เปน ทรัพย์สิน และ เปน ทน ได้ เท่า กับ เงิน

ใบ สั่ง จ่าย เงิน (Bill of Exchange) และ ใบ สัญญา ใช้ เงิน
(Promissory Note) ซึ่ง ใช้ กัน อยู่ ใน การ คำ ขาย ทุก วัน นี้ แม้
จะ เปน แต่ คำ สั่ง หรือ ความ สัญญา เท่านั้น ก็ ใช้ กัน แทน เงิน
ได้ ชั่ว กำหนด เวลา ใน สัญญา เปน ครั้ง เปน คราว เสมอ ไป ใช้

แต่เท่านั้น แบ่งทั้งหลาย และพอค้าบางจำพวกยังเก็บเอาใบ
ตั้งจ่าย และใบสัญญาใช้เงินเหล่านี้ มาใช้ซื้อขาย หากำไรกัน
อย่างสิ้น กำรวมตาได้ อีกชั้นหนึ่ง

เป็นต้นว่า ผู้ขายของส่ง (Whole sale dealer) ผู้หนึ่ง
ไปซื้อสินค้าจากห้างที่ตั้งของต่างประเทศเข้ามาขายเป็นราคา
เงิน ๑๐๐ บาทสัญญาใช้เงินในกำหนดสามเดือน คือมาผู้ขาย
ของส่งจำหน่ายขายสินค้านั้นได้เป็นเงิน ๑๑๐ บาทพอถึงกำหนด
สัญญาผู้นั้นก็นำเงิน ๑๐๐ บาทไปใช้หนี้ให้แก่ห้างที่ตั้งของ
ต่างประเทศมาขาย เป็นการชำระหนี้เสร็จกันไป การเป็น
เช่นนี้ผู้ขายของส่งก็ได้กำไร ๑๐ บาทโดยที่ไม่ต้องออกเงินอะไรโดย
อีกชั้นหนึ่ง ถ้าผู้ซื้อเชื่อทำสัญญาให้ผู้ขายว่า ใน
กำหนด ๓ เดือนจะนำเงิน ๑๐๐ บาทไปใช้หนี้ค่าสินค้าที่รับ
ไป แต่ผู้ขาย คือ ห้างที่ตั้งสินค้าต่างประเทศเข้ามาขายนั้น
จะต้องการทุนค่าของ ๑๐๐ บาทไปใช้หมุนซื้อสินค้าใหม่เข้ามา
เพิ่มเติมในที่นี้ ไม่อย่างจะรออยู่ถึงสามเดือน ถ้าเป็นเช่นนั้น
และ ถ้าห้างมีข้อดีเป็นที่เชื่อถือแก่แบ่งหนึ่งแบ่งใดได้
นายห้างนั้นจะนำหนังสือสัญญาที่ผู้ขายส่งสัญญาใช้เงิน ๑๐๐ บาท
นั้น ไปขายเอาเงิน ผลจากแบ่งที่เชื่อถือได้ คือโอนกรรมสิทธิ์

ในหนี้ราย ๑๐๐ บาทนั้น ไปให้แก่แบงก์ตามภาษาคำขาย เรียกว่าเขาไปสัญญาไปให้แบงก์คิดค่างาน (discount) ถ้าแบงก์ยอมรับซื้อหนี้นั้นแล้วแบงก์ก็ต้องเอาถ้าไรบ้าง คือเสียว่าแบงก์จะคิดค่าคิดค่างานเป็นดอกเบี้ยร้อยละ ๖ ต่อปี ในกำหนดสามเดือนต้นเงิน ๑๐๐ บาท เป็นดอกเบี้ย ๑ บาท ๕๐ สตางค์ แบงก์คิดหักคิดค่างานถ้าไรค่าน้ำเงินในเงิน ๑๐๐ บาทเสีย แล้วให้เงินนายห้างไปแต่ ๙๘ บาท ๕๐ สตางค์ นายห้างก็จะเอาเงินนี้ไปใช้ซื้อของอื่นต่อไป เมื่อถึงกำหนดสัญญาสามเดือนแบงก์ก็ไปเก็บเงิน ๑๐๐ บาทเต็มจากลูกค้าเดิม คือผู้ที่ซื้อเชื่อสินค้า ถ้าเก็บจากผู้อื่นไม่ได้ตามกำหนดสัญญา แบงก์ก็ยังคงเรียกเอาเงิน ๑๐๐ บาทจากนายห้างที่รับไปจากเขา นั้นได้อีก แบงก์ได้ออกทุนไป ๙๘ บาท ๕๐ สตางค์คอยอยู่สามเดือนได้ร้อยละยี่สิบห้าเต็มมีถ้าไร ๑ บาท ๕๐ สตางค์ ในการค้าขายไปสัญญาใช้เงินและไปส่งจ่ายเงินเช่นนี้ ผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในสัญญาจะขายคือ ๆ ไปสักทีทอดจนกว่าจะสิ้นกำหนดสัญญาก็ได้ ถ้าหากว่าผู้ขายมีข้อดีเป็นที่เชื่อถือแก่ผู้ซื้อได้

ตามความที่กล่าวมานี้ ก็ได้ความว่า ในการค้าขายที่เป็นธรรมเนียมอยู่นั้น เรายึดคือความเชื่อ และนั่นคือความที่

สัญญา จะใช้เงินกัน นั้น ชื้อขายกันได้อย่าง ดีน คำจริง เพราะ
ฉะนั้น หนังสือสัญญา และใบสั่งจ่าย ทั้งปวงเช่นนี้ จึงนับว่า
เป็นทุนได้ชั่ว ครังชั่วคราว ประดุจทรัพย์ที่แท้จริง

คุณ อัน สำคัญใหญ่ ของ คุณ นั้น มีที่ตรง ว่า คุณ อาจจะช่วย
ผ่อนแรง ทำการ ของเรา ให้เบา ลงได้เป็น อันมาก ทางได้เปรียบ
เสียเปรียบ ในการ ทำผลประโยชน์ ทั้งปวงต้องสู้แต่กับความชำนาญ
และ ความคิดในกิจที่ทำนั้นเป็นใหญ่ก็จริง แต่ถ้าไม่มีทุน สำรอง
ใช้พอ จุกับการ แล้ว ถึง ความชำนาญ และ ความคิดจะดีวิเศษ
เพียงใด ก็ไม่สามารถจะ ทำให้การ นั้น เกิดผล เป็น ทรัพย์ ได้เต็มที่

ชาว นา ที่ยากจน ขัดสน ด้วย คุณ ต้อง ออกแรง ทำงาน แค
ดำพิง ศิว ด้วย ความเหน็ด เหนื่อย เพียงใด บู่ยม จะเห็น ปรากฏ
อยู่ทั่วไป แล้ว ใน เวลา ที่ทำ นา อยู่ เสร็จยัง อาหาร และ ผ้า นุ่ง ห่ม
ไม่พอ ก็ต้อง ชื้อ เชื้อ เขา โดย ต้อง เสีย ราคาแพง หรือ ถ้าต้อง
กู้เงิน เขาไป ชื้อ ก็ต้อง เสีย ดอก เบี้ย อย่าง แพง เหมือน กัน เมื่อ
เกี่ยว เขา ได้ผล แล้ว ไม่มี กำถัง และ พาหนะ พอ จะขน ไป จากถาน
นวดเข้า หรือ ไม่มี ชั่ง ฉาง สำหรับ เก็บ เขา ไว้ขาย เมื่อ เวลา
เขา ใน คตอตจะ ขึ้น ราคา ก็ต้อง จำเป็น ขาย เขา เสีย แต่เมื่อ
อยู่ใน ถาน นั้นเอง จะได้ ราคา ต่ำ ลัก เท่าใด ก็ต้อง จำใจ ขาย มิฉะนั้น

จะไม่ได้เงินใช้หนี้เขาทันที กำหนดสัญญา ต้องเสียเปรียบเพราะ
มีทุนน้อยเช่นนั้น ที่สุดเมื่อขายเขาได้ ต้นเชิงแล้ว บางทีก็
จะไม่ได้เงินใช้หนี้เขาพอคุ้มค่าสิ่งของซึ่งจำเป็นต้องบริโภคใน
การเลี้ยงชีพแท้ ๆ เมื่อมีหน้าจะทำงานต่อไปก็ต้องเป็นหนี้เขา
อีก หนี้ใหม่ทับถม หนี้เก่ามาก หนีกันชน ทุกปีไป แรงที่ได้ออกไป
โดยความเหน็ดเหนื่อย และความซึ่งต้องทรมานกาย อดู้าให้ตากแดด
ฝน ทนลำบาก มาเป็นหนักหนา นั้น ก็ไม่ทำให้เกิดผลเป็นทวีพย
ของตัวฉันใด เท่ากับ ออกแรงทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นฝ่าย
เดียวเป็นแท้ ดูเป็นที่น่าสมเพชนัก

ถ้าชาวนามีทุนสำรองพอใช้ในขั้นต้น ไม่ต้องกู้เงินเสีย
ดอกเบี้ยแพง และไม่ต้องซื้อของเชื่อเขาเกิน ค่าอาหาร และ
เครื่องใช้ ในการทำนา ก็จะถูกกว่าราคาซึ่งคนขัดสนทุนต้องซื้อ
ใช้ และการที่จะชวนพ่อเขาเมล็ดเขาก็ไม่ต้องแบกหามด้วย
กำลังตนเองสักเท่าใด คงมีถ้อยเกวียนโค กระบือ ชักลากช่วย
ผ่อนความเหน็ดเหนื่อยร่างกายให้เบาลง ไหนยังจะมียุ้งฉาง
สำหรับเก็บข้าวไว้ขายเมื่อราคาดี ได้ผลเป็นกำไรยิ่งกว่าจะ
ต้องรับขายตามบุญตามกรรมนั้นด้วย เมื่อทุนช่วยให้ทำการ
ได้เปรียบ และมีกำไรเช่นนั้น ถ้าผู้ทำนาไม่เผอเรอ อดู้าให้ถนอม

ถ้าไรที่เหลือนั้นเหลือใช้แล้วเพิ่มเงินทุนมากขึ้นได้เพียงใด ก็
สามารถจะทำผลเป็นทรัพย์สินมากขึ้นตามส่วนนั้นได้ ความทรน
กายเห็นดีเห็นชอบก็จะยิ่งน้อยลง

ความเจริญของกรุงสยามซึ่งต้องอาศัยการทำการเป็นใหญ่
ยิ่งกว่าอย่างอื่นดังทุกวันนี้ จะเจริญเร็วและซำดต้องสุดแล้ว
แต่ผลประโยชน์ที่ชาวนาจะได้มากและน้อยเป็นสำคัญ แม้จะ
ทำการใดจึงจะมีทุนให้ชาวนาพอใช้ โดยที่ไม่ต้องเสียดอกเบี้ย
เรี่ยวแรงนัก และจะทำการใดจึงจะให้ชาวนามีกำไรยิ่ง
ขึ้นนั้น เป็นปัญหาอันยากที่จะแก้ได้ ความรู้ในศิลปวิทยา
หรือทรัพย์สินสาครซึ่งจะเอามาใช้ได้ถูกต้องนั้น ต้องอาศัยต่อ
ความรู้การจริงที่เป็นอยู่ในฐานะของราษฎรที่ต่าง ๆ กันตาม
ภาวะที่ระนั้นเสียก่อน ต้องใช้ความได้ส่วนและความศึกษา
พิจารณาโดยรอบคอบเป็นใหญ่ เมื่อรู้ความจริงและรู้มูลเหตุ
ต่าง ๆ แล้ว จึงจะจัดการแก้ไขให้ดีขึ้นได้ ตามความแนะนำ
ของศิลปวิทยา

หมวด ๔ ว่าด้วยการลงทุน

การที่จะลงทุนหมายความว่าอะไรนั้น ในขั้นต้นจะต้องคิดถึงเสียก่อนว่า ในการที่จะทำประโยชน์หากำไรนั้น จะมีทุนใช้มากน้อยเพียงใด ในขั้นที่สองต้องคิดถึงต่อไปว่า เมื่อได้ลงทุนไปแล้ว จะต้องเบียดเบียนเวลาช้าเร็วสักเพียงใด จึงจะได้ผลกลับคืน จะได้คืนที่ตะลิกน้อย หรือ จะได้คืนคุ้มทุนในคราวเดียว ต้องรู้แล้ว แต่ลักษณะการที่ผู้ลงทุนจะทำเป็นใหญ่เป็นคั้นว่า ทุนที่ได้ลงไปในการเลี้ยงชีพคนทำนานั้น คงได้ลงมือไปไหนมาไหนตลอดไปจนเกือบเข้าขายเข้าเป็นผลขึ้นได้ จะต้องเบียดเบียนเวลาไปเกือบปีจึงจะได้ทุนกลับคืน แต่ทุนที่ได้ลงไว้ ในการซื้อเครื่องมือเครื่องใช้และในค่าโคกระบือ ซึ่งแบบของที่จะใช้ทำผลประโยชน์ได้หลายครั้ง หลายคราวนั้น กว่าเครื่องมือจะสึกหรือเสียหายไป หรือ กว่าคอกระบือจะแก่ใช้การไม่ได้ก็ต้องรอเข้าไป ยังเป็น การลงทุนปลูกโรงเรือนที่อาศัย และยังถาง ซึ่งเป็นของถาวรเช่นกัน ก็ยังจะต้องคอยเข้าไปอีกมากจึงจะได้กำไรใช้ทุนกลับคืน รู้แล้ว แต่จำนวนเงินทุนที่ลงไปเช่นนั้น จะมากน้อยเพียงไร บัณฑิตซึ่งจะเกิดขึ้นว่าได้

ตง ทุ่นไป แล้ว เมื่อใดจึงจะได้กำไร คัม ทุ่น และ คอก เบ๊ กัมมี
เศษ เหลือ เป็น กำไร ของ ค่าแรง อีก เท่า ไฉน นี่ จะต้อง เป็น ความ
คิด คารคะเน โดย มาก ถ้า คิด ล่วง หน้า ได้ รอบ คอบ ถด ค้าง ตลต
คัม ปลาย ก็ เป็น อัน ว่า การ ที่ ทำ นั้น คง เกิด ผล มี กำไร สัม ความ
มุ่งหมาย ถ้า คิด ไม่ รอบ คอบ หรือ ใช้ จ่าย เกิน ส่วน ที่ ควร ไป ก็
ต้อง ขาด ทุ่น บวช การ แรง ที่ ทำ

ความ ที่ กล่าว มา นี้ เพื่อ จะ ยก ถิ่น ทุ่น ให้ เห็น ต่อ ไป ว่า
มี ลักษณะ ใด ๆ ที่เป็น ทุ่น ที่ ได้ ไป แล้ว จะ ใช้ ทำ ผลประโยชน์
ก่อน เมื่อ ไป ได้ มาก เช่น ค่า โจร ระเบิด ระเบิด และ ยัง คง ใน การ
ทำ มา เป็น ต้น ทุ่น ชนิด นี้ จะ ให้ ชื่อ ว่า “ทุ่น ประจำ” ซึ่ง กว่าจะ
จะได้ ผล ถด คัม ก็ คง รอ อยู่ นาน

ทุ่น อีก ชนิด หนึ่ง เป็น ทุ่น ที่ ได้ ไป แล้ว จะ ต้อง ใช้ สูญ หาย
หมด สิ้น ไป ใน ทันที เช่น ค่า อาหาร การ กิน และ ค่าจ้าง ของ
คน ทำงาน เป็น ต้น ทุ่น ชนิด นี้ จะ ให้ ชื่อ ว่า “ทุ่น หมุน เวียน”
ซึ่ง จะได้ ผล ถด คัม กับ ทุ่น ใน คราว เดียว เช่น ค่า อาหาร และ
ค่าจ้าง ที่ อาจ จะ เห็น ผล ของ แรง ทำ การ ได้ ใน วัน หนึ่ง เดือน หนึ่ง
เป็น ต้น

คนที่ได้ตั้งใจ ในการ ทำผลประโยชน์ทุกอย่างนั้น แม้ ว่าผู้ตั้งตนคิดแต่จะได้กำไร เป็น ประโยชน์ในส่วนตัว เป็นใหญ่ กว่าอื่นก็จริง แต่เมื่อ พิจารณา ดูการ ที่ทำนั้นไป ตลอด แล้ว คงได้ความจริง อยู่เสมอ ว่า คน ที่ได้ออกไปนั้น สำหรับใช้ ในการ เกิดการ บำรุงเลี้ยง คน ทำงาน เป็น ค่าจ้าง แรง ของ พวก เหล่านี้ ทั้งสิ้น เป็นต้น ว่า เราจะ ค่อย เรือ ลำ หนึ่ง ใน ชันคน จะ คง ออกทุน ซื้อไม้ ซื้อเหล็ก ค้าง ๆ เงิน ที่ออกไป ใน ค่าไม้ ค่าเหล็ก เป็น เงิน ใช้ทดแทน ค่าแรง ของคน ที่ได้คิด ไม่ทำ เหล็กไว้ แค่ต้นเดิม รวม ทั้ง ค่าจ้าง คน ต่าง ๆ ที่ได้ทำไม้ และทำ เหล็ก นั้น ค่อย ๆ มา จน ถึง ไม้ เรา จน คืบ กับค่าจ้าง ค่าแรง ที่เรา ได้ออก ทดรอง ไปก่อน นั้น ด้วย ค่อย นั้นไป เราจะต้อง ให้ค่าจ้าง เลี้ยง ช่าง เหล็ก ช่าง ไม้ ซึ่งได้ ออกแรง ทำการ เป็น ผล ที่ เรา ได้เห็น แก่ตา แม้ ถึง ที่สุด จะ ไป ซื้อ หน่อ ไม้ และ เครื่องจักร มาทุน ที่ออกไป ปลูก เป็น เงิน ที่เรา ต้อง ใช้ แก่ผุ ขยาย ซึ่ง เรา ได้ออกเงิน ทดรอง ใช้ ค่าจ้าง ค่าแรง คน ทำการ เกียวข้อง กับ หน่อ ไม้ และ เครื่องจักร นั้น ค่อย ๆ ไป จน ตลอด ถึง ค่าจ้าง คน ทำงาน ชุดแรก เหล็กและถ่าน ที่เมือง นอก แก่ ต้นเดิม

การตั้งตนทำผลประโยชน์เป็นการ บำรุงเลี้ยงแรง ทำการ และ เป็นคุณ เกิดแก่ แพรว หาดาย เจือจาน คนมี คนจน ทั่วไป โดยทางตรง และ

ทางอ้อมเช่นนั้น ก็พึงเห็นได้ว่าการ ลงทุน ทำการ หาผลประโยชน์
ซึ่งผู้ใดได้ทำนั้น เปน การช่วยบำรุง บ้านเมือง ให้เจริญขึ้น เพียงใด
ชาวเมือง พกจ่ายได้ผลประโยชน์ โดย ทางตรง ทางอ้อม มากและน้อย
ตามส่วน ที่ผู้ ลงทุน ทำการ เล็กหรือใหญ่ เปน ประมาณ เมืองใด
ที่มีการลงทุน หาผลประโยชน์ มากเมืองนั้นก็เจริญมากอยู่เอง เจริญ
แก่ผู้ ลงทุน และเจริญ แก่ผู้ทำงาน ตลอดจนไปได้ จนถึง ชาว ส่วน
ชาวนาที่ได้เพาะปลูก อาหาร มา ขาย เลี้ยงคน เหล่านั้น

ในการ ที่รัฐบาล ลงทุน ขุดคลอง ทำ ถนน และ สร้าง ทาง รถไฟ
สำหรับช่วยให้การ ทำมา หากินใน บ้าน เมือง สะดวกขึ้น นั้น เปน
สาธารณประโยชน์ทั่วไปขึ้นหนึ่งแล้ว ยัง พวกที่ได้ ออกแรง ทำการ
เหล่านั้น ได้รับผลประโยชน์ทางตรงในค่าจ้างแรงอีกต่างหาก กล่าว
แต่ การสร้าง ทางรถไฟ อย่างเดียว รัฐบาล ลงทุน จำหน่ายเงิน ในการ
นั้น บ้างราว หกด้านบาท หักค่า เครื่อง ดึงเลื่อน เครื่อง เหล็กทั้ง
หลาย ซึ่งต้องซื้อ มาจากประเทศยุโรปแล้ว ยัง เหลือ อีกเท่าใด
ก็เป็น เงิน ค่าจ้าง ค่าแรง แก่คนทำงานใน บ้าน เมืองทั้งสิ้น เงิน
นี้จะเลี้ยง คนทำงาน ประจำอยู่ ได้กว่า สี่พันคน และโดย ทางอ้อม
ที่เกี่ยวกับการ ค่าขายแท่ง ในการ ขนของ บรรทุก รถไฟยังจะมี
ค่าจ้างค่าแรงอีกเท่าใด เมื่อคิดดูว่าใน ศก ร.ศ. ๑๒๘ รถไฟบรรทุก

ของไดนาหมกรวม ๔ ตานหาบ ค่าแรงแบกหามของเท่านั้นคง
 ไม่ต่ำกว่า หาบละ ๓ สลึง รวมเป็นเงินสามตันบาท โดยที่จจะคิด
 เชื้อไปถึง การขนของ คือ ๆ กันเป็นระยะมาหลายทอด และต้อง
 คิดถึง ความกันดารในการ ขนของ ตามทางทุ่งนาป่าดง มาถึง รถไฟที่
 ต้อง เปลืองค่าแรงขน เป็นอัน มาก นั้นด้วย คิดแต่ค่าแรงทำการ
 หนัก เช่น ขุดดิน ทำทาง รถไฟ และ หาบหาม ดินคำ เท่านั้นก็เห็นชัดว่า
 การ ที่รัฐบาลจะ ทุน ทำรถไฟ นั้น เป็น การ บำรุงเลี้ยง คนทำงาน ได้
 เท่าใด นอก จากนี้ยัง ช่วยทำผลประโยชน์ ให้แก่ การเพาะ ปลูก
 และ การ ค้าขายโดยทั่วไปอีก ของซึ่งขน มาทาง รถไฟ เป็น การ
 เลี้ยงค่าขน น้อยลง กว่าแต่ก่อนเท่าใด ค่าขนที่ผิดกัน นั้น ก็ต้อง
 เป็น กำไร ของผู้ส่ง ดินคำ แต่ต้นเดิมโดย มากส่วน คุณ ของ ทาง
 รถไฟ มีเช่น ทำถ่าน มาแคว อย่าง เห็นนี้ ก็เห็นได้แน่แล้วว่า ถ้า
 รัฐบาลไม่ขาดทุน ก็ควร จะลงทุนในการ เช่นนี้เรื่อยไป โดย หมาย
 ผลทางอ้อมที่จะให้บ้าน เมืองเจริญเร็วขึ้น

แต่รัฐบาลทุนนี้ ใช้ว่าได้ลงไปแล้ว จะทำให้เกิดผลเป็น ทรัพย์สิน
 ย่อยขึ้นเสมอไปได้ทุกอย่าง การเมื่อใด ต้อง สู้แล้ว แก้วความคิด
 ของผู้ลงทุน จะ ะประมาณ การหา กำไร นั้น เป็นใหญ่ด้วย ถ้าคิด
 ผิด ไปก็อาจทุน กลับ ทำให้ทุน ที่มีอยู่ แล่น้อย หรือ สูญสิ้น ไป

เสียอีก ขาดทั้งประโยชน์คนทั้งประโยชน์ผู้อื่นที่จะพลอยได้ โดยทางตรง ทางอ้อม ด้วย

อีกประการหนึ่ง คนที่ได้ลงไปนั้น ยังจะแยกออกได้อีกสองสถาน ๆ หนึ่งเป็นคนที่ได้ลงไปแล้ว กระทำให้บังเกิดผลประโยชน์ใดต่อ ๆ ไป อีกสถานหนึ่ง เป็นคนที่ได้ลงไปแล้วได้ผลแต่ชั้นเดียว หรือไม่ได้อะไรเลย เกือบข้อ ด้วยข้อความที่ได้ยกมากล่าวในลักษณะแรก ทำการว่า บริโศกทรัพย์ที่จะกระทำให้เกิดผลประโยชน์กับคนใดต่อไป หรือไม่กระทำให้บังเกิดผลประโยชน์กับคนใดอีกต่อไป

แต่ความเช่นนี้จะปรากฏขึ้นได้ก็ต่อเมื่อถึงมือถึงปากผู้ที่บริโศก ของนั้นเป็นครั้งสุดท้าย

กล่าวคือช่างทอง ลงทุน ทำของรูปพรรณเป็นเครื่องเพชร เครื่องทอง ขาช หำกำไร อาหาร การใช้สอยที่ช่างทอง บริโศกเลี้ยงชีพนั้นคงเกิดผลเป็นกำไรเลี้ยงตัวได้ต่อ ๆ ไปเสมอ แปลว่าทรัพย์ของช่างทองที่ได้ลงทุนไปนั้น กระทำให้เกิดผลได้ชั้นหนึ่ง แต่ถึงที่สุด มันก็มีหมด หรือคนเผดอเรือ มาซื้อเครื่องทองและเครื่องเพชรไปใช้ประดับยศและร่างกาย ทรัพย์ที่ได้จำหน่ายไปในของ

เหล่านี้ ก็เป็นอันว่าไปจมอยู่เสียเปล่าไม่ สามารถ จะทำผลให้
เป็นกำไร ออกชั้น อีกได้

ความ เมตต เรือใช้สอย พมเพย ของคนไม่ ช่วยทำผลประโยชน์
อัน ยึด ยืน ให้แก่ เพื่อน มนุษย์ และไม่ ช่วย บำรุง ความ เจริญ ของ
บ้าน เมืองใด เช่นนี้

แต่ การ ลงทุน ให้บังเกิด ผลเป็น ทรัพย์สิน ได้ ต่อ ๆ ไป เช่น การ
ทำทางรถไฟ ที่ขมมากแล้ว แล้ว นั้น เป็น การ ตรงกันข้าม ทรัพย์สิน
ของ รัฐบาล ที่ลงทุน ไป นั้น ทำให้เกิด ผลประโยชน์ แก่ ประชาชน
เป็น การ บำรุง ความ เจริญ ของ บ้าน เมืองใด ยึดยืน เสมอไป เพราะ
ทรัพย์สิน คือ ทุน ที่ ลงใน ชั้น ต้น เมื่อ ทำทาง รถไฟ นั้น ช่วย กระทำ
ให้ทรัพย์สิน อื่น ออกชั้น อีก ต่อ ๆ ไป ได้

ทรัพย์สิน ใน บ้าน เมือง ที่มี หมก หมม จม อยู่ ไม่ได้ เอา ออก
จำหน่าย ใช้เป็น ทุน ที่จะ ให้ มี กำไร ออก ผล ขึ้น ต่อ ไป นั้น เมื่อ
ประมาณ ดู ก็ จะ เห็น ว่า เป็น ส่วน มาก อยู่ เสมอ ไม่ได้ ออก ว่า ระยะเวลา
การ เป็น เช่น นี้ ก็ เป็น อันว่า เจ้าของ ทรัพย์สิน ยัง ต้อง การ ความ ยั่วยวน
ชวนใจ ซึ่ง จะ ให้ ลง ทุน ทำ ประโยชน์ นั้น อยู่ มาก ความ ชวนใจ นั้น
คือ ความ ที่ จะ เชื่อ ได้ แน่ ว่า ทุน ที่ ออก ไป จะ ไม่ กระจาย หาย สูญ เติบ
ไปได้ และ จะมี กำไร ออก ผล เพิ่ม พูล ยิ่ง ขึ้น กว่าเก่า เป็น มั่น คง

เพราะเงินทุนที่ได้ลงทุนนั้น จำจะต้อง กระจาย กระจาย เป็น ของ สิ่งอื่นไป
เสียก่อน แล้ว จึง จะ กลับเป็นรูปเงิน มาอย่างเก่าได้ จะ กลายเป็น
ค่าแรง หรือ สินค้ารูปหนึ่ง รูปใดก็ได้ ขอ แต่ ว่า เมื่อ ถึง ที่สุดให้
กลับเป็น เงินคืน มาได้เท่าเก่า และ มีผลเป็นกำไร เดิม อีก แม้
แต่ เด็กเล็ก น้อยก็ ยังคิดว่า จะเก็บทรัพย์สิน หนึ่ง อย่าง อย่างใด ไม่ยอมออก ผิดอะไร

แต่ ความเชื่อ ความไว้วางใจ ของคน ว่า จะ ลงทุน ทำการ อย่าง
ใด จึง จะมีกำไร แน่ นั้น ชรรคาคิดอย่าง กัน อยู่เสมอ เชื่อ
น้อย บาง มาก บาง หรือ ไม่เชื่อเลย ต้องรู้ดี แล้ว แต่ ความคิด ที่
เห็น คดี เห็นร้าย ของเจ้า ของทรัพย์สินเป็นใหญ่ ทั้งสิ้น เป็น การเพ้อ
วิสัย ที่มัน ไหว จะชักโยงให้คนที่ต่างใจกัน มาร่วมเป็น ความคิด อย่าง
เดียวกันได้

จะ แนะนำให้ บางก็ แต่ เพียง ว่า ตามเขียง อย่างที่ เห็นปรากฏ
อยู่ แล้ว ว่า การ ลงทุน ทำผล ประโยชน์ ให้เกิด นั้น คง รวม อยู่
ใน การ สำคัญ ตาม อย่าง โดย มาก

ทางที่ ๑ ลงทุนใน การ ทำที่ดิน ให้เกิดผล มี การ ก่อสร้าง
เพาะปลูก, การ ขุดแร่, การ หาเงินค่าทาง น้ำ
ทาง น้ำ ซึ่ง ชรรคาคิด ทำให้เกิด มีคน เอง เป็นคน

ทางที่ ๒ ลงทุนใน หัตถกรรมจัดทำดัดแปลง แต่ง飾 สัมภาระ
ซึ่งเกิดจากที่ดิน จำหรับให้ ใช้เป็น ประโยชน์ได้

ทางที่ ๓ การ ขน ดินค่าที่ได้มาโดยทางที่ ๑ ที่ ๒ นั้น ไป
ส่งถึงที่ ๆ จะต้อง การใช้ คือการ พาณิชยกรรม
มีการ ค้า ขาย ส่ง ขาย ย่อย เป็นต้น

นอกจากนี้จะมีทางอื่นต่อไปบ้าง ที่ไม่สำคัญนัก ตามที่
พรรณนามานี้ก็พึง เห็นได้ว่า ถ้าไม่มีผู้ใดลงทุน ทำพืชพันธุ์ให้
เกิดขึ้นจากที่ดิน หรือไม่มีใคร ลงทุนไป เอาของ ที่เกิด เป็นของตนเอง
มาใช้แล้ว การ ทำสิ่ง ของ รูปพรรณต่าง ๆ ก็มันไม่ได้ ถ้า
ไม่มีผู้ใดลงทุน ทำของ เหล่า นั้น ขึ้น เป็น รูปพรรณ ให้ คนใช้ เป็น
ประโยชน์ ได้แล้ว การ ค้า ขาย ก็ไม่ได้ เพราะไม่มีใคร ต้อง การ
และ ถ้าไม่มีผู้ใดลงทุน ค้าขาย คือไป ขน ของ เกิดผลจากแผ่นดิน
และ ของ ที่ ทำขึ้น เป็น รูปพรรณ ไปส่ง ถึงที่ ๆ จะต้อง การใช้แล้ว
ของ สิ่ง อย่าง ที่ กล่าวมา ข้าง ต้น ก็เป็น อันทำไม่ได้ด้วยเอง เพราะ
เหตุว่าผู้ซื้อ ของใช้ จะ ต้อง คำนึง ให้พอค่า พื่อค่า จะ ต้อง คำนึง
ทุน ให้ผู้ทำของ ผู้ทำ ของ จะ ต้อง คำนึง ให้ ผู้เพาะ ปลูก ๆ จะได้

กฎกรรมตา ซึ่งเป็น ที่บังคับ ให้ทุน เพิ่มพลยิ่งขึ้น ๗๕

มีทุน ทำผลให้เกิด จากที่ดิน ค่อยไป เหมือน อย่าง เดิม ต่าง คน ก็
ต่าง ขายสินค้า ของ ตัว ให้มีกำไร เดิมทุน ขึ้น เป็น ลำดับ ไป จึง จะมี
น้ำใจ ทำการได้ ยึด ยืน

หมวด ๑๐ ว่าด้วยกฎกรรมตาทั้งหลาย

... ซึ่งเป็นที่บังคับสำหรับให้เกิดผล

เป็นทรัพย์สินเพิ่มพลยิ่งขึ้น

ใน บทที่ กล่าว ด้วย ลักษณะ แรง ทำ การ และ ลักษณะ ทุน ได้
ชี้แจงไว้ พอ เป็น เค้า แล้ว ว่า ใน การ ที่ จะ กระทำให้เกิดผล เป็น
ทรัพย์สิน นั้น จำจะต้อง ใช้ แรง ทำ การ และ ทุน ประกอบ กัน อย่าง ไต
บ้าง สัมภาร ทั้ง หดาย ซึ่ง เกิด จากที่ดิน จึง จะมี ค่า แลก เปลี่ยน
เป็น คุณเป็น ประโยชน์ แก่ มนุษย์ ได้ ชี้แจง ลักษณะ ทุน บ้าง อย่าง
ทั้ง ได้กล่าว ถึง คุณ ประโยชน์ และ ทาง ได้ เปรียบ เปรียบ ใน วิธี
นั้น หน้า ที่ กัน ทำ การ วิธีทำ การ ระดม สัมทบ แรง และ วิธี เรียบ ราย
สัมทบ ทุน กัน เข้า หัน ส่วน ทำ การ ใหญ่ และ การ เด็ก เป็น คำน และ
ใน บท หลัง ที่ สุด ได้ กล่าว ว่า ที่ แผ่นดิน ใน กรุง สยาม มี มาก มาย
เหลือ แรง ราษฎร ทำ จึง ต้อง หึง ว้าง เปล่า ไม่ เป็น ผล อยู่ อย่าง ไต

กฎกรรมตา ซึ่งเป็น ที่บังคับ ให้ทุน เพิ่มพลยิ่งขึ้น ๗๕

มีทุน ทำผลให้เกิด จากที่ดิน ค่อยไป เหมือน อย่าง เดิม ต่าง คน ก็
ต่าง ขายสินค้า ของ ตัว ให้มีกำไร เดิมทุน ขึ้น เป็น ลำดับ ไป จึง จะมี
น้ำใจ ทำการได้ ยึด ยืน

หมวด ๑๐ ว่าด้วยกฎกรรมตาทั้งหลาย

... ซึ่งเป็นที่บังคับสำหรับให้เกิดผล

เป็นทรัพย์สินเพิ่มพลยิ่งขึ้น

ใน บทที่ กล่าว ด้วย ลักษณะ แรง ทำ การ และ ลักษณะ ทุน ได้
ชี้แจงไว้ พอ เป็น เค้า แล้ว ว่า ใน การ ที่ จะ กระทำให้เกิดผล เป็น
ทรัพย์สิน นั้น จำจะต้อง ใช้ แรง ทำ การ และ ทุน ประกอบ กัน อย่าง ไต
บ้าง สัมภาร ทั้ง หลาย ซึ่ง เกิด จากที่ดิน จึง จะมี ค่า แลก เปลี่ยน
เป็น คุณเป็น ประโยชน์ แก่ มนุษย์ ได้ ชี้แจง ลักษณะ ทุน บาง อย่าง
ทั้ง ได้กล่าว ถึง คุณ ประโยชน์ และ ทาง ได้ เปรียบ เปรียบ ใน วิธี
นั้น หน้า ที่ กัน ทำ การ วิธีทำ การ ระดม สัมทบ แรง และ วิธี เรียบ ราย
สัมทบ ทุน กัน เข้า หัน ส่วน ทำ การ ใหญ่ และ การ เด็ก เป็น คำน และ
ใน บท หลัง ที่สุด ได้ กล่าว ว่า ที่ แผ่นดิน ใน กรุง สยาม มี มาก มาย
เหลือ แรง ราษฎร ทำ จึง ต้อง หึง ว้าง เปล่า ไม่ เป็น ผล อยู่ อย่าง ไต

ตามที่ได้อธิบายมานั้น จะพอเห็นได้ว่า ถ้าจะทำให้ที่ดินเกิดผล
เป็นทรัพย์สินเพิ่มพูนยิ่งขึ้น ในการทำนา หรือเพาะปลูกพืชพันธุ์
ไม่ว่าอย่างใด เป็นต้น ก็จำเป็นต้องใช้ที่ ๆ วางแปลานอยู่นั้นให้เป็น
เกิดผล โดยที่จะขยายที่ทำการให้กว้างใหญ่ออกไป เป็นมรดก
ที่จะต้องเพิ่มเติมแรงทำการให้มากขึ้น และเมื่อจะต้องเติมแรง
ให้มากขึ้น แล้วก็ต้องจำเป็นเติมทุนให้มากขึ้น ตามกัน เพราะ
ที่ดินต้องอาศัยแรงทำการ แรงทำการต้องอาศัยทุนเป็น
กฎธรรมดาอยู่เช่นนั้น เพราะฉะนั้น กฎธรรมดาซึ่งเป็นที่บังคับ
ให้เกิดผลขึ้น จากที่ดินจากแรงทำการ แลจากทุนต่าง ๆ กัน เป็น
ดังต่อไปนี้ อย่างละสิ่งนั้น จึงรวมกันเป็นกฎธรรมดาซึ่ง
จะประกอบกันเข้าเป็น ที่บังคับสำหรับให้เกิดผลเป็นทรัพย์สินเพิ่มพูน
ยิ่งขึ้น

ในบทนี้จะวินิจฉัยลักษณะกฎธรรมดา ซึ่ง เป็นมรดกที่จะ
ทำให้ที่ดินเกิดผลมากขึ้นโดยที่จะเพิ่มเติมแรงทำการเสียขึ้นหนึ่งก่อน
ในบทหน้าจึงจะว่าด้วยกฎธรรมดา ซึ่งเป็นที่บังคับให้ทุนเพิ่มพูน
ยิ่งขึ้นต่อไป

อาณาเขตของบ้านเมืองย่อมมีที่สิ้นสุดด้วยกันทุกประเทศ
ก็จริง แต่ประเทศหนึ่งก็คงจะมีที่ดินซึ่งยังไม่ได้ทำการเพาะปลูก

กฎธรรมดา ซึ่งเป็น ที่บังคับให้ท่านเพิ่มพูนยิ่งขึ้น ๗๗

เหลืออยู่บ้าง เช่น กรุงสยาม ที่มีที่ว่างเปล่าอยู่เป็นอันมาก เหตุ
ซึ่งต้องทิ้งที่ว่างเปล่าไว้นั้น คงเป็นเพราะว่าถ้าไปทำการ
เพาะปลูกในที่นั้น ผลซึ่งจะได้ คงไม่คุ้มกับค่าแรง และทุนซึ่ง
จะต้องออกไป ถ้าการเป็นเช่นนั้น ก็มีความว่าจะขยายที่
แผ่นดินเพาะปลูกให้กว้างใหญ่ ออกอีกไม่ได้ เพราะไม่มีผู้ใด
จะยอมขาดทุนไปทำการเพาะปลูกตรงในที่นั้น และเมื่อจะมี
ผู้ไปจับจองที่ใหม่ซึ่งว่างเปล่าอยู่นั้น ทำการเพาะปลูกต่อไปอีก
ก็คงมีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะนำไปสู่ไปทำการ
ในที่ชนิดนั้นอยู่ได้ การเลี้ยงชีพเป็นเหตุอันใหญ่ยิ่งที่จะบังคับ
ให้คนมีความอดำห์และลื้อสทนทำการ แม้แต่ได้ทำการ
อย่างไรก็คงจะไม่มีกำไรเหลืออีกเลย ก็ต้องจำใจทำสักแต่ว่า
พอให้ได้อาหารกินไปพอครองชีวิตอยู่เท่านั้น ความข้อนั้นเป็นเหตุ
อย่างหนึ่ง ซึ่งจะบังคับให้คนต้องจำใจไปทำการในที่อันเลวทราม
ได้ผลน้อยไม่คุ้มกับความเหน็ดเหนื่อยที่ออกแรงทำ

ราษฎรชาวบ้านนอกบ้านป่าซึ่งไปเที่ยวตั้งบ้านเรือนอยู่ห่าง
ไกลที่ประชุมชน ห่างทางบกทางน้ำที่สะดวกนั้น ย่อมจะได้ผล
จากแรงทำการของตัวน้อยกว่าชาวเมือง ซึ่งอยู่ในกลางประ
ชุมชน คนพวกนั้นไม่เคยบริโภคของดี ไม่เคยนั่งห่มใช้

ตรวยเครื่องภาชนะที่มีราคา ไม่ได้ศึกษาฝึกหัดวิชาความรู้
และไม่ได้อ่านหนังสือที่ฉลาดอย่างใด ซึ่งจะทำให้ใจมักใหญ่
ไม่ตั้งขึ้นกว่าเท่าใด ก็มีความปรารถนาน้อย ตั้งแต่ทำกา
รได้ผลพอเลี้ยงชีพแล้วก็เป็นอันพอใจกัน ถึงจะยากจนแทบ
จะไม่มียาสูบหมากที่ไม่ค่อยอุปโภคก็อดสูดดมยาสูบไป
ถ้าไม่ถึงแก่ความอับจนแท้แล้วก็ไม่ชวนชวายนย้ายที่ไปหาถิ่น
ที่อื่น เพราะมีความรักถิ่นที่เกิดเป็นประมาณ เมื่อความ
ปรารถนามีแต่เพียงที่จะทำการหาตพอเลี้ยงชีพอย่างเดียว เวลา
ว่างการทำงานก็มีช่วยการมากอยู่เสมอ เป็นเหตุที่จะทำให้
เคยตัวจนเป็นสันดานเกลียดความขุ่นเคือง เมื่อนิสัยคนเป็นเช่นนี้
แล้วความเจริญย่อมจะเดินไปได้ง่ายที่สุด แม้จะต้องหัก
ล้างทางพงชวายนที่เพาะปลูกให้กว้างขวางออกไปบ้าง ก็จะเป็น
เพราะชาวบ้านนั้นเกิดมาเช่นนั้น ถ้าไม่ทำก็จะไม่มีอาหารพอ
เลี้ยงกัน ในเวลาว่างการเพาะปลูกนั้นจะมีการอย่างอื่นทำบ้าง
ก็แค่การจักสาน กระบุง ตะกร้า และเครื่องมือปลาตกตบ ส่วน
ผู้หญิงก็มีการทำผ้าผายทอดผ้าที่จำเป้นจะต้องทำ เพื่อมีติดบังความ
อายและปกปิดหน้า ความหนาว ความร้อนตามฤดูกาลเป็นต้น เมื่อ

กฎจรรยาตซึ่ง เป็น ที่บังคับให้ท่านเพิ่มพูนยิ่งขึ้น ๗๙

ตรวจดูใน กระ ที่อม ของ คน พวก นี้ จะ เห็น ได้ ว่า มี ผล พราจชอบ
เชื่อม เครื่อง มือ หากัน และ เครื่อง ใช้อย่าง มี หมอให้ เป็น ต้น
ซึ่ง ตัว ทำเอง ไม่ ได้ ต้อง ซื้อ เขา ใช้นั้น ต้อง ซื้อ ราคา แพง ทุก อย่าง
ต้อง ซื้อ แพง เพราะ หน ทาง กัน คาร การ ขน สิ้น ค่ำ ไป มา จาก ตลาด
ในเมือง หรือ ที่ ประชุม ชน ไม่ สัก ทัก ประกอบ ทั้ง ความ อันตราย
ที่ อาจ ถูก ใจ ผู้ร้าย ปล้น ถัดม ตาม ทาง ด้วย ผู้ ที่ จะ อุดำ หาบ
ของ ไป ขาย ใน ที่ กัน คาร เช่น นั้น ได้ แก่ ที่ ละ น้อย พอ จำ ถัง หาบ
หาม ก็ จำ ต้อง เรียก ราคา อย่าง แพง ให้ มี กำไร คม ค่ำ เห็น ค
เห็น ย และ พอ ที่ จะ ชวน ใจ ให้ อุดำ หาบ ไป ใกล้ ความ อันตราย ตาม ทาง
ได้ บาง ถ้า ชาว บ้าน ภา จะ หาบ ผล เพราะ ปลุก ของ ตัว ไป ขาย ถึง ที่
ประชุม ชน เอง ก็ จะ เอา ไป ได้ ที่ ละ น้อย เหมือน กัน แต่ ก ของ
ได้ แล้ว ก็ ต้อง หาบ หาม กลับ บ้าน อีก ได้ ความ เห็น ค เห็น ย ทค
ใจ เท่า ได้ ความ ขยาด ได้ ของ ตลาด มา ใช ก็ ต้อง น้อย ลง ตาม กัน
เมื่อ เป็น เช่น นี้ ความ ขวนขวาย ทำ การ งาน และ ความ อุดำ หาบ ขัด ขอม
ถนน ทวิ พย ใด เป็น ท่าน ก็ ต้อง น้อย อยู่ เอง

แต่ ใน การ แลก เปลี่ยน สิ้น ค่ำ ซึ่ง กัน และ กัน นั้น คง จะ ต้อง
มี คน กลาง ที่ ตลาด กว่า เข้า มา รับ ทำ ธุระ ธุระ ของ ให้ เด่มอ คน พวก

นี่คือ พวกพ่อค้าซึ่งคง หนา ทำการ เติบโต ด้วยการ ซื่ออก ขายแพง
มีหมู่บ้าน หนาแน่น อยู่แห่งใด คน พวกนี้ คง จะ อุดำให้ หาบ หาม
ของไปส่ง ถึง แห่ง นั้น การ ที่ หาบ ของไปขาย หรือ แลก สิ้น ค่า
ถึง ที่ บ่อ เกิด นั้น ได้ เปรียบ ที่ ตรง ว่า ถ้า ผู้ ชาย มี ของ ชาย น้อย
มี ผู้ ช้อ ที่ จะ ช้อ ของ อย่าง นั้น มาก ด้วย กัน ผู้ ช้อ จำ จะ ต้อง ช้น
ราคา ให้ ผู้ ชาย โดย ที่ จะ แย่ง กัน ให้ ใต้ ของ นั้น ก่อน เด่มอ หรือ ถ้า
จะ เป้น แก่ เพียง แลก เปลี่ยน กัน ผู้ ช้น นำ ผล เพาะ ปลุก ใน ที่ บ้าน นอก
เช่น ที่ ยก มา ถ้าว นั้น คง จะ ให้ ผล ที่ ตัว ทำ ได้ น้อย กว่า ค่า ของ
ที่ พ่อค้า เขา มา ส่ง เป้น นั้น พวก เพาะ ปลุก ด้วย กัน แย่ง ดัด ค่า แรง
ทำการ ของ ตัว เอง คง ให้ เขา เด่มอไป ยี่ มี ผล ปลุก เพาะ เหลือ
กิน อยู่ มาก ก็ ยิง ตศ ราคา ลง มาก เพราะ ความ แย่ง กัน เอง เป้น
ต้น เหตุ เช่น นี้

เพราะ เหตุ ที่ ภูมิ ประเทศ แผ่นดินสยาม อยู่ใกล้ เส้น สุนัย อดาง โลก
ธรรมชาติ ฟ้า อากาศ และ ฤดู นิยม ทำให้ มี ความ ร้อน และ ความ
ชื้น ฝน ไซ้ ช่น อยู่ ได้ สัมม เด่มอ ตาม ฤดูกาล ทั้ง ได้ อาศัรย์ แนว
ภูเขา ใหญ่ อัน เป้น ทิว แฉว ค่อ เนือง กัน โดย ยี่ ดยาว ทาง ทิศ คว้น ออก
คว้น ตก และ ทิศ เหนือ โอบ อ้อม ถ้อม กัน ให้ น้ำ ฝน เือบ อวบ ทราบ

กฎกรรมตา ซึ่งเป็น ที่บังคับให้ท่านเพิ่มพลังขึ้น ๘๑
ชั้น ที่คิด ไหวถลง มารวมกัน ใน แม่น้ำใหญ่ น้อย ท่อไป พืชพันธุ์
ไม่ทิ้งหลาย ใน พระ ราช อาณาเขตฯ จึงได้ตั้งกองงาน บริบูรณ์ สดชื่น
อยู่ได้ ตลอด ปี ช่วยให้การ เพาะ ปลูก เจริญ ผล ได้รวดเร็ว โดย ที่
ไม่ ต้อง ออก แรง ตก แต่ง บำรุง รดดิน เป็นความ เหน็ดเหนื่อย มากมาย
หลาย ประการ นัก สัตว์ บำ สัตว์ บ้าน กู้ ปลา ผัก หญ้า ทั้ง ปวง
เกิดขึ้น และ คง ชั่วครู่ อยู่ได้ ดี แค่ ลำพัง โดย ที่ คน ไม่ ต้อง ออก แรง
ทำการ บำรุง เลี้ยง และ ระวัง มากมาย เท่า ไ้ อาหาร การ กิน จึง
ได้ บริบูรณ์ ยิ่ง นัก

แต่ การกรรมตา ซึ่งช่วย ทำให้ การ หา อาหาร กิน ได้ โดยง่าย
ด้วย เอง กลับ กระทำ ให้ ราษฎร มีความ เกียจคร้าน เคย ตัว หนัก ขึ้น
ใน ยัง ความ ร้อน จะ ทอน กำลัง แรง ทำการ ให้ สะเหี่ยว ใจ อ่อน หิว ง่าย
ต้อง หยุต พักผ่อน ความ เหน็ดเหนื่อย บ่อย ๆ ชักชวน ให้ ท้อถอย
ต่อ การ งาน อยู่ เสมอ นั้น ชัก เมื่อ เปรียบ กัน ดู กับ ชาว ต่าง ประเทศ
ซึ่ง เกิด ใน เมือง หนาว มี ฝรั่ง แดง จีน เป็นต้น ชาว เมือง เรา จึง ได้
แพ้ เปรียบ แก่ เขา ใน ความ อุตทน ความ หนัก ขวน ขวาย ทำการ
งาน และ ความ อุตสาหะ เก็บ หอม ถนอม ทรัพย์ นั้น มาก นัก ชาว เมือง

หนาวจัด ดัน ด้วย เติมียง อาหาร เพราะ จะ ทำ การ เพาะ ปลูก ไม่ได้
 ตลอดปี ต้อง งด อด ขวน ขวายน ในการ ที่ จะ ทำ ด้ว ให้ อนุ พืช ที่ จะ
 ทน ความ หนาว อยู่ได้ โดย ที่ จะ ต้อง มี เสื้อผ้า อย่าง หนา กับ ถู
 น่อง รอง เท้า ทั้ง ต้อง หา ฟืน ไม้ ผืนไฟ ได้ ตลอด ฤดูหนาว ซึ่ง ยึด ยาว
 อยู่ กว่า ๖ เดือน ต้อง สั่ง ด้ม อาหาร ไว้ ให้ บริบูรณ์ อิ่ม หนำ อยู่
 เสมอ และ ที่ สุด จะ นั่ง นิ่ง อยู่ ใน บ้าน โดย ไม่ เปลี่ยน อิริยาบถ ออก
 แรง ให้ ไต หิด เต็น อ่อน ร่วง ภาย บ้าง ก็ จะ ทน ความ หนาว อยู่ ไม่ ได้
 ความ หนาว มั่งคั่ง ให้ มี ความ ปราศ ณา มาก มาย หลาย อย่าง ซึ่ง เรา
 ไม่ จำ เบน จะ ต้อง มี ต้อง ทำ เช่น นี้ ความ หนา ของ ชาว เมือง
 หนาว จึง มี เบน สัน ดาน ติด ด้ว ตรง กัน ข้าม กับ ความ เกียจ คร้าน
 ที่ อด อย ค่ การ งาน ของ เรา เมื่อ ความ ปราศ ณา ของ เรา มี มาก
 และ ความ อด อด ขวน ขวายน ในการ เติมียง ชีพ มาก ความ พยายาม
 และ ความ คิด ที่ จะ ชอก แชก แหก ช่อง หา กิน ก็ ย่อม จะ มาก ขึ้น
 ตาม กัน เพราะ เหตุ ต่าง ๆ ที่ ก่อ ด้ว มา นี้ คน ต่าง ประเทศ มี พวก จัน
 เปน ต้น ยิ่ง เข้า มา อาศรัย หา กิน ใน เมือง เรา มาก ขึ้น ก็ ยิ่ง ขบ ไขว
 แข่ง ด้ว กัน คน ไทย ให้ กระจ ด้ว กระจาย กัน ห่าง ที่ ประชุม ชน ออก ไป
 อยู่ ตาม หุ่น นา ไร่ คง เสมอ ไป ยิ่ง ห่าง ไกล ไป ก็ ยิ่ง ทำ การ ได้ ผล

กฎธรรมดาซึ่งเป็นที่บังคับให้คุณเพิ่มพูนยิ่งขึ้น ๘๓

จากแรงน้อยลง เพราะทำการอย่างอื่นที่เขาไม่ได้ ก็ต้อง
จำใจออกไปจับจองที่ใหม่ ทำการเพาะปลูกในที่ ๆ จะได้ผลน้อย
โดยจะต้องออกแรงมากดังที่กล่าวมาแล้ว ดังปลายก็ต้อง
แข่งแย่งกันเอง ขยายผลเพาะปลูกลดราคาค่าแรงของตัวลงเรื่อยไป
เมื่อคิดเฉลี่ยดูว่าคนหนึ่งทำนาได้เข้าปีละ ๓ เกวียน ๆ หนึ่ง
ขายได้ราคา ๕๐ บาท เป็นเงิน ๑๕๐ บาท วันหนึ่งได้ค่าแรง
๔๒ สตางค์ ตามขั้นชาวนาที่มีความปรารถนาน้อยก็พอจะ
อยู่เป็นความสุขได้บ้าง แต่ราคาเข้าขั้นนี้ก็เป็นเขาในนาที่อยู่
ในบริเวณกรุงเทพ ฯ ซึ่งใกล้ตลาดเข้าจึงขายได้ราคาดี แต่ถ้า
ที่นานั้นห่างไกลออกไปจากแม่น้ำ และทางรถไฟซึ่งจะขนเข้า
มาขายถึงโรงสีได้ โดยความกั้นการเปิดองแรงขนมาก ประมาณ
ว่าเขานั้นจะขายได้ในท้องถิ่นเพียง เกวียน ละ ๒๔ บาท ๓ เกวียน
เป็นเงิน ๗๒ บาท คิดเป็นค่าแรงคงได้แต่วันละ ๒๐ สตางค์
และโดยที่คนพวกนี้ อยู่ห่างไกลที่ประชุมชน ยังจะต้องซื้อผ้า นุ่ง
ห่ม และของใช้ราคาแพงอีก ก็ต้องเป็นคนยากจนข้นแค้น
น้ำดื่มเพศอยู่เอง ถ้าคนเหล่านั้นทั้งถิ่นที่เดิมเสีย เข้ามาจับจ้าง
ทำการงานในที่ประชุมชนมาก คงจะได้ค่าแรงแพงขึ้นกว่า

ค่าทำนานั้นมาก ยิ่งเป็นพวกดาวดวงนอกที่อยู่ห่างไกลออกไปอีกก็ยิ่งหนักมาก ในทำเลที่เหล่านั้นไม่มีถนนหนทางที่สะดวก ทำนาได้เข้าเหลือกินแล้ว บรรทุกเข้าไปขายทางไกลไม่ได้ก็ต้องขายโดยราคาค่าถึงเกวียนละ ๑๐ บาท ค่าแรงของคนพวกนี้จึงน้อยถึงกับอุส่าห์เดินทางเข้ามารับจ้างในที่ไกลกรุงเทพฯ พอจะได้ค่าจ้างออกไปเลี้ยงครอบครัวได้เป็นสุขไปได้ชั่วครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง

จะทำการใด ผลซึ่งจะเกิดจากที่ดินและแรงทำการของชาวเราจึงจะสมบูรณ์ ทวีชนใดอีกนั้น เป็นปัญหาอันสำคัญใหญ่อยู่เสมอ การกสิกรรมในเมืองไทยในสมัยนี้จะแยกออกพิจารณาได้ต่างกัน ๓ อย่าง คือ การทำนา ๑ การทำไร่ปลูกไม้ล้มลุก ๑ การทำสวนปลูกไม้ใหญ่ที่อยู่ได้ยั่งยืน แต่ต้องคอยอยู่นานจึงจะเกิดผล ๑

การทำนาซึ่งทำกันเป็นพื้นทั่วไปทั้งแผ่นดิน และเป็นผลประโยชน์อันใหญ่ยิ่ง ซึ่งเมืองเราต้องอาศัยอยู่นั้น แรงทำการได้ผลเป็นค่าแรงน้อยเพียงใดได้กล่าวมาแล้ว ถัดไปเป็นการทำไร่ปลูกไม้ล้มลุกมีไร่ยาไร่อ้อย ไร่ฝ้าย และไร่ผักเป็นต้น การ

กฎธรรมชาติ ซึ่งเป็น ที่บังคับให้ทุนเพิ่มพูนยิ่งขึ้น ๘๕

ชนิดนี้ ต้อง ออก แรงคน ทำมากกว่าทำนา จึงได้ผลมากพอที่
จะให้คนทำการ นั้นได้ค่าจ้าง เท่ากันกับค่าแรง ปานกลาง ประมาณ
ตั้งแต่วันละ ๔๐ ถึง ๗๕ สตางค์ แต่ยังมีกำไร ส่วนทุนที่ต้อง
ทดรอง ลงไว้ ในการ ทำไร่ เป็น ดอกเบี้ย อีกชั้นหนึ่ง โดยมาก
ไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ละ ๑๕ ต่อปี แต่เพราะเหตุที่การ ทำไร่มี
ผลมาก จึง ทำเสีย ทั่วไป คนไทยไม่อดทน พอ จึง ทำ ไม่ได้
ค่อยไป เป็น การ ทำสวน ปลูกต้นไม้ ซึ่ง จะทำได้ก็ ต้อง ลงทุน
แล้ว คอยไป นาน จนกว่า จะเกิดผล ถ้า ต้อง คอย อยู่ถึง ๗ ปี
มีหนึ่ง คิดค่า ดอกเบี้ย ใน ต้นทุน ร้อย ละ ๑๕ ก็เป็น ต้น ชนตอก แต่
โดยมาก เมื่อเกิดผลแล้ว ผลที่ได้ นั้น คง จะ คุ้มทุน และ ดอกเบี้ย
ที่ต้องไป ใน น้อยปี ประมาณว่า ๓ ปีครึ่ง ถ้าเป็น อย่างนี้ ก็เป็น
อันว่า ได้ ดอกเบี้ย ใน ต้นทุน เดิมเกิน ๑๐๐ ละ ๕๐ ต่อปี จึงได้ ว่า
เป็น ผล ประโยชน์ ดี และ ถาวร แน่ นอน กว่า การ ทำไร่ ซึ่ง แม้ ว่า
การ เพาะ ปลูก บาง อย่าง ใน ไร่ นั้น จะมีกำไร มากกว่า ก็ไม่ถาวร
มันคง เท่ากัน ที่ส่วน ต้อง มีราคา ต่ำกว่า ไร่ และ นา หลายเท่า
โดยที่ จะ ละ ขนาด เนื้อ ที่ กว้าง ยาว เท่ากัน มีราคา ต่ำกว่า เพราะ
เกิด ผล ประโยชน์ น้อย กว่า เป็น ต้น เหตุ

การ ทำไร่ ทำสวน ยังมี ที่เลือก ปลูกผลไม้ ซึ่ง ไม่ ของ สด และ ของ
 แห้ง อีก ของ สด คือ ผล และ ปลูก ไม่นาน ทำได้ แต่ จำเพาะ ให้ พอกิน
 ใน เมือง เพราะ เป็น ของ ที่ จะ เก็บไว้ ไม่ได้ นาน พืช ที่ จะ ส่ง ไป
 ขาย ทางไกลได้ ถ้า ทำเหลือ เพื่อ นักวิชา จะ คง ค่า บัวย การ ค่า
 แรงไป ส่วน ของ แห้ง มี ยาสับ ผ่าย และ พริกไทย เป็นต้น จะ ส่ง
 ไปขาย ทางไกล นอก ประเทศได้ ถึง จะ ทำ มากก็ คง มี ผู้ ต้องการ เสมอ

การ ทำไร่ ได้ เปรียบ กว่า การ ทำนา โดย ที่ได้ ผล ค่า แรง มากกว่า
 กัน เช่น นี้ เหตุใด คนไทย จึง ชอบ ทำนา มาก ถึง กับ ผู้ กระจาย
 ออกไป อยู่ ห้างไกล ที่ ประชุม ชน จน ได้ ค่า แรง น้อย นักหนา ดู เหมือน
 ว่า จะ รังเกียจ การ ขุด ดิน พัน ดิน ซึ่ง เป็น การ หนัก นั้น อยู่ มาก การ
 ทำนา ถึง โดย ว่า ต้อง ทราย ครว ทราย ผ่น ทราย แดด มาก ก็ ยัง ได้
 ภาษี แรง โค กระบือ ช่วยผ่อน แรง ได้

เมื่อ ความ ที่ กล่าว มา เป็น จริง เช่น นี้ สิ่ง สำคัญ ที่ จะ ช่วย ให้
 ที่ ดิน เกิด ผล มาก ขึ้น ได้ อีก ก็ มี แต่ ที่ จะ เพิ่ม เดิม แรง และ เดิม
 ทุน ลง อีก เท่านั้น

การ ลง แรง ลง ทุน ช่วย ใน ทาง นี้ มี การ ขุด คลอง การ ทำถนน
 หนทาง ที่ จะ ให้ ได้ ฝน ผล เพราะ ปลูก ไป ถึง ทำเล ที่ ขาย โดย สด คง

กฎธรรมดา ซึ่งเป็น ที่บังคับให้ท่านเพิ่ม พุด ยิง ขึ้น ๘๗

เป็น สิ่งสำคัญ มากกว่าอื่น ถ้าทาง ขน ดิน ค่าเดินได้สะดวก การ
ขน ดิน ค่าเบา แรง ดึงได้เพียงใด แรง ทำการ และที่ดิน ก็จะได้
ผลทวีขึ้น เพียง นั้น แต่การ เช่นนี้ เป็นการใหญ่ นอกจาก รัฐบาล
ก็ไม่มีผู้ใด ทำได้ การ ทำทาง รถไฟ การ ขุด คลอง และ การ
บำรุง รักษา หนัน ขุด หนัน ล้อม และ การ ทำประตุน้ำ ซึ่งเป็น คุณ
ในทาง ที่จะ ทดน้ำขึ้นให้ เรือ เดิน สดวก เต็มอ ทั้ง จะให้น้ำไหล บ่า
เข้าไปเลี้ยง ต้นเรา ต้นไม้ ไร่กุ่ม อยู่ได้ ใน ช่วง เวลา จะต้อง การ
เป็น คำน

การ ออก แรง ดึง ทน ทำ ถนน หน ทาง มก ทาง เรือ เช่นนี้ เป็น
สาธารณ ประโยชน์ทั่วไป ราษฎร ได้ผล จาก ทน จาก แรง ทำการ
และที่ดิน มากขึ้น เพียงใด ก็ช่วยให้บ้าน เมือง ยิ่ง เจริญขึ้น เพียง
นั้น รัฐบาล ได้ประโยชน์ โดยทาง อ้อม อยู่เสมอ

การ ออก แรง ดึง ทน บำรุง ที่ดิน ให้ ไร่ อาหาร ของ ต้นไม้ ได้
เมื่อดึง ผล มากขึ้น โดย ที่จะ ขุด ร่อง น้ำ หรือ พุน ดิน ให้ น้ำ ไหล
ซึม ทราบ เข้า ออก ถึง รากไม้ ทำให้ ดิน โปร่ง อากาศ เดิน ถึง ได้
และไม่ให้น้ำขัง เน้า อยู่จน รส ดิน เปรี๊ยะ เป็น อันตราย แก่ ต้นไม้
และการ ใช้ บัญ เติม ไร่ ดิน ให้ ต้นไม้ มี อาหาร ดั่ง นั้น เป็น คำน

การ ดึงทุน ซื่อ เครือระ มอ ที่ด มาใช้ ช่วย ม่อ นแรง ทำการ ให้ เบาตง
 และ การ ใช้ เครือระ จักร ต่าง ๆ ซึ่ง นานา ประเทศ คิดทำ ใช้ อยู่ ทุกวัน
 เป็น กำตั้ง เพิ่ม เติม แรง คน ทำการ เกิดผล เพราะ ปลุก ท่อ ขึ้น ได้ เป็น
 อัน มาก และ การ ใช้ เครือระ จักร ก่อ ต่าง ๆ เป็น ของ ที่ คน ไทย
 อาจ จะ เขียน ทำ เรียบ ใช้ ได้ โดยง่าย เพราะ มี เขา นดี อยู่ ใน
 ทาง นี้ อย่าง หนึ่ง นั้น ยัง มี ใช้ ใน บ้าน เมือง มาก ผล ของ แรง ทำ
 การ ก็ ยัง จะ มาก ขึ้น

การ เติบง ด้ว พาทนะ นำ จะ เขาใจ ได้ ให้ ยิ่ง ขึ้น กว่า เติบง
 เพราะ ผู้ ที่ มี ที่ ไร จะ ต้อง เติบง โค กระบือ ใช้ ด้วย กัน ทั้ง สิ้น ถึง จะ
 เติบง ไว้ ให้ มาก เกิน กว่า จะ ต้อง การ ใช้ ใน การ ทำนา ใน ที่ นั้น ก็ จะ
 ไม่ เห็น คเห็น ยขึ้น นัก ถ้า หาก ว่า ใน ทำ เต ที่ เติบง ด้ว นั้น มี
 หญ้า กับ บุรณ ด้ คดอ ตบ เมื่อ มี โค กระบือ เติบง อยู่ ๓ ตัว แล้ว
 เติบง เป็น ๑๐ ตัว ก็ ไม่ ต้อง หนัก แรง วิชา ขึ้น อีก ด้ก ทำ ได้
 ถ้า มี คน ระวัง เติบง ได้ ๑๐ ตัว แล้ว จะ เติบง ขึ้น ถึง ๑๐๐ ตัว ก็ จะ
 ไม่ ต้อง เติบง คน เติบง อีก ด้ คน การ เติบง ด้ว พาทนะ เป็น การ เติบง
 เติบง แรง น้อย แต่ ได้ ผล มาก

กฎธรรมดา ซึ่ง เป็น ที่ บังคับ ให้ทุนเพิ่ม พุ่งขึ้น ๘๙

ประชาชน ราษฎรใน บ้านเมือง บ่มเกิดทวีมากขึ้น เป็นธรรมดา
และใน บ้านเมืองใด ยิ่ง มีการ ทำผลประโยชน์ ได้มาก อย่าง ต่าง
ชนิด การ ค้าขาย ภายใน ประเทศ นอก ประเทศ ยิ่ง แพร่ หลาย ขยาย
ตัวกว้างขวาง ออกไป คนต่าง ประเทศ จึง แล่นเข้ามา เป็น ต้น ก็ ยิ่ง
จะ เข้ามา พดอย อาศัย ทำการ หาผลประโยชน์ มากขึ้น เมื่อ ประชา
ราษฎร ทวีขึ้น และ มีคน นอก ประเทศ ต้อง การ ผลเพาะปลูก ของ เรา
มากขึ้น เติบโตอาหาร ใน บ้านเมือง เมา บาง ลง เพียงใด ราคา ก็
ย่อม จะ แพงขึ้น ทั้ง ที่ดิน เรือกสวน ไร่ นา และ ที่ ดำหรับ ก่อสร้าง
บ้านเรือน อยู่ ก็ ต้อง มี ราคา แพงขึ้น ตาม กัน ค่าแรง ทำการ
เพาะ ปลูก อาหาร ซึ่ง คน ต้อง การ กิน มากขึ้น นั้น ก็ จะ เกิด ผล มี
ค่าสูง ขึ้น ด้วย

เมื่อ ผลเพาะปลูก แพงขึ้น เช่น นั้น แล้ว ก็ จะ หักล้าง ถางพง ขยาย
ที่ ทำเพาะปลูก ให้กว้างขวาง ออกไป อีก ได้ แต่ ก่อน ผลเพาะปลูก
ราคาต่ำ จะ ขยาย ที่ ทำการ กว้าง ออกไม่ได้ เพราะ ไม่มี กำไร
ที่ นี ราคาผลเพาะปลูก แพงขึ้น ก็ คง มีผู้ที่ จะ ถูกล้าง ไปลงทุน ออก
แรง ทำ หรือ ถ้า จะ ขยาย ที่เพาะปลูก ให้กว้างใหญ่ ออกไม่ได้
ก็ต้อง เติบแรง เติบโตทุน บำรุง ที่ ๆ จำกั อยู่ นั้น ให้เกิดผล มากขึ้น

โดยที่จะเพิ่มเงินบุญ ขุดร่องพื้นดิน หรือ ลงทุนซื้อเครื่องมือ
ที่จะช่วยคุณแรงคนให้น้อยลง อย่างใดนั้น มาใช้ เช่น การบำรุง
ไร่ฝักและสวนผลไม้ เป็นต้น เมื่อออกแรงบำรุงมาก ฝักและ
ผลไม้นั้นก็บริบูรณ์มากขึ้นตามกัน

แต่การที่จะขยายที่เพาะปลูกให้กว้างออก หรือทำการ
ลงทุนออกแรงให้มากขึ้นนั้น ต้องมีที่เขตรับเป็นกฎธรรมชาติ
บังคับอยู่เสมอ ถ้าขยายที่ดินห่างไกลออกไปทำการชนผลเพาะปลูก
ไปถึงถึงผู้ที่จะต้องทำการบริโภคใช้สอยไม่สะดวกยากยิ่งนัก การ
หนักขึ้น ก็ต้องเปิดทองแรงเปิดลงทุนในการทำผลนั้นมากขึ้น
ตามกัน และในการที่จะเติมแรงเติมทุนบำรุงที่ดินให้เกิดผล
มากขึ้นก็เป็นอย่างเดียวกัน ค่าใช้สอยที่ต้องเพิ่มขึ้นเพราะ
เหตุที่กล่าวนี้ทำให้ราคาผลเพาะปลูกแพงขึ้นตามส่วนกัน

เป็นต้นว่าแต่ก่อนราคาเช่าเกวียนละ ๓๐ บาท ต้องลงทุน
และเสียค่าแรงค่าใช้สอยรวมเบ็ดเสร็จแล้ว เฉลี่ยออกตกเป็น
ค่าลงทุนทำเข้านั้น เกวียนละ ๒๐ บาท รวมทั้งค่าเช่าเข้าถึง
ตลาดด้วย หักทุนนี้ออกคงได้กำไร เกวียนละ ๑๐ บาท พอกับ
ที่จะทำนานั้นไปได้ ภายหลังมีคนกินเช่ามากขึ้นกว่าเก่า เข้าใน
ตลาดขึ้นราคาถึง เกวียนละ ๔๐ บาท ที่นาเก่าได้กำไรออกขึ้น

กฎธรรมชาติซึ่ง เป็น ที่บังคับให้ท่านเพิ่มพูนยิ่งขึ้น ๕๑

เป็น ๒๐ บาท ขาดไม่ได้ ใจก็ไปลงทุน ออกแรง ขยายที่ป่าทำนา
กว้าง ห้างไกลออกไปในที่กันดาร เป็น ต้นว่า ทางไม่สะดวกจะ
ต้องเติมค่าแรงจนเข้าจนถึงเกวียนละ ๗ บาท ถ้าอย่างนี้ก็ได้
กำไร เกวียนละ ๑๓ บาทยังดี กว่าเก่า ๓ บาท ก็จะมีใจหักล้าง
ถางพง ขยายที่ทำนา ห้างไกลออกไปอีกได้ ที่นี้จะต้องเติมค่า
แรงจนเข้าจนถึง เกวียนละ ๑๐ บาท ถ้าเป็นเช่นนั้นและเข้า
ไม่ขึ้นราคาต่อไป ก็เป็นอย่างนี้ว่า ที่นาที่จะทำพอคุ้มความลำบาก
เห็นดเห็นอยู่นั้น จะได้กำไร เกวียนละ ๑๐ บาทตามเดิม
ถ้าขึ้นค่ากว้าง ขวางต่อไป จะต้องเติมค่าแรงมากขึ้น ก็มีแต่
จะได้กำไรน้อยลงเสมอไม่สมควร กับความลำบาก ที่นานั้นก็
เป็น อันขยายได้เพียงนี้เอง

ต่อไปนี้ จะพิจารณาว่า ถ้าจำนวนคนทำงานในบ้านเมือง
มีมากขึ้น การที่คนทำงานมากขึ้นนี้จะกระทบถึงการทำผล
ให้เกิดเป็นทรัพย์สินนั้น อย่างไร

ตามธรรมชาติถ้าสินค้าอย่างใด ขายดีมีราคาสูงขึ้น เพราะมี
ผู้ต้องการสินค้าอย่างนั้นมาก ไม่ช้าก็คงมีแรงทำสินค้าอย่าง
นั้นเพิ่มเติมมากขึ้นเอง เพราะสินค้าอย่างนั้นกำไรมาก ค่าแรง
ทำก็ค่อยมีค่าจึงมากขึ้นตามกัน คนที่ทำการอย่างอื่นซึ่งได้

ค่าจ้าง น้อย หรือคนที่เหลือการทำงานว่างเปล่าอยู่ คงจะมา
รับจ้างทำสินค้าอย่างนี้มากขึ้น มิฉะนั้นก็ต้องไปเที่ยวจ้างคน
เมืองอื่น หรือคนต่างประเทศเพิ่มเติมเข้ามา แต่การที่ต้องเพิ่ม
เต็มแรงนี้ต้องจำเป็นเพิ่มทุนสำหรับใช้ค่าจ้างแรงงานนี้มากขึ้นตามกัน
ด้วย จะถอนทุนจากการอย่างอื่นมาใช้ หรือจะกู้หนี้ยืมสิน
ผู้อื่น มากี่ตามแต่จะสะดวก และเมื่อคนทำงานทวีมากขึ้น
เช่นนี้แล้ว ก็ยังเกิดเป็นข้อบกพร่องไปว่า จะได้อาหารมาเลี้ยง
คนที่มากขึ้นนั้นอย่างไร ในขั้นต้นราคาอาหารจะต้องแพงขึ้น
ถ้าอาหารแพงขึ้นก็ต้องขยายที่เพาะปลูกให้กว้างขวางต่อไปอีก
แต่ก่อนราคาผลเพาะปลูกถูก มาเดี๋ยวนี้ราคาแพงขึ้นจึงมีกำไร
พอที่จะขยายที่ดินทำผลให้กว้าง ออกได้ดังที่ขแรงมาก่อนนั้นแล้ว
ถ้าทำอย่างนี้ไม่ได้ ก็จะต้องซื้ออาหารต่างประเทศเข้ามากิน

เป็นต้นว่าในมณฑลภูเก็ตซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งแร่ดีบุกของ
กรุงสยามนั้น แต่ก่อนแผ่นดินเป็นป่าอยู่มาก เพราะราษฎร
เบาบาง การทำมาหาเลี้ยงชีพก็เป็นแต่การทำไร่เข้เป็นพื้น ชน
แก่การทำนาก็ไม่สู้จะมี ชะรอยใหญ่ในการทำไร่มีการตัดฟัน
โค่นไม้ในป่าลง แล้วจุดไฟเผาถางผดามไม้ที่จะใช้เป็น
ประโยชน์ใดนั้นลงเสมอไป เมื่อเผาป่าลงรวมพอมันที่ว่างจะปลูก

กฎธรรมดา ซึ่ง เป็น ที่ บังคับ ให้ ทน เหน็ด พึง ขัน ๕๓

คน เขา ได้ แล้ว ก็ เจาะ หลุม หยอด เมล็ด เข้า ลง ไม่ ต้อง ไถ คราด
อย่าง ไ้ ใช้ เครื่อง มือ แต่ มี ด หรือ ขวาน เล่ม เดียว ก็ พอ หยอด เข้า
แล้ว ก็ คอย ให้ ดิน พ้น อากาศ ทำ ชะ ร่อ ไป จน เมล็ด เข้า ลึก แล้ว ก็
ไม่ ใช้ เคียว เกียว อย่าง ที่ ใช้ กัน อย่าง ข้าง ฝ้าย เหนือ นี้ อูล่าห์ ทำ
แกระ เต็ด รวง เข้า ที่ เต็ด รวง เป็น การ เน้น ข้ำ นำ ว่า คาญ มาก แกระ
นั้น ยัง ใช้ กัน เป็น ธรรมเนียม มา จน ทุก วัน นี้

เมื่อ ราชฏร ใน พ้น ที่ เปน บาเถื่อน อยู่ เช่น นี้ การ ปกครอง ก็
เดว ทรมาน ตาม กัน อยู่ เอง การ รอด อัน ตระ รวย ใน ทรัพย์ สัม บั ก ไม่ ลู่
จะ แน่ นอน นั ก การ ทำ มา ค้า ขาย ไม่ สดวก ทาง ที่ จะ ชัก ชวน ใจ
ให้ ราชฏร อูล่าห์ ปะระ หยัต เก็บ ขอม ถนอม ทรัพย์ สัก สัม ใจ ก็ ต้อง มี น้อย
อยู่ เอง มา ภาย หลัง ชาว ต่าง ประเทศ รือ อ่าน ทำ ของ ต่าง ๆ นานา
ซึ่ง ต้อง ใช้ ดับบล มาก ขึ้น มี การ แฉ่ แฉ่น เหล็ก ให้ บาง แล้ว
ตะถาย ดับบล ทา ผิ ว เพื่อ จะ กัน สนิม คือ เหล็ก วิดาศ เปน ต้น ดับบล
มี ราคา มาก ขึ้น ราชฏร ใน ชัน ต้น ก็ เปน แต่ ทำ ตะแกรง ไป เทียว
รือ นหา แร่ ดับบล ตาม คลอง น้ำ และ ห้วย ชาร ที่ มี น้ำ ไหล มา จาก เขา
นี้ ไป ส่ง ผู้ ที่ ทำ การ ถลุง แร่ ให้ หล่อ หลอม เปน บั ก ส่ง ออก ไป
ขาย นอก ประเทศ ค่อ ไป แรง ทำ งาน ของ ราชฏร เกิด ผล ขึ้น เปน
ความ เจริญ เปน อัน มาก ไม่ ช้านาน สัก ทำ ได้ ความ เจริญ

ในการนี้ ชักโยง เขาพวกจีนเข้ามาหลอยหาเงินด้วย มากชกทุกที่
การ ร้อน ดิบก่ย่อยเพียงวันละวัน ครั้งนั้น ก็กลายเป็นเหมืองแร่
ใหญ่โคชัน จีนเข้ามาทำการขุดแร่ดินร้อนแร่นั้น จนเป็น
บ่อหลุม บ้างแทบทั่วไปดังที่จะเห็นปรากฏได้ ในเมืองภูเก็ต
เป็นต้น ทุกวันนี้ ถึงกับทำเรือขุดดินในท้องทะเลเข้าวภูเก็
ช่นร้อนกันแล้ว ในระหว่าง ๕๐ ปีที่ล่วงมาแล้ว ประชาชน
ราษฎรในเมืองนั้น ท่วมมากขึ้นกว่าสิบเท่า การเพาะปลูกในเกาะ
ภูเก็ตจะขยายใหญ่โตออกไปไม่ได้ เพราะจะต้องออกแรงและ
ลงทุนมากเกินไป อาหารนอกประเทศราคาถูกกว่าก็ต้องไปซื้อ
เข้ามาจำหน่ายไป อย่างทุกวันนี้

ตามที่ได้อธิบายมานี้ ก็พอจะเห็นได้ว่า ทัศนคติคน
แรง ทำการ และทุน ซึ่งจะเกิดผลประโยชน์นั้น จะเกิด
ได้เพราะมีความต้องการ ผลเพาะปลูก หรือสินค้าอย่างใด ที่ทำนั้น
มากขึ้น และถึงปลายที่สุดจะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจจะกันไม่ให้
ความเจริญถาวร ยึดมั่นเสมอไปนั้น จะเป็นเหตุเพราะราคา
อาหารแพงมากเป็นสำคัญ ถ้าราคาอาหารแพงราษฎรก็ต้องยากจน
กัน แค้นจะอยู่ในบ้านเมืองไม่ได้ ต้องย้ายถิ่นที่ไปหาถิ่น
เลี้ยงชีพที่อื่น เช่น จีนเข้ามาอยู่ในเมืองไทยเป็นต้น และเมื่อมี

กฎธรรมดา ซึ่ง เป็น ที่บังคับให้ท่านเพิ่มพูนยิ่งขึ้น ๙๕

ราษฎร น้อยลง การ ทำ ผล ประโยชน์ และ ความ จำ รวญ ของ บ้าน
เมือง ก็ ต้อง ตกต่ำ ลง ตาม กัน หรือ จะ กล่าว ให้ เป็น หลักฐาน
ก็คือว่า การ ที่ ประชากร ราษฎร มี มาก ขึ้น เป็น การ ทำให้ ทรัพย์สิน
ใน บ้าน เมือง ไพบูลย์ ยิ่ง ขึ้น

หมวดที่ ๑๑ ว่าด้วยกฎธรรมดา ซึ่ง เป็น ที่บังคับ
ให้ท่านเพิ่มพูนยิ่งขึ้น

ในบทก่อนได้กล่าวความไว้ว่า การ ที่จะ ขยาย ที่ดิน ทำการ
เพาะปลูก ให้กว้างขวาง เกิดผล มาก ขึ้น จะต้อง เติม แรง เติม ทุน
ให้ มาก ขึ้น ตาม กัน แต่ มี ที่ บังคับ เป็น เขต รัน กัน ไม่ ให้ ที่ ดิน
เกิดผล เป็น ทรัพย์สิน ที่ เว้น ไปได้ เพราะ เมื่อ ถึง ที่ สุด ค่าแรง
และ ทุน ซึ่ง เติม เติม มาก ขึ้น จะ ไม่ ช่วย ให้ ราคาสผล เพาะปลูก ตก ลง
หรือ คง อยู่ ได้ คง เก่า ตาม เหตุ ผล ต่าง ๆ ที่ ได้ ชี้แจง มา แล้ว นั้น
ใน บทนี้ จะ ได้ กล่าว ถึง เหตุ ผล ซึ่ง จะ เกี่ยว ถึง การ ที่ ท่าน จะ
เพิ่ม พูน ยิ่ง ขึ้น ได้ ต่อไป

ให้ ชี้แจง ไว้ แค่นี้ ว่า ท่าน เป็น ผล ของ ความ อุดม ทรัพย์ เก็บ ขอม
ภณ ทรัพย์ ซึ่ง เหลือ ใช้ ประหยัด ไว้ สำหรับ ให้ ช่วย ทำ ผล ประโยชน์
ใน ภาย หน้า และ โดย เหตุ ที่ การ ซึ่ง ทำให้ เกิด ผล เป็น ทรัพย์สิน

กฎธรรมดา ซึ่ง เป็น ที่บังคับให้ท่านเพิ่มพูนยิ่งขึ้น ๙๕

ราษฎร น้อยลง การ ทำ ผล ประโยชน์ และ ความ จำ เริญ ของ บ้าน
เมือง ก็ ต้อง ตกต่ำ ลง ตาม กัน หรือ จะ กล่าว ให้ เป็น หลักฐาน
ก็คือว่า การ ที่ ประชากร ราษฎร มี มาก ขึ้น เป็น การ ทำให้ ทรัพย์สิน
ใน บ้าน เมือง ไพบูลย์ ยิ่ง ขึ้น

หมวดที่ ๑๑ ว่าด้วยกฎธรรมดา ซึ่ง เป็น ที่บังคับ
ให้ท่านเพิ่มพูนยิ่งขึ้น

ในบทก่อนได้กล่าวความไว้ว่า การ ที่จะ ขยาย ที่ดิน ทำการ
เพาะปลูก ให้กว้างขวาง เกิด ผล มาก ขึ้น จะต้อง เติม แรง เติม ทุน
ให้ มาก ขึ้น ตาม กัน แต่ มี ที่ บังคับ เป็น เขต รัน กัน ไม่ ให้ ที่ ดิน
เกิด ผล เป็น ทรัพย์สิน ที่ เว้น ไปได้ เพราะ เมื่อ ถึง ที่ สุด ค่า แรง
และ ทุน ซึ่ง เติม เติม มาก ขึ้น จะ ไม่ ช่วย ให้ ราค า ผล เพาะ ปลูก ตก ลง
หรือ คง อยู่ ได้ คง เก่า ตาม เหตุ ผล ต่าง ๆ ที่ ไชย แสง มา แล้ว นั้น
ใน บท นี้ จะ ได้ กล่าว ถึง เหตุ ผล ซึ่ง จะ เกี่ยว ถึง การ ที่ ท่าน จะ
เพิ่ม พูน ยิ่ง ขึ้น ได้ ต่อไป

ไชย แสง ไว้ แล้ว แต่ คิด ว่า ท่าน เป็น ผล ของ ความ อุดม ทรัพย์ เก็บ ขอม
ภณ ทรัพย์ ซึ่ง เหลือ ใช้ ประหยัด ไว้ สำหรับ ให้ ช่วย ทำ ผล ประโยชน์
ใน ภาย หน้า และ โดย เหตุ ที่ การ ซึ่ง ทำให้ เกิด ผล เป็น ทรัพย์สิน

เพิ่มพูนยิ่งขึ้น เป็น การ ต้อง เพิ่มเติมทุนให้มากขึ้นด้วยนั้น
การที่จะเพิ่มเติมทุนให้มากขึ้น จึง เป็น การ ที่ จะ ต้องเพิ่มเติม
ความ อุดมให้ประหยัดทรัพย์สินให้มากยิ่งขึ้น ตามกัน

ความเจตนาที่ จะ นำให้ประหยัดทรัพย์สินไว้เป็นทุนมากขึ้นนั้น
มีสองประการ หนึ่งเป็นเพราะ ความศรัทธาของ เพื่อไป
ถึง การ ภายหน้าโดยรอบคอบ มีความคิดที่ จะ ระวังเลี้ยงตัวให้
เจริญอยู่ได้ต่อไปในภายหน้าเป็นต้น อีกประการ หนึ่งเป็นความ
ปรารถนาที่จะสั่งสมทรัพย์สินให้มั่นคง สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในทางที่จะลงทุน
ทำผลประโยชน์ในการทำมาหากิน

ความเจตนาที่ หนึ่ง เป็น เหตุสำคัญกว่าอื่น ทรัพย์สินที่ประหยัด
เหลืออยู่ได้ ในบ้านเมืองโดยส่วนมากทุกวันนี้ เป็น ด้วยอำนาจ
ความคิดของคนเพื่อไปถึง การ ที่จะต้อง ระวังเลี้ยงตัวให้เจริญอยู่
ได้ในภายหน้าโดยมาก

แต่ความเจตนาประการที่สอง ซึ่งเป็น ความปรารถนาของคน
ที่จะลงทุนให้เกิดกำไรนั้น เป็น ต้นเหตุที่จะทำให้ทุนในบ้านเมือง
ในขณะหนึ่งขณะใดมีใช้มากขึ้น หรือน้อยลง จำนวนทุนย่อม
จะมีมากมีน้อยขึ้น ๆ ลง ๆ เป็นคราวเป็นสมัยต่างกันตาม
แต่กำไรอันจะได้มากหรือน้อยเป็นใหญ่ โดยที่จะเปรียบ

กฎธรรมดา ซึ่งเป็นที่บังคับให้ทุนเพิ่มพูนยิ่งขึ้น ๑๗
เทียบกันกับดอกเบี้ย ซึ่งชาวเมืองก็ยินยอมให้แก่กัน เป็น
ค่าเช่าที่ดินที่ยืมไปใช้ไปนั้น เป็นเกณฑ์

เมื่อเวลาการเพาะปลูก การทำสิ่งของ การทำมาหากิน หรือ
การค้าขายอย่างหนึ่งอย่างใดเจริญดีมีกำไรมาก มีผู้ไปลงทุน
ทำมากขึ้น ต้องการใช้ทุนเพิ่มเติมมากขึ้นตามกัน ทุนซึ่ง
ต้องการมากขึ้น ก็ต้องไปถอนเอาทุนจากการอื่นซึ่งมี
กำไรน้อยมาลง ถ้าถอนไม่ทันก็ต้องกู้ยืมเสียดอกเบี้ยเช่า
เงินไปเป็นทุน ถ้าต้นทุนซึ่งมีที่กู้ยืมนั้นน้อย ราคาค่าเช่า
ต้นทุนคือดอกเบี้ยก็ต้องสูงขึ้น เพราะต่างคนต่างจะอยากได้
ต้นทุนไปทำทุน ก็ต้องแข่งกันขึ้นดอกเบี้ยให้แก่เจ้าของเงิน
ใครให้ดอกเบี้ยมากผู้นั้นก็จะได้ทุนไปใช้ก่อน เมื่อทำการได้ผล
เป็นกำไรเกินดอกเบี้ยที่กู้ไป ก็เป็นอันว่าการนั้นยังจะทำต่อไป
ได้อีกเสมอ เมื่อดอกเบี้ยสูงขึ้นแล้ว ผู้ที่มีเงินตั้งต้นอยู่หนึ่ง ๆ
เห็นว่าดอกเบี้ยสูงขึ้น มีความปรารถนาจะให้เงินของตัวเอง
ขึ้นอีก ก็จะไปเอาเงินนั้นออกให้เขากลับเป็นธรรมดา ถ้าเงิน
ในบ้านเมืองไม่พอใช้ไปนั้นทำธุรกิจซึ่งเกิดผลเป็นกำไรมากขึ้น
คนต่างประเทศก็จะเอาทุนเขามาให้กู้ยืม หรือเอามาลงทุนทำ

การเช่นนั้นบ้าง ในที่สุดเมื่อการทำมาหากินในบ้านเมืองเจริญ
รุ่งเรืองดี ๆ คุณก็คงจะมีมากขึ้นได้เป็นลำดับไป อย่างนี้เดิม
ถ้ากำไรในการนั้นน้อยไปไม่คุ้มดอกเบี้ย ผู้ที่กู้ยืมมาขาดทุน
ก็ต้องหยุดการเก็บต้นเงินคืนให้แก่เจ้าเงินอยู่เอง ถ้าเป็นทุน
ของตัวเองก็ต้องย้ายทุนนั้นไปลงทุนที่อื่น ซึ่งจะได้กำไรมาก
กว่า ถ้าการหากินในบ้านเมืองรุ่งโรจน์ดีพอก็ต้องถอนทุน
นั้นไปลงทุนหากำไรในการอย่างอื่นที่ต่างประเทศต่อไป มิฉะนั้น
ก็ต้องเก็บทุนเข้ามากักขังคอยหาโอกาสอันดีต่อไป คุณจึงมี
ลักษณะที่จะไหลขึ้นลง เป็นครั้ง เป็นคราวได้เช่นนี้

ในกรุงสยาม ซึ่งได้ผลประโยชน์จากการทำนาเป็นใหญ่ยิ่ง
กว่าอื่นนั้น ในปีใดน้ำฝนต้นเข้าดีขายเข้าได้เงินมากขึ้น ราษฎร
ได้เงินค่าเข้าไร่จ่ายพ่อแม่ฝ่ายชาวต่างประเทศก็ย่อมจะลงทุนซื้อ
ของซึ่งราษฎรจะต้องใช้นั้น สิ่งเข้ามาขายมากขึ้นตามกัน
ค่าสิ่งของที่ส่งเข้ามานั้นก็เหมือนอย่างทุนที่ไหลเข้ามาในเมือง
เพราะชาวต่างประเทศขายของนี้แล้ว ก็ต้องเอาเงินที่ได้นั้น
ซื้อสินค้าในเมืองพากลับออกไปขายนอกประเทศต่อไป สินค้า
ต่าง ๆ ในเมืองอาจจะมีราคาขึ้นขึ้นตามกันได้ ทุนในบ้าน
เมืองอาจจะมีมากขึ้น โดยทางค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า
ซึ่งกันและกันมากขึ้นเช่นนี้

กฎธรรมดาซึ่ง เปน ที่ บังคับให้ ทุน เพิ่ม พูล ยิ่ง ขึ้น ๙๙

ถ้าได้ ได้ เขาน้อย ราษฎร ชาติ เงิน ไร่ ไร่ รอย ไร่ ไร่ ของ ไร่
ชาว ต่าง ประเทศ ก็ ไม่ สามารถ จะ ดึง ดิ้น คำ เข้า มา ขาย ได้ มาก เหมือน
แต่ ก่อน และ ดิ้น คำ ที่ ตก ค้าง อยู่ใน เมือง นั้น เมื่อ มี ไร่ รอย
ก็ ย่อม จะ ขาย ได้ เงิน น้อย ไร่ ไร่ เอง เงิน ไร่ ไร่ จะ ต้อง ดึง ดิ้น กับ คน เปน
รูป ดิ้น คำ ออก ไป ขาย ต่าง ประเทศ แต่ คำ ที่ เงิน ไร่ ไร่ น้อย กว่า ดิ้น คำ
อย่าง อื่น ที่มี ขาย อยู่ใน เมือง ผู้ ซึ่ง เปน เจ้า ของ ดิ้น คำ ใน เมือง
อยาก จะ ขาย ไป เสีย ให้ ไร่ ไร่ มี ก็ ต้อง จำ ใจ ลด ราคา ตก กว่า ไร่
ไร่ น้อย ลง เปน ธรรมดา ทุน ใน บ้าน เมือง จึง อาจ จะ ตด น้อย
ถอย ลง ได้ โดย เหตุ ที่ กล่าว นี้ เปน คน

ทรัพย์ ซึ่ง จะ ประหยัด เก็บ ดึง ดิ้น ขึ้น ไร่ ไร่ เปน ไร่ ไร่ นั้น ต้อง
เปน เศษ ของ ผล แห่ง แรง ทำ การ ซึ่ง เหลือ ไร่ ไร่ รอย ใน การ เลี้ยง ไร่ ไร่
ของ คน ทำ การ และ เหลือ จาก ค่า ซ่อมแซม เครื่องมือ เครื่อง ไร่ ไร่
ดัด ไร่ ไร่ อย่าง สำหรับ การ นั้น เศษ ทรัพย์ ซึ่ง เปน ผล ของ แรง ที่
เหลือ อยู่ นี้ ถ้า ไม่ เอา ไป ไร่ ไร่ รอย ไร่ ไร่ ไร่ ไร่ เสีย ก็ จะ ประสพ เปน
ไร่ ไร่ เติม ขึ้น ได้ แต่ เมื่อ จะ รวม เศษ ทรัพย์ ที่ เปน ผล ของ แรง
ทำ การ คน ทั้ง แผ่น ดิน นั้น เขา เปน กอง เดียว กัน แล้ว ยัง จะ ต้อง
หัก ค่า ไร่ ไร่ รอย ใน การ บำรุง ความ รื่น เริง ของ คน ทำ การ นอก
ไป จาก ความ ต้องการ เลี้ยง ไร่ ไร่ คน เหล่า นี้ โดย เฉพาะ ด้วย ทั้ง จะ ต้อง

หัก ค่าอาหาร และ การใช้สอย สรรพัต อย่าง ซึ่ง ต้อง เอาไปใช้
เลี้ยง คน จำพวก ที่ไม่ได้ ทำงาน อย่างใด ให้บังเกิด ผลเป็น ทรัพย์สิน
นั้น อีก

ผลของ แรง ทำการ เมื่อได้ หักค่าใช้สอย ต่าง ๆ ที่กล่าว
มาแล้ว ยังเหลืออยู่ มากน้อยเท่าใด เศษ ที่เหลือ นั้น เป็น ส่วน
ที่จะ ประสมเข้าเป็น ทุนใน บ้าน เมืองได้ เศษ ทรัพย์สิน ที่เหลือ แค่
เฉพาะเท่านั้น คือเป็น จำนวน ทรัพย์สิน ซึ่ง ประชาชนใน บ้านเมือง จะ
สามารถ ทำออกจนได้

เมื่อความจริงเป็น เช่นนี้ ก็พึง จะเห็นต่อไปได้ว่า การ ซึ่ง
จะ ประหยัด ทรัพย์สินเพิ่มเติม ทุนขึ้นได้มาก น้อยเพียงใด นั้น ต้อง
สุดแล้ว แต่ว่าคน ใน บ้านเมือง จะเอาเศษ ทรัพย์สิน ที่เหลือ เป็น ก่อไร
อยู่นั้นไปใช้สอย ดันในการ บำรุง ความสำราญ ของคนทำการ และ
เอาไปใช้เลี้ยง คน ที่ไม่ได้ ทำการได้ผลเป็น ทรัพย์สิน อย่างใดเลย นั้น
เสีย มากน้อยเพียงใด บุคคล หรือ ประชาชนใน บ้านใด เมืองใด
ที่มีนิสัย ชอบใช้สอย เสอ เรอมาก และ ต้องเลี้ยง คน จำพวก
ที่ไม่ได้ช่วย ทำผลเป็น ทรัพย์สินอยู่ มาก ทุนของ บุคคล และ ประชาชน
ใน บ้านเมือง นั้น ย่อม จะเพิ่ม พืชอาศัยอยู่เอง และ ถ้าเอาไปใช้สอย
ในการ เช่นนี้เกิน ก่อไร ที่ได้ ไปก็ กลับ จะยิ่ง ขาดจนลง อีก

กฎธรรมดา ซึ่ง เป็น ที่ บังคับ ให้ ทน เหน็ด พลุ ยิง ชน ๑๐๑

ความ อุด้าห์ พยายาม ประหยัด ทรัพย์ ของ บุคคล ใน ประเทศ หนึ่ง
ก็ ย่อม จะมี ต่าง กัน อยู่ ชน หนึ่ง แล้ว และ จะ ยก เขา ประชาชน ใน
พื้น ประเทศ ต่อ ประเทศ มา เปรียบ กัน ก็ ยัง ต่าง กัน ได้อีก ความ
อุด้าห์ ใน ทาง นี้ อาจ จะมี น้อย มี มาก ต่าง ๆ กัน ได้ โดย เหตุ
หลาย ประการ ดัง จะ ได้ ยก ตัว อย่าง บาง ข้อ มาก ถ้าว ให้ เห็น ต่อ ไป

การ ตั้ง ส้ม ทรัพย์ สัมบัติ ต้อง เจอ ไป ด้วย ความ ยอม เสีย สละ
ความ สุข ปัจจุบัน เพื่อ หวัง ได้ ความ สุข ใน อนาคต เป็น ใหญ่ แต่
ความ ครึก ครอง ที่ จะ เห็น สัมควร ว่า จะ ยอม เสีย สละ ความ สุข
ปัจจุบัน ไว้ ให้ แก่ ความ สุข อนาคต เพียง ไต นั้น ต้อง สุด แล้ว แต่ จะ
คาด คะเน เห็น ว่า ลักษณะ การ ใน อนาคต จะมี ความ เที่ยง แท้
แน่ นอน ไต สัก เพียง ไต เมื่อ จะ ครึก ครอง คาด คะเน ดู การ ถ่วง
หน้า แล้ว ก็ ต้อง พิจารณา ดู ลักษณะ การ ที่ เป็น อยู่ ใน ปัจจุบัน
ต่าง ๆ นา ๆ นั้น เสีย ก่อน ความ ไม่ เที่ยง ของ อนาคต มี ประมาณ
มาก น้อย เพียง ไต เป็น สิ่ง สำคัญ อัน ใหญ่ ที่ จะ ชัก ชวน ใจ ให้ บุคคล
อุด้าห์ ตั้ง ส้ม ทรัพย์ ชน ไว้ ได้ มาก น้อย เพียง นั้น ถ้า เรา สงสัย
ว่า ทรัพย์ ซึ่ง เรา จะ อุด้าห์ ออก หอม ถนอม ไว้ นั้น จะ ไม่ เป็น ของ เรา
หรือไม่ เป็น ของ ผู้ ไต ที่ เรา อยาก จะ ส่งเคราะห์ แล้ว เรา จะ
จำหน่าย บำรง ความ สุข ของ เรา เสีย เอง ใน ทัณฑ์ ไต มิ ดี กว่า หรือ

ในชั้นนี้ ความบ่งกันชีวิต และทรัพย์สินในบ้านใดเมืองใดมีมั่นคงแน่นอนมาก ประชาชนในบ้านเมืองนั้นก็ย่อมจะมีความเจตนาถึ่แข็งในการที่จะคิดสั่งตั้งทรัพย์สินให้มั่นคงบริบูรณ์ขึ้น ถ้าความรุดอันตรายมีน้อย การสั่งตั้งทรัพย์สินก็น้อยลงตามกัน เป็นต้นว่าความทุกข์ซึ่งเป็นที่กันดารห่างไกล ความปกครองบ่งกันของรัฐบาล ชาวนาจะมีทรัพย์สินมั่นคงอะไรก็เป็นอย่างยากที่จะรักษาไว้แน่นอนได้ ไม่รู้ว่าโจรผู้ร้ายจะไปฆ่าฟันปล้นสะดมหรือดอบลักเอาเสียเมื่อใด แม้จะมีแต่โค กระบือ น้อยตัวที่จำเพาะจะต้องใช้ช่วยแรงทำการหาเลี้ยงชีพแท้ ๆ เท่านั้น ก็ต้องเป็นกังวลห่วงใย อยู่ยามอดนอน เฝ้าตลอดรุ่งเช่นนี้ การที่จะอุส่าห์ถนอมทรัพย์สินเพื่อจะเก็บไว้ใช้ในวันหน้าก็ย่อมจะขัดข้องอยู่เอง ไม่ต้องพูดถึงว่าความที่ถ้อยในการทำนานั้นจะมีมากแถมสักเพียงใด เมื่อเปรียบกันดูกับคนซึ่งอยู่ในเมือง คนในเมืองย่อมจะได้เปรียบกว่าชาวนาในชั้นนี้เป็นอันมาก เพราะเหตุฉะนั้นชาวเมืองจึงมีมากกว่าชาวนายอยู่เสมอ

นอกจากความเจตนาที่จะเก็บถนอมทรัพย์สินไว้เลี้ยงชีพเมื่อแก่ชราพิการ ทำการงานไม่ไหวแล้ว ยังมีความมุ่งหมายอันถึ่ถึ่

กฎธรรมดา ซึ่ง เป็น ที่ มั่งคั่ง ให้ ทน เพิ่ม พูน ยิ่ง ขึ้น ๑๐๓

แม้ ในการ ที่จะ เก็บ ทรัพย์ ไว้ ให้ บุตร ภรรยา และ ญาติ หรือ มิตร ซึ่ง
ต้อง พัง พา อาศรัย อยู่ นั้น ต่อ ไป อีก แต่ เจตนา ทั้ง หลาย นั้น จะ กล้า แข็ง
เพียง ไດ ก็ ต้อง สิ้น สุด แล้ว แต่ นิสัย สันดาน ของ บุคคล ซึ่ง มี ต่าง ๆ
กัน เป็น ไหญ่ บางคน มีความ กังวล ขวน ขวาย เป็น ห่วง แก่ ตัว
และ บุตร ภรรยา พัง พา อาศรัย มาก บางคน ก็ ห่วง ถึง การ ภาย หนา
น้อย หรือ ไม่ คิด ถึง ผู้ ไດ เลย ปรารถนา แต่ ความ สุข ไป ชั่ว
วัน หนึ่ง ๆ หรือ ถ้า คิด รอบ คอบ ตัก จะ ขอ แต่ ความ สุข ไป ชั่ว ชั่ว ฤ
คิ นั้น ก็ เป็น คน ใจ บุญ และ ใจ อารี กว้าง ขวาง เห็น ดี ที่จะ ดึง เหวะ ให้
ผู้อื่น มากกว่า ตัว เป็น ตน

นอกจาก นั้น ความ เจตนา ที่ จะ สั่ง สัม ทรัพย์ ยัง จะ กล้า แข็ง ต่าง
กัน ตาม คน ชั้น ต่ำ ชั้น กลาง และ ชั้น สูง นั้น อีก คน ชั้น ต่ำ มีความ
คิด สั้น และ ความ ปรารถนา น้อย หรือ หา ประโยชน์ ได้ น้อย การ
สั่ง สัม ทรัพย์ ก็ น้อย คน ชั้น กลาง ที่ มีความ คิด ยาว ถึง จะ บริ โภค
อาหาร การ ใช้ สัรอย และ มีความ ปรารถนา น้อย กว่า คน ชั้น สูง ก็
ย่อม จะ มีความ กังวล ขวน ขวาย มาก เพราะ เห็น ประจักษ์ อยู่
แก่ ตา ฝาย หนึ่ง ว่า คน ชั้น ต่ำ ลำบาก ยาก จน ยิ่ง กว่า ตัว เพียง ไດ
และ อีก ฝาย หนึ่ง คน ชั้น สูง บริบูรณ์ มีความ สุข ลำ ร้าย มากกว่า ตัว
เพียง ไດ ลักษณะ ที่ คน ชั้น กลาง อยู่ ใน ระหว่าง ความ ขัด สั้น แล

ความบริบูรณ์ทั้ง สอง อย่าง เช่นนี้ ช่วยชักชวนใจเป็นกำลัง
ให้คนชั้นกลางมีเจตนากล้าแข็งขึ้นเป็น อย่างยิ่ง ข้างฝ่ายคน
ชั้นสูงซึ่งมีบริบูรณ์พร้อม ความยากจนขัดสน แน่แล้ว ความ
เจตนาที่จะตั้งดีมีทรัพย์สมบัติให้มากยิ่งขึ้น ก็เป็นอันลดน้อยถอย
กำลังอยู่เอง

แต่โดยเหตุที่การบริโภคอาหาร และเครื่องใช้สอยของ
คนชั้นหนึ่ง ก็ย่อมจะเป็นการประจำติดตัวอยู่จนเคยเป็น
ธรรมดาสำหรับคนชั้นนั้นแล้ว ความชวนชวนทำงาน
เพื่อจะให้ได้ผลพอที่จะเลี้ยงตัวให้คงอยู่ตามชั้นนั้น คงจะมี
เป็นใหญ่อยู่ก่อน แต่ความเผอเรอหมายใหญ่ไม่สูงย่อมจะมี
อยู่ในพวกชั้นต่ำแต่ละชั้นกลาง เพื่อจะตะกายขึ้นไปให้เท่าเทียม
กับคนชั้นสูง ซึ่งจะเป็นเหตุที่จะทำให้เปลืองทรัพย์ไปได้อีก
หรือเป็นเหตุที่จะให้ชวนชวนทำงานหาผลให้ได้มากขึ้นอีกชั้น
หนึ่งนั้น เมื่อเปรียบกันดูกับเจตนาของคนชั้นสูง ก็อาจจะ
ผิดกันไปได้อีก คนชั้นสูงได้ผลประโยชน์เกินค่าใช้สอยอยู่
แล้ว ถ้าเป็นคนเพียงสถานประมาณก็ไม่ควรจะหมายใหญ่
ไม่สูง ใช้สอยให้เปลืองเกินผลประโยชน์ที่ได้ขึ้นไปให้ผิด
เขียงอย่างเพื่อนกันอีก เมื่อมีทรัพย์เหลือใช้สอยเกิดขึ้น

กฎธรรมดาซึ่งเป็นที่บังคับให้ทุนเพิ่มพูนยิ่งขึ้น ๑๐๕
เสมอไป ถ้าไม่เอาไปใช้หว่านทิ้งเสียเปล่า ก็จะไม่คงหนา
เก็บสิ่งสมชิ้นไว้ โดยจำเพาะก็มีไว้ที่จะเอาไปทำอะไรเสีย ต้อง
เก็บเพิ่มพูนทวียิ่งขึ้นโดยไม่ต้องมีความอดออมอย่างหนึ่งอย่างใด
เพิ่มเติมขึ้นอีก ยิ่งมีทรัพย์มากทรัพย์ก็ยิ่งทวีเกินส่วนใช้สอยยิ่ง
ขึ้นเป็นธรรมดา

เป็นคนว่าคนชั้นต่ำมีเงินเหลือใช้ปีละ ๕๐ บาท คนชั้น
กลางมีเหลือปีละ ๕๐๐ บาท คนชั้นสูงเหลือปีละ ๕๐๐๐ บาท
โดยที่จะเอาเลข ๑๐ ทวีคูณชั้นเป็นลำดับเช่นนั้น ก็จะได้
ว่าทรัพย์ของคนชั้นสูง ถ้าเอาไปใช้เป็นทุน อาจจะงอกทวี
ทวีมากขึ้น โดยวิธีคณนาเลขได้รวดเร็วกว่ากันเพียงใด เหตุ
ที่คนชั้นต่ำมีเงินเหลือเป็นเศษย่อยน้อยนัก เจตนาที่จะตั้ง
ไว้ก็ย่อมจะน้อยหรือแทบจะไม่มีเลย คนชั้นกลางได้เงินเหลือ
พอเป็นกองเป็นกองที่จะเติมทุนเติมขึ้น ก็จึงงอกผลเห็น
ประจักษ์แก่ตาได้ แท้ที่จริงโดยเหตุซึ่งคนชั้นกลางมีมากส่วน
กว่าคนชั้นสูงหลายสิบเท่า ทั้งความเจตนาที่กล้าแข็งมากกว่า
กันตามเหตุที่กล่าวมานั้น ถ้ารวมทรัพย์ของคนชั้นนี้เข้าเป็น

กองเดียวกันได้ ก็คงจะเห็นว่าทรัพย์สินคำศรีเป็นกองที่สามารถ
 จะช่วยให้ทุนในบ้านเมืองงอกเงยเร็วกว่าทรัพย์สินคำศรีอื่นเป็นแน่
 ความเล่าเรียนซึ่งเป็นหลักสำคัญและเป็นที่ยอมรับของ
 ไปในการช่วยมนุษย์ให้เจริญขึ้นนั้น ยิ่งเกี่ยวข้องในการสั่งสมทรัพย์สิน
 และทุนก็ยิ่งเป็นการสำคัญใหญ่ขึ้น ประชาชนในประเทศใดได้
 รับความเล่าเรียนแพร่หลายมาก มีวิชาความรู้ซึ่งจะนำไปให้
 มีความฉลาดไหวพริบ มีความซื่อตรง รับผิดชอบ และตรึกตรองเห็น
 ทางได้ทางเสียโดยถูกต้องมากแล้ว ทรัพย์สินในประเทศนั้นก็ย่อม
 จะมั่นคงขึ้นโดยรวดเร็วได้ ความที่จะตรึกตรอง คาดคะเน
 เห็นการล่วงหน้าได้ไกลและถูกต้องนั้น สดอยู่แล้วแต่ความ
 ฉลาดรอบรู้ของบุคคลโดยมาก ความรู้เป็นกำลังช่วยให้นัก
 มีความระมัดระวังรักษาตัวกับครอบครัวและผลประโยชน์รอบคอบขึ้น
 กระทำให้รู้สึกถึงความถอยในการเสี่ยงชีพด้วยการค้าขายได้ด
 ยิ่งขึ้นเพียงใด ความอดออมขยันขันแข็งเก็บออมทรัพย์ก็ต้องมี
 มากขึ้นอยู่เอง ผู้ที่ไม่ได้เล่าเรียนได้เห็นอย่างที่ดีก็จะพลอย
 ประพฤติดีตามไปด้วย เมื่อมีคนพาดพิงด้านพยายามน้อย ความ
 พินอันทราบชีวิต และทรัพย์สินสมบัติก็จะแน่นอนนั้นคง ประกอบ
 ทั้งความเห็นอันกว้างที่จะเกิดขึ้นเพราะได้ย่นได้ฟัง ความคิด

กฎธรรมดา ซึ่ง เป็น ที่ บังคับ ให้ ทน เหน็ด พลุ ยิ่ง ขึ้น ๑๐๗

อัน ผลาภ ใน การ หา กิน ของ คน ใน ประเทศ นอก ประเทศ เป็น ยิ่ง
อย่าง ด้วย ความ ทยาน ใน การ อุดหนุน ทำ มา หา กิน เพื่อ จะ ทำ ให้
ฐานะ ของ ตัว ตัว นั้น ก็ อาจ จะมี มาก ขึ้น ได้ ความ เหน็ด เหนื่อย
จึง เป็น เหตุ สำคัญ ที่ จะ นำ ให้ คน มี เจตนา ประหยัด ทรัพย์ ไว้ ทำ ทน
ให้ ตัว ตัว นั้น อย่าง หนึ่ง ถ้า คน พวก ไฉฉ้อ เกลาเบา ความ รู้ ประพฤติ
การ เสีย ชั่ว อัน ต่ำ ชาติ ต่ำ แต่ ว่า เห็น แก่ จะ ได้ อย่าง เดียว ไม่ ถือ
ธรรม ที่ ดี เป็น หัก เห็น ๑๐ เบี้ย โกล มี ๒๐ โกล มี และ แฉ่ง
หา ทรัพย์ โดย อุบาย อัน ทุจริต ล่อ ดวง เบียด เบียน ผู้ นั้น อยู่ เป็น พัน
แล้ว อากาศ อัน ทุจริต ที่ มี อยู่ โดย รอบ คน จำ พวก นั้น อาจ
จะ กระทำ ให้ คน ที่ มี นิสัย อ่อน และ มีความ คิด น้อย พลุ ประพฤติ
ตาม เียง อย่าง ไป ด้วย แม้ จะมี คน ดี อยู่ บาง ถ้า เป็น ส่วน น้อย
ก็ จะต้อง พ่าย แพ้ แก่ ความ ทุจริต ซึ่ง เป็น ส่วน มาก อยู่ เสมอ ความ
เจริญ ของ บ้าน เมือง จะ เดิน ไป ได้ ช้า หรือ เร็ว จะ เป็น เพราะ เหตุ ที่
กล่าว นี้ เป็น อัน มาก

ได้ กล่าว ลักษณะ แรง ทำ การ ลักษณะ ทน และ ลักษณะ ที่ ดิน เป็น
ลำดับ มา ว่า การ ที่ จะ กระทำ ให้ เกิด ผล เป็น ทรัพย์ ต้อง ทำ ตาม
กฎธรรมดา ต่าง ๆ ซึ่ง เกี่ยว กับ แรง ทำ การ ทน และ ที่ ดิน เพียง ไต
พอ เป็น เค้า เงื่อน มา บาง แล้ว

ในหมวดที่สี่นี้ จะเก็บใจความที่ได้กล่าวแล้ว มายกเป็นข้อพิจารณาว่า

ในกรุงสยามมีที่แผ่นดินอันกว้างขวางบริบูรณ์ซึ่งสามารถจะทำการเพาะปลูกการขุดบ่อแร่ และทำการสิ่งของต่างๆ นาๆ ให้เกิดผลเป็นทวีปขึ้นได้อีกเป็นอันมาก ถ้าหากว่ามีแรงทำการและทุนมากกว่าเดี๋ยวนี้ แรงทำการจะมีมากขึ้นได้เร็วก็โดยที่ จะต้องเปิดทางอย่างใดที่จะเป็นการส่งเสริมให้มีทุนในเมืองเราไปจ้างคนทำการต่างประเทศ เช่น พวกจีนเป็นต้นนั้น เข้ามาทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้สะดวกยิ่งขึ้น ความขัดข้องที่เห็นได้ว่ามีอยู่ในขณะนี้ อย่างหนึ่งนั้น เป็นที่เมืองเรายังไม่มีกฎหมายข้อบังคับสำหรับคนทำงานต่างประเทศ ซึ่งจะเข้ามาอยู่ในบ้านเมืองโดยจำเพาะ ถ้ามีกฎหมายคล้ายกันกับที่ใช้อยู่ในเมืองจีน อังกฤษ ที่ใกล้ชิด บางเมืองตั้งทุกวันนี้ เราจะได้คนต่างประเทศที่ค่าจ้างน้อยเพิ่มเติมเข้ามาทำแรงงานได้อีกเป็นอันมาก ทั้งพวกที่จะเพิ่มเติมเข้ามาใหม่นั้น ก็จะได้รับความปกครอง บังคับ ฝึกอบรมให้ลงมือทำการหาเลี้ยงชีพได้ทันที ไม่ต้องไปเร่ร่อนเที่ยวหาการทำงานอย่างอื่นด้วย ถ้าเจ้าของทุนวางใจได้มั่นคงว่า ถ้าได้จัดการทำสัญญาอาณัติว่าจ้าง

กฎธรรมดา ซึ่ง เป็น ที่ บังคับ ให้ ทน เติ้ม พูล บั้ ง ชั้ ๑๐๙

คนพวกนี้เข้ามาถึงในเมืองแล้ว คนพวกนี้จะไม่หัดเลี้ยง
ไปทำการที่อื่นให้ผิดสัญญาช่วยการค่าใช้สอยในทุนที่ได้ทรง
ไปเป็นเงินเดือนล่วงหน้า และค่าโดยสารเรือต่างๆ นั้นแล้ว
ความคิดในการทำมาหากินโดยที่จะอาศัยแรงทำการมากเป็นกำลัง
นั้น คงจะมีเกิดใหม่ขึ้นบ้าง ถ้าหากว่าจะจ้างคนพวกนี้ได้ถูก
ราคา กว่าคนในเมืองซึ่งมีน้อยอยู่แล้ว ถึงอย่างใด ค่าแรง
ก็คงแพงกว่าค่าแรงเงินใหม่อยู่เสมอ

ส่วนทุนซึ่งจะต้องเพิ่มเติมขึ้นสำหรับใช้เลี้ยงคนพวกนี้ คง
จะมีมาได้เองเสมอ ถ้าหากว่าความคิดซึ่งจะทำการใหม่นั้น
ดีพอที่จะชักชวนคนเข้ามาลงหากำไรได้แน่ เมื่อประชาชนในบ้านเมือง
ทวีมากขึ้น ททรัพย์ในบ้านเมืองจะทวีมากขึ้นตามกันแล้ว ผล
ประโยชน์ที่ได้ของรัฐบาลทางภาษีอากรทุกอย่าง ก็จะมีมากขึ้น
ตามกัน เป็นต้นว่า การทำทางรถไฟ ซึ่งรัฐบาลได้ทำมาแล้วนั้น
ต้องการใช้แรงกุดดิน ขุดดิน พูนทาง หลายพันคน แต่รัฐบาล
ไม่มีกฎหมายข้อบังคับสำหรับป้องกันเงินใหม่ที่ให้ทำการอยู่
ประจำได้แน่นอน รัฐบาลต้องจ้างคนเก่า ซึ่งมีการทำอยู่
ก่อนแล้วนั้นโดยมาก เพื่อจะชักชวนให้คนพวกนี้ถาวรเก่า
รัฐบาลต้องจำเป็นเติมค่าแรงให้มากขึ้นอยู่เอง เมื่อเป็นเช่นนั้น

ค่าแรง กู้ ทำการ ใน บ้าน เมือง ก็ ต้อง พดอย มี ราคา สูง ขึ้น ตามกัน
ไหนด ยัง จะ ทำให้ การ ทำ ผล ประโยชน์ อย่าง เก่า มี การ ทำ ไร่ เป็น ต้น
ซึ่ง จีน พวก นี้ ละทิ้ง เตี้ย นน ถด น้อย ถอย ลง ตามกัน อีก

เปรียบ ค่าแรง ใน เมือง ไทย กับ ค่าแรง ใน ประเทศ ญะวา มาดะยุ
ประเทศ อินเดีย และ ประเทศ จีน ค่าแรง เมือง เรา แพง กว่า เขา เป็น
อัน มาก เมื่อ ความ จริง เป็น เช่น นี้ ผล ทำ ไร ซึ่ง จะ เกิด จาก
ที่ดิน และ จาก ทนุ ก็ ย่อม จะ น้อย ลง

ใน หมู่ เกาะ เวสต์ อินเดีย เป็น ประเทศ อัน คล้าย กับ ประเทศ เรา
มาก การ เพาะปลูก ก็ เกิด ผล มาก และมี ที่ว่าง เปล่า น้อย มาก
เหมือน กัน แต่ ก่อน ประชาชน ใน เกาะ นั้น มี น้อย พวก ที่ มี ทนุ
จึง ไป ซื้อ ทาส ชาว แอฟริกา เข้า ไป ใช้ ทำ การ เพาะปลูก มี ไร่ น้อย
และ พันธุ์ ไม่ เครื่อง ยา เครื่อง เทศ เป็น ต้น ความ เจริญ ใน เกาะ นั้น
วัฒนา รุ่งเรือง ขึ้น อย่าง รวด เร็ว เป็น นักหนา แต่ การใช้ ทาส ขาย
ขาด กัน ใน สมัย นั้น เป็น ความ ชั่วช้า ทรมาน มากมาย นัก
เจ้า ทวีป เห็น แต่ จะได้ ประโยชน์ เป็น ใหญ่ ยิ่ง กว่า ความ บาปกรรม
ซึ่ง ต้อง ทำ ใน การ บังคับ ให้ คน พวก นี้ ต้อง จำใจ ทำ โดย ความ หยาบ
ช้า ทารุณ มาก รัฐบาล อังกฤษ เห็น เป็น ความ ชั่ว เหลือ ที่ จะ ปล่อย
อยู่ ได้ จึง ตั้ง กฎหมาย เลิก ทาส เตี้ย ตัน เซิง ยก เป็น ข้อ จรรยา

กฎกรรมตา ซึ่ง เป็น ที่บังคับให้ทุน เพิ่ม พูล ยิง ขึ้น ๑๑๑

ขึ้น ว่า มนุษย์ ไม่เป็น ทวิพยัสสมบัติ ของ ผู้ใด ความ ขอบนี้
คักกรรมสิทธิ์ ใน เรื่อง ทาษ ลงเป็น อัน ชาติ ตั้งแต่ นั้น มา การ
เพาะปลูก และการ ทำมาหากิน ทก อย่าง ก็ ร่วงโรย ลง ทัน ที่

ที่ ส่วนซึ่ง ได้ ผลประโยชน์ ถึง บัระหมันปอนต์ เมื่อ เจ็ดสิบ ปีก่อน
นั้น ทุก วันนั้น กลับเป็น เครื่อง ราคายุดำหรับ เจ้า ของ ที่ดิน ไป อีก
ราคาตก เพราะ เหลือ ที่ แร่ง ทำ การ มี น้อย ค่า แร่ง ใน เกาะ นั้น จึง แพง
เกิน ไป กว่า ที่ จะ ทำ การ ใหญ่ ให้ มี กำไร ได้

การ ทำนา ทุก วันนี้ ได้ ผล น้อย โดย ที่ ราคา เขา ตกต่ำ เพราะ
ต้อง ออกไป ขาย แข่ง ราคากับ กับ เขา ต่าง ประเทศ ซึ่ง ค่า แร่ง
ทำนา ของ เขา ต่ำ กว่า ของ เรา แม้ แต่ เขา นา ส่วน ของ เรา จะ ดี
ก็ ต้อง จำเป็น ลด ราคา ต่ำ ลง ไป ตาม กัน บ้าง ถ้า การ เพาะปลูก
อย่าง ใหม่ หรือ การ ทำ สิ่ง ของ ที่ ดี กว่า ไม่ เกิด ขึ้น ใน บ้าน เมือง บ้าง
คน ซึ่ง ต้อง ออกไป ทำนา อยู่ใน ที่ ก้น ดาร อย่าง เดียว คง จะ ไม่
ยัง ชั่ว ชาติ ได้ ราคา เขา จะ ยิ่ง ถูก ลง เรื่อย ไป ถ้า หาก ว่า เขา
ต่าง ประเทศ ยิ่ง มี มา แข่ง ราคากับ เรา มาก ขึ้น มี ฉะนั้น ก็ ต้อง ลง
ทุน ทำ ถนน หนทาง หรือ ขุด คลอง น้ำ ช่วยให้ ค่า ขน เขา ใน นา
ที่ ก้น ดาร นั้น น้อย ลง อีก ชาว นา พวก นั้น จึง จะได้ ผล ใน ที่ดิน
และ ค่า แร่ง มาก ขึ้น

เมื่อพูดถึงว่า ถ้ามีคนทำงานต่างประเทศคือจีนเป็นคน
ที่มากขึ้นในประเทศไทยอีกแล้ว และพวกไทยเราทำการ
หนักสู้เขาไม่ได้ ทำการค้าขายก็ไม่ถนัดด้วยเช่นนี้ ต่อไป
ภายหน้าอำนาจเงินก็ยิ่งจะมีมากขึ้นทุกที ถ้าเงินของชาวเรา
มีน้อยและไม่ทำการค้าขายกว้างขวางออกได้เองบ้าง บ้านเรา
สำคัญใหญ่จะเกิดขึ้นว่า จะทำประการใด อำนาจของชาวเรา
จึงจะมีน้ำหนักถ่วงคองอยู่เสมอกันได้อย่างเดียวนี้ เมื่อคิดไป
ถึงว่าอำนาจของบ้านเมืองจะต้องอาศัยภัยกำลัง และอาศัย
ความมั่งคั่งบริบูรณ์แห่งทรัพย์สินของราษฎร เป็นใหญ่ยิ่งกว่าอื่น

บทนาข้อนี้ เป็นข้อสำคัญอันใหญ่ยิ่งของชาติและบ้านเมือง
อยู่เสมอ จะพิจารณาหาทางแก้ด้วยความศึกษาเพียงการสร้าง
ทรัพย์สินที่ได้ยกกฎหมายมาบ้างข้อ มาถ่วงพอเป็นเค้าเงื่อน แต่
ในภาค ๑ นี้ยังหาพอไม่ เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ต่อไปถึง
กฎหมายต่าง ๆ ในลักษณะการแบ่งทรัพย์สิน การแลกเปลี่ยน
ทรัพย์สิน และการบริโภคทรัพย์สินทั้งการเก็บภาษีอากร ซึ่งจะได้
เก็บเขาแต่ข้อสำคัญมาอีกอัน กล่าวเป็นลำดับต่อไปนี้เป็นเครื่อง
ประดับสติปัญญาสว่างขึ้นอีกแล้ว นักเรียนจึงจะเห็นทางดี
ที่จะแก้บทนาข้อนี้ได้บ้าง

ภาคที่ ๒ การแบ่งปันทรัพย์

หมวด ๑ ว่าด้วยกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สมบัติ

ก่อนจะชี้แจง ลักษณะ ของ การ แบ่ง ทรัพย์ ที่ เกิด เป็น ชัน ได้ โดย ต้อง อาศัย ที่ดิน, แรง ทำการ, และทุน ประกอบกัน ดังที่ได้ ชี้แจง มาโดยละเอียดใน ภาคที่ ๑ แล้ว นั้น จำจะต้อง พูดถึง เรื่อง กรรมสิทธิ์ใน ทรัพย์สมบัติเสีย ก่อน

กรรมสิทธิ์นี้ แรกเริ่มเดิมทีจะเกิด มีขึ้น โดยเหตุต่าง ๆ อย่างใดบ้างในที่นี้ไม่ต้องกล่าว ประเทศหนึ่งเมืองหนึ่งย่อม จะมีจุดหมายเหตุ, พงสาวดาร, และกฎหมายแผ่นดินในเรื่อง กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สมบัติ นั้น ต่าง ๆ กันเป็นลำดับมา ถ้าอยากจะทราบความละเอียด ก็ต้อง ตรวจดูจุดหมาย เหตุ และกฎหมาย แผ่นดิน ต่าง ๆ นั้น จะยกขึ้นพูด แต่ ว่า กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สมบัติ นั้น สดแล้ว แต่กฎหมาย แผ่นดิน จะกำหนด ไว้ว่า เจ้าของ ทรัพย์จะมีกรรมสิทธิ์ใน ทรัพย์สมบัติ ชนิดใด เพียงใด เมื่อกฎหมาย

ยอมรับว่าสิ่งนั้นสิ่งนี้ควรเป็น กรรมสิทธิ์ของบุคคลใด มันคงแน่
 แท้แล้ว การที่จะแบ่งปันทรัพย์สินสมบัติซึ่งกันและกันก็ทำได้
 ได้โดยสะดวก กรรมสิทธิ์นี้จะตกมาอยู่แก่ผู้ใดก็โดยทางรับ
 มรดก หรือโดยการที่มีผู้ยกขอให้อำนาจหรือโดยทางที่ผู้ถือมันได้ลง
 ทุนลงแรงสร้างขึ้นมาขึ้นไว้เองโดยน้ำพักน้ำแรงของคนก็ดี เมื่อ
 กฎหมายยอมรับว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใดแล้ว ก็แปลว่าผู้นั้น
 มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะหวงแหนเอาทรัพย์สินสมบัติของคนที่
 เป็นสิทธิ์ได้ มีอำนาจอันชอบธรรมที่จะเอาไปซื้อขายแลกเปลี่ยน
 กับของอื่น ๆ หรือจะเอาไปยกให้แก่ผู้หนึ่งผู้ใดให้เป็นสิทธิ์อยู่
 แก่ผู้นั้นก็ได้ ถ้าผู้อื่นแย่งชิงเอาไปโดยอำนาจหักห้าม, หรือ
 ถักขโมยไป ก็เห็นกันว่าเป็นความชั่ว ความอยุติธรรม เจ้าของ
 มีอำนาจที่จะฟ้องร้องเอาคืนได้ และแผ่นดินต้องลงโทษเพื่อบริการ
 เป็นเพียงอย่างให้ผู้อื่นทำต่อไป ถ้าผู้นั้นจะหักเคียงพันอำนาจ
 แผ่นดินไม่ได้ ก็ยังมีเจ้าศาลาคาดโทษ อทินนาทาน ซึ่งกระทำ
 ให้ผู้นั้นรู้สำนึกตัวอยู่เสมอว่าได้ทำความชั่วไว้เพียงใด กระทำ
 ให้มีความเกรงกลัวว่ากรรมของอทินนาทาน อาจคิดตัวไปให้โทษ
 ในปรโลกได้ เมื่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินสมบัติมีอยู่ดังนี้แล้ว ก็
 ต้องเกิดมีผลอันจะหักหนักไม่ได้คือไปว่า กรรมสิทธิ์นั้นเอง

เป็น เหตุที่ได้กระทำให้นุญชทั้งหมด มีฐานะต่ำลงไม่เสมอเท่า
 เทียมกัน เกิด มีเศรษฐกิจและเจริญขึ้นเป็นต้น ผู้ใดมีสติปัญญา
 ต่ำกว่าคนเพียงชั่วชรา ยืนทำการงานได้เป็นผลขึ้นแล้ว อุด้าห์
 อุด อุดม ถนอม สร้าง สัมทรัพย์สินไว้ ก็นั่ง มีบริวาร ผู้ที่มีกำลัง
 น้อย ชื่อน แอพุทธภาพ หรือ โง่เขลาเบาปัญญา ถึง มีแรง และ ชยันเท่า
 กัน แต่ อุดอุม ถนอม ทรัพย์สิน ประหยัด ทรัพย์สินไว้เพื่อ จะ บริโภคในวัน
 หน้าไม่ได้ ก็ต้อง ทรมานลำบากทำการ เห็นจเห็น้อยไม่มีเวลา
 ผ่อน พักเว้นว่างได้ ยิ่งเป็น ประเทศใหญ่ พดเมือง มาก มีการ
 ทำผล ประโยชน์เจริญ ทรัพย์สินใน บ้าน เมือง บริวาร พด ผล
 ขึ้น พด เมืองใน ประเทศนั้น ก็ยัง จะมีขึ้น สิ่งต่ำ และ มั่ง มียากจน
 ผิดกัน ห่างไกลออกไปมาก ข้าง คน ขึ้นต่ำถึง จะ อุด้าห์ ทำการ
 เห็นจเห็น้อย สักเท่าใด ก็ได้ค่าแรงไม่พอ จะเลี้ยงชีพให้
 ความสุขเสมอไปได้ แต่ฝ่าย คน ขึ้นสูง แม้แต่ จะไม่ได้ ทำการ งาน
 อย่างใดเลย หากมีทุน เป็นทรัพย์สิน สละยอม อยู่มากก็ได้รับ
 ผล ประโยชน์ ซึ่ง เกิดขึ้น จาก ทุน และ ทรัพย์สิน นั้น เป็น ขรรคดา
 ทรัพย์สิน จะ ได้ สละยอม ด้วย สติปัญญา และ ด้วย น้ำพัก น้ำแรง ของ
 เขาเอง แต่ก่อนมาหรือโดย ที่ได้รับ มรดก ตกทอด สืบเนื่อง สละยอม มาก
 แต่ ครั้น บัว, ย่า, ตา, ทวด ของเขาก็ดี ทรัพย์สิน ถ้าไม่ ทำตาม เดิม ก็

มีแต่จะงอกผลเพิ่มพูนยิ่งขึ้นทุกชั้นไป ฝ่ายหนึ่ง อยู่กระตอม
อยู่ทับ ฝ่ายหนึ่ง อยู่ฉิว แม้ว่าจะต่าง ก็จะทำกาหาผลประโยชน์
ด้วยกันในที่แห่งเดียวกัน ข้างหนึ่ง เป็นเจ้าของทุนมาก คงได้
ส่วนแบ่งปัน ผลประโยชน์มากกว่ากันเสมอ ข้างหนึ่ง เป็นลูกจ้าง
ซึ่ง อยู่ในจำพวกที่มีจำนวนคนมาก เพราะฉะนั้นจึงมีพวกที่
จะคอยแข่งขัน ประชัน แรง ประชันงาน อยู่มาก ถ้าทำการไม่ขยัน
เขาก็ได้เสีย เบ็ดช่องให้คนที่ขยัน กว่าเขาไปทำงานแทน เมื่อ
ไม่มีการไม่ได้ค่าแรงที่จะซื้อ อาหารเลี้ยงชีพ ก็ต้องจำใจขยัน
ขันแข่งทนความเหน็ดเหนื่อยมากขึ้น จะปรารถนาค่าแรงให้มาก
ผู้ที่ปรารถนาข้อย หรือ ที่ขัดสัน ยากจน แทบจะไม่มีกิน ก็ไปประมูล
ลดค่าแรงแย่ง การ ทำ คนจนต้อง อยู่ใน ฐาน อันต่ำต้อย เป็น ที่น่า
สังเวช ถึงเพียงนี้ บุกรุกที่ดินที่สืบตระกูลต่อไป ถ้าไม่มี
ใคร สัมเคราะห์ก็จะต้อง ตกอยู่ใน ความทุกข์เวทนาเช่นเดียวกัน เนื่อง
ไป ในทวีปยุโรปสมัยนี้จึงเกิด มีปัญหาเรื่อง โซเซียลลิสม์
(Socialism) ที่มีพวกข้างฝ่ายคนจนคิดอ่านจะทำลายล้าง
กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนตัว ของบุคคลนั้นเสียไม่ยอมจะให้ มีคนชั้น
ต่ำชั้น สูง อย่าง ทุกวันนี้ โดยที่ถือว่าเป็นมนุษย์ด้วยกัน ควร
ต้องเท่าเทียมเสมอ กัน ทรัพย์สินสมบัติทั้งสิน ที่มี อยู่ใน บ้าน เมือง

นั้น จะริบเอา เป็น ของ กตาง เพื่อ จะแบ่ง บ้าน ให้พลเมืองได้ รับผิดชอบแห่ง
 ความสุขใน สัมปत्ติ นั้น เท่าเทียมทั่วถึงกัน ผู้มีแรง มากมีปัญญา
 และ ความคิด มากถึง จะ ทำ ผล ประโยชน์ ได้มาก กว่ากัน เพียงใดก็
 ต้องเอา ผล ประโยชน์ นั้นไป กระ จาย กระจาย ออก แบ่ง บ้าน ให้ผู้มี กำน
 ถิ่นน้อย ปัญญา น้อย ด้วย ความคิด จักการ แบ่ง ผล ประโยชน์ ซึ่ง จะ
 ทำ ขึ้นได้ ว่าคนชนิตใด จะได้ ส่วน แบ่ง บ้าน เพียงไร นั้น มีต่าง ๆ
 นาน ๆ แต่ยังไม่ถึง เวลาจะ เก็บ ความ มากเท่าใด ใน ที่นี้ ก็ ต้อง งดไว้
 ก่อน จะ มีความ เห็นได้ แต่ ว่า การ ซึ่ง จะ คิด กระจาย ทรัพย์สิน สัมปत्ติ
 ซึ่งเป็น กรรมสิทธิ์ ของบุคคล และ ความคิด ที่จะ แบ่ง ผล ประโยชน์
 ออกแจกจ่าย ให้แก่เพื่อน มนุษย์ ได้พอ เท่าเทียมกัน นั้น ถึง โดย ว่า
 ความคิด อันนี้ จะ มีความ ดี เป็น ที่ สรรเสริญได้ ว่า ประ กอบไปด้วย
 ความเมตตา กรุณาแผ่เผื่อไป ถึง คน ยากจน ก็ จริง แต่ได้ คง
 โช เซี่ยติ สัมปत्ติ แล้ว ผล ที่ร้าย ของ วิธี นี้ คง จะ มีอยู่ เสมอ ว่า
 ถ้าผู้ใด ที่ ได้ ออก แรง เห็นจ เห็นน้อยสำหรับ ความเพียร ทำ การ ได้ ผล
 มาจะ เอาไว้ เป็น ของ ตัว ทั้ง สิ้น ไม่ได้ แล้ว ความ ข้น จะ
 กระ ทำให้ คน มีความ ท้อ ถอย ค่อย ค่อย การ งาน มาก การ ซึ่ง จะ ประ
 กวด ประ ชัน ประ ชัน แรง และ ความคิด ใน ทางหาผล ประโยชน์อย่าง
 ทุกวัน นี้ ก็ อาจ ถด น้อย ถอย ทรมาน ลง ไหน ยังมี คน เกียจ

คราน ซึ่ง จะ คอย ขอม แรง ทำ การ อยู่ เปน อัน มาก ด้วย เมื่อ การ
ประ มูต แข่ง ชัน กัน น้อย ไป การ ขอม แรง ทำ งาน มี มาก ขึ้น
ความ เจริญ ของ หมู่ ขณะ คน จำ พวก กัน กัน แต่ จะ เต็ม ถอย ลง ทำ ได้ ยว
ความ ปราศ ณา ที่ จะ ช่วย ให้ ฐานะ ของ ประ ชุม ชน ดั้ง ชัน อาจ มี ผล
กลับ กลาย ให้ ยิ่ง ช้ำ ร้าย ไป ได้

กรรมสิทธิ์ใน ทรัพย์สิน บัด นี้ จะ แยก ออก ได้ เปน สอง แขนก ๆ หนึ่ง
คือ ทรัพย์สิน บัด นี้ ที่ เปน สิ่ง เปน อัน ซึ่ง จำ ต้อง ได้ เช่น ที่ ดิน, บ้าน,
เรือน, ภาชนะ ใช้ สรรพ, เงิน, ทอง, และ วิทยุ ญาณ กทรัพย์สิน ซึ่ง
อยู่ใน ความ ปก ครอง ของ ผู้ ถือ กรรมสิทธิ์ นั้น แล้ว เปน คັນ

แขนก สอง คือ ทรัพย์สิน บัด นี้ ซึ่ง ไม่ เปน สิ่ง เปน คัว ที่ จะ จำ ต้อง
ได้ และ ซึ่ง ยัง ไม่ ได้ อยู่ใน ความ ปก ครอง ของ ผู้ ถือ มี กรรมสิทธิ์
ที่ได้ ไว้ จาก กำหนด ตาม เวลา ใน บริคณห์ สัญญา ว่า กิ่ง กำหนด
นั้น กำหนด นี้ จะ ได้ ทรัพย์สิน บัด อย่าง นั้น อย่าง นี้ เช่น สัญญา ใช้
เงิน ใช้ หัก กัน เปน คัน สัญญา เช่น นี้ กิ่ง โดย ว่า สมบัติ ซึ่ง กำหนด
ไว้ แล้ว แล้ว ผู้ ถือ สัญญา จะ เขา ของ ใน สัญญา นั้น ไป แลก เปลี่ยน
หรือ ขาย หรือ ยก ให้ แก่ ผู้ใด ต่อ ไป อีก ก็ได้ เปรียบ ความ อีก อย่าง
หนึ่ง ว่า เจ้า ของ ส่วน มะม่วง อาจ ขาย มะม่วง ซึ่ง ยัง ไม่ได้ เกิด ผล

ขึ้นเลยใน ส่วน นั้น ให้แก่ ผู้อื่น ก็ได้ ผู้ที่ รับซื้อ สัญญา คือ ผู้ถือ
 ส่วน คง มี กรรมสิทธิ์ ใน ผลมะม่วง ซึ่ง จะเกิด ขึ้น ได้ ใน วัน หน้า เต็ม
 และ การ ค่าขาย ใน ปัจจุบัน นี้ มี การ ซื้อ ขาย เชื้อ ซึ่ง กัน และ กัน
 เป็น อัน มาก ล้วน กว่า ที่ ได้ ใช้ เงิน สด เป็น อัน มาก ถ้า กรรมสิทธิ์
 สัญญา เช่น นี้ ไม่ เป็น สิทธิ แน่ นอน มัน คง แล้ว การ ค่าขาย คง ไม่
 สดวก ดี อย่าง ที่ เป็น อยู่ ใน โลก เป็น แน่ รัฐบาล ออก ชนบัตร รับ
 เงิน เชื้อ จาก พลเมือง ว่า จะ ใช้ เงิน ให้ ตาม ราคา ชนบัตร ผู้ถือ ชนบัตร
 ก็ เกิด มี กรรมสิทธิ์ ขึ้น เท่า จำนวน เงิน ใน ชนบัตร นั้นทันที จะ เอา
 ชนบัตร นี้ ไป แลก เปลี่ยน หรือ จำหน่าย ซื้อ ดึง ของ ใน ตลาด ได้ ตาม
 ราคา ทุก อย่าง เพราะ ฉนั้น ความ เชื่อถือ ใน กรรมสิทธิ์ เช่น นี้ จึง
 เป็น สิ่ง สำคัญ ใน การ ค่าขาย มาก แม้ แต่ สมบัติ นั้น ยัง ไม่ เป็น ตัว
 เป็น เชื้อ อยู่ ใน กำมือ ก็ ยัง เอา มา ใช้ ทำ ผลประโยชน์ ต่อ ไป ได้ แต่
 ความ เชื่อถือ ใน กรรมสิทธิ์ จะ มี ได้ มัน คง เพียง ใด ตาม กฎหมาย นั้น
 ต้อง สุด แล้ว แต่ ความ ปกครอง บัง กัน รักษา กรรมสิทธิ์ อัน นี้ ของ
 รัฐบาล อีก ชัน หนึ่ง ถ้า รัฐบาล ไม่ ช่วย บัง กัน กรรมสิทธิ์ ของ
 พลเมือง ไว้ ให้ มัน คง ราคา ของ ทรัพย์สิน สมบัติ อัน เป็น สิ่ง ที่ กรรมสิทธิ์
 ไม่ มัน คง เช่น มี โจร ูร้าย หรือ คน พาด ชื้อ คอ แหก ไป เทียว

เบียดเบียน ครอบงำทรัพย์ผู้อื่นได้ โดยง่าย ความเจริญของพลเมือง
ก็ย่อมจะดำเนินไปได้ด้วยดีเอง ความอู้ใน การ ที่จะ ประ
หยัดทรัพย์เก็บ สะสม ขึ้น ไว้สำหรับเป็นทุน ทำผลประโยชน์ให้พล
เมืองขึ้นใน ภายหน้าก็จะ ชัด ช้อง ผิด เคืองไป

เพราะฉะนั้น เรื่อง กรรมสิทธิ์ ใน ทรัพย์ สมบัติ จึง เป็น ข้อ สำคัญ
อันใหญ่ในการ ทำมาหากิน สร้าง ทรัพย์ นั้น อยู่อย่าง หนึ่ง

หมวด ๒ ว่าด้วยทรัพย์ซึ่งสร้างเป็นผลขึ้นแล้ว
จะได้เป็นส่วนแบ่งปันแก่คนจำพวกใดบ้าง

ใน ภาส ที่ หนึ่ง ได้ยกมูลเหตุ ข้อ สำคัญ มาก กล่าวว่า สิ่ง ซึ่ง ต้อง
ใช้ ในการ ที่จะ กระทำให้ เกิด ผล เป็น ทรัพย์ อัน จะมี ประโยชน์ และ
มีค่า แลก เปลี่ยน ซื้อขาย กัน ได้ นั้น ต้อง อาศัย ใช้ ที่ดิน แร่ง ทำการ
และทุน ประกอบกัน ๓ ประการ ได้ ไซ้ ความไว้ว่า คำ ที่ ใช้ ว่า
“ที่ดินนั้น” ต้อง รวมเอา ถิ่น ภาระ และ ขรรพชาติ ทั้งหลาย ซึ่ง มี ขึ้น
เป็น ขึ้น เอง โดย ฤทธิ์ ดิน พ้ำ อากาศ ความ ร้อน ความ เย็น และ แสง
สว่าง รวม ทั้ง น้ำ และ อากาศ ทั้ง ปวง ซึ่ง มี อยู่ ข้าง บน และ ข้าง ใต้
แผ่นดิน อัน เป็น การ ก ของ ขรรพตา ต่าง ๆ นั้น ด้วย กับ คำ ที่ ใช้ ว่า

เบียดเบียน ครอบครองทรัพย์ผู้อื่นได้ โดยง่าย ความเจริญ ของพลเมือง
ก็ ย่อมจะ ดำเนินไปได้ ง่าย ๆ เอง ความ อุดมดี ในการ ที่จะ ประ
หยัด ทรัพย์ เก็บ สะสม ขึ้น ไว้ สำหรับ เป็น ตน ทำผลประโยชน์ ให้ พูล
ผล ถึง ชน ใน ภาย หน้าที่ จะ ขัด ข้อง ผิด เคือง ไป

เพราะ ฉะนั้น เรื่อง กรรมสิทธิ์ ใน ทรัพย์ สมบัติ จึง เป็น ข้อ สำคัญ
อันใหญ่ ในการ ทำ มาหากิน สร้าง ทรัพย์ นั้น อยู่ อย่าง หนึ่ง

หมวด ๒ ว่าด้วยทรัพย์ซึ่งสร้างเป็นผลขึ้นแล้ว
จะได้เป็นส่วนแบ่งปันแก่คนจำพวกใดบ้าง

ใน ภาค ที่ หนึ่ง ได้ ยก มุต เหตุ ข้อ สำคัญ มาก ถ้าว ว่า สิ่ง ซึ่ง ต้อง
ใช้ ในการ ที่จะ กระทำ ให้ เกิด ผล เป็น ทรัพย์ อัน จะมี ประโยชน์ และ
มี ค่า แลก เปลี่ยน ซื้อขาย กัน ได้ นั้น ต้อง อาศัย ใช้ ที่ดิน แร่ง ทำการ
และ ตน ประกอบ กัน ๓ ประการ ได้ ใจ ความ ไว้ ว่า คำ ที่ ใช้ ว่า
“ที่ดินนั้น” ต้อง รวมเอา ดั้มการะ และ ขรรษชาติ ทั้งหลาย ซึ่ง มี ชน
เป็น ชน เอง โดย ฤๅษี ดิน พืช อาภาศ ความ ร้อน ความ เย็น และ แสง
สว่าง รวม ทั้ง น้ำ และ อากาศ ทั้ง ปวง ซึ่ง มี อยู่ ข้าง บน และ ข้าง ใต้
แผ่น ดิน อัน เป็น การก ของ ขรรษตา ต่าง ๆ นั้น ด้วย กับ คำ ที่ ใช้ ว่า

ทรัพย์สินซึ่งเป็นผลจะได้เป็นส่วนแบ่งแก่คนพวกใดบ้าง ๑๒๑

“คุณ” นั้นคือใจความตลอดไปถึงเงิน, ทอง, ทรัพย์สินทั้งปวง
ที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้พาหนะ และเสบียงอาหาร อันเป็นผลที่
คนได้ออกแรงทำสร้างสมขึ้นไว้แต่ก่อนนั้นอีก

โดยมูลเหตุที่ต้องอาศัยที่ดิน, แรงทำการ, และทุนประกอบ
กัน ๓ อย่าง จึงเกิดผลเป็นทรัพย์สินอันมีประโยชน์ขึ้นได้นั้น ผู้ซึ่ง
ควรจะได้ส่วนแบ่งปันในผลประโยชน์นี้ ก็ควรจะมีแค่เจ้าของ
ที่ดิน ๑, ผู้ออกแรงทำการ ๑, ผู้ลงทุนครอง ๑, รวม ๓ จำพวก
เท่านั้น พลเมืองนอกจากนี้ เมื่อพลอยได้ส่วนแบ่งปันด้วยก็ เป็น
เพราะคนใน ๓ จำพวกยอมยกให้ โดยความศรัทธาหรือโดยความ
จนใจ พลเมืองนอกจากคน ๓ จำพวกนี้ เป็นพวกที่ไม่ได้ทำ
อะไรให้เกิดผลเป็นทรัพย์สินในแผ่นดินเป็นพวกที่บริโภคทรัพย์สิน
สูญสิ้นไปแล้วไม่กระทำให้เกิดผลกลับคืนมาได้ อีก ไม่ได้ออกว่า
คนมีตระกูลสูง หรือมีบริบูรณ์และยากจนขึ้นได้ ถ้าไม่ได้
ช่วยทำผลประโยชน์ให้แก่แผ่นดินแล้ว ก็เป็นอันว่าพวกนี้
ได้แต่บริโภคทรัพย์สินสมบัติของชาติให้หมดไปอย่างเดียว

ยังมีคนขอทาน, คนพิการทุพพลภาพ, คนเสียจริต, คนเล่นเบี้ย,
คนเกียจคร้าน, โจรจะโมย, และคนที่เหลวทรามลงไปอีกนั้น

เป็นต้น เจ้าของทรัพย์สินยังบ้านให้ โดยความกรุณาเล่นหารักใคร่ หรือโดยความเกรงอำนาจกฎหมาย และ อาญา หรือต้อง แบ่งให้ ตามประเพณี บ้าน เมือง ของชาติ และ สำนึกเป็นต้น

ส่วนแบ่งนั้น ทรัพย์สินที่เจ้าของที่ดินจะได้นั้น ในที่นี้ จะเรียกว่า “ค่าเช่า” ส่วนของผู้ตั้งแรงทำการ เรียกว่า “ค่าแรง” และ ส่วนของผู้ลงทุน จะเรียกว่า “กำไร”

ค่าเช่า, ค่าแรง, และกำไรนี้ ในการบางอย่างก็รวมได้ อยู่แก่คนผู้เดียว เช่นคนทำนาที่เป็นเจ้าของที่นาเองเป็นผู้ตั้ง แรงทำนานั้น แต่ถ้าพึงตัว ที่ได้ลงทุนมีเครื่องมือเครื่องใช้, พาหนะโค, กระบือ, ไถคราด, และเสบียงอาหาร ที่ต้องอาศัย ใช้ในการทำนานั้นด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้น ค่าเช่า, ค่าแรง, และ กำไรในการทำนานั้น จึงต้องตกอยู่แก่คนผู้เดียว หรือถ้ายืม หักกันไป ถึงสมัยเมื่อกฎหมายแผ่นดินยังยอมให้มีทาสใช้ อยู่ เจ้าของที่นา, เจ้าของทาส, และเจ้าลงทุนเป็นคนเดียวกัน แม้แต่ตัวจะไม่ได้ออกแรงช่วยทำนาอย่างใดเลย ก็ยังได้รับ ผลประโยชน์ส่วนค่าเช่า, ค่าแรง, และกำไรทั้ง ๓ อย่างนั้น แต่ ผู้เดียว แรงทาสที่ใช้ทำนาในที่นี้ ต้องเปรียบเป็นเช่นเดียวกัน

ทรัพย์สินซึ่งเป็นผลจะได้เป็นส่วนแบ่งแก่คนพวกใดบ้าง ๑๒๓
กับแรงสัตว์พาหนะทั้งปวงที่เจ้าเงินได้ลงทุนซื้อ มา เพราะฉะนั้น
ประโยชน์ซึ่งได้จากแรงทาสโดยไม่ต้องเสียค่าจ้างนั้น จึงต้อง
นับเข้าเป็นส่วนได้ของกำไรในต้นทุนของค่าตัวทาสด้วย

ถ้าแรงทาสที่ใช้นั้นเป็นแรงลูกจ้าง ผู้จ้างเป็นแต่เจ้าของ
ที่นาและเจ้าของทุน ผลที่ได้ก็ต้องแบ่งกัน ออกเป็น ๒ แพนก
เป็นส่วนค่าแรงแพนกหนึ่ง เป็นส่วนกำไรและค่าเช่าซึ่งจะตก
เป็นของเจ้าของที่และเจ้าของทุนผู้เดียว นั้น แพนกหนึ่ง

ถ้าเจ้าของที่นามีแค่เนื้อนาให้เขาเช่า ผู้เช่าต้องลงทุนลง
แรงเอง ผู้เช่าก็ต้องได้รับส่วนค่าแรงและกำไรทั้ง ๒ อย่าง แบ่ง
ผลประโยชน์แค่ส่วนค่าเช่าให้แก่เจ้าของที่นา

ถ้าผู้ใดต้องเช่าเขาทำ ต้องจ้างลูกจ้างช่วยและต้องถุ้
ยืมทุนผู้อื่นมาใช้ในการได้ผลแล้ว ก็ต้องแบ่งกันเสียค่าเช่า,
ค่าแรง, และค่าดอกเบี้ยให้แก่เจ้าของนาและลูกจ้าง และให้
เจ้าของทุนเป็นลำดับไปทั้ง ๓ ส่วน ยิ่งเหลือจากนั้นเท่าใดจึง
จะเป็นส่วนกำไรของผู้นี้ได้

การทํามาหาเงินทั่วไป จะต้องแบ่งกัน ผลประโยชน์ให้แก่
กันเป็นส่วน ๆ ที่ควรจะแยกออกจากกันได้ชัดเจนเช่นนั้นแล้ว

เมื่อทำการหาผลประโยชน์อย่างไร ถ้าจะประมาณแยกส่วน
แบ่งปัน ผลที่ทำขึ้นได้ตามนี้แล้ว ก็พอจะเห็น การได้ การเสีย
ชัดเจนนี่ เป็นต้น ว่าการทำนาในกรุงสยาม โดยส่วนมากทุก
วันนี้ชาว นาเป็นเจ้าของที่ดินเป็นผู้ลงทุน และลงทุนรวมทั้ง
๓ อย่าง ถ้าจะได้ส่วนดูว่าลักษณะการทำนาจะมีกำไรขาด
ทุน หรือได้เปรียบเสียเปรียบกว่า การอย่างอื่นเพียงใด ก็ต้องเอา
ราคาเช่าและผลประโยชน์ทุกอย่างที่ทำขึ้นได้จากที่นา นั้นมาตั้ง
เป็นเกณฑ์กะประมาณดูว่า ที่นา นั้นถ้าให้ผู้อื่นเช่าทำจะมี
ค่าเช่าเท่าใด แรงที่ควักได้ลงไปใน การทำนา นั้น ถ้าคิดเป็นค่า
แรงจ้างผู้อื่น มาทำแทนจะต้องเสียให้เขาสักเท่าใด และทุน
ที่ต้องมีสำหรับไว้ใน ค่าเครื่องมือเครื่องใช้สัรวอย, ค่าโค, ค่า
กระบือและอื่น ๆ สาระพัด อย่าง ซึ่งจำจะต้องใช้ ในการทำนา นั้น
จะเป็นราคาเงินมากน้อยเท่าใด ถ้าต้องกู้ยืมเงินผู้อื่น มาใช้
จะต้องเสียดอกเบี้ยให้เขาอย่างไร เมื่อได้รวมค่าใช้, ค่าจ้าง, ส่วน
ค่าเช่า, ค่าแรง, ค่าดอกเบี้ยได้โดยละเอียด และได้เติมค่าน้ำ
ค่านา, ซึ่งต้องเสียเป็นอากรให้แก่รัฐบาลด้วยแล้ว รวมยอด
เงินใช้จ่ายทั้งสิ้นเป็นเงินเท่าใด ถ้าคิดหักกันกับผลที่ขายได้

ทรัพย์สินซึ่งเป็นผลจะได้เป็นส่วนแบ่งแก่คนพวกใดบ้าง ๑๒๕

มีเงินเหลืออยู่ข้างรายได้เท่าใด ก็เป็นกำไรเท่านั้น หรือถ้ารายจ่ายมากกว่ารายได้เท่าใด ก็เป็นอันว่าต้องขาดทุนเท่านั้น เมื่อคิดรายได้รายจ่ายได้ถนัดแล้ว จึงจะเห็นความชัดว่าการที่ทำนานั้น ถ้ามีกำไร กำไรจะพอสมควรกับค่าเห็นใจเห็นชอบหรือไม่ ถ้าไม่พอหรือขาดทุน ก็ควรจะต้องผ่อนผันจัดการทำนานั้นให้ดียิ่งขึ้น มิฉะนั้นก็ต้องเลิกการทำเสีย ไปหาการอย่างอื่นที่มีประโยชน์มากกว่านั้นทำ

ในการทำมาหากินอย่างอื่น นอกจากการเพาะปลูกก็ต้องคิดแบ่งส่วนผลประโยชน์ทำนองเดียวกัน แต่ในการค้าขาย การเดินเรือ การแข่งสรรพทำของขายต่าง ๆ ที่ตั้งกันขึ้นเป็นห้างใหญ่ โรงใหญ่ในปัจจุบัน ซึ่งต้องใช้ทุนและแรงสะสมอยู่ในการ อย่างเดียวนานี้ การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ทำได้นั้นก็จะมีส่วนเป็นค่าแรงของคนงาน และส่วนกำไรของทุน ๒ แขนงนี้ เป็นใหญ่ ส่วนแบ่งปันที่เป็นค่าเช่าที่ ถ้าจะมีบ้างก็ไม่เป็นส่วนสำคัญ มีการทำโรงดีเช่าเป็นต้น

สัมภาระต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองในแผ่นดินโดยอำนาจธรรมชาติ ของโลกนั้น คนจะเอามาจัดแปลงแข่งสรรพทำขึ้นจนใช้เป็นคุณ ประโยชน์มีค่าแลกเปลี่ยนซื้อขายเป็นทรัพย์สินกันได้ ก็คืออสังหาริมทรัพย์

กฎของ กรรมคาโลกซึ่ง บังคับอยู่เสมอเป็นใหญ่ ไม่ผิดกรรมคา
ของโลกไปได้ แต่เมื่อได้ทำสิ่งใดเป็น ทรัพย์สินมีผลประโยชน์ขึ้น
แล้ว การที่จะ แบ่ง บั้น ส่วน ทรัพย์สินนั้น ให้แก่ พวกไหน เท่าใด จะ
ต้อง สัก แล้ว แต่ความ นิยม ตามใจมนุษย์เป็นใหญ่ ความ นิยม นี้
ก็ อาจ เปลี่ยนแปลงไปได้ตาม ภาวะเหตุะ ที่ต่างกัน นั้น อยู่เสมอ คน
จะ นิยม เขา แต่เพียง ความ ประมัตต์ แข่ง กัน ราคา กัน เป็น ที่ คัดเลือก ใน
การ แบ่งทรัพย์สิน หรือ จะคงไว้ระเบียนข้อบังคับและวางแบบ กรรมนิยม
ลงในการ แบ่ง ส่วน ผลประโยชน์นั้นก็ได้ แต่เมื่อได้ตกลง ก่อ
ระเบียนข้อบังคับ หรือ กรรมนิยมอย่างใดลงไปแล้ว จะมี ผลดี
ผลร้าย เกิด ขึ้น เพราะเหตุ นั้น เพียงใด จะเป็น การ เห็นข้อนี้เสีย และ
พัน อำนาจ ที่ คน จะ บังคับ หรือ แกะ ไข ได้ ขึ้น ที่ มี ส่วน แบ่ง บั้น
ทรัพย์สิน ให้แก่ รัฐบาล เป็น ส่วน ภาษี อากร เป็นต้น การ เก็บ ภาษี
อากร ช่วยให้ เมือง พลอย เจริญ ยิ่ง ขึ้น ได้ กับ มี ที่ ทำให้ มี ผล
ร้าย ตรง กัน ข้าม กับ

โดย ที่ บ้าน เมือง จำเป็น จะ ต้อง มี เจ้าพนักงาน ขึ้นไป จำพวกหนึ่ง
ให้ มี หน้าที่ ดำเนินการ ปกครอง รักษาชีวิต และ ทรัพย์สินสมบัติ
ของพลเมืองให้พ้นภัยอันตรายต่าง ๆ จากข้าศึกศัตรูภายนอก

ทรัพย์สินซึ่ง เป็นผล จะได้เป็น ส่วนแบ่ง แก่คนพวกใดบ้าง ๑๒๗

และ ภายใน แผ่นดิน ของ ชาติ | สำหรับ บำรุง และ จัดการ ศึกษา,
การโยธา, การเพาะปลูก, การ ทำมาค้าขาย, เพื่อเป็น สาธารณ
ประโยชน์ทั่วไป แก่พลเมือง เป็นต้น และโดยที่ พวก เจ้าพนักงาน
(คือรัฐบาล) ไม่ได้ทำการ ทำมาหากิน อย่าง หนึ่ง อย่างใดได้
นอกจาก ทำหน้าที่ บังคับ รักษา และ บำรุง พลเมือง เพื่อให้ดำรงอยู่
ในความ เจริญนั้น ๆ แล้ว พลเมือง ซึ่ง ทำผล ประโยชน์ เป็น ทรัพย์สิน
ขึ้นได้ จำจะต้อง แยกเสีย ระบาย กัน แบ่ง ทรัพย์สิน นั้น ออกให้ รัฐบาล
ใช้ ใน การ ปกครอง บังคับ บำรุง สาธารณะ ตาม ส่วน มาก และ
น้อย ที่ จะ นิยม กัน ว่า คน ชนิด ไหน ทำการ ได้ ผล ประโยชน์ มาก
น้อย เท่าใด จะต้อง เสีย ส่วน แบ่ง นั้น เป็น ภาษี อากร ให้ แก่ รัฐบาล
 เป็นต้น และ เมื่อ ความจริง มี ปรากฏ อยู่ เช่น นี้ แล้ว ก็ ต้อง นับ
ส่วน ภาษี อากร เติม เข้า เป็น ส่วน แบ่ง นั้น ทรัพย์สิน นอกจาก ค่าเช่า ที่,
ค่าแรง, และ กำไร อีก ส่วน หนึ่ง

เรื่อง ค่าเช่าที่ดิน, ค่าแรง ทำการ, กำไร ของ คน และ เรื่อง
ภาษี อากร นี้ จะได้ พิจารณา ให้ ชัดแจ้ง ใน บท หน้าต่อไป จะได้
บอก ผล เหล่า ต่าง ๆ มาก ถ้าว ให้ เห็น ว่า ตาม ลักษณะ การ ตาม ท่า เดิม
และ ตาม สมัย ซึ่ง ย่อม จะ มี ดิพเพน เปลี่ยนแปลง กัน อยู่ เสมอ นั้น เหตุ

ใด ค่าเช่า, ค่าแรง, ค่าไร, กับภาษีอากร จึงได้มากบ้าง น้อยบ้าง ไม่เสมอกัน เป็นความเจตนาที่จะนำทางให้เห็นต่อไปว่า ความเจริญของชาติและบ้านเมือง ในการทำมาหากินจะต้องอาศัย หรือผูกติดอยู่กับกฎของธรรมชาติข้อใดบ้าง

หมวด ๓ ว่าด้วยค่าเช่าที่ดิน

ธรรมชาติที่ดิน ซึ่งมีเจ้าของถือกรรมสิทธิ์เป็นของตนเองได้มันคงแล้ว ถ้าเจ้าของไม่ทำผลประโยชน์ให้เกิดจากที่ดินนั้นเอง มีผู้อื่นเข้ามาออกแรงทำการได้ผลอย่างใดขึ้น เจ้าของที่ดินคงอยากได้ส่วนแบ่งปันในผลที่ได้ขึ้นบ้าง ส่วนแบ่งปันนั้นจะเป็นสิ่งของที่ทำเป็นผลขึ้น หรือจะเป็นเงินตามราคาผลซึ่งเป็นส่วนแบ่งปันนั้นก็ได้ คงเรียกได้ว่าเป็นค่าเช่าที่ดินนั้นได้ แต่ส่วนค่าเช่าจะมีมากน้อยเพียงใดจะต้องสุดแล้วแต่ลักษณะการซึ่งจะประกอบกันเป็นระเบียบธรรมชาติที่บังคับมีเรขาคณิตอยู่เสมอไป ข้อบังคับนี้จะต้องสุดแล้วแต่ซึ่งจะประมาณราคาแข่งขันกันเป็นใหญ่ หรือสุดแล้วแต่ธรรมเนียมต่าง ๆ ซึ่งนิยมกันตามประเทศนั้นเป็นใหญ่

ธรรมชาติที่ดินในภูมิประเทศทุกแห่ง ย่อมมีที่ดัดที่เถลเป็น ที่เพาะปลูกหรือเป็นที่ทำการอย่างใด ซึ่งเกิดผลมากและน้อย

ใด ค่าเช่า, ค่าแรง, ค่าไร่, กับภาษีอากร จึงได้มากบ้าง น้อยบ้าง ไม่เสมอกัน เป็นความเจตนาที่จะนำทางให้เห็นต่อไปว่า ความเจริญของชาติและบ้านเมือง ในการทำมาหากินจะต้องอาศัย หรือผูกติดอยู่กับ กฎของธรรมชาติข้อใดบ้าง

หมวด ๓ ว่าด้วยค่าเช่าที่ดิน

ธรรมชาติที่ดิน ซึ่งมีเจ้าของถือกรรมสิทธิ์เป็นของตนเองได้มันคงแล้ว ถ้าเจ้าของไม่ทำผลประโยชน์ให้เกิดจากที่ดินนั้นเอง มีผู้อื่นเข้ามาออกแรงทำการได้ผลอย่างใดขึ้น เจ้าของที่ดินคงอยากได้ส่วนแบ่งปันในผลที่ได้ขึ้นบ้าง ส่วนแบ่งปันนั้นจะเป็นสิ่งของที่ ทำเป็นผลขึ้น หรือจะเป็นเงิน ตามราคาผลซึ่งเป็นส่วนแบ่งปันนั้นก็ได้ คงเรียกได้ว่าเป็นค่าเช่าที่ดินนั้นได้ แต่ส่วนค่าเช่าจะมีมากน้อยเพียงใดจะต้องสุดแล้วแต่ลักษณะการซึ่งจะประกอบกันเป็นระเบียบธรรมชาติที่บังคับมีเรขาคณิตอยู่เสมอไป ข้อบังคับนี้จะต้องสุดแล้วแต่ซึ่งจะประมาณราคาแข่งขันกันเป็นใหญ่ หรือสุดแล้วแต่ธรรมเนียมต่าง ๆ ซึ่งนิยมกันตามประเทศนั้นเป็นใหญ่

ธรรมชาติที่ดินในภูมิประเทศทุกแห่ง ย่อมมีที่ดั่งที่เลวเป็นที่เพาะปลูก หรือเป็นที่ทำการอย่างใด ซึ่งเกิดผลมากและน้อย

ต่าง กันอยู่ทั่วไป ที่ดินซึ่งมีคนต้องการมาก เพราะเกิดผลประโยชน์
มาก ย่อมมีราคาและ ค่าเช่าแพง กว่าที่ เสว ซึ่ง คน ต้อง การ น้อย
เพราะ เกิด ผล ประโยชน์ น้อย เป็น ขรรพดา ที่ดิน ที่ ดิน นั้น ใช้ แต่ จะ
เป็น เพราะ ทำ ประโยชน์ ได้ บริบูรณ์ ผล ผล อย่าง เดียว ต้อง เป็น ที่
ที่ สดวก ซึ่ง อยู่ ใกล้ ชุม ชุมชน, ใกล้ ตลาด, มี ทาง ไป มา ถึง ได้
โดยง่าย โดยเร็ว ประกอบ กัน ด้วย และ เมื่อ มี ผู้ ต้อง การ ที่ ดิน นั้น
นั้น อยู่ มาก จน ที่ ไม่ พอกับ ผู้ ต้อง การ เมื่อใด แล้ว ที่ ดิน นั้น ต้อง มี
ราคา และ ค่าเช่า อยู่ ได้ เสมอ ที่ ดิน ดี หรือ เสว กว่า กัน ย่อม มี ค่า
โดย ดัชนี ๓ ประการ ที่ กล่าว มา แล้ว นั้น ทั่วไป เป็น ต้น ว่า ที่
หัก ร้าง ทาง พงใหม่ มี บุรุษ ๕ คน อยู่ ใน พื้น ดิน ทั้ง มี นา ชาวม ชุม อยู่ ด้วย
จะ เพราะ ปลุก อะไร ลง ถึง จะ มี ผล ออก งาน บริบูรณ์ ได้ วิเศษ สัก เท่าใด
ถ้า ที่ นั้น อยู่ ห่าง ใกล้ ตลาด ห่าง ที่ ชุม ชุมชน ไป มา ไม่ สดวก เพราะ ทาง
กัน คาร ต้อง เบลี ของ เสว, เบลี ของ แรง, เบลี ของ ทน ในการ ไป มา
และ การ ขน สิ้น คำนั่น มาก ผล ซึ่ง เกิด ใน ที่ นั้น ต้อง มี ราคา น้อย
ราคา ที่ และ ค่าเช่า ก็ ต้อง น้อย ลง ตาม กัน ตรง กัน ข้าม กับ ที่ ใกล้
ที่ สดวก ซึ่ง จะ มี ผู้ ปรารถนา มาก หรือ มี คน นั้น ถ้า ที่ อยู่ ใน ท่า เสว
เดี่ยว กัน ใกล้ ชุม ชุมชน ไป มา ถึง โดย สดวก เหมือน กัน ก็ ดี แต่

รสดีและอากาศซึ่งเป็นอาหารของต้นไม้ไม้ดีเสมอกัน ได้ผล
มากและน้อยไม่เท่ากัน หรือถ้าได้ผลไม่มากเท่ากัน แต่ข้างหนึ่ง
ต้องลงทุนลงแรงตกแต่งที่ดินมากกว่ากัน เมื่อมีผลขึ้นแล้ว
คิดหักค่าใช้จ่ายลง คงเหลือได้เป็นผลประโยชน์น้อยกว่ากัน
ราคาและค่าเช่าที่ดินก็จะต้องมาน้อยกว่ากันตามผลประโยชน์ที่
ได้เป็นธรรมดา

ค่าเช่าที่ดินพึงจะเกิดขึ้นได้ เพราะเหตุที่ดินมีที่ติดต่อกัน
และติดกันอยู่ดังที่กล่าวมาแล้ว แม้ค่าเช่าจะมีมาน้อยกว่า
กันเพียงใดนั้น ตามธรรมดาจะต้องสู้กัน แต่ว่าความประมาท
แข่งขันกันจะมีอยู่เพียงไร หรือต่อสู้กันแล้วแต่ธรรมเนียม
ที่นิยมกันก็อยู่ไหนทำเลที่นั้นเป็นใหญ่ด้วย

ที่ดินสำหรับปลูกสร้างตึก, ร้าน, บ้าน, เรือนในเมืองก็
อย่างเดียวกัน ในทำเลที่ใดมีคนชอบไปอยู่และอาศัยทำมา
หากินมาก เพราะเหตุว่าทำเลที่นั้นเป็นที่สะดวกหรือเพราะเหตุ
ว่า จะทำผลประโยชน์ในการหัตถกรรม ทำสิ่งของขายและ
ทั้งโรง ร้านค้าขายสินค้าได้ผลประโยชน์มากกว่าที่อื่น ราคาที่
แห่งนั้นย่อมจะสูงมีค่าเช่ามากอยู่เอง ผิดกันอย่างค่าเช่าใน
ตลาดต่ำเพ็งและตลาดสามเสนในเวลานี้เป็นต้น ที่ดินได้

ราคามากขึ้น เพราะที่ดินขย อย่างหนึ่ง เพราะทำผลประโยชน์
ได้มาก อย่างหนึ่ง และอยู่ในที่สะดวกใกล้ที่ประชุมชนซึ่งมหา
ชนไปมาถึงได้ โดยสะดวก อย่างหนึ่ง ประกอบด้วยลักษณะ ๓
ประการ เช่นนี้ แต่เจ้าของที่จะวัดราคาเช่าแก่ผู้เช่าเกิน
เขรั่กันที่สมควรไปก็ไม่ได้ เพราะเหตุว่าผู้เช่าเมื่อได้ทำการ
ได้ผลประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดแล้ว จำจะต้องคิดหักค่าจ้าง
ค่าแรงของตัวและลูกจ้างออกเสียก่อนขึ้นหนึ่ง ต้องคิดดอก
เบี้ยในต้นทุนที่ต้องไปในการทำผลประโยชน์นั้น ออกด้วย ยัง
เหลือเป็นกำไรในค่าแรงและทุนอีกเท่าใด จึงจะแบ่งกำไร
ที่เหลือนี้ออกให้เป็นค่าเช่าส่วนแบ่งกันแก่เจ้าของที่ดินนั้นได้ ถ้า
เจ้าของที่ดินเรียกค่าเช่าเกินส่วนนี้ไป ผู้เช่าคงจะให้ไม่ได้
ต้องคิดอ่านขยับขยายไปก่อน หรือถ้าผู้เช่าแบ่งกำไรให้
เจ้าของที่น้อยไป มีผู้อื่นมามองเห็นว่าจะให้ค่าเช่าแก่เจ้าของ
ที่มากกว่าคนเก่าได้ เพราะคนใหม่นี้สนใจแต่เพียงจะได้ส่วน
แบ่งนั้นในกำไรน้อยกว่ากัน เจ้าของที่คงจะให้คนใหม่นี้เช่า
ทำเสมอ เมื่อการแบ่งแบ่งประมุลกันมีอยู่เช่นนี้แล้ว ค่าเช่า
ที่คงจะไม่มากหรือน้อยลงไปเกินส่วนที่สมควร นานสักเท่าใด

ใน ลักษณะค่าเช่าที่ดินนี้ นักปราชญ์ชื่อ “ริคาโด” ได้ตั้ง เป็น คำราชันไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งผู้รู้ในสมัยนั้นเชื่อกันว่า เป็น หลักฐาน อันถูกต้อง อยู่มาก ในที่นี้จึงจำเป็น จะต้อง เก็บใจ ความ มา ยกขึ้น กล่าว พอเป็น ทางดำเนิน ความคิดต่อไป

ท่าน นักปราชญ์ผู้นี้ได้กำหนดลงไว้ว่าค่าเช่าที่ดิน ซึ่ง จะ เกิดขึ้นได้ ก็เพราะเหตุที่ ทำได้ที่ดิน เกิด ผลประโยชน์ไม่ เท่ากัน ตามที่ที่ดีที่เลวดังที่กล่าว มา แล้ว ผลประโยชน์ ซึ่ง เกิด จากที่ดินที่ดีที่สุด มากกว่า ที่เลว ที่สุด เท่าใด ผลประโยชน์ ที่ มากกว่านั้น จะ เป็น กำหนดที่ จะ เป็น ค่าเช่าได้ เป็นต้น ว่า ใน ประเทศแห่งหนึ่ง เมื่อ แรกตั้ง บ้าน เมือง ราษฎร พึง เลือก เอา ที่ทำการ เพาะปลูก ซึ่ง จะ เกิด ผลประโยชน์ มากที่สุดที่ จะ ทำได้ ตามกำลัง แรงที่มีอยู่ เช่น จัวยง ที่นาเป็นต้น ใน หมู่ประชุมชนนั้น เมื่อสิ้นโนครวั ยังน้อยอยู่ เขาซึ่ง เกิดใน ที่นา อย่างดีมี พอดีกัน กับ ที่จะเลี้ยง หมู่ชน ราคาเช่า ก็คง จะไม่สูงเกินไป กว่าค่าแรง และกำไร ในทุน ตาม ธรรมดา นั้น ไปได้ ครั้นต่อไปราษฎรในที่นั้นเกิดมีมากขึ้น หรือมีคนต่าง ประเทศเข้ามา อยู่ มากขึ้น หรือมีคน นอก ประเทศต้อง การ

ซื้อเขามากขึ้น เขาซึ่งเกิดจากนาอย่างดีในชั้นดินน้อยกว่า
ความต้องการก็คงจะมีผู้ไปจับจองที่นาที่เดิรกว่าก่อนนั้น ปลุก
เขาเพิ่มเติมขึ้นอีก ในที่ ๆ เดิรนี้จะอยู่ห่างไกลออกไปจาก
ที่ประชุมชนก็ดี หรือจะอยู่ในที่ใกล้ที่ประชุมชนนั้นเอง
แต่หากว่าทำเลที่ใหม่ที่ดินไม่ดี ปลุกเขาได้ดินน้อยไปกว่า
ที่เดิม เพราะฉะนั้นจึงต้องเพิ่มเติมแรงและลงทุนมากไปอีก
มีการเดิมบี่ยุดตลอดร่องน้ำเป็นต้น หรือถ้าเป็นทางไกล
ต้องมีโคเกวียนชักลากเขาไปขาย เป็นการเดิมทุนเดิมแรงมาก
ขึ้นกว่าที่นาเก่าเช่นนั้นแล้ว ราคาเขาก็ต้องแพงขึ้นตามส่วนทุน
และแรงซึ่งต้องเพิ่มขึ้นกว่าเก่าของเขา เมื่อราคาเขาแพงขึ้น
แล้ว ผู้ที่ทำนาเก่าซึ่งเป็นนาดีนั้น ก็ต้องพลอยมีกำไร
ในการทำนานั้นมากขึ้น ถ้าไรที่ผิดกันนี้และ ผู้ทำนา
ในที่ด้อยเขาไปให้เป็นค่าเช่าแก่เจ้าของที่ได้

เพื่อจะเปรียบเทียบความให้ชัดเจนขึ้นอีก จำจะต้องจัดที่นาดี
นาเดิรเป็น นาเอก, นาโท, นาตรีชั้น ถ้าในนาทั้ง ๓ ชั้นดิน
ต้องใช้แรงและทุน เพราะปลุกเขาเท่ากัน แต่โดยที่ที่ดินไม่ดีเสมอ
กัน เมื่อคิดหักค่าใช้จ่ายส่วยเสร็จแล้วประมาณว่า นาเอกได้
ผลเป็นเขา ๑๐ เกวียน นาโทได้ผล ๙ เกวียน นาตรีได้ผลเป็น

เขา ๘ เกวียน เมื่อมีคนขุดนาเขายังมีอยู่มากและยังไม่ของ
 ทำนาโท ผลประโยชน์ที่ได้ในนาเอกเท่าใดคงตกอยู่เป็นของ
 ผู้เพาะปลูกทั้งสิ้น ครั้นต่อมาราษฎรเกิดท่วมน้ำหรือมี
 ต้องการซื้อเขามากขึ้น ราคาเขาก็แพงขึ้น พอที่จะให้
 คนไปจับนาโท ปลูกเข้าขายมีกำไรตามสมควรได้ แต่ในนาโทนี้
 เมื่อหักค่าใช้จ่ายเรียบร้อยแล้วได้ผลเป็นเขา ๘ เกวียนเมื่อเป็นเช่นนั้น
 ค่าเช่าในนาเอกก็จะเกิดขึ้นได้เพียงราคาเขา ๑ เกวียนที่มีมาก
 กว่านาโท นาโทไม่มีค่าเช่า เพราะเหตุว่าผู้ที่ทำนาโทนั้น
 จะไม่มีกำไรเหลือพอเสียค่าเช่า แต่ถ้าจะไปทำนาเอกจะ
 ต้องเสียค่าเช่า ๑ เกวียน ผลประโยชน์ที่ได้ก็เป็นอย่างนั้นว่าเท่า
 กับเมื่อทำนาโทอยู่นั่นเอง ถ้าทำอย่างนาโทหมดไป จะต้อง
 จับจองนาไว้ทำนาอีก และถ้าผลที่ได้ในนาตรีมีแต่เพียง
 ๘ เกวียน น้อยกว่าผลที่ได้จากนาโท ๑ เกวียน และน้อยกว่า
 ผลที่ได้จากนาเอก ๒ เกวียน เพราะเหตุว่าเมื่อคนที่ทำ
 นาตรีจะไปเช่าทำนาเอกต้องเสียค่าเช่า ๒ เกวียน หรือไป
 เช่าทำนาโทเสียค่าเช่า ๑ เกวียน หรือทำนาตรีที่ไม่มีกำไร
 เหลือพอจะเสียค่าเช่าได้ กำไรของผู้ทำนาคงได้เท่ากัน
 อยู่เสมอ ราคาเขาซึ่งแพงขึ้นนั้น คงเป็นผลประโยชน์หรือ

ค่าเช่าที่เจ้าของที่ดินนาเอกกับนาโท และถ้าจะประมาณราคาเช่า
เป็นเกวียนละ ๕๐ บาท เจ้าของนาเอกต้องได้ค่าเช่า ๑๐๐ บาท
นาโท ๕๐ บาท

ค่าเช่าที่ดินเพาะปลูกเกิดขึ้นเมื่อภายหลังราคาเช่าขึ้นสูงถึง
ที่แข็งแรงมาเช่นนั้นเสมอไป เพราะฉะนั้นจะโทษว่าเพราะค่าเช่า
ที่ดินแพงราคาเช่าจึงแพงไม่ได้ ราคาจะแพงขึ้นก็เพราะต้อง
เติมทุนเติมแรงทำนามากขึ้นในที่ที่เลวที่สุด

ที่ดินอาจเกิดผลประโยชน์ทวีมากขึ้นได้ ๒ ประการ คือเมื่อ
มีผู้ต้องการผลเพาะปลูกมากขึ้น กระทำให้ราคาผลเพาะปลูก
แพงขึ้นได้อย่างหนึ่ง และเมื่อมีการบำรุงที่ดินให้เจริญยิ่งขึ้น
โดยอย่างไร ๆ มีการเติมปุ๋ยบำรุงที่ดิน การขุดคลอง
ร่องน้ำ การใช้เครื่องมือเครื่องจักรต่าง ๆ นานาซึ่งกระทำให้
เกิดผลมากยิ่งขึ้นกว่าเก่าได้ ในที่แห่งเดียวกันนี้ ประการหนึ่ง เป็นต้น
เมื่อราคาผลเพาะปลูกแพงขึ้น โดยที่ผู้คนต้องการบริโภค
ใช้สอยมาก ผู้ทำไม่ได้ลงทุนลงแรงมากขึ้นกว่าเก่าก็ดี
หรือถ้าหากว่าในการเพาะปลูกนั้น ผู้เพาะปลูกใช้วิธีทำการดี
ยิ่งขึ้นกว่าเก่า เกิดผลในที่แห่งเดียวกันนี้ ทวีขึ้นเกินส่วน

ถ้าใครตามสมควร ของคุณ และแรงที่ได้เพิ่มเติมลงไปจนเกิดผลทวี
ยิ่งขึ้นได้เช่นนั้น ส่วนกำไรที่ออกจากรับอีกทั้งสองสถานนั้น
คงปลายก็คงตกมาเป็นผลประโยชน์ของเจ้าของที่ดินที่ดิน ใน
ที่สุดราคาผลเพาะปลูกจะแพงขึ้นกว่าเก่าก็ดี หรือราคา
ผลเพาะปลูกจะคงอยู่ตามเดิมก็ดี แต่เกิดมีผลในทีเดียว
ยิ่งขึ้นกว่าเก่า ผลประโยชน์ที่ได้ทวีขึ้นเหล่านี้ มีมากกว่า
ที่ดินอันเลวทราม ซึ่งผู้ทำได้กำไรแค่พอเพียงคุ้มทุนและ
ค่าแรงเพียงใด ประโยชน์ที่ออกมากกว่ากันเช่นนั้น คงได้เป็น
ค่าเช่าเพิ่มเติมขึ้นให้เจ้าของที่ดินอยู่เสมอ

คำที่ได้ใช้นาข้างต้นว่า กำไร หรือค่าแรงที่สมควรตาม
ธรรมดา นั้น ในที่นี้หมายความว่า เป็นกำไร และค่าแรงซึ่งเจ้า
ของคุณและคนทำงาน จูใจที่จะรับอย่างเดียวกัน ทั่วไปในประเทศ
หนึ่งในสมัยหนึ่งเป็นต้น ความจุใจในค่าแรงและกำไรที่จะ
ได้ในต้นทุนนั้น ต่างประเทศต่างสมัยยังจะผิดกันไปได้ อีก
เป็นอันมาก เป็นอันว่าในสมัยนี้ ในประเทศอังกฤษ
ถ้าได้คิดดอกเบี้ยเป็นกำไรในต้นทุนปีหนึ่งเพียงร้อยละ ๓ เจ้าของ
ทุนอังกฤษก็จุใจเสียแล้ว เพราะเงินในประเทศนั้นมีมาก

ถ้าจะต้อง การ ทำไรให้มากยิ่ง ขึ้นไป กว่านั้น ก็มีแต่จะ ต้อง
เอาทุนไป ลง ทำการ เช่น ที่จะได้ผลประโยชน์ไม่แน่นอน
มันคง ถ้าทำถูกคิดถูก อาจได้กำไร มากขึ้นจริง แต่ถ้า
คิดผิด หรือ ทำการ พลาด พังไป กำไร ที่ หมายถึง จะได้มาก
นั้น อาจกลายเป็น การ ขาด ทุนไป เมืองใด ที่มีทุน รวบรวม
สะสมไว้เป็นกองใหญ่ ๆ มาก ดอกเบี้ยของเงินกู้ ใน เมืองนั้น
จำจะต้อง ต่ำ อยู่เอง เพราะว่า การ ทำมาหากินในบ้าน เมือง
ได้กำไร น้อย เพราะ ความ แข่งขัน ประชัน กัน มาก มีผู้ต้อง
การ ทุน น้อย ส่วน ผู้ที่มีทุน ให้กู้ ผู้ที่มีทุน ให้กู้ เมื่อ
อยากจะได้ดอกเบี้ยบ้าง ก็จำเป็น จะ ต้อง ประมูล แข่งขัน ตกลง
เบี้ย ให้แก่ ผู้กู้ ทำด้วย แต่ ถ้าเขา มาเปรียบ กัน กับ เมืองเรา
ซึ่งใน สมัย นี้ มีทุน สะสม อยู่ ในบ้าน เมือง น้อย การ ทำมาหากิน
มีกำไร ดี มีผู้ต้อง การ กู้ยืม ทุน ไปใช้ มาก ส่วน กว่ากัน ผู้ที่
ต้อง การ ทุน นั้น ก็จำเป็น ที่ จะ ต้อง ประมูล แข่งขัน กันขึ้น ดอกเบี้ย
ให้แก่ เจ้าของเงิน ต่ำ แต่ ซึ่ง ละ ๒ ถึง ถึง ๑ บาทต่อเดือน หรือ
ต่ำ แต่ มีหนึ่ง เป็น ดอกเบี้ย ร้อย ละ ๗ $\frac{1}{2}$ ถึง ร้อย ละ ๑๕ เป็น ต้น
เจ้าของ ทุน ใน กรุง เทพ ฯ โดยมาก ใน สมัย นี้ จะ ทำการ อย่างไร

ถ้าไม่ได้กำไรในต้นทุนที่ลงไปเกินร้อยละ ๗ ต่อปีแล้วคงไม่มีความ
 ใจเสียใจเสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้และถ้าคิดเอาสมัยในปัจจุบัน
 นี้เป็นเกณฑ์ กำไรที่ควรได้ในการนำมาหาเงินทุกอย่างใน
 กรุงเทพฯ จำต้องเกินร้อยละ ๗ เสมอ ถ้าไม่ได้ถึงเท่านี้
 เจ้าของทุนก็ไม่มีน้ำใจจะลงทุนทำอะไร เว้นเสียแต่ว่าเมื่อซื้อ
 ไปขายหน้าบ้านเมืองเจริญยิ่งขึ้น เกิดมีทรัพย์สมบัติสะสม
 มากกว่าเดิมนั้น เจ้าของทุนจะได้ดอกเบี้ยน้อยลง หรือ
 ผู้ทำการหาผลประโยชน์จะพอใจเพียงที่จะได้กำไรแค่น้อยอย่าง
 เมืองอังกฤษเป็นต้น ถ้าเป็นเช่นนั้นค่าเช่าที่ดินจำเป็นจะต้องสูง
 ขึ้นอีกได้ โดยเหตุว่าที่ดินอันเลวทรามที่สุดซึ่งแต่ก่อนไปทำ
 การได้กำไรก็ใจกับความต้องการของผู้ทำ มาขึ้นหลังนี้ดอก
 เบี้ยในบ้านเมืองต่ำลง หรือเจ้าของทุนมีความพอใจที่จะได้กำไร
 น้อยกว่าเก่า คนที่มีความพอใจกำไรแค่น้อยคงจะไปจับจอง
 ที่ใหม่ทำต่อไปอีกได้ ที่นี้จะจัดว่าเป็นที่จัดไปตามตัวอย่าง
 ที่จัดมาแล้ว เมื่อเป็นเช่นนั้นนาครซึ่งแต่ก่อนไม่มีค่าเช่าจะ
 เกิดมีค่าเช่าขึ้น นาโทนาเอกก็จะมีค่าเช่ามากขึ้นตามกัน
 อีกประการหนึ่งเมื่อผลถึงค่าแรงแล้ว คนทำงานขึ้น
 ราคาต่ำเช่นชาวนา ซึ่งเป็นพินพลเมืองในกรุงสยามทุกวันนี้

เป็นต้น ถ้าได้ค่าแรงวันละ ๔๐ สตางค์ก็พอจะเลี้ยงชีพไปได้
ถ้าราคาเช่าแพงขึ้น คนพวกนี้ถนัดแต่การทำนาไปจับจอง
ที่ใหม่ปลูกข้าวลง จะได้ผลประโยชน์เฉลี่ยแยกเป็นค่าแรง
ได้รับวันละ ๔๐ สตางค์ก็คงจะทำนานั้นไปได้ ถ้ามีเงินเข้า
งาราคาเพราะเหตุใดเหตุหนึ่ง หรือค่าอาหาร นุ่งห่มใช้สอย
ที่จำเป็นแพงขึ้น หรือต้องเสียภาษีอากรมากขึ้นอย่างใดอย่าง
หนึ่ง ค่าแรงวันละ ๔๐ สตางค์ไม่พอ คนพวกนี้ที่จำเป็น
จะต้องท่งนานั้นเสีย ไปหาการอย่างอื่นทำต่อไป มิฉะนั้น
ก็จะมีแต่การขาดทุนได้ความลำบาก จนที่สุดจะต้องอด
อาหารตาย

ตามที่ได้อ่านแล้วขอบรรยายความต่าง ๆ มาแล้วนี้ คงได้
ใจความที่จะคงเป็นกฎธรรมดาสำหรับค่าเช่าที่ดิน ขึ้นได้
ดังต่อไปนี้

๑. ค่าเช่าที่ดินจะเกิดขึ้นได้ ก็โดยเหตุที่มีที่ดินดีและ
เร็วซึ่งได้ผลประโยชน์มากน้อยกว่ากัน

๒. ค่าเช่าที่เกิดขึ้นได้ เพราะเหตุที่มีผู้ไปจับจอง
ที่ดินทำการเพาะปลูกลงในที่ซึ่งเร็วไปกว่าถนัดนั้นก็จริง แต่ที่
ดินอันเร็วทรามที่สุดนี้ จะเป็นขอบเขตที่จะมีค่าเช่าไม่ได้

เพราะผู้ทำจะได้กำไร แต่พอคุ้มค่าแรง และทุน ตามสมควร เท่านั้น
จะมีค่าเช่าไม่ได้จนกว่าจะมีผู้ไปจับจองทำการเพาะปลูกในที่ที่
แถวกรรมยังกว่านั้นต่อไปอีก

เพราะฉะนั้นจึงจัดได้ว่าค่าเช่าจะเกิดขึ้นได้ก็เพราะมีที่ดินที่คน
ซึ่งต้องเปิดของทุนเปิดของแรงมากกว่าที่ดิน ไม่ใช่เพราะมีที่ดิน
จึงได้ค่าเช่า

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่า ที่ดินย่อมจะเกิดผลประโยชน์
มากขึ้นได้ เพราะเหตุที่จะลงทุนลงแรงปลูกแต่งบำรุงที่ดินให้
ดีขึ้น จนเกิดผลงอกงามมากกว่าเก่ามีประโยชน์ที่ถุกหรือเพิ่ม
เต็มแรง และทุนเพาะปลูกพรรณไม้อย่างอื่นแทรกลงในที่นั้นได้อีก
เช่น กับว่าที่นา เมื่อทำน เลี้ยว เข้าได้ผลแล้ว ผู้ทำปลูก
ผักแห่งแดง กวาว หรือถั่ว มันลงในที่นั้นต่อไป เกิดผลประโยชน์
เพิ่มเติมขึ้นอีก เป็นต้น หรือมีเครื่องมือเครื่องจักรที่ดีมาใช้
ทำการเพาะปลูกในที่แห่งนั้น เกิดผลงอกงามขึ้นกว่าเก่าก็
การที่ผลเพาะปลูกเกิดมากขึ้นนี้ มีแต่จะช่วยให้ราคา
ผลนั้นถูกลงกว่าเก่า แต่ถึงอย่างไร เจ้าของที่ดินคงจะได้ค่า
เช่ามากขึ้นเพราะผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากที่ดินนั้นเต็มไป

และค่าเช่าจะสูงขึ้นได้เพราะราคาผลปลูกเพาะยังแพงขึ้น โดยเหตุที่มีผู้ต้องการผลปลูกเพาะมากขึ้นกว่าเก่า นั้น

การลงทุนลงแรงเพิ่มเติมในที่แห่งเดียวนั้น ยังมีที่ขอบเขตร้อยว่า ผลที่เกิดขึ้นเพราะทุนและแรงที่เพิ่มขึ้นนั้นจะต้องได้ตนน้อยลงกว่าส่วนเดิมเป็นลำดับไป มิฉะนั้นถ้าในที่ใดยังลงทุนลงแรงมากขึ้น ก็ยังเกิดผลเท่ากับส่วนทุนส่วนแรงในชั้นเดิมเสมอไปแล้ว ก็ไม่มีผู้ใดที่จะไปจับจองที่ที่เกวกว่านั้นทำ เมื่อไม่มีที่ที่เกวกว่ากันอยู่แล้วค่าเช่าที่ก็มีไม่ได้ในที่สุดสรรพสิ่งทั้งปวงที่เขามาใช้ในการเพาะปลูกนั้น ถ้าเป็นเครื่องที่กระทำให้เบ็ดเสร็จเบ็ดเสร็จแรงน้อยลงกว่าเก่าได้แล้ว การได้เปรียบทั้งนี้ก็คงตกเป็นส่วนได้ในค่าเช่าของเจ้าของที่ดิน เมื่อตอนปลายเสมอ และถ้ามีเหตุอย่างใดขึ้นต้องใช้ทุนและแรงเบ็ดเสร็จมากขึ้นกว่าเก่าแล้ว ค่าเช่าก็จำเป็นจะต้องตนน้อยลงเป็นการตรงกันข้ามอยู่เหมือนกัน เป็นต้นว่าค่าแรงในพวกทำนาจะแพงขึ้น เพราะคนทำนาไปได้การอื่นที่ดีกว่าทำพวกที่ยังเหลืออยู่น้อยตัว อาจเรียกค่าจ้างแพงขึ้นได้ หรือมีฉะนั้นเจ้าของทุนไม่พอใจในกำไรที่ได้จากการทำนา เพราะ

ถ้าไร^{๕๕} นั้น น้อยกว่าการ หากิน อย่างอื่น ถ้าไม่ได้ทำไรเท่าการ
 อย่างอื่น จะไม่ทำนา ค่อยไป กระทำให้ราคาทุน แพงขึ้นเช่นนี้
 เปน คับ ค่าเช่าที่ดิน ก็ จำเป็น จะต้อง ถดน้อยลงเอง เพราะ
 เหตุว่าการ แบ่งปัน ผลประโยชน์ ใน ผลที่ทำ เปน ทรัพย์ขึ้นไป จำ
 จะต้อง แบ่งให้เจ้าของ ทุน กับเจ้าของ แรง เจ้าของ ที่รวม ๓ แพนก
 ดึง ที่ใดกล่าว มาข้าง คับ นั้น ถ้าเจ้าของ ทุน เจ้าของ แรง จะได้
 ส่วน แบ่งปัน มากขึ้น ตามเหตุที่ใดกล่าว มานี้ เจ้าของ ที่ก็ จำ
 จะต้อง ถด ส่วน แบ่งปัน ของ ตัว ลง เจือจาน ให้เท่านั้น เว้นเสีย
 แต่ ว่า ราคา ผล ปลูก เพราะ ที่เกิด จาก ที่นี้ จะ พลอย แพงขึ้น ไป ตามส่วน
 ที่ ต้อง เบียด ค่า แรง และ ทุน มากขึ้น ถ้า เปน เช่น นี้ เจ้าของ ที่ก็
 ไม่ต้อง ออก เนื้อ เลย ค่าเช่า ที่มี อย่างใด คง ได้ อย่าง นั้น

อีก ประการ หนึ่ง ถ้าหาก ว่า ค่าแรง และ ทุน จะ คง อยู่ตามเดิม ก็ได้
 แต่โดยเหตุ ที่มี ต้อง การ ผล เพราะ ปลูก น้อยไป กว่าเก่า กระทำ
 ให้ราคา ผล นั้น ตกต่ำลง ไปได้ เจ้าของ ที่ดิน ก็ คง ได้ ค่าเช่า น้อยลง ด้วย
 จะได้น้อยลง เพราะเหตุว่า ที่อื่น เสว ทราม ซึ่ง แต่ก่อน ได้ทำไร
 ใน ผล เพราะ ปลูก แต่ พอ ค้ม ทุน ค้ม แรง จึง ทำไปได้นั้น มา ภายหลัง

ราคาถูกลง ผู้ทำได้ผลเปนกำไร น้อยลง จะทำต่อไปไม่ได้
 ของทั้งที่ดินที่แถวนั้นเสีย ค่าเช่าที่ดินที่ดีก็จำเป็นจะต้อง
 ตกต่ำลง เพราะที่ดินที่แถวที่สามที่สุดนั้น จะไม่มีผู้ทำต่อไป
 ได้กล่าวมาแล้วในชั้นต้นว่า ค่าเช่าที่ดินจะมีขึ้นได้ก็
 เพราะคนต้องไปจับจองที่ดินที่แถวที่กั้นดาวทำ ซึ่งต้องเปลือง
 ทุนเปลืองแรงมากกว่าที่ดินชั้นเหตุ ไม่ใช่เพราะมีที่ดินจึงได้ค่าเช่า
 ราคาผลเพาะปลูกหรือสิ่งของทั้งปวงที่คนทำขึ้นนั้น ก็ต้อง
 สูงแล้วแก่ค่าแรงและทุน ซึ่งต้องสูงมากอย่างที่สุดใน การทำของ
 นั้นเป็นใหญ่ ในที่ดินที่ดีโดยที่ ต้องลงทุนสูง แรง น้อย หรือใน
 การอย่างใดที่ ต้องลงทุนสูง แรง น้อย แต่ได้ผลเท่ากันกับในที่
 ที่ต้องลงทุนสูง แรง มาก การได้เปรียบกว่ากันนั้น มีแต่จะเป็น
 กำไรออกขึ้น อย่างเดียว เพราะราคาของต้องตามทุนและแรง
 ที่ต้องใช้เป็นค่าทำอย่างแพงที่สุด หรือจะว่าอีกอย่างหนึ่ง
 ค่าทำที่เบื่องที่สุดนั้น เป้นกำหนดตั้งราคาของที่ซื้อขาย
 กันอยู่

ค่าเช่าที่ดินที่ขึ้นสูงในบ้านเมืองใดขณะใด พึ่งเป็นผลที่
 เกิดขึ้น เพราะเหตุว่าทรัพย์สินใน บ้านเมืองนั้น เกิดมากมุล

ชั้น คำเช่าที่ดินไม่ใช่เป็นเหตุที่ใดที่จะทำให้ทรัพย์บังเกิดขึ้น
เป็นแต่อาการซึ่งเป็นผลของทรัพย์เท่านั้น ในประเทศใดถ้า
ที่ดินที่ดียังมีน้อยลงและยังจำเป็นต้องไปจับจองทำการในที่ที่
เกิดผลน้อยนั้นมากขึ้น คำเช่าในประเทศนั้นก็ยังมากขึ้นตาม
กัน และในประเทศใดที่มีที่ดินดีมากการเพาะปลูกไม่ต้องลง
ทุนลงแรงมากก็เกิดผลมาก เพราะฉะนั้นทรัพย์ในบ้านเมือง
จึงยังเกิดไฟมดมากขึ้น ในที่ซึ่งตกอยู่ในลักษณะนี้ คำ
เช่าที่ดินคงมีน้อยและจะสูงขึ้นได้ก็โดยช้าอยู่เสมอ

หมวด ๔ ว่าด้วยค่าแรง

ได้กล่าวมาแล้วก่อนว่าสิ่งซึ่งจะให้เกิดผลเป็นทรัพย์อันมีค่า
แตกเปลี่ยนขึ้นได้นั้นต้องอาศัยแรงทำการช่วยประกอบ มิฉะนั้น
ก็จะเป็นทรัพย์ไม่ได้ เมื่อเป็นทรัพย์ขึ้นแล้ว ผู้ซึ่งได้ลงแรง
ช่วยทำก็ต้องมีบำเหน็จเป็นส่วนแบ่งซึ่งได้แก่ในทรัพย์นั้นเป็น
ธรรมดา ส่วนแบ่งนั้นคือ ค่าแรงซึ่งคนทำงานควรจะได้
ได้แบ่งส่วนจากสิ่งของซึ่งได้ทำขึ้น หรือควรจะได้เป็นค่า
จ้างรายวันเป็นเงินเดือนเงินปีเช่นที่เรากำหนดกันถึงเป็นราคา
เงินเป็นต้น

ชั้น คำเช่าที่ดินไม่ใช่เป็นเหตุที่ใดที่จะทำให้ทรัพย์บังเกิดขึ้น
เป็นแต่อาการซึ่งเป็นผลของทรัพย์เท่านั้น ในประเทศใดถ้า
ที่ดินที่ดียังมีน้อยลงและยังจำเป็นต้องไปจับจองทำการในที่ที่
เกิดผลน้อยนั้นมากขึ้น คำเช่าในประเทศนั้นก็ยังมากขึ้นตาม
กัน และในประเทศใดที่มีที่ดินดีมากการเพาะปลูกไม่ต้องลง
ทุนลงแรงมากก็เกิดผลมาก เพราะฉะนั้นทรัพย์ในบ้านเมือง
จึงยังเกิดไฟมดมากขึ้น ในที่ซึ่งตกอยู่ในลักษณะนี้ คำ
เช่าที่ดินคงมีน้อยและจะสูงขึ้นได้ก็โดยช้าอยู่เสมอ

หมวด ๔ ว่าด้วยค่าแรง

ได้กล่าวมาแล้วก่อนว่าสิ่งซึ่งจะให้เกิดผลเป็นทรัพย์อันมีค่า
แตกเปลี่ยนขึ้นได้นั้นต้องอาศัยแรงทำการช่วยประกอบ มิฉะนั้น
ก็จะเป็นทรัพย์ไม่ได้ เมื่อเป็นทรัพย์ขึ้นแล้ว ผู้ซึ่งได้ลงแรง
ช่วยทำก็ต้องมีบำเหน็จเป็นส่วนแบ่งซึ่งได้ ในทรัพย์นั้นเป็น
ธรรมดา ส่วนแบ่งนั้นคือ ค่าแรงซึ่งคนทำงานควรจะได้
ได้แบ่งส่วนจากสิ่งของซึ่งได้ทำขึ้น หรือควรจะได้เป็นค่า
จ้างรายวันเป็นเงินเดือนเงินปีเช่นที่เรากำหนดกันถึงเป็นราคา
เงินเป็นต้น

ลักษณะค่าแรงซึ่งจะได้^{ขึ้น}ชี้แจงโดยพิสดารในที่นี้ จะต้องแยกออกเป็นสองชนิด ชนิดหนึ่งจะเรียกว่าค่าแรงที่จำเป็นหรือค่าแรงแท้ ชนิดหนึ่งจะเรียกว่าค่าแรงตามราคาตลาด

ตามธรรมชาติคนซึ่งจะลงแรงทำการได้จนสำเร็จนั้น ในขั้นต้นจำเป็นจะต้องมีทุนคืออาหาร เครื่องนุ่งห่มใช้สอย และสรรพสิ่งทุกอย่างที่ต้องการใช้ในการเลี้ยงชีพของคน และครอบครัวให้ดำรงอยู่ได้นั้นเสียก่อน มิฉะนั้นก็จะทำการไปไม่ได้ ส่วนแบ่งปันในทรัพย์สินที่ได้พอกันกับการเลี้ยงชีพที่จำเป็นต้องใช้อย่างที่กล่าวนี้ จะเรียกว่าค่าแรงแท้หรือค่าแรงที่จำเป็น ค่าแรงเพียงเท่านั้นถ้าคนทำการได้น้อยไปเมื่อใดก็เป็นอันว่าคนนั้นต้องตกอยู่ในฐานะที่ลำบากยากแค้นเหลือที่จะอดทนต่อไปได้ แต่เขตรับกันนั้นไม่มีเสมอเหมือนกันทั่วไปทุกแห่งหน คงสุดแล้วแต่ความเคยและธรรมเนียมของคนชนิดต่างๆ กัน ผิดกันไปตามภูมิประเทศและตามสมัย เป็นอันว่าพลเมืองบางจำพวก ถ้ามีแต่อาหารกินและผ้าห่มพอกันล้มย่ำแย่จนหนาว และมีกระท่อมที่อาศัยรั่วแตกฝนถึงจะต้องนอนอยู่กับพื้นดิน หรือเพียงแต่ฟากเรือนไม้ไผ่เท่า

นั้น ก็ จะ พอ อยู่ ไป ได้ โดย ที่ ไม่ จะ รู้ ตัก ความ คับ แค้น เท่า ไ้
 เพราะ ได้ เคย ประพฤติ คดี อย่าง นั้น มา แล้ว ตั้ง เดิม แล้ว แต่ คน บาง
 จำพวก เช่น ชาว เมือง ใหญ่ อย่าง ใน กรุง เทพ ฯ เป็นต้น เมื่อ ได้ เคย
 เห็น ความ สุข ของ ผู้ ที่ มี มี บริบูรณ์ กว่า โดย รอบ ไป ต้อง ตก ถ้า
 อยู่ ใน ฐาน พล เมือง อย่าง ที่ กล่าว มา นั้น ถึง รู้ ตัก เป็น ความ ตก หัก
 ได้ ยาก อย่าง ด่า หัก เพราะ คน ที่ เป็น ชน เดิม อกัน ย่อม จะ ต้อง
 มี อาหาร เลี้ยง กิน ได้ มาก อย่าง ต่าง ชนิด จะ นุ่ง ห่ม ก็ ต้อง งต
 งาม เรียบ ร้อย กว่า กัน และ ที่ อาศรัย หลับ นอน ถึง จะ อย่าง ไ้ ก็
 ให้ มี พน กระดาน ปู และ ถ้า เป็น ชาว เมือง ประเทศ หนาว ก็ ยัง มี
 ความ จำเป็น ที่ จะ ต้อง การ ในการ เลี้ยงชีพ มาก อย่าง ออก ไป อีก ต้อง
 มี พน ผิง ไฟ มี ถัง น่อง รอง เท้า และ เครื่อง นุ่ง ห่ม ซึ่ง ทำ ด้วย ขนสัตว์
 เพื่อ ประโยชน์ กัน ความ หนาว เป็นต้น เพราะ ฉะนั้น ค่า แกรง ที่
 จำเป็น จะ ต้อง มี สำหรับ เลี้ยงชีพ จึง มาก น้อย กว่า กัน โดย ที่ ต้อง
 เปิด ของ ทรัพย์ มาก น้อย กว่า กัน ตาม ภูมิ ประเทศ และ ตาม ความ คำนึง เคย
 ที่ ผิด กัน เป็นต้น และ เมื่อ จะ ต้อง คิด คำนวณ ค่า แกรง เป็น ราคา เงิน
 แม้ว่า คน บาง จำพวก ได้ ค่า แกรง เพียง วัน ละ ๕๐ สตางค์ จะ พอ มี ความ
 สุข ได้ ใน ที่ แห่ง หนึ่ง และ ถ้า บัง เิน ไป อยู่ ใน ที่ ซึ่ง ราคา อาหาร

แพงมากกว่า บางที่ได้ค่าแรงถึงวันละบาทก็จะมีไม่มีความ
สุขเหมือนกัน

ค่าแรงทำการก็เปรียบประดุจว่าเป็นสินค้าอย่างหนึ่ง ใน
ทำเลที่ใด ถ้ามีผู้ต้องการใช้แรงทำการมาก และถ้ามีคน
ทำงานในที่นั้นน้อย ราคาค่าแรงก็ยิ่งสูง ถ้าในที่ใดมีคน
ทำงานมาก แต่มีผู้ต้องการใช้แรงคนเหล่านั้นแต่น้อย ค่า
จ้างแรงทำการในที่นั้นก็ยิ่งต่ำลงเอง ค่าแรงต้องมีราคา
ตลาดเช่นเดียวกันกับราคาสินค้าดังที่กล่าวมานี้ เพราะฉะนั้น
จึงจะเรียกค่าแรงเช่นนั้นว่าค่าแรงตามราคาตลาดต่อไป ยังจะ
เรียกค่าแรงเป็นค่าแรงตามราคาเงิน หรือเงินค่าแรงได้อีก อย่างหนึ่ง
โดยที่จะคิดไปถึงว่าเงินทองก็เป็นสินค้าอย่างหนึ่งเหมือนกัน การ
ซื้อขายสินค้าด้วยเงินทองก็คือ เอาสินค้าเงินทองไปแลก
เปลี่ยนกันกับสินค้าอย่างอื่น ถ้าในเวลาใดราคาเงินทองแพง
เงินทองนั้นก็แลกสินค้าได้มาก ถ้าราคาเงินทองถูก เงิน
ทองก็แลกสินค้าได้น้อย หรือจะพูดกลับได้ว่า ราคาสินค้า
แพงต้องใช้เงินซื้อมากขึ้น ราคาสินค้าถูกจะใช้เงินซื้อน้อย
ลงเช่นนั้นก็ได้ ค่าแรงคิดเป็นราคาเงินจะมีผลมากน้อยก็สุด

แต่คิดว่าคนทำงาน จะเอาเงินค่าแรงไป แลก ของ บริโภค ได้ มาก
หรือ น้อย ดังที่ได้กล่าว มา แล้ว เป็น ต้น

ในการ หักถกรรรม ต่าง ๆ นานา ซึ่ง ต้อง การ แรงคน ทำงาน ที่
มีฝีมือชำนาญ ชำนาญ ต่าง ๆ กัน นั้น แม้แต่จะ อยู่ ใน เมือง
เดียวกัน ค่าแรง ของ คน ที่ เป็น ช่าง ชนิต หนึ่ง อาจ แพง กว่า ช่าง
ชนิต อื่น ตาม สัมมย ทั่ว เวลา ครั้ง หนึ่ง คราว หนึ่ง ได้ เป็น ต้น ว่า ใน
การ ทอผ้า นั้น มีช่าง ทอผ้า ใหม พว ก หนึ่ง ทอผ้า ฝ น พว ก หนึ่ง
ถ้า บัง เือน ใน ขณะ ไค คน ชอบ นุ่ง ผ้า ใหม มาก ขึ้น กว่า ผ้า ฝ น แต่
จำนวน ช่าง ทอผ้า ใหม ไม่ มี มาก พอ ที่ จะ ทอผ้า ใหม ดัง ไค ทน กับ ผู้ ที่
ต้อง การ ผ้า ใหม ถ้า เป็น เช่น นั้น ราคา ผ้า ใหม ก็ ต้อง แพง ขึ้น ผ้า
ใหม มี ก่าไร มาก ต่าง คน ต่าง ก็ ยาก จะ ขาย ผ้า ใหม ให้ มาก ขึ้น
แต่ ช่าง ทอผ้า ใหม มี น้อย ถ้า เป็น เช่น นั้น ค่าแรง ช่าง ทอผ้า ใหม
ก็ ต้อง แพง ขึ้น ตาม กัน แพง ขึ้น เพราะ เหตุ ว่า ผู้ ที่ ทำ ผ้า ใหม ขาย
นั้น จะ ประมุค ค่าแรง ขึ้น ให้ แก่ ช่าง ทอ เพื่อ ปรารถนา จะ ไค คน
พว ก นั้น มา ใช้ ให้ ทอผ้า ใหม ขาย ได้ มาก ขึ้น กว่า เก่า เมื่อ ค่าจ้าง
ช่าง ทอผ้า ใหม แพง ขึ้น แล้ว ช่าง ทอผ้า ฝ น ก็ คง ยาก จะ ไป รับ
จ้าง ทอผ้า ใหม เพื่อ ปรารถนา จะ ไค ค่าจ้าง สูง นั้น บาง เหตุ ฉนั้น

อาจทำให้ราคาผ้าพัน แพง ขึ้นได้บ้าง ถ้าหากว่า ยังมีผู้ต้องการ ผ้าพัน อยู่ตามเดิม เพราะใน ชั้นนี้ ผู้ทอผ้าพัน ชาย ก็ต้องขึ้น ค่าจ้างให้ช่าง ทอผ่าน สิ้น อีก มิฉะนั้น ก็จะไม่ มีช่าง พอที่จะทำการ ได้ อย่างเดิม เว้นเสีย แต่ ว่าเมื่อ มีผู้ชอบ นุ่งผ้าไหม มาก ผู้ที่ ต้อง นุ่งผ้าพัน แต่ก่อนไป นุ่งผ้าไหม เสีย มาก แล้ว ช้อผ้าพัน น้อยไป ราคาผ้าพัน จะสูงขึ้นไม่ได้ ถ้าเป็น เช่นนี้ ผู้ทอผ้าพัน ชาย ก็ จะขึ้น ค่าจ้างให้ช่าง ทอไม่ได้ อยู่เอง ค่าจ้างช่างทอผ้า ม่วง ก็ จะ สูงไป จน กว่า จะมี คน ทำงานอย่างอื่น เข้า มา หักทอผ้า ม่วง มากขึ้น คน พวกนี้ ก็ คง จะ ต้อง แข่ง ตัด ราคา ค่าจ้าง ลง ใน ระหว่างกันเอง ราคาผ้า ม่วง อาจ จะ ตกต่ำ ลง มาได้ เท่าเดิม หรือ ยิ่งต่ำไป ถ้าหาก ว่า มีผู้ เห็น ได้ ว่า ไรดี ต้น กัน มา ทอผ้า ม่วง ชาย จน มากเกิน จำนวน ที่ จะมี ผู้ ช้อ เมื่อ การ เป็น ไป ถึง เพียง นี้ ราคาผ้าไหม จะต้อง ตกต่ำ ลง อย่าง เดิม หรือ ยิ่ง ตกต่ำ หนักไป เพราะ ความ แข่ง แย่งกัน ชาย จน ผู้ทำผ้า ม่วง ต้อง ขาดทุน เป็น เหตุ ที่จะต้อง ตัดค่าแรง ช่าง ทอให้ต่ำ ลง อย่าง ที่สุด ที่ จะ ทำได้ ถ้าพวกเข่าง ทอ ยัง จะ ล้อ ชดทอน รับจ้าง ทำการ นั้น อยู่ ได้ ก็ เป็น อัน ว่า ค่าจ้างนั้น พอ เท่ากับ ค่าแรง ที่ จำเป็น และ ถ้าผ้า ม่วง ยัง จะ ลง ราคา ยิ่ง

ไป ต้องลดค่าแรงต่ำลงอีก หรือราคาอาหารเลี้ยงชีพของ
 คนทำการแพงขึ้น อย่างหนึ่ง อย่างใด คนพวกนี้ต้องใช้จ่ายมาก
 ขึ้น ก็เท่ากับกับต้องถูกลดค่าจ้างเหมือนกัน เมื่อค่าจ้างนี้
 ลดตกต่ำไปกว่าค่าแรงที่จำเป็น แน่แล้ว คนพวกนี้ก็ต้องได้รับความ
 ลำบากยากจนลง เพราะได้ค่าจ้างไม่พอเลี้ยงตัว และครอบครัว
 จะต้องไปหาการอย่างอื่น ทำเพื่อจะได้ค่าแรงมากขึ้น เมื่อข้าง
 ทอผ้าม่วงลดน้อยถอยไป การทอผ้าม่วงขายก็ต้องน้อยลง
 ตามกัน ถ้าน้อยลงจนไม่พอกับความต้องการของ ผู้ที่จะซื้อ
 ผ้าม่วงใช้แล้ว ราคาผ้าม่วงในตลาดก็ต้องกลับสูงขึ้นอีก
 เมื่อราคาส่งขึ้นเช่นนี้ ค่าแรงทอผ้าม่วงก็กลับสูงขึ้นตามกัน
 ค่าแรงตามราคาสตลาดซึ่งย่อมจะขึ้น ๆ ลง ๆ ได้ไปเป็น ครั้งเป็นคราว
 ดังที่ได้อธิบายมาแล้วให้เห็นเช่นนั้น ถึงจะอย่างไร ก็คงจะ
 ต้องตกอยู่ในที่บังคับซึ่งจะกระทำให้ค่าแรงตามราคาสตลาดนั้น
 เท่าเทียมอยู่กับค่าแรงที่จำเป็นเสมอ แต่ค่าแรงที่จำเป็นนั้นพอ
 จะตกต่ำอยู่ช้านานไม่ได้ โดยเหตุที่จำนวนคนทำงานจะต้องลด
 น้อยลงสืบไป

ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่า แรงทำงาน ต้อง หารด้วยทุนซึ่งเป็นเดิมยัง
อาหาร การ นุ่ง ห่ม และเครื่อง มือเครื่อง ใช้ ในการ ทำผลประโยชน์
ดั่งระพุดอย่าง เมื่อความจริง เป็น เช่นนี้ จำนวน ของ คน ทำงาน
ในประเทศใดจะ มาก หรือน้อย ก็คง สุดแล้ว แต่จำนวน ทุนใน
บ้าน เมือง ซึ่งคน ทำงาน ต้อง หารด้วย นั้น จะ มาก หรือน้อย เหมือนกัน

จำนวน ทุน ใน บ้าน เมือง ใดๆ จะ ทั่ว มาก ขึ้น และ ใน คราว เดียว
กัน นั้น ราคา ของ ทุน จะยิ่ง สูง ขึ้น ด้วย ก็จะเป็น ได้ คือ หมายความว่า
ราคา ทุน สูง นั้น เป็น เวลา ที่ ทุน จะมี อำนาจ ซื้อ หรือ แลก เปลี่ยน กับ
ของ อื่น ได้ มาก ถ้า ทุน มาก ขึ้น และ ราคา ทุน ก็ สูง ขึ้น ด้วย แล้ว
จะ เติม อาหาร การกิน และ เครื่อง นุ่ง ห่ม ภาชนะ ใช้ ด้รอย ใน บ้าน เมือง
ให้ มาก ยิ่ง ขึ้น กว่าเก่า ก็ได้ เมื่อ ต้อง เติม ของ เหล่านี้ มาก ขึ้น แล้ว
ก็ จำเป็น ที่ จะ ต้อง เติม แรง คน ทำงาน ซึ่ง จะ ทำ ของ เหล่า นั้น ให้
มาก ยิ่ง ขึ้น ตาม กัน ตาม ส่วน จำนวน ทุน และ ราคา ทุน ที่มี มาก ขึ้น
และ ค่าแรง ที่ จำเป็น ก็จะต้อง สูง ขึ้น ตาม กัน เพราะ เหตุ ที่ค่าแรง
ที่ จำเป็น นั้น ต้อง สุดแล้ว แต่ ค่า อาหาร และ เครื่อง นุ่ง ห่ม ใช้ ด้รอย ที่
รู้สึก เป็น ความ จำเป็น ต้อง ใช้ นั้น อยู่ เสมอ

อีก ประการ หนึ่ง จำนวน ทุน ใดๆ จะ ทั่ว มาก ขึ้น แต่ ราคา ทุน
จะไม่ สูง ขึ้น ตาม กัน หรือ ต่ำ ลง กว่าเก่า ก็จะเป็น ได้ จะ เติม อาหาร

การ กิน และเครื่อง นุ่ง ห่ม ให้มากขึ้น โดยที่จะใช้ทำ ของ เหล่านี้ ด้วยแรง เครื่องจักร กลไก ที่ จะไม่ ต้อง ใช้ แรงคน ทำงาน เพิ่มเติมขึ้น อีก หรือ ประหยัด ลด จำนวน แรงคน ทำงาน ให้ น้อย ลง เพราะใช้ เครื่องจักร แทน ก็ได้ ถ้า เป็น ฉนั้น ราคา ค่าแรง ที่ จำเป็น จะ ต้อง คง อยู่ หรือ ตกต่ำ ลง

ความที่ ได้ กล่าว โดย พิศดาร แล้ว นี้ มี ความ ผิด พ้อ ที่ จะ เห็น ได้ ชัดแจ้ง แล้ว ว่า ค่าแรง จะ สูง ขึ้น หรือ ต่ำ ลง นั้น เป็น เพราะ เหตุ ของ ประการ

(๑) คือ ค่าแรง จะ สูง หรือ ต่ำ ลง ก็ สุด แล้ว แต่ จะ มี ผู้ ต้องการ ใช้แรง ทำ การ มาก หรือ น้อย และ ต้อง สุด แล้ว แต่ ว่า แรงคน ทำ งาน นั้น จะมี มากกว่า ความ ต้องการ หรือ น้อย กว่า ความ ต้องการ จะ พอดี ให้ ชัดแจ้ง อีก จะ ว่า ค่าแรง จะ สูง หรือ ต่ำ ลง ต้อง สุด แล้ว แต่ ส่วน ทุน สำหรับ เลี้ยง คน ทำ งาน นั้น จะ มากกว่า น้อย กว่า จำนวน คน ทำ งาน อย่างไร เพราะ เมื่อ มี ทุน มาก จึง จะ เลี้ยง คน ทำ งาน ได้ มาก ถ้า มี ทุน น้อย ก็ จะ เลี้ยง ได้ น้อย และ ถ้า ส่วน ทุน มากกว่า ส่วน คน ทำ งาน ค่าแรง ก็ คง จะ สูง ขึ้น ได้ แต่ ถ้า ส่วน คน ทำ งาน มี มากกว่า ส่วน ทุน ค่าแรง อาจ ตกต่ำ ลง หรือ ไม่ ฉนั้น จำนวน คน ทำ งาน จะ ต้อง ลด น้อย ถอย ลง เพราะ เหตุ ที่ ค่าแรง นั้น ตกต่ำ ลง

(๒) ค่าแรงจะสูงหรือต่ำลง คง สุดแล้ว แต่ ราคาสิ่งต่ำของ
 สิ่งของทั้งปวง ซึ่งคนทำงานจะเอาค่าจ้างไปจำหน่าย แลกซื้อ
 ไข่เลี้ยงชีพและบำรุงความคู้ชนด้วย เปนต้นว่าในสมัยหนึ่ง
 คนทำงานสามัญได้ค่าจ้างเดือนละ ๑๕ บาท ต้องซื้อไข่เลี้ยง
 ตัวและครอบครัวเดือนละ ๔ ถึง ราคาไข่เวลานั้นถึงละ ๖ สลึง
 ต้องจำหน่ายเงินซื้อไข่เดือนละ ๗ บาท ๒ สลึงจึงจะพอเลี้ยงกัน
 ยังเหลือเงิน ๗ บาท ๒ สลึง สำหรับจำหน่ายซื้อของอื่นบริโภค
 ใช้สอย มีผักปลาและเครื่องนุ่งห่มเปนต้น ครั้นต่อไปเข้าขึ้น
 ราคาเปนถึงละ ๒ บาท โดยเหตุหนึ่งเหตุใด คนทำงานและ
 ครอบครัวจะกินเขาให้น้อยลงกว่าเดือนละ ๔ ถึงไม่ได้ ก็ต้อง
 จำเป็นซื้อเขากถึงเดือนละ ๑๐ บาท มีเงินเดือนเหลือซื้อของ
 บริโภคอย่างอื่นอยู่เดือนละ ๕ บาทเท่านั้น เมื่อเปนเช่นนี้ ถึง
 โดยว่าจำนวนเงินเดือนของคนผู้นั้น จะคงเท่าเดิมอยู่เดือนละ
 ๑๕ บาทก็ดี แต่ต้องจำหน่ายเงินนั้นออกซื้อเขามากขึ้นถึง
 เดือนละ ๑๐ บาท ก็ประจวบเดียวกันกับว่าค่าแรงของคนผู้นั้น

ตกต่ำลงเดือนละ ๑๐ สตึง อีกสถานที่หนึ่ง ถ้าเคราะห์ดีบังเอิญเขา
ตกราคาเป็นเงิน ๑ บาท เข้า ๕ สตึง เป็นเงิน ๕ บาท ถ้าเป็น
เงินก็เท่ากับว่าได้กำไรสูงขึ้นกว่าเดิมอีกเดือนละ ๑๐ สตึง

ความ ขรรพดา ของโลก พดเมือง ย่อมจะเกิด มากกว่าตาย เสมอ
ถ้าไม่มีเหตุวิบัติอย่างใดเกิดขึ้น ที่นั่นที่ใช้ ใน บ้าน เมือง สำหรับ
ทำผลให้เกิด เป็น ทรัพย์ นั้น ก็ย่อมจะ ทวี มาก ขึ้น ด้วย ยิ่ง เป็น
บ้าน เมือง ซึ่ง จัดการ ปกครอง เรียบ ร้อย ดี การ ทำมา หากิน ดำเนิน
ไปได้ โดยสะดวก การ สร้าง สัม ทุน ใน ที่ นั้น ก็ อาจ ทวี เกิน ส่วน
จ้าม โท ครว ซึ่ง ทวี ขึ้น นั้น ได้ เป็น อัน มาก เหตุ นั้น อาจ กระทำ ให้
ค่า อาหาร การ กิน แพง ขึ้น และ กระทำ ให้ ค่า แรง แพง ขึ้น ด้วย แต่
ส่วน ราคา อาหาร ซึ่ง แพง ขึ้น และ ส่วน ค่า แรง ซึ่ง ค่อย แพง ขึ้น จะ
มาก น้อย กว่า กัน เพียง ใด นั้น ความ ศุข สำราญ ของ พดเมือง จะ
ต้อง ลด แดง อยู่ แก่ ความ ข้น เป็น ใหญ่ ถ้า ส่วน ราคา อาหาร ที่
แพง ขึ้น เกิน ส่วน ค่า แรง ที่ สูง ขึ้น คน ทำงาน ก็ พึง ได้ ความ ขัด
สน หนั ก ลง ถ้า ส่วน ที่ ค่า แรง สูง ขึ้น นั้น เกิน ส่วน ราคา อาหาร ที่
แพง ขึ้น คน ทำงาน ก็ จะ มีความ ศุข มาก ขึ้น

อีกประการ หนึ่ง ความ เจริญ ของ บ้าน เมือง ซึ่ง จะมี ขึ้น เพราะ
การสร้าง สัม ทุน ใน บ้าน เมือง ทวี มาก ขึ้น และ ถ้า ทุน ทวี มาก ขึ้น แล้ว

ทุนก็อาจเลี้ยงคนทำการได้มากขึ้นนั้น ค่าแรงของคนทำการ
จะสูงขึ้นหรือต่ำลง ก็คงสุดแต่ส่วนคนทำการจะเกิดทวี
มากขึ้นนั้นช้าหรือเร็วกว่าส่วนจำนวนทุน ซึ่งจะออกมาขึ้นได้
ถ้าส่วนทุนที่ออกมาขึ้นนั้น ออกทันกับพอดีกับส่วนจำนวน
คนทำงานที่เกิดมากขึ้น ค่าแรงก็จะไม่มากนักยลิตไปกว่าเก่านัก
ถ้าส่วนทุนที่ออกมาขึ้นนั้น ออกช้าไปกว่าส่วนจำนวนคนทำ
งานที่มากขึ้น ค่าแรงจำจะต้องตกต่ำลง เพราะทุนนั้นไม่พอ
จะเลี้ยงคนทำงาน ฐานะของคนทำงานก็ย่อมจะขัดโถมลง
แต่ถ้าส่วนทุนที่ออกมาขึ้น ออกเร็วกว่าส่วนคนทำงานซึ่งเกิดมี
มากขึ้น ค่าแรงของคนทำงานก็อาจจะสูงขึ้นตามกัน คนทำ
งานทั้งจะมีความสุขยิ่งขึ้น แต่การที่เปรียบเทียบจำนวนคนทำการ
และจำนวนทุนให้เห็นว่าค่าแรงทำงานจะสูงขึ้นหรือต่ำลง อย่างไร
ในที่นี้จะต้องสมมติเอาว่า ราคาอาหาร การเลี้ยงชีพของคน
ทำงานคงที่อยู่เสมอ ถ้าราคาอาหารนี้ถูกลงหรือแพงขึ้น ค่าแรง
ทำการ ก็คงเปลี่ยนแปลงไปอีก

ประเทศจีนซึ่งเชื่อกันว่า เป็นประเทศที่ได้ตั้งมาได้กว่าสี่
พันปีแล้ว และเป็นประเทศที่เจริญรุ่งเรืองเป็นเทกราชมาได้จน
ทุกวันนี้ ความวิบุลย์ผลซึ่งเคยออกมาแต่เดิมเพราะผลของ

การก่อกบฏ และ ทัตถกรรมนั้น คง จะหยุด ยั้งมาเสียแล้ว จะหยุด
 ยั้ง มาเพราะ เหตุ ว่า ที่ดิน เพราะปลูก ซึ่ง จะ ทำ การ ให้เกิด ผล อุดมคั
 นั้น คง สิ้นสุดไป แล้ว โดย เหตุนี้ ส่วนทุน ซึ่ง จะ สะสม ทวี มากขึ้นนั้น
 คง ไม่เท่ากัน กับ ส่วน จำนวน ส่วน โฉนด ซึ่ง เกิด ทวี มากขึ้น
 รวดเร็วกว่า โดย ที่ จะ เห็น ได้ ว่า พลเมือง ทุก วัน นี้ มี มาก มาก ถึง
 ๓๕๗ ล้าน คน เป็น เพราะ เหตุ นี้ ราคา อาหาร การ เติงชีพ ใน
 ประเทศจีน จึง ได้ แพง นัก และ โดย ที่ คน มาก เกิน ส่วน ทุน และ
 ส่วน ที่ดิน ที่ จะ ทำ ผลประโยชน์ ได้ ค่า แรง ใน ประเทศจีน จึง ตก
 ต่ำ มาก ถึง กับ ราษฎร ต้อง ได้ ความ อุด อยาก ยาก แค้น อุด อาหาร
 ตาย อยู่ เอง ๆ เพราะ เหตุ ความ ยาก จน ขัด สิ้น นี้ เอง พวกจีน จึง
 ต้อง จำ เปน สู้ ทั้ง ที่ เกิด เมือง เดิม ไป เทียว หา กิน ตาม นานา ประเทศ
 ทั่วไป เช่น ที่ เขามา อยู่ใน เมือง ไทย เปน อัน มาก นั้น เปน คັນ และ
 โดย เหตุ ที่ จีน พวก นี้ มีความ อุด ทุน มีความ เพียร และ ความ ฉลาด
 ใน การ หา กิน อย่าง เข้มงวด นั้น บาง ประเทศ เกรง ว่า จีน พวก นี้
 จะ เข้า ไป แข่ง แย่ง หา กิน กับ พลเมือง ของ เขา กระทำให้ ยาก จน
 ขัด สิ้น ได้ จึง คอย ป้อง กัน มิ ให้ พวก นี้ ล่วง ตาม เข้า ไป ใน บ้าน
 เมือง ของ เขา มี ประเทศ อเมริกาเหนือ และ ประเทศ ออสเตรเลีย
 เปน คัน แผ่นดิน ใหม่ เช่น ประเทศ อเมริกาเหนือ และ เกาะ ออสเตรเลีย

อันกว้างใหญ่ เปนอันมากนั้น ชาวยุโรปมีชาติอังกฤษเป็นพื้น
แพร่หลายกัน ออกไปตั้งทำมาหากิน อยู่แต่ต้น มา จนถึงสมัยนี้
ไม่ถึง ๕๐๐ ปีที่ดินเกิด ผลเพาะปลูก และแร่ทอง กับ ชาติต่าง ๆ
บริบูรณ์พร้อม การกลั่นกรองและหัตถกรรมก็เจริญ พดเมือง
ตะลุม กำไร เปนทุน ที่ขึ้นได้รวดเร็ว อย่างใด และ มีคน ที่เกิดขึ้น
ใน พื้นที่ ทั้ง คน ต่าง ประเทศ ที่เข้าไป อยู่อาศัย หาากิน จะ เปน
จำนวน คน มากมาย ขึ้นโดยรวดเร็ว อย่างใด ก็ยังไม่เท่ากัน กับ
ส่วน ทุน ที่เกิดขึ้น ในบ้าน เมือง เหตุ ที่ที่ดิน เพาะปลูก มีผลไ้บุญ
มาก เมื่อมีชาวต่าง ประเทศ เข้าไป อาศัย หาากิน มาก ก็ย่อมจะ
พาทุน ต่าง ประเทศ ตามเข้าไป ด้วย ลักษณะ ผิดกัน กับ ประเทศอื่น
เพียง ที่ ยก มากกล่าว แต่ เท่านั้น ก็พอจะ เห็น ได้แล้วว่า เหตุใด ประเทศ
ทั้งสอง ที่กล่าว นี้ จึงได้มีง มีบริบูรณ์ ยิ่ง ขึ้น อย่างรวดเร็ว เด่มอ
คำแรง ทำการ และ ราคาที่ดิน ก็สูง อยู่ได้ เมื่อเปรียบ กัน กับ
แผ่นดิน อังกฤษ ซึ่ง เปน ประเทศเก่าแก่ และ เปน ที่เกิด แห่ง คน
เผ่าพันธุ์เดิม ของ คน สอง ประเทศ ที่กล่าว นั้นเอง ลักษณะ การ ก็
ผิด กัน ไป ตาม กาลเทศะ อีก แผ่นดิน อังกฤษ มีเนื้อ ที่น้อย มีพด
เมือง มาก ผลเพาะ ปลูก ซึ่ง เกิด ใน แผ่นดิน ไม่พอ จะเลี้ยง กัน แต่
อาศัย ความ ข้น ขำ นาน ใน การ หัตถกรรม ทำ ของ ขาย และการ

พาณิชย์กรรมได้กำไรในทางนี้ จึงมีทุนพอที่จะซื้ออาหารต่าง
ประเทศเข้าไปเลี้ยงคนทำงานในพื้นเมือง ถึงโดยว่าพลเมือง
จะมากมายเท่าใด และมีแผ่นดินเพาะปลูกเล็กน้อยสักเพียง
ใดก็ดี เมื่อได้ข้อสรุปผลของการหัตถกรรมและพาณิชย์กรรมมี
กำไรสะสมเป็นทุนเกินส่วนอยู่เสมอตราบไต่ ความเจริญของ
ประเทศอังกฤษก็ย่อมจะดำเนินไปได้โดยสะดวกอยู่เสมอ ในที่
สุดทุนซึ่งมีใช้ในการทำผลประโยชน์ทั่วไปในโลกนี้ ได้ข้อสรุป
ทุนของชาติอังกฤษเที่ยวเจือจานแพร่หลายอยู่เป็นอันมาก เมื่อ
ตรวจสอบดูสารบาณชีการค้าขายของประเทศอังกฤษ จะเห็นแ
ฉะฉาน ๆ ว่าพลเมืองอังกฤษจำหน่ายเงินซื้อสินค้าต่างประเทศเข้า
ไปใช้ในเมืองมากกว่าราคาสินค้าซึ่งทำในเมืองแล้วส่งออกไป
ขายต่างประเทศ น่าจะขาดทุนอยู่ทุกปีก็จริง แต่เมื่อคิดไปถึง
ว่าการค้าขายในโลกเช่นการเดินทางเรือ และกำไรในทุนกองใหญ่
ที่ส่งออกไปเจือจานอยู่ทั่วโลก เป็นส่วนใหญ่อยู่มือของชาติ
อังกฤษแล้ว ก็จะเข้าใจได้ว่ากำไรในการค้าขายและดอกเบี้ย
ที่ได้ในต้นทุนนั่นเอง คงมีส่วนมากเกินกว่าที่จะลบล้างกัน
กับความขาดทุน โดยที่ต้นทุนของต่างประเทศมากกว่าที่ส่ง
ออกไปนอกประเทศนั้นได้ อีกประการหนึ่งโดยเหตุที่ชาติอังกฤษ

ได้เลี้ยงตัว อยู่โดยมีกำไร ในการ ทำของ ส่งออกไป ขาย ต่างประเทศ
 เป็น สิ่ง สำคัญ กว่า นั้น นั้น เมื่อ ขาย ของ เหล่า นั้น ได้ทุน คืน และ
 กำไร ด้วย แล้ว ถ้าไม่เอาทุน และ กำไร ที่ ได้ นี้ แลก เปลี่ยน เป็น
 ทอง ที่ จะ ชน กลับ เข้า ไป ใน เมือง ก็ จำ เป็น จะ ต้อง แลก เอา สินค้า
 ต่าง ประเทศ กลับ เข้า ไป เมื่อ พิจารณา ดู ตาม ทาง ที่ กล่าว นี้ ก็ เป็น
 อัน เห็น ได้ ชัด ว่า สินค้า เข้า เมือง อังกฤษ ซึ่งมี ราคา มากกว่า สินค้า
 ออก นั้น คง เท่า กัน กับ ต้นทุน ของ สินค้า ออก รวม ทั้ง กำไร ที่ ขาย
 ได้ จาก สินค้า นั้น ด้วย ราคา สินค้า เข้า เมือง อังกฤษ ที่ มากกว่า
 ราคา สินค้า ออก เพียง ๑๐ เป็น ส่วน กำไร ใน สิ่ง ของ ที่ ชาติ อังกฤษ
 ทำ ออก ไป ขาย ต่าง ประเทศ เป็นต้น ว่า คน อังกฤษ ลง ทุน ทำ สิ่ง
 ของ อย่างหนึ่ง เป็น ราคาเงิน ๑๐๐ บาท ส่งออกไป ขาย ต่างประเทศ
 ได้กำไร ๑๐ บาท รวม เป็น เงิน ๑๑๐ บาท เมื่อ จะ เอา เงิน
 ๑๑๐ บาท นี้ กลับ คืน ไป ให้ เจ้า ของ เดิม ใน เมือง อังกฤษ ก็ จำ จะ
 ต้อง เอา เงิน ๑๑๐ บาท นั้น ออก จำหน่าย ซื้อ สินค้า ต่าง ประเทศ ส่ง
 ไป แทน ตัว เงิน เพราะ ฉะนั้น ราคา สินค้า เข้า เมือง อังกฤษ จึง มาก
 กว่า สินค้า ออก เสมอ ที่ แท้จริง เจตนา ของ การ ค้า ขาย นั้น ก็ เพื่อ
 จะ แลก เปลี่ยน สินค้า ซึ่ง ใช้ เป็น คุณ ประโยชน์ ได้ ซึ่ง กัน และ กัน

ทั้ง สอง ฝ่าย ไม่ใช่ว่าจะมีเจตนาเฉพาะ จะเอาทอง และ เงิน เป็นใหญ่ เงิน และ ทอง เป็น คะแนน และ วัด ราคา ของ ซึ่ง แลกเปลี่ยนกันเท่านั้น

ในที่สุด เมื่อจะยก ลักษณะ การ ค้ำขาย ใน ระหว่าง กรุงสยาม กับ นานาประเทศ มาเปรียบเทียบกับ ประเทศ อังกฤษ ค่อไป ก็ จะ เห็น ผล ผิด กัน ไป โดย ที่มูล เหตุ ต่าง กัน นั้น ออกไปอีก

ตามบัญญัติสินค้าขาเข้าออก ซึ่ง กรมศุลกากร ทำขึ้นไว้เป็น เป็น รายงาน ทุกปี นั้น ได้ ความ ว่า ใน เวลานั้น กรุง เทพ ฯ ขาดสินค้า ออกนอกประเทศได้เกิน ที่ ข้อ ของ ต่าง ประเทศ เข้ามาใช้ คิดเฉลี่ย ปานกลาง เป็น ราคาเงิน รวบรวม ๒๕ ล้านบาท ถ้า การ พาณิชยกรรม และ การ เติบ เรือ และ ทุน ซึ่ง ใช้ ข้อ ขาย แลกเปลี่ยน สินค้า เหล่า นั้น อยู่ใน มือ ของ ไทย ทั้ง สิ้น แล้ว จำนวน สินค้า ราคาเงิน ๒๕ ล้านบาท นี้ จะต้อง ตก อยู่ใน เมือง ไทย ทั้ง สิ้น แต่ ความ จริง หา เป็น เช่น นั้น ไม่ เหตุ ที่ การ ค้ำขาย และ การ เติบ เรือ อยู่ใน มือ คน ต่าง ประเทศ คือ จีน และ ฝรั่ง เป็น พัน ทั้ง ต้อง เสีย ค่า แรง ทำการ ให้ เขา ด้วย ถ้า ไร นี้ ย่อม จะ เป็น ส่วน ใหญ่ อยู่ใน มือ คน ต่าง ประเทศ เป็น ขรรพดา เมื่อ ได้ คิด ประมาณ ถ้า ไร ใน การ ค้ำขาย และ ค่า แรง ชาว ต่าง ประเทศ

หักออกเสียจากจำนวนเงิน ๒๕ ล้านบาทนั้นแล้ว ก็คงไม่มีเงินเหลือตกอยู่ในบ้านเมืองสักเท่าใด เมื่อเป็นคราวเคราะห์ร้ายทำมาได้ผลน้อยต่อเนืองกัน สักสองปี สามปี เรากลับจะขาดทุนเข้าเนื้อเสียอีก

อีกประการหนึ่ง เมื่อจะคิดไปตามกฎของธรรมชาติที่ได้กล่าวมาแล้วว่า คำแรงทำงานจะสูงขึ้น หรือต่ำลงได้ก็ขึ้นอยู่กับแต่ส่วนจำนวนทุนในบ้านเมือง ซึ่งจะเกิดผลผลิตยิ่งขึ้นหรือน้อยลง กับส่วนจำนวนคนงานในบ้านเมือง ซึ่งจะเกิดมีมากขึ้นหรือน้อยลง เป็นใหญ่ นั่น เมื่อคิดถึงถึงลักษณะการในกรุงเทพฯ ในสมัยนี้ ว่าที่ดินเพาะปลูกดีและมีมาก ถ้าไรหากินในกรุงเทพฯ ทั่วไป คงมีเพิ่มเติมทุนเดิมสะสมมากขึ้นได้เสมอไป และโดยเหตุที่ทุนนี้มากขึ้น ทุนจึงเป็นกำลังที่จะเลี้ยงคนทำงานได้มากขึ้นตามส่วนนั้น ก็เป็นเหตุที่จะเห็นได้อย่างหนึ่งว่า จำนวนราษฎรที่เป็นคนไทยเกิดไม่มากนัก กับทุนในเมืองที่ทวีขึ้น ทุนนั้นจึงเป็นกำลังที่จะจ้างคนต่างประเทศมีเงินเป็นต้นเข้ามาใช้เพิ่มเติมอีกได้ ถ้าในนครวิเศษยามจำเป็น จะต้องงอกรวดเร็วขึ้น เพราะเหตุที่ทุนงอกมากขึ้นเป็นแน่ มิฉะนั้น

จะมีคนต่างประเทศเข้ามาไม่ได้ แต่เมื่อคิดไปว่าธรรมชาติของโลก
 มีความจริงอยู่ว่า สัตว์น้อยต้องเป็นอาหารของสัตว์ใหญ่
 มนุษย์ที่มีกำลังและร่างกาย และความคิดน้อย ย่อมแพ้เปรียบ
 แก่มนุษย์ที่มีกำลังมาก และความคิดมาก เมื่อเปรียบกำลัง
 ชาวไทยและชาติจีนดู ก็น่าจะเห็นได้ว่าเหตุที่จีนมีกำลังกว่า
 นั้น จีนคงจะแข่งขันชนะไทยในการหาผลประโยชน์เพียงชีพ
 อย่างนี้เสมอไป ถ้าหากว่าไม่มีการบังกันอย่างใดในความ
 ขอบนี้บ้าง เมื่อต้องอาศัยแรงงานของจีนมาใช้ในบ้าน
 เมืองที่เราอยู่ด้วยนี้ และโดยที่จีนจะต้องแบ่งส่วนค่าแรง
 ที่ได้ส่งไปเมืองจีนมากบ้าง น้อยบ้างเสมอไปนั้น ทุนซึ่งจะออก
 ไล่ตามในบ้านเมืองที่พึ่งจะออกไม่ได้บริบูรณ์เต็มที่ เพราะเหตุ
 ที่พวกจีนแบ่งส่วนออกไป ค่าแรงจีนใหม่ที่ได้ไปนั้น เปรียบ
 ประดุจดังว่าเป็นราคาสินค้าต่างประเทศอย่างหนึ่งซึ่งเราต้องซื้อ
 เข้ามาใช้ในบ้านเมือง เป็นการจำเป็นอย่างที่ค่าแรงส่วนนี้จะต้อง
 ตกออกไปอยู่นอกประเทศนั่นเอง เพราะเหตุนี้และเพราะเหตุที่
 การค้าขายอยู่ในมือต่างประเทศ ราคาสินค้าเมืองไทยที่ออก
 นอกประเทศจึงมากกว่าราคาสินค้าต่างประเทศซึ่งเราแลกเปลี่ยน
 เข้ามาใช้ในบ้านเมือง ทุนในเมืองไทยจะลงไปกว่าที่ควร

อีก อย่าง หนึ่งได้ก็ เพราะ สิ่งของ เครื่องใช้ ซึ่งเกิดเป็น ความ ปรารถนา
 ของ พ่อเมือง มากขึ้น เพราะ ทนใน บ้านเมือง มากขึ้น สิ่งของ เหล่า
 นั้น เป็น สิ่งของ ที่ คน ต่าง ประเทศ ทำ ส่ง เข้ามา เสีย โดย มาก เมื่อ เรา
 ต้อง การ ของ ต่าง ประเทศ ใช้ อยู่ ดังนี้ และยัง ต้อง การ มาก อย่าง ต่าง
 ชนิด ออก ไป ตาม ความ พึ่ง พวย เผล เรอ มาก น้อย ของ ชาติ เป็น ต้น
 เรา ก็ จำ เป็น จะ ต้อง แบ่ง ทน ซึ่ง เกิด ขึ้น ใน บ้าน เมือง นั้น ออก ไป ใช้
 เป็น ค่าแรง สำหรับ เลี้ยง คน ต่าง ประเทศ ที่ ทำ ของ ส่ง เข้า มา ให้ เรา ใช้
 นั้น มากขึ้น ความ กัน ถ้า เรา ทำ ของ ซึ่ง ต้อง การ ใช้ ได้ ใน เมือง
 เอง มาก อย่าง ต่าง ชนิด ตาม ความ ต้อง การ ของ เรา ที่ มาก ขึ้น ตาม
 ส่วน ที่ ทน ออก มาก ขึ้น แล้ว ค่าแรง ใน เมือง ไทย ก็ อาจ สูง ขึ้น ได้ กว่า
 นี้ ด้วย มิฉะนั้น ถ้า โฉนด โฉนด จำ จะ ต้อง มี มาก ขึ้น โดย เหตุ ที่
 จะมี คน ต่าง ประเทศ เพิ่มขึ้น เข้า มา รับ การ นี้ มาก ยิ่ง ขึ้น และ
 เมื่อ โฉนด โฉนด จำ จะ มี มาก ขึ้น รวด เร็ว เพียงใด ททรัพย์ ใน บ้าน เมือง
 ก็ อาจ เกิด รวด เร็ว ขึ้น ได้ ตาม กัน ด้วย เว้นเสีย แต่ จะมี คน ต่าง
 ประเทศ เช่น จีน เข้า มา มาก รวด เร็ว เกิน ไป กว่า ส่วน ทน ที่ ส่ง ออก ถ้า
 ฉะนั้น ราษฎร ที่มี กำลัง น้อย เช่น ไทย เรา เป็น ต้น คง จะ ได้ ความ
 ทุกข์ ยาก เพราะ ค่าแรง ตก ค่า ลง ก่อน พวก จีน และ ทาง ที่ จะ
 แก้ ให้ ได้ ขึ้น ได้ ก็ จะมี แต่ ที่จะ เติม ทน ใน บ้าน เมือง ให้ มาก ขึ้น เพื่อ

จะให้ราษฎร มีการ ทำมากขึ้น หรือคิด อ่าน บ้างกัน คน ต่างประเทศ
ไม่ให้เข้ามา แข่ง การ ทำมาหากิน ของ พลเมืองได้เท่า นั้น ได้ยก
มูลเหตุ และ ผล ของ การ ต่าง ๆ มา เปรียบเทียบกัน พอเป็นเค้าเงื่อน
ได้แล้ว พอ จะ เห็นได้ว่า ค่าแรง จะ สูงขึ้น หรือ ค่าลง เพราะเหตุที่
มีทุนใน บ้านเมืองมาก และ น้อย อย่าง หนึ่ง เพราะ เหตุที่ สำนโนครวัด
มากหรือน้อยอย่าง หนึ่ง และ เพราะเหตุที่ที่ดินซึ่งจะ ทำการกสิกรรม
ได้ผลดีนั้น จะสูงต่ำ สูง หรือ ย่ำ มีเหลือ อยู่ มาก อย่าง หนึ่ง เมื่อ
ได้เห็น เหตุ สาม ประการ เพียง ที่ได้ยก มา กล่าว แต่เท่านี้แล้ว คือ
ไป ยังมี เรื่อง ที่ จะ พิจารณาอีกว่า ค่าจ้าง ค่าแรง ของ คน ทำงาน
ใน บ้านเมือง ที่ไม่เสมอ กันทั่ว ไป นั้นมี เหตุ อย่างไร บ้าง นักปราชญ์
อังกฤษ ชื่ออาดัม สมิท ได้ ชี้แจงไว้ว่า มีเหตุ อยู่ ๕ ประการ

(๑) เป็น เพราะ ลักษณะ การ ซึ่ง จะ ทำนั้น จะทำได้ โดยความ
คู่สลับขาย หรือ ความเดือดร้อน

(๒) ลักษณะการ ที่ จะ ทำนั้น จะผูกขาดได้โดยง่าย
หรือ ยาก หรือ โดย ที่ จะ ต้อง เสียเวลา และ ค่าเช่าเรียน ผูกขาด
การ นั้น มาก และ น้อย

(๓) ลักษณะการ ที่ จะ ทำนั้น จะทำอยู่ได้เสมอไป หรือ จะต้อง
หยุด ๆ บ้าง ๆ ทำได้แต่ชั่วคราว หนึ่ง คราว หนึ่ง

(๔) เป็นเพราะคน ซึ่งจำเอน จะต้อง เชื่อถือไว้วางใจ แก่คน
ทำการ นั้นได้มากน้อย อย่างไร

(๕) ลักษณะการ ที่จะทำ นั้น อาจ จะ สำเร็จได้แน่นอน หรือ
อาจ จะ พลาด พังไม่ สำเร็จไปได้

ใน ข้อ นี้ไม่ต้องสงสัยแจ้งก็ พว จะเห็นได้ อยู่เองแล้ว ว่า กรรมดา
ที่จะ ทำการไปได้ โดย ความศุข สบาย นั้น คง จะมี ผู้ ยาก ทำ
มาก อยู่เสมอ มี การ กู้ ทำ การ เมา เปน ต้น เพราะ เหตุ นั้น
คำแรง ใน การ เช่น นี้ ต้อง คำ ว่า ชนิด การ ซึ่ง จะ ต้อง ทำ โดย ความ
ทรกรรม ถำบาก และ น่า เปน อันตราย มาก เช่น คน ทำ การ ขุดบ่อ ถ้ำ
เป็น ต้น คน พวก นี้ ต้อง ทำการ หนัก อยู่ ใน ไต้ แผ่นดิน อัน เปรี๊ยะ เบื่อ
ไปด้วย ทราย ของ ถ้ำ และ อากาศ ไม่ บริสุทธิ์ แล้ว ยังมี วัฏว่า อุโมงค์
ที่ ขุด เข้า ไป ใน นั้น อาจ จะ พัง ทะลาย ทับ ตัด ตาย ได้ เมื่อ ไร อีก คำแรง
คน พวก นี้ ต้อง แสง อยู่ เอง

ข้อ ๒ เป็นเหตุสำคัญ ที่ อาจ จะ กระทำให้ คำจ้าง คำแรง สูง คำ
กว่า กัน ได้ เปน อัน มาก การ สิ่งใด ที่ ต้อง เสีย เวลา และ เสีย เงิน ค่า เล่า
เรียน ฝึก หัด วิชา มาก การ สิ่ง นั้น ก็ ย่อม จะมี คน ทำ ได้ น้อย การ
บาง อย่าง ซึ่ง ต้องการ ความ วิชา อย่าง ดัง นั้น จะ ฝึก หัด เล่า เรียน ได้
ก็ แต่ บุรุษ ซึ่ง บิดา มารดา มี เงิน มาก พอ ที่ จะ เสีย เงิน ค่า เล่า เรียน ให้

ตลอดไป เช่นกับนักเรียนซึ่งรัฐบาลต้องออกเงินส่งออกไป
เรียนวิชาต่าง ๆ ในยุโรปทุกวันนี้เป็นต้น นอกจากรัฐบาล
และผู้ที่มีทรัพย์มากแล้ว ไม่มีใครที่จะส่งนักเรียนเช่นนั้นออกไป
ได้ เมื่อคนพวกนี้เรียนวิชาได้สำเร็จกลับเข้ามาทำกรงงาน
ในบ้านเมืองตามวิชาความรู้ที่ได้แล้ว ก็ควรต้องได้เงินเดือน
หรือค่าแรงส่งกว่าคนสามัญอยู่เดิมอ เพราะมีผู้รู้วิชาเท่านั้น
น้อยตัว ผู้ชำนาญและผู้มีความรู้ดี อาจจะทำผลประโยชน์ได้
มากกว่าผู้ที่ไม่มีควมชำนาญและมีความรู้ที่น้อยนั้นอยู่เดิมอ

ข้อ ๓ วิชาการหาเงินซึ่งจะทำได้เป็นครั้งเป็นคราวไม่เสมอ
ตลอดไปได้นั้นต้องได้ค่าแรงมากอยู่เอง เพราะว่าคนชนิดนั้น
นาน ๆ จะได้ทำการสักครั้งหนึ่ง เมื่อได้ทำก็จำเป็นจะต้องได้ค่า
แรงให้มากพอ กับที่จะเลี้ยงตัวคุ้มกันกับเวลาซึ่งจะต้องหยุดว่าง
เปล่าอยู่ไม่ได้ทำการอื่นอีก วิชาการที่จะทำไปไม่ได้เสมอ
เช่นนั้นคงจะไม่มีผู้ชอบฝึกหัดสักเท่าใด เพราะผลที่จะได้
ไม่แน่นอนนัก เมื่อมีผู้หาเงินในวิชาอย่างนั้นน้อยตัว ค่าแรง
ชนิดนั้นก็ต้องส่งอยู่เอง

ในข้อ ๔ ซึ่งต้องการไว้ดวงใจในคนทำงานมากนัก ก็ย่อม
จะเป็นลักษณะที่จะหาทำได้โดยน้อยตัวอยู่เอง เช่นการทำของ

และการชำระหนี้เพอร์พลอย ซึ่งเป็นของมีราคา มากเป็นต้น เจ้าของ
การ พึงจะต้องเลือกหา ลูกจ้าง ที่ไว้วางใจได้ว่าจะเป็นคนซื่อตรง
แน่ แล้วจึงจะมอบของ มีราคาให้ ไปได้ คน อย่างนี้ ย่อม มีน้อย
เพราะ ฉะนั้น คำแรง ก็ ย่อม จะ แพง อยู่เอง

ในความข้อ ๕ ที่ว่าจะต้อง ชาติวิญ ความแน่นอนว่าใน
ที่สุด จะทำการ นั้นไปได้สำเร็จหรือไม่ นั้น ซึ่งจะมีผู้ ริชาน ทด
ลอง ผักหัดเล่าเรียน ทำน้อยตัว ลงอีก เพราะ สิ่งที่ไม่แน่นอน นั้น
ถ้าผู้ใด ทำได้ สำเร็จ เป็นการ แน่ นอน ขึ้น ผลของ คำแรง
ผู้ ย่อม จะ ได้ สูง อยู่เอง เป็น ต้น ว่าใน วิชา หมอ กฎหมาย ซึ่ง
ต้องเล่าเรียน ผักหัด เสีย เวลาอยู่ ภายหลัง สิ่ง จะ ได้ ความรู้ พอ ที่จะ
เข้าทำการ ได้ นั้น มีตัว อย่าง อยู่เนือง ๆ ว่า บรรดาผู้ที่ ได้ ออก
ไปเรียน วิชา นี้ ถึง ประเทศยุโรป แล้ว กลับเข้ามา นั้น น้อย ตัวจะ
ได้ คง หน้าทำการ หากินไป แต่ ทาง หมอ ความ ได้ คัดออก เป็น เหตุ
ที่มี ผู้ไปหา ให้ช่วย ว่าความ ให้ นั้น น้อย ตัว จนได้ ค่า จรรยาเนียม
ไม่ พอ ต้อง หันไปทำการ อย่างอื่น แต่ผู้ที่มี โชคดี ถูกความชอบ
มาก ผู้ นั้น ก็ ย่อม จะ หาผล ประโยชน์ มี คำแรง สูง ขึ้น ทุกที่
ใน วิชา แพทย์ ก็ คล้าย คลึง กัน • ใช้ว่า เป็น แพทย์ แล้ว จะ ได้ ผล
ประโยชน์ เท่ากัน ทั่วไป หาก เป็น เพราะ คน นิยม นับถือ มาก และ

ประกอบทั้ง ความรู้รอบ คอบ ซึ่ง เป็น อุปนิสัย ดี ของ แพทย์ นั้น ด้วย
 ค่าแรง และ ผลประโยชน์ ที่ ย่อม จะ ได้ มาก อยู่เอง เพราะ เหตุ นี้
 ผู้เรียน วิชา แพทย์ จึง มี น้อย

หมวด ๕ ว่าด้วยกำไร

กำไร ซึ่ง ได้ กล่าว มา แล้ หมวด ที่ ๒ ว่า เป็น ส่วน แบ่งปัน
 ซึ่ง เจ้า ของ ทุน จะ ต้อง ได้ เป็น บำเหน็จ ใน ทวิพ ที่ ได้ ทำ ชน ส่วน หนึ่ง
 นอกจาก ส่วน แบ่งปัน ที่ จะ ต้อง ให้ แก่ เจ้า ของ ที่ ดิน เป็น ค่าเช่า และ
 ที่ ต้อง ให้ แก่ ผู้ ลง แรง ทำ การ เป็น ส่วน ค่าแรง นั้น เมื่อ เจ้า ของ ทุน จะ
 คิด กำไร ใน ผล ที่ ทำ ชน ได้ นั้น ว่า จะ ได้ เป็น ส่วน แบ่งปัน ของ ทุน เท่า
 ไตแล้ว ก็ ต้อง คิด หัก คืน ทุน ที่ ได้ ลง ไป นั้น ออก เสีย ยัง คง
 มี เหลือ เศษ จาก ผล ที่ ได้ ขาย อีก เท่าใด เศษ ที่ เหลือ อยู่ นั้น เป็น กำไร
 คือ บำเหน็จ ใน ความ อุดม ด้ ของ เจ้า ของ ทุน ซึ่ง ได้ ด้ ด้ คอ ออม ประหยัด
 ทวิพ ชน ไว้ เป็น ทุน นั้น ไต

การ ลง ทุน ทำ มา หา กิน ทุก อย่าง ตาม ขรรม ตาม ผู้ ลง ทุน
 ต้อง หวัง หา กำไร ให้ คู่ ม กับ คอก เบี้ย ตาม ขรรม เน้น ประการ หนึ่ง
 ให้ คู่ ม กับ ความ เสี่ยง หาย เพราะ ความ บัง เหตุ ชาติ เพท ที่ จะ เกิด ชน
 ได้ เป็น ครั้ง เป็น คราว นั้น ประการ หนึ่ง และ ให้ คู่ ม กับ ค่าแรง

ประกอบทั้ง ความรู้รอบ คอบ ซึ่ง เป็น อุปนิสัย ดี ของ แพทย์ นั้น ด้วย
 ค่าแรง และ ผลประโยชน์ ก็ ย่อม จะได้ มาก อยู่เอง เพราะ เหตุ นี้
 ผู้เรียน วิชา แพทย์ จึง มี น้อย

หมวด ๕ ว่าด้วยกำไร

กำไร ซึ่ง ได้ กล่าว มา แล้ หมวด ที่ ๒ ว่า เป็น ส่วน แบ่งปัน
 ซึ่ง เจ้า ของ ทุน จะ ต้อง ได้ เป็น บำเหน็จ ใน ทวิพ ที่ ได้ ทำ ชน ส่วน หนึ่ง
 นอกจาก ส่วน แบ่งปัน ที่ จะ ต้อง ให้ แก่ เจ้า ของ ที่ ดิน เป็น ค่าเช่า และ
 ที่ ต้อง ให้ แก่ ผู้ ลง แรง ทำ การ เป็น ส่วน ค่าแรง นั้น เมื่อ เจ้า ของ ทุน จะ
 คิด กำไร ใน ผล ที่ ทำ ชน ได้ นั้น ว่า จะได้ เป็น ส่วน แบ่งปัน ของ ทุน เท่า
 ไตแล้ว ก็ ต้อง คิด หัก ทุน ที่ ได้ ลง ไป นั้น ออก เสีย ยัง คง
 มี เหลือ เศษ จาก ผล ที่ ได้ ขาย อีก เท่าใด เศษ ที่ เหลือ อยู่ นั้น เป็น กำไร
 คือ บำเหน็จ ใน ความ อุดม าก ของ เจ้า ของ ทุน ซึ่ง ได้ ด้ อด อด ประหยัด
 ทวิพ วนไว้ เป็น ทุน นั้น ไต

การ ลง ทุน ทำ มา หา กิน ทุก อย่าง ตาม ขรรมา ผู้ ลง ทุน
 ต้อง หวัง หา กำไร ให้ คู่ ม กับ คอกเบย ตาม ขรรมา เน้น ประการ หนึ่ง
 ให้ คู่ ม กับ ความ เสี่ยง หาย เพราะ ความ บัง เหตุ ุหา เพท ที่ จะ เกิด ชน
 ได้ เป็น ครั้ง เป็น คราว นั้น ประการ หนึ่ง และ ให้ คู่ ม กับ ค่าแรง

ดูแลการที่ทำอยู่นั้นประการหนึ่ง รวม ๓ ประการที่จะประกอบกันเป็นกำไร

ในประการที่ ๑ ซึ่งว่าด้วยดอกเบี้ยตามธรรมเนียมนั้น ดอกเบี้ยตามธรรมเนียมในที่นี้หมายความว่า พิกัดดอกเบี้ยที่นิยมกันในบ้านเมืองในเวลานั้นว่าเป็นดอกเบี้ยที่จะคงได้กำไรของต้นทุนอย่างแน่นอนมั่นคงที่สุด เช่น กับดอกเบี้ยที่ได้จากต้นเงินที่ออกไปให้รัฐบาลก็เป็น ต้นทุนที่ให้รัฐบาลก็ไปนั้นเป็นอันเชื่อได้ว่าไม่สูญเสียเปล่า เพราะรัฐบาลย่อมจะรักษาสัตย์สุจริตต่อสัญญาเป็นอย่างแน่นอน การบังเหิญอาเพศซึ่งจะกระทำให้ทุนนั้นเสียหายไปจะมีได้ก็โดยที่รัฐบาลจะล้มละลายเมื่อเสียความอิศรภาพของแผ่นดิน แต่แผ่นดินคงจะไม่เสียความอิศรภาพและล้มละลายได้ง่าย ๆ เพราะมีพยานให้เห็นปรากฏอยู่แล้วว่าความอิศรภาพได้มีมาช้านานเพียงใด เป็นอันว่ารัฐบาลสยามในเวลานี้ได้กู้เงินพลเมืองชาวยุโรปมาใช้ทำทางรถไฟ สัญญาใช้ดอกเบี้ย ๘ ร้อยละสี่ครึ่ง ถ้าผู้มทุนใจอยากได้ดอกเบี้ยแค่เพียงเท่านั้น จะไปรับซื้อโอนหนังสือสัญญากู้เงินนั้นมาได้ก็คงจะได้ดอกเบี้ยร้อยละสี่ครึ่ง ต่อไปเป็นการแน่นอนมั่นคงมากกว่า

อย่างอื่น ทุกอย่าง หรือ ถ้าไม่พอใจ อยากจะได้ออกเบี้ย ให้มากขึ้น
สักหน่อย จะลงทุนซื้อหุ้นส่วน บริษัท รถไฟ หรือ รถรางไฟฟ้า
เช่น นั้น มาไว้ก็ได้ คงได้กำไร เป็น ดอกเบี้ยในทุน สูงขึ้น รวด
สัก ร้อย ละสอง เป็น ต้น แต่เหตุที่กำไร สูงขึ้น นี้ก็ เพราะเหตุที่
ความแน่นอนใน หลักฐาน ของ บริษัท ไม่มั่นคง เท่ากับ ความแน่นอน
ของ รัฐบาล บริษัท อาจ ทำการ ขาดทุน และมี ทาง ที่จะเสียหาย
เป็น อันตราย แก่ ทุน ได้ หลาย ประการ

ใน ประการ ที่ ๒ ซึ่ง ว่า ด้วย ความเสียหาย ที่ อาจ บังเกิด ขึ้น
ได้ เป็น ครั้ง เป็น คราว เพราะ ความบัง เหตุ อาเภทต่าง ๆ นั้น
ความเสียหาย ใน ข้อนี้ เป็น ความตาม บุญตาม กรรม ซึ่ง จะกำหนดลง
ให้ แน่เท่าใด เพียงใด ไม่ได้ ก็จริง แต่ความที่ไม่แน่นอนมากและน้อย
กว่ากัน นั้นเอง เป็น มูลเหตุที่ได้ กระทำให้กำไร ใน การ ที่ไม่แน่นอน
นั้น มากกว่า การ อย่างอื่น การพาณิชย์กรรม การกสิกรรม และ
การ หัตถกรรม ทำ ของ ชาย ต่าง ๆ นานา ย่อม จะมี ช่อง ทาง เสีย
หาย เป็นการ ขาดทุนมากและน้อยหรือเร็วและช้ากว่ากัน อยู่ เสมอ แต่
โดย ที่ คน สำนึก ย่อม จะ มีความ หวัง ใจ ใน เคราะห์ ดี อยู่ มากกว่า
ความเกรง เคราะห์ ร้าย เป็น ขรรคมดา ทิ้งไป นั้น แม้ การ บาง อย่าง
ที่มี ทาง หนี หาย ถม หนี ได้ อย่าง รวด เร็ว สัก เท่าใด ก็ดี แต่ถ้า

ในการ นั้น บังเอินเคราะห์ดีก็อาจได้กำไร มาก มาย พอกัน กัน แล้ว
คง จะมีคน ถ้างไปลง ทุน ทำ อยู่ เดิม มี การ พนัน ที่ เปน การ อย่าง
เร็ว ที่ สุด เปน ต้น แม้ ว่า ทาง เสีย จะมี มากกว่า ทาง ได้ แน่ แล้ว ก็
จริง แต่ โดย ที่ ความ หวัง ใจ ใน เคราะห์ ดี ของ ผู้ เล่น มี ส่วน แก่
กล่าว ทั่ว ความ เกรง ความ หาย อยู่ เช่น นั้น เสมอ ไป บ่อน เบี้ย
การ พนัน จึง ตั้ง อยู่ ได้ การ เสีย หาย เปน เคราะห์ ดี เคราะห์ ร้าย
เช่น นั้น ย่อม มี อยู่ ใน การ ทำ มา หา กิน ทุก อย่าง ไม่ มาก ก็
น้อย ที่ มี การ นำ จะ เสีย หาย มาก ก็ คง มี คน ทำ น้อย ถ้า มี
คน ทำ น้อย การ ประมูล แข่ง ชัน กัน น้อย ลง กำไร ก็ ต้อง มาก
ขึ้น เปน ขรรคมดา การ ใด มี ทาง ที่ อาจ เสีย หาย น้อย และ มี กำไร
มาก ไม่ ช้า ก็ คง จะมี คน เพิ่ม เต็ม เข้า ไป ทำ การ ใน การ อย่าง นั้น มาก ขึ้น
เกิด มี การ ประมูล แข่ง ชัน กัน มาก ขึ้น กำไร ก็ ต้อง ตก น้อย ถอย
ลง เอง ผู้ ลง ทุน จำ จะ ต้อง คอย ดู อยู่ ว่า กำไร ที่ ไ้ นั้น จะ พอกัน
กัน กับ ทาง เสีย หาย หรือ ไม่ ถ้า ไม่ คุ้ม ความ เสีย หาย ก็ ต้อง เลิก
ถอน ทุน ไป ทำ การ อื่น กำไร ใน การ ชนิต เดียว กัน หรือ มี การ
เสีย หาย คล้าย คลึง กัน ย่อม จะมี พัก ติ ปาน กลาง พอ ดี กัน อยู่ เปน
นิจ ถึง โดย ว่า จะมี เหตุ หนึ่ง เหตุ ใด เกิด ขึ้น กระทำให้ พัก ติ
แห่ง กำไร นั้น มาก ไป น้อย ไป บาง ก็ จะ เปน แต่ ชั่ว ครั้ง ชั่ว คราว เท่า

นั้น ไม่ช้าก็ คง จะ ถัดไปเท่าเทียมเต็มชอกกันดังเก่า การที่อาจ
มีทางเสีย หาย มาก ย่อม จะ ต้องได้กำไร มาก ที่มีทางเสีย หาย
น้อย ย่อม จะมีกำไร น้อย ตามส่วนกัน เช่นนี้ เพราะ ฉะนั้น พัก
กำไร ที่ได้ ในการ ต่าง ชนิด กัน จึงไม่เท่าเทียมเต็มชอกกัน กำไร
ที่ได้ มาก น้อย ผิด กัน นั้นเอง พอจะ เปรียบมาเป็น ประมาณได้ว่า ทาง
เสีย หาย จะมี มาก น้อย กว่ากันเพียงใด

บริษัท รับ ประกัน ไฟไหม้, รับ ประกัน ชีวิต, และ รับ ประกัน การ
เสีย หาย ต่าง ๆ นานา นั้น ที่กล่าว รับ ประกัน ได้ ก็ โดย ที่ ต้อง คิด
คำนวณ ต่ ส่วน ทาง เสีย หาย ได้ ในการ ของ บริษัท อีก ชั้น หนึ่ง ถ้า
เห็นว่า มีกำไร คู่กัน แล้ว จึง ตั้ง พัก ผิด ชดเชย รับ ประกัน ได้ เป็นต้น
ว่า เจ้า ของ โรง สั้ เข้า เถรง ไฟ จะ ไหม้ ตระ ดาย ทุน ที่ ได้ ลง ทำ โรง สั้ นั้น
เสีย หมด ไม่ ยาก จะ รับ ความ เสีย หาย เช่นนี้ ก็ ต้อง เฉลี่ย แบ่ง
ปัน กำไร ที่ หมาย จะ ได้ ในการ สั้ เข้า นั้น ออก ไป ให้ บริษัท รับ ประกัน ไฟ
เสีย บาง บริษัท นี้ เมื่อ ก่อน จะ รับ ประกัน ก็ ต้อง คิด คำนวณ
ให้ รู้ เป็น ประมาณ เสีย ว่า มี หนึ่ง ไฟ จะ ไหม้ โรง สั้ สัก กี่ โรง โรง สั้
ใน เมือง มี กี่ โรง ไหม้ เสีย กี่ โรง คิด เป็น ส่วน เสีย หาย ใน
การ ไฟ ไหม้ นั้น รัช ยะ เท่า ใด เมื่อ รู้ ส่วน ปาน กลาง นี้ แล้ว ก็ จะ
เรียก เงิน ค่า ประกัน จาก เจ้า ของ โรง สั้ มา ช่วย เฉลี่ย ใช้ ให้ คู่ กับ ค่า

เสีย หาย นั้นได้ เรียกพิศเกิด ส่วนเสีย หายไว้ พดคุม กับกำไร
สรอย และ พดคุม กำไร เป็นค่าดูแลการ รับประกัน นั้นด้วย ถ้าบัง
เอิน เคาระที่ร้าย บัดไฟไหม้ โรงสีเกิด ส่วนที่ได้กะประมาณไว้
บริษัท ก็ต้อง ขาดทุน ถ้าเคาระที่ดีไฟไหม้ น้อยไป หรือไม่ไหม้เลย
บริษัท ก็มีกำไร มาก ความไม่เที่ยง ตรง ต้อง มีอยู่ เสมอ

ในข้อ ๓ ที่ว่าด้วย บำเหน็จค่า แรงดูแลการ งาน ของ เจ้า ของ
คุณ นั้น ถ้าคิด หัก บำเหน็จ ใน ข้อ หนึ่ง คือ ค่า ดอก เบี้ย ตาม ธรรมเนียม
ของ คุณ และ หักค่าเสีย หาย ซึ่ง อาจเกิดขึ้นได้ เพราะเหตุ อันตราย
ต่าง ๆ นั้น ออกเสีย จากจำนวน เงิน ซึ่ง เกิด ทุน เป็น กำไร อยู่เท่าใด
แล้ว ยังมี เศษ เหลือ อีกเท่าใด เศษ นั้น เป็นค่า บำเหน็จค่า
แรง ของ การ ดูแล

ค่าแรง หรือค่า บำเหน็จ ของ การ ดูแล นั้น ก็ ต้อง มี มาก น้อย
ต่าง กันไป ตาม ลักษณะ การ ทำยาก ทำง่าย การ ทะเยียด การหยาม
และการ ที่ผู้ ทำจะ วัง เกียจ มาก และ น้อย เป็น ต้น การง่าย การ
ดีดวก ย่อมจะมี ค่าแรง ดูแล น้อย การ ทะเยียด การ ยาก และ การซึ่ง
น่า วัง เกียจ มาก ย่อมจะมี ค่าดูแล มาก เป็น ธรรมดา นอกจากนั้น
ยังมี ลักษณะ การ ที่ เกี่ยว ข้อง กับ ยศถาบรรดาศักดิ์ มี หน้าที่ หรือ
เป็น การ ที่ อภิปรายตรง กันขามนั้น อีกเป็นต้นว่า คนถือพระพุทธรูป ล้างน้ำ

เกร็ง ถึง จะเห็น ว่าการของ ชาว ประโมง จะมีฉาผลมากมาย สักเท่าใด ก็ คง จะไม่ ยาก ทำการ นั้นไป สักทำ การ ที่ เรียกว่า “หา กิน โดยทาง ที่ ชอบ ขรรณ อัน บริสุทธ์” นั้น เสีย ดี กว่า ถึง จะ ได้ ผล ประโยชน์ น้อย ก็ สู้ ตน เอง บางคน นิยม ไป ทาง ยศถาบรรดาศักดิ์ ถึง โดย ว่า มี ทุนรอน พอ จะ ทำการ ค่าขาย ได้ ผล มาก ก็ สู้ ไม่ ทำ ไป หมาย ทาง ยศถาบรรดาศักดิ์ ซึ่ง มี หน้า มีตา กว่ากัน นั้น มากกว่า ผู้ ที่ อยู่ ใน ตระกูล อัน สูง จะ ยาก จน สักเท่าใด ถ้า ไม่ เจียน จะ อด อาหาร ตาย แล้ว คง จะ ไม่ ไป รับ จ้าง แวด เรือ เบน แน่ การ ดี การ เลว ย่อม จะ เป็น ที่ นิยม ต่าง กัน ตาม ขรรณ เนียม ของ ชาติ และ ตาม สันนิย เป็น ขรรณตา ทั่วไป ถ้า ไ้ ซึ่ง จะ ได้ มาก น้อย กว่า กัน ใน การ ต่าง ๆ ก็ พึง จะ ต้อง สู้ ต่ แล้ว แต่ ลักษณะ การ ที่ ต่าง กัน ดัง ที่ กล่าว มา แล้ว และ ต้อง สู้ ต่ แล้ว แต่ ความ ประมุท แข่ง แย่ง กัน ด้วย ความ กวดขัน เพียง ใด เป็น ต้น

ผู้ที่ มี แต่ ทุน เช่น กับ ให้ รัฐบาล ไป ตาม ที่ ได้ กล่าว ไว้ ใน ข้อ นั้น นั้น ไม่ ต้อง คิด ถ้า ไ้ เมื่อ ไป ถึง การ เสีย หาย อย่าง ใด ทั้ง ไม่ ต้อง บ่วย การ แรง ตู แด ระวัง ต้น ทุน ที่ ให้ ไป นั้น ด้วย เหตุ ที่ ไม่ ต้อง มี ค่า เสีย หาย และ จะ คิด เอา ค่า แรง ตู แด การ ก็ ไม่ได้ เพราะ ไม่ ต้อง ตู แด การ อะไร เลย ได้ แต่ ตอก เบี้ย อย่าง น้อย เป็น

กำไรในทุนเท่านั้น ก็เป็นอันจุใจได้ ถ้าไม่จุใจแต่จะได้เพียง
 ดอกเบี้ยตามธรรมเนียม ก็ต้องไปลงทุนในการอย่างอื่น เช่น
 คนขายของย่อมมีเครื่องจำเป็นนั้น ชาวบ้านเช่นนี้เมื่อได้ลงทุนไปซื้อของมาตั้งขายแล้ว ก็ต้องหมายหากำไรให้คุ้มดอก
 เบี้ย คุ้มค่าเสียหาย ค่าดูแลรักษาการ ขายของนั้น พร้อม
 ทั้ง ๓ ประการ คนผู้นี้ต้องเรียนความรู้ความชำนาญในลักษณะ
 สินค้าแทบทุกชนิดที่มีอยู่ในร้าน ร้อยอย่างต่างสิ่งว่า สิ่งนั้นทำ
 ที่ไหน มีขายแห่งใด ราคาเท่าใด และในท้องตลาดในขณะนั้น
 อย่างหนึ่งจะมีอยู่ในห้างขายสิ่งและตามร้านย่อยทั่วไปประมาณมาก
 น้อยเพียงใด อย่างไรจะมีผู้ต้องการซื้อ มาก อย่างใดจะมี
 ผู้ต้องการซื้อน้อย อย่างไรจะขายได้เร็ว อย่างไรจะขายได้ช้า
 เจ้าหนี้ ลูกหนี้ ของตัวจะเป็นคนที่ควรเชื่อถือไว้วางใจได้เพียงใด
 และในขณะนั้นราคาสั่งของทุกอย่าง อาจขึ้นลง หรือคงอยู่ได้เพียง
 ใด ต้องรู้การทำบัญชี และรู้จักวิธีและอุปบายในการค้าขาย
 เช่นนี้ด้วย วุฒิที่กล่าวมานี้ อยู่ในคำแรงดูแลการทั้งสิน
 ในที่สุดชาวร้านขายของชำอาจมีความรู้เสมอกันกับพ่อค้าใหญ่
 ทุกอย่าง นิดหนึ่ง แต่ที่นี้ทุนน้อยกว่าพ่อค้าใหญ่เท่านั้น ส่วน
 บำเหน็จค่าแรงดูแลของชาวร้านชำควรจะมีเป็นส่วนใหญ่อยู่ใน

กำไร ด้วย แต่โดยที่มีคนขายวันเข้ามาแข่งด้วยกัน การ
ประมูลแข่งขันลดหย่อนกำไรในสิ่งของที่ขายต่าง ๆ มีมาก
กำไรน้อยลงเพียงใด บำเหน็จค่าแรงคนแต่ก็จำจะต้องน้อยลง
ตามกัน กำไรซึ่งจะได้มาน้อยกว่ากัน ก็ยอมพอเท่าเทียมกัน
ทั่วไปในท่ามกลางนั้น เว้นเสียแต่จะมีผู้ใดที่ประกอบไปด้วย
คุณวุฒิต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น แล้วย่อมเกิดเป็นความไหวพริบ
มาก ขายของได้มาก และกลับหมุนทุนได้เร็วกว่ากัน หรือทำ
การเท่ากัน แต่ใช้จ่ายค่าใช้สอยน้อยกว่ากัน กำไรที่ได้จาก
สิ่งละน้อยรวมกันมากขึ้นได้กว่ากัน เพียงใด กำไรส่วนนี้จะได้
จัดว่าเป็นบำเหน็จพิเศษของค่าแรงคนแต่ในการชนิดนั้น อีกชั้นหนึ่ง
วันขายเครื่องยาซึ่งมีกำไรในเครื่องยาที่เจียดขายไปมาก
กว่าต้นทุนที่ได้ลงไว้ในเครื่องยาเป็นหลายเท่า นั้น และเมื่อ
วันขายลงต้นทุนน้อยแต่มีกำไรมากถึงเพียงนี้แล้ว เหตุใด
จึงไม่มีผู้อื่นไปแข่งขันประมูลทำอย่างการค้าขายอื่น ๆ ให้มาก
ขึ้นไปตามส่วนกำไรที่ได้ในสินค้าเครื่องยานั้นบ้าง แท้ที่จริง
กำไรนั้นเป็นส่วนค่าแรงคนแต่ของผู้ขายยาเสียมากกว่าอื่น คน
ฉลาดจะต้องรู้สรรพคุณยาแทบทุกอย่าง ต้องมีความชำนาญจำชื่อ
และจำกัดภณเครื่องยาต่าง ๆ นั้นให้แม่นยำด้วย เครื่องยาที่มี

กำไร

๑๗๗

ตั้งร้อย อย่าง พัน อย่าง ก็เป็นอันยากที่คนสามัญจะเรียนรู้ได้
ทั่วไป เมื่อการผสมเครื่องยาขายเป็น การ ตะเยียดและ เป็น
การ ที่ต้อง เรียน ความรู้ ประกอบ ด้วยเช่นนี้ บำเหน็จค่าแรง ของ
คน ขายยา ย่อม จะต้อง มาก อยู่เอง ในที่สุด กำไร ที่ได้ ใน การ
เพาะปลูก การ หักถรรวม การ ทำของ ขาย การ พาณิชยกรรม
และการ ทำมาหากิน ทุก อย่าง นั้น คง จะมี มาก น้อย กว่ากัน
อยู่ เสมอไป แม้แต่ การ ชนิด เดียวกัน ใช้ทุน เท่ากัน แต่อยู่ต่าง
ทำเล ที่กัน หรือ ถ้าหากว่า ผู้ดูแลการ มี คุณ ภูมิ และ ความ
ไหวพริบ ดี กว่ากัน กำไร ที่ได้นั้น ถ้า จะ เปรียบ เทียบ กัน ใน ส่วน
บุคคล ซึ่ง เป็น เจ้า ของ ทุน และ เจ้า ของ การ เป็น คน ๆ ไป แล้ว คน
หนึ่ง คง จะมี กำไร ผิด กัน กับ คน หนึ่ง ไม่ มาก ถึ น้อย เสมอไป

ใน เรื่อง กำไร ของ ทุน ซึ่ง อาจ ต่าง กัน ไป เพราะ ดชกเบย เพราะ
ความ เสี่ยง หาย และ เพราะ ค่าแรง ดูแล การ นั้น พอ จะ ยก เรื่อง
มา เปรียบ ให้ เห็น ต่อ ไป ได้ อีก เป็น คำนวณ คน หนึ่ง มี ทุน เงิน ห้าหมื่น
สอง พัน บาท จะ เอา ไป ให้ เขา กู้ ก็ ไม่ วางใจ จึง ตก ลง ไป ซื้อ
ที่ ปลูก เรือน ให้ เขาเช่า ได้ ค่าเช่า แล้ว หัก ค่าซ่อมแซม ค่า
ภาษี ค่า ประกัน ไฟ แล ค่า ใช้ ด้ รอย เสรี จ แล้ว ประมาณ เสีย ว่า

เหลือค่าเช่าเป็นกำไรในต้นทุนปีละ ๙๐๐ บาท คิดเป็นกำไร
ร้อยละ ๗ ครึ่ง หรือ ดอกเป็นเบี่ยซึ่ง ละ ๒ ถึงคือเดือน คนผู้ไม่
ต้องทำธุระอะไร นอกจากจะ คอยเก็บค่าเช่า การเสียหายจะ
มีขึ้นได้ก็เพราะไฟไหม้ แต่ได้เสียค่าประกันไฟแล้วก็เป็นอัน
ไม่มีทางเสียได้อีก

อีกคนหนึ่งมีทุน ๑๒,๐๐๐ บาทเท่ากัน ถนัดในการเดิน
เรือ ก็เอาทุนนั้นไปซื้อเรือกลไฟหรือเรือยนต์ใช้เครื่องน้ำมัน
แล้วเอาลงใช้เป็นเรือรับคนโดยสาร เรือขนาดทุนเท่านี้พอจะ
รับคนโดยสารได้ถึง ๕๐ คน ได้คนมากบ้างน้อยบ้าง แต่
ได้เงินค่าโดยสารแล้ว หักค่าใช้จ่ายรายวันชำระพัสดุอย่าง
ออกเสียประมาณว่าได้กำไรเพียงวันละ ๑๕ บาท มีหนึ่งเดิน
เรือ ๓๐๐ วัน รวมได้กำไรปีละ ๔๕๐๐ บาท คิดเป็นกำไร
ร้อยละ ๓๗ ครึ่งในต้นทุน ๑๒,๐๐๐ บาท มากกว่ากำไร
ในค่าเช่าบ้านเกิน ๕ เท่า ถ้าไม่มีเหตุอันตรายอย่างใดเกิด
ขึ้น และถ้าประหยัดกำไรไว้ตลอด ๓ ปี กำไรมันจะรวม
เป็นเงินถึง ๑๓,๕๐๐ บาท พอกับที่จะซื้อเรือลำที่ ๒ ขึ้น
ไปอีกลำหนึ่ง ถ้าได้เดินเรือ ๒ ลำนี้คือไปอีกสักปีครึ่งก็จะซื้อ
เรือลำที่ ๓ ขึ้นด้วยกำไรที่ได้จากเรือ ๒ ลำก่อนนั้นได้ ถ้าคิด

แต่ทางใดกำไรเป็นปกติเช่นนั้นคงต่อไปแล้ว เจ้าของเรืออาจ
มีกำไรในเรือ ๓ ลำนี้เท่ากับต้นทุนเดิมกว่าเป็น ๑๒,๐๐๐ บาท
ทุกปี เรือลำใดขึ้นขายลงก็จะเอาเงินกำไรนั้นต่อใหม่ขึ้นแทน
ได้ทันที และถ้าหากว่าจะมีการประมูลแข่งขันแย่งกันขึ้น จะ
ลดค่าโดยสำรวจลงสัก ๓ ส่วน เหลือไว้แค่ส่วนเดียว ก็ยังจะ
มีกำไร มากกว่าค่าเช่าบ้าน แต่เดิมเก็บคนละบาท ก็ขึ้นจะ
จะเก็บแค่คนละครึ่งก็ได้ เป็นการยากที่คนใหม่จะสู้ประมูลได้
แต่ถ้าจะคิดถึงทางเสียหายที่อาจมีขึ้นได้ในการเดินเรือนั้นโดย
ถี่ถ้วนแล้ว ความที่ลอสยอาจเกิดขึ้นได้เป็นอันมาก เป็น
ต้นว่าเรือลำแรกที่ซื้อขึ้นนั้น บังเอิญเพราะหวั่นภัยถูกคลื่นลม
หรือโดนตอโดนหิน หรือไปโดนกับเรือลำอื่น ล่มจมเสียแต่แรก
ก็จะเป็นได้ และถ้าดูแลการงานไม่ดี เครื่องจักรจะชำรุด ชุบ
โซมไปเร็ว จะต้องเสียค่าซ่อมแซมมาก หรือโดยที่ผู้คน
เก็บเงินค่าโดยสารจะทำหะหลวม มีการฉ้อโกง เบียดเบียน
ให้ผลประโยชน์ตกค่าไปเป็นต้น ลักษณะการเช่นนั้นเจ้าของ
การก็ยังคงอยู่แต่ระวังผลประโยชน์อย่างขยันขันแข็งถี่ถ้วนอยู่เสมอ
ค่าแรงดูแลกับค่าเสียหายซึ่งประสมกันเข้าสองอย่างแล้ว หัก
ออกจากกำไรมากที่ได้นั้น ก็คงจะเหลือพอเท่าเทียมกันกับ

กำไรในค่าเช่าบ้าน เหตุที่กำไรในค่าเช่าบ้าน มีน้อย กว่ากัน หลายเท่า นั้น ก็เพราะเจ้า ของ บ้าน ไม่ ต้อง ออก แรง ด แด การ อะไร ทั้ง ไม่ มี การ เสียหาย ที่ อาจ เกิด ขึ้น ได้ โดยง่าย โดยเร็ว อย่าง เร็ว นั้น ด้วย
กำไร ที่ได้ โดยทั่วไป ใน พื้น เมือง และ ใน กาด เดียวกัน นั้น ถ้า คิด เอา ส่วน มาก เป็น ประมาณ โดย ที่ จะ เติบ ค่า เสีย หาย ลง ถู กัน ตาม ส่วน ชนิด การ และ นับ เอา แค่นั้น ส่วน บำเหน็จ ค่า แรง ค่า ด แด ที่ เป็น ปาน กลาง ซึ่ง เป็น ส่วน มาก นั้น มา เป็น ที่ คง แล้ว ตาม ขรรพมดา กำไร ใน ขณะ เดียว กัน คง จะ มี พิกัด ปาน กลาง ซึ่ง จะ พอ เท่า เทียม กัน อยู่ เสมอ มิฉะนั้น ถ้า การ อย่าง ไร มี กำไร มาก และ มี ทาง เสีย หาย หรือ มี ค่า แรง ด แด เท่า กัน เป็น การ ที่ ได้ เปรียบ กว่า การ อย่าง อื่น ทั้ง สิ้น แล้ว หุน ใน บ้าน เมือง ที่มี อยู่ คง จะ โหล ไป ทั้หม อยู่ ใน การ อย่าง เดียว กัน และ การ อย่าง อื่น นอก จาก นั้น ก็ คง ไม่ มี ใคร ทำ

ลักษณะ การ เช่น นี้ เป็น ไป ไม่ ได้ ยั่งยืน เพราะ เหตุ ว่า หุน ที่ เติบ ไป รวม ทั้หม อยู่ มาก เกิน ส่วน ที่ ควร นั้น จะ ถดถอย กระทำ ให้ กำไร ลด ต่ำ ลง จน เท่า เทียม กัน กับ กำไร อย่าง อื่น หรือ ยิ่ง ต่ำ ลง ไป กว่า กำไร อย่าง อื่น โดย เหตุ ที่ เจ้า ของ หุน ต่าง คน ก็ ต่าง จะ ประมุข แข่ง แย่ง กัน ลด กำไร ลง ไป เอง มี ตัวอย่าง โรง สี่ เข้า

ในกรุงเทพฯ ในบัดนี้มันพอจะยกมากล่าวในที่นี้ได้ ในศก ๑๑๒—
 ๑๑๓—๑๑๔ ราคาเข้าต่างประเทศสูงขึ้น เพราะเหตุที่ทำนา
 ได้ผลน้อยในเมืองจีนเป็นต้น พวกโรงสีซึ่งมีอยู่ในเวลานั้น
 สีเข้าในเมืองไทยส่งออกไปขายมีกำไรมาก ผลผลิตกัน อย่าง
 ยิ่ง มีกำไรเรื่อยไปจนศก ๑๑๔ ความที่เกิดขึ้นผลผลิตมากขึ้น
 นี้กระทำให้เจ้าของโรงสีขยายการสีเข้าใหญ่โตขึ้นกว่าเก่าโดย
 รวดเร็ว บางคนที่ไม่เคยมีโรงสีเคย เห็นการสีเข้ามีกำไรก็
 ก็ยืมทุน หรือ ผ่อนผันถนอมทุน ที่อื่นไปก่อสร้างทำโรงสีขึ้นใหม่บ้าง
 จำนวนโรงสีเข้าก็ทวีมากขึ้น จนเกินส่วนเข้าในบ้านเมืองที่จะมี
 ไปส่งพอให้สี เจ้าของโรงสีอยากจะให้เขาให้พอสี ต่างคน
 ก็ต่างประมุขแข่งแย่งกัน ขึ้นราคาเข้าให้แก่ชาวนาประมุข
 ลดกำไรน้อยลงเสมอไป เมื่อบังเอิญมีคราวเคราะห์ร้ายฝน
 มากเกินไป หรือน้อยไป ชาวนาปลูกเข้าได้ผลน้อย โรงสีที่
 มีทุนต้น ต้องกู้ยืมทุน มีดอกเบี้ยสูง หรือจัดการไม่ดี ถ้วน
 เท่าเทียมเพื่อน หรือที่แปลนโรงสีเก่าเครื่องจักรกลเก่าที่ใช้อยู่สู่เครื่อง
 โรงสีใหม่ไม่ได้ ต้องเปลืองค่าใช้จ่ายสรวายมาก หรือสีเข้าได้
 น้อยกว่าเขาโดยที่ลงทุนค่าใช้จ่ายสรวายเท่ากัน พวกเหล่านี้ประมุข
 แข่งขันต่อไปไม่ไหว ก็ต้องหยุดการสีเข้าไปตามกัน ที่ต้อง

ขาดทุน ถึง กับ ถ่ม ตะถาย ก็ มี ถ้าไร ใน การ ดี เข้า จะ ถ่ม ถ่ม มีดี
 เป็น ประทศ ได้ อย่าง เดิม ก็ เมื่อ โรง ดี เข้า มาก ส่วน กว่า เข้า ที่ มี
 อยู่ นั้น จะ ถ่ม น้อย ถ่ม ถ่ม ไป หรือ มี ฉะนั้น ก็ ต้อง คอย ไป จน
 กว่า ชาว นา ใน บ้าน เมือง จะ ปลุก เข้า ได้ ผล มาก ยิ่ง ขึ้น พอกับ ที่ จะ มา
 ขาย ให้ โรง ดี เข้า ได้ คด ถ่ม

ใน การ ที่ มี ถ้าไร มาก เกิน ส่วน ขรรวม ตา ขึ้น เช่น การ ดี เข้า ที่
 ถ่ม ถ่ม มา นั้น เจ้า ของ โรง ดี คง จะ คิด เห็น ได้ ว่า ถ้า ได้ ขยาย การ ดี
 เข้า มาก ออก ไป อีก กว่าเก่า ก็ จะ ยิ่ง มี ถ้าไร มาก ขึ้น ตาม ส่วน ทุน
 ที่ จะ ต้อง ถ่ม ขยาย การ นั้น ออก ไป เมื่อ เห็น จะมี ถ้าไร มาก เช่น
 นั้น แล้ว ก็ พึง จะ เข้า หา ผู้ ที่ มี ทุน ให้ ถ่ม หรือ เข้า หา เจ้า ของ
 แบ่ง ถ่ม ขอบ ถ่ม เงิน โดย ที่ คิด ว่า จะมี ถ้าไร ซึ่ง จะ สามารถ ถ่ม ถ่ม ถ่ม อย่าง
 ถ่ม ได้ เมื่อ ผู้ มี ทุน เห็น จะ ได้ ถ่ม ถ่ม มาก ก็ พึง จะ ยอม ให้
 ถ่ม ถ่ม ถ่ม ถ่ม เพราะ เหตุ ฉะนั้น การ ไถ ซึ่ง มี ถ้าไร เจริญ มาก แล้ว
 ทุน คง จะมี ถ่ม ถ่ม เข้า มา เพิ่มเติม ได้ โดย รวด เร็ว แทบ ไม่ มี ที่ ถ่ม
 ถ่ม ถ้า ทุน ใน บ้าน เมือง ไม่ มี พอ ทุน ต่าง ประเทศ ก็ คง จะ ไถ
 เข้า มา เพราะ เหตุ ที่ ทุน นั้น จะมี ถ้าไร คือ ได้ ถ่ม ถ่ม ถ่ม ถ่ม ถ่ม ถ่ม ถ่ม
 ถ่ม ถ่ม

การที่ทุนไหลท่วมทะลักเข้ามา มากใน ปัจจุบัน ที่เช่น นั้น อาจ
 เป็นเหตุซึ่ง จะ กระทำให้กำไร ตกต่ำลงได้ ๒ ประการ ประการ
 หนึ่ง ความต้องการสินค้าขึ้น เป็น สัมภาระ ที่ยังไม่ได้แต่งตั้ง เช่น
 เข้าเปลือกนั้น มากขึ้น เมื่อมีผู้ต้องการ สัมภาระ มากขึ้น ราคา
 ของมัน ก็จำเป็นจะต้องแพงขึ้น ตามกัน จะแพงขึ้น เพราะสินค้าขึ้น
 จะมีไม่เท่าทันกัน กับความต้องการ ผู้ต้องการ คือผู้ซื้อ ย่อม
 จะแข่งขันซึ่งกันและกัน ประมูลราคาขึ้น ให้แก่ผู้ขายเป็น ขรรมตา
 เช่นกับเจ้าของโรงสีจะแข่งขันกันขึ้นราคาซื้อเขา ให้แก่ชาว นา
 เปนต้น อีกประการ หนึ่ง ถ้าหากว่าสินค้าขึ้น สัมผัสทำ มาก
 ขึ้น เพราะได้ราคาดีเกิน ขรรมตา แต่ผลที่จะทำขึ้น นั้น เลย
 มากเกินส่วนไปกว่าความต้องการ ที่นี้ผู้ขายสินค้าจำจะต้อง
 ประมูลแข่งขันกัน ในระหว่างผู้ขายลด ราคาสินค้าขึ้น ลงให้แก่ผู้ซื้อ
 เช่นกับเข้าเปลือกมีจำนวน มากเกินไปกว่าโรงสีจะต้องการซื้อใน
 ขณะ หนึ่ง ขณะใด ผู้ขายเข้าเปลือกจะต้อง ประมูลกัน ลด ราคา
 เขาลงให้แก่โรงสี หรือมิฉะนั้น ถ้าโรงสีซื้อเขา เปน เขาสาร ตั้ง
 ทัพถมกัน ออกไปขายต่างประเทศ มากเกิน ส่วน ต้องการ ของชาว
 ต่าง ประเทศไป เจ้าของโรงสี จำจะต้อง ลด ราคาเขาสาร ต่ำลง
 จึงจะขายเขาสาร นั้นไปได้ ถ้าไร จะต้อง ตกต่ำลง นอก

จากราคาสินค้าซึ่งจะสูงขึ้น หรือต่ำลง เพราะเหตุที่ความต้องการ
 การมีมากกว่าจำนวนสินค้า หรือเพราะเหตุที่จำนวนสินค้า
 จะมากกว่าความต้องการ การก็ได้ ยังมีค่าแรงของคนที่ทำงานที่
 ได้ลงแรงทำธุระเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งขายมีกำไรมากกว่า
 ขรรพตานั้นจะพลอยสูงขึ้น ทำให้กำไรตกต่ำลงอีกด้วย เป็นต้น
 ว่าถ้าการทำนามีกำไรมากผู้ทำนาจะขยายการทำนาให้มากขึ้น
 จะต้องเพิ่มเติมแรงทำงานให้มากขึ้น แต่คนทำงานไม่มีมาก
 พอับความต้องการของชาวนา ๆ จำจะต้องขึ้นค่าจ้างให้แก่คน
 ทำงานให้มากขึ้น หรือในการตีเหล็กเมื่อจะต้องการตีเหล็ก
 ให้มากขึ้น ขยายการตีให้ใหญ่โต ออก ก็จำจะต้องหาจ้าง
 คนทำงานสำหรับโรงตีมากขึ้น ทุนซึ่งจะไหลเข้ามาโดยรวดเร็ว
 เพราะการตีเหล็กเจริญมากขึ้นได้นั้นก็จริง แต่การที่จะขยาย
 การตีเหล็กให้ใหญ่โต ออกอีกนั้น จำเป็นจะต้องคอยเวลาเป็นใหญ่
 กว่าจะปลูกสร้างโรงงาน และทำเครื่องจักรขึ้นใหม่ได้จะต้องเบียด
 เวลาอยู่ คนงานที่ต้องใช้และมีฝีมือชำนาญ แต่ก่อนมีน้อย
 นั้นจะต้องการมากขึ้น ผู้ใดอยากจะได้เร็วก็จำจะต้องขึ้น
 ค่าแรงให้คนเหล่านั้นเป็นขรรพตานั้น เมื่อต้องเสียต้นทุน

ในกำไรให้เป็นส่วนค่าแรงมากขึ้น ส่วนแบ่งปันของเจ้าของ
ทุนเจ้าของโรงสีซึ่งจะได้ในกำไรนั้นก็ต้องลดน้อยลงไป

เพราะเหตุต่าง ๆ ที่ได้กล่าว ชักทำเนียบมาให้เห็นนั้น ถึง
ปลายมือคงจะเป็นผลที่จะชักกำไรที่จะได้เกินส่วนกำไรธรรมดาใน
การทำผลประโยชน์ทุกอย่างนั้น ให้หันเหกลับน้อยไปมากไปจน
กว่าจะมาถึงระเบียบตามปกติกำไร ซึ่งเป็น ธรรมดาปานกลาง
เป็นปกติอยู่ในท่าเดิมนั้นเสมอไป สมัยใดมีกำไรสูง
หรือต่ำ กำไรในการทั่วไปก็ย่อมจะพลอยสูงขึ้น หรือต่ำลง
ตามกัน

กำไรในการทำมาหากินต่าง ๆ ย่อมจะมีมากและน้อยกว่า
กัน ตามมูลเหตุสามประการคือ ดอกเบี้ย ค่าประกัน ความเสียหาย
และบำเหน็จค่าแรงของการตลาดซึ่งจำจะต้องมีติดเพี้ยนต่าง กัน
อยู่เสมอ นั้น และเมื่อได้คิด ส่วนสามประการนั้น ถัดกันลงแล้ว
จะเห็นได้ว่ากำไรในการชนิดเดียวกัน และการต่างกัน และ
กำไรในการหาเงินทุกอย่างในท่าเดิมนั้นแห่งเดียวเวลาเดียวกันพึง
จะชักจูงกันให้เท่าเทียมเสมอกัน อยู่เป็น ธรรมดาตามที่ได้ ชี้แจง
มาแล้ว

ก่อนจะได้พิจารณาสืบไปว่ากำไรที่มีกำหนดเขตรับกัน ว่าต้องมีมากน้อยเท่าใดนั้น มีเหตุอย่างใดบ้างอยู่บ้าง คนโดยมากย่อมจะเข้าใจแต่เงิน ๆ ว่า กำไร ต้อง สู้ แล้ว แต่ ราคาเป็นใหญ่ ผู้ทำของ ขาย หรือ พ่อค้าจะได้กำไร ก็เพราะ ค่าทำ ของ หรือ ค่าของ ที่ซื้อมาน้อยกว่าราคาที่ขายได้ กำไรเกิดขึ้นเพราะ การซื้อขาย ผู้ที่ ทำ สิ่ง ของ ขายจะมีกำไร ก็เพราะ มีผู้อื่นต้องการซื้อไปเป็นต้น นับเอาเงินเป็นต้นเหตุที่ทำให้เกิดกำไร และที่จริงเงินเป็นแค่คะแนน และวิธีใช้กำไรให้แก่ผู้ขายเท่านั้น

ใน หมวดที่ ๗ ภาคที่ ๑ ได้ชี้แจงลักษณะทุนไว้แล้วว่า ทุนนั้น มีแค่สำหรับจะใช้บำรุงเลี้ยงคนทำงาน คือใช้เป็นค่าแรงทั้งสิ้น เมื่อความจริงเป็นเช่นนั้น กำไร ของ ทุน จะเกิดขึ้นได้ ก็ จะเกิด จากค่าแรง อย่างเดียว เป็นต้นว่าค่ากินอยู่ นุ่งห่ม ใช้ สรรพยา พืช อย่าง ที่คน ทำนา ต้อง ลงทุน ออกเงินซื้อมาใช้ ในการเลี้ยงชีพ ช่วงเวลาทำนารวม ทั้ง เครื่องมือที่ต้องใช้ ในการ ทำนา นั้น เป็นเงิน ทุน ที่ต้อง ใช้ ใน ส่วนค่าแรง ของคนทำงาน ในการเพาะปลูก ระบายอาหาร ค่าแรงทำผ้านุ่งห่ม และ ค่าแรงทำเครื่องมือ สรรพยา ทุกอย่าง คดอดไปจนถึง ค่าแรงช่างเหล็ก ช่างไม้ ที่ทำเครื่องมือ สรรพยาไว้ก่อน นั้นเป็นต้น จำนวน ทุน ที่ได้ ใช้ ไป นั้น เมื่อรวม

กัน เขาแล้ว ก็ จะ เรียกได้ว่า “เป็นต้นทุนของค่าแรงทำนานั้น”
 ทำนาได้เข้าเป็นผลเท่าใด เมื่อหักใช้ต้นทุนในค่าแรงนี้แล้ว
 ยังมีเศษเหลืออยู่เท่าใด เศษนั้นเป็นกำไรของต้นทุนที่ได้ลง
 ไปในค่าแรง

การทำมาหาผลประโยชน์เป็นเช่นนี้ทั้งสิ้น ไม่เลือกว่าการ
 กสิกรรม, พาณิชยกรรม หรือการทํารองขายน้อยใหญ่อย่างไร ถ้าไร
 จะมีขึ้นได้ก็โดยที่ผลซึ่งทำขึ้นได้ ด้วยแรงทำการนั้น จะมีค่าเกิน
 ต้นทุนที่ได้ลงไป ในค่าแรง หรือจะว่าได้อีกอย่างหนึ่ง ก็คือ
 ถ้าไร นั้นเกิดขึ้น เพราะแรงทำการ กระทำผลได้มากเกิน ส่วนทุนที่
 ต้องใช้บ้าง เลี้ยงคนที่ได้ออกแรงทำการ ทัวไปโดยทางตรง และ
 ทางอ้อม

เมื่อกำไร ต้อง สู้ตลอด อยู่แค่ต้นทุนที่ได้ลงไป ในค่าแรง อย่าง
 เทียบแล้ว ก็เป็นอันเห็นได้อยู่เองว่า ถ้าค่าแรงแพง หรือ
 เบ็ดเตล็ดค่าแรงมากกำไรของทุนก็ต้องน้อย ถ้าค่าแรงถูก หรือ
 เบ็ดเตล็ดค่าแรงน้อยกำไรในต้นทุนก็ต้องมาก เป็นต้นว่าในการ
 ทำนานั้น ถ้าได้ผลเท่ากับค่าแรงสามเท่า ผู้ลงทุนก็ต้องได้
 กำไรสองเท่า ถ้าได้ผลเท่ากับค่าแรงสองเท่า ผู้ลงทุนก็

ได้กำไรเท่าเดียว แต่เขาได้ผลพอเท่ากัน กับค่าแรงหรือน้อย
ไป ผู้ลงทุนก็ได้กำไร เลยหรือต้องขาดทุน

การค้าขาย มีการซื้อของ ราคาถูกโดยหมายหากำไรในทาง
ที่จะช่วยให้ราคาแพงขึ้นนั้น แท้ที่จริงการที่พ่อค้าทำนั้น ก็มี
แต่ว่าจะขูดเงินจากผู้ทำหรือผู้ขายไปส่งให้แก่ผู้ที่จะต้องการ
ใช้สินค้านั้นทางเดียว พ่อค้าในชั้นต้นต้องลงทุนซื้อสินค้า
จากผู้ทำหรือผู้ขายเสียขั้นหนึ่งก่อน ราคาสินค้าที่ลงทุนใช้
ไปนั้นก็คือใช้ค่าแรงให้แก่ผู้ทำสินค้า หรือใช้ค่าแรงให้แก่
ผู้ขาย รวมทั้งค่าแรงของพวกทำสินค้าซึ่งผู้ขายได้ใช้โดยตรงไป
ก่อนแล้วด้วย เมื่อพ่อค้าซื้อสินค้ามาแล้วก็จะต้องลงทุน
เรียค่าแรงซึ่งเป็นค่าใช้สอยสำหรับติดต่อในการที่จะขูดเงิน
ไปส่งถึงผู้ที่ต้องการสินค้านั้นต่อไปอีกชั้นหนึ่ง พ่อค้าต้องรวมค่า
ใช้สอยค่าแรงในชั้นนี้เติมเข้ากับต้นทุนที่ได้ลงไปเป็นสินค้า
ด้วย เมื่อขายสินค้าได้เป็นจำนวนเงินมากน้อยเท่าใด หักต้นทุน
ที่ได้ลงไปทั้งสิ้น ออกเสียแล้วยังเหลือเท่าใด เศษที่เหลือ
ก็เป็นกำไรในต้นทุนของพ่อค้าที่ได้ออกไป

ในการซื้อและขายสินค้านั้น ถ้าผู้รับซื้อสินค้าต่อไปนั้น
จะเอาไปใช้เอง หรือเอาไปขายสืบไป ก็ต้องใช้ค่าแรงต่าง ๆ

ที่พ่อค้าได้ ใ้ ไปก่อน รวมทั้งกำไร ซึ่งเป็นค่าแรง ของพ่อค้า นั้น ด้วย ราคาของ สวรรค์ อย่าง ที่ จะมีขึ้นได้มากน้อยเพียงใด ก็ต้อง สุดแล้ว แต่ค่าแรงที่ได้ลงไป ใน ของ นั้น ทั้งสิ้น ผลซึ่งออกมา ขึ้น เพราะ การ ซื่อ ซาย นั้น ถ้าต้องใ้เป็น ส่วน ค่าแรงไปเสียมาก กำไร ของ คุณ ก็ต้อง น้อย ถ้ากำไร ใน คุณ มีมาก ส่วนค่าแรง ก็ ต้องได้ น้อย ผลประโยชน์ ของ เจ้า ของ คุณผู้ จะได้กำไร ทั้ง จะ แ่ง แ่ง ตรง กัน ข้าม กับ ผลประ โยชน์ ของ คน ทำงาน เป็น ขรรพทา อยู่เช่น นี้ เสมอไป

ใน ลักษณะ ค่าแรง หมวด ๔ ได้กล่าวไว้ว่า ค่าแรงคน ทำ งาน จะ สูง ขึ้น หรือ ต่ำ ลง ต้อง สุด แล้ว แต่ ส่วน คุณ สำหรับ เลี้ยง คน ทำงาน นั้น จะ มาก หรือ น้อย กว่า ส่วน จำนวน คน ทำงาน ถ้า มี คุณ มาก จะ เลี้ยง คน ทำงาน ได้ มาก มี คุณ น้อย จะ เลี้ยง ได้ น้อย ถ้า ส่วน คุณ มี มาก กว่า จำนวน คน ทำงาน ค่าแรง จะ สูง ขึ้น ถ้า ส่วน คน ทำงาน มี มาก กว่า ส่วน คุณ ค่าแรง จะ ตก ต่ำ ลง

ใน ลักษณะ กำไร นี้ ยัง จะ กล่าว ได้ คือ ไป ว่า ถ้า จำนวน คุณ ใน บ้าน เมือง เกิด มาก ผล ใน ขณะใด แต่ใน ขณะ นั้น จำนวน คน ทำงาน ไม่ มาก ขึ้น ทั้ง นั้น มี คุณ ที่ จะ แจก จ่าย ให้ คน ทำงาน ได้ มาก ค่าแรง ก็ พึง จะ สูง ขึ้น เมื่อ ค่าแรง สูง ขึ้น กำไร ของ คุณ

ก็ต้องตกต่ำลง ถ้าดำเนินในครัวพลเมืองมากขึ้น แต่ทุน
ที่อยู่ไม่เกิดมากขึ้นทันกัน ค่าจ้างคนทำงานจะตกต่ำลง เมื่อ
ค่าแรงเปิดลงน้อยลง ถ้าไร ของทุนก็ต้องมากขึ้น ข้อความ
นี้บ่งความจริง ออกให้เห็นได้คือไปว่า พักัดของถ้าไรนั้นยัง
ต้องอาศัยส่วนมากน้อยของทุนในบ้านเมือง กับส่วนจำนวน
คนทำงานในบ้านเมืองนั้นเปรียบเทียบกันเป็นข้อสำคัญอีก

คนทำงานพึงจะมีกำลัง มีความอดทน และมีคุณสมบัติต่าง ๆ
กันตามบุคคลเช่น กติแบบจนเข้าตัว บางคนมีกำลังมากแบก
หามได้เที่ยวละ ๒ กระสอบ บางคนมีกำลังน้อยแบกหามได้เที่ยว
ละ กระสอบ บางคนมีกำลังน้อยลงไปอีกเข้ากระสอบเดียวต้อง
ช่วยกันถึง ๒ คนใน ระยะ ทางและเวลาเท่ากันเป็นคัมภ์ ถ้าเป็น
ตามส่วนกำลังเช่นนี้ และถ้าค่าจ้างรายวันเท่ากัน คนที่มี
กำลังมาก อาจทำการได้เปรียบกว่าคนที่มีความน้อยถึงสองสาม
เท่า ถึงเจ้าของทุนจะให้ค่าจ้าง คนที่มีกำลังมากวันละ ๑ บาท
ค่าจ้าง คนที่มีกำลังน้อยวันละ ๕๐ สตางค์ ค่าแรงคนที่มีกำลังน้อย
วันละ ๕๐ สตางค์ยังจะต้องหิวแวงมากกว่าค่าแรงคนที่มี
กำลังมากวันละ บาทนั้นอยู่ได้มัย ถ้าต้องใช้คนกำลังน้อย
และเสียค่าจ้างเบ็ดเสร็จไปในค่าแรง อย่างนั้นถ้าไรก็ต้องน้อยอยู่เอง

กำไร น้อยโดยเหตุที่คน แรง น้อยนั้น ทำการได้ น้อย แต่ได้ค่าแรง
 มากเกิน ส่วน กำไร ซึ่ง ทำการได้ โดยที่จะ เปรียบกัน กับคน ที่
 มี กำไร มาก ค่ะไปนี้จะ ยก ข้อสำคัญที่เป็นเหตุ จะ กระทำให้
 ค่าแรง หรือ กำไร มัน แปร ต่าง กันไป ได้ตาม ลักษณะ การที่จะ เป็นอยู่
 ต่าง ๆ กันในเวลาใดเวลาหนึ่ง อีก ๓ ประการ

(๑) สุดแล้วแต่ ความ สามารถ ของ แรง ทำการ ที่จะ คำนึง การ
 หรือค่าแรงได้มากและ น้อย

(๒) สุดแล้วแต่ ค่าจ้าง อัน เป็น บำเหน็จ อัน แท้ ของ คน ทำการ

(๓) สุดแล้วแต่ สิ่ง ของทั้งหลาย ซึ่ง รวมกัน เข้า เป็น บำเหน็จ
 แท้ ของคนทำงาน นั้น จะทำขึ้น หรือจะ ซื้อได้ถูกแพง เพียงใด
 ถ้า แรง ทำการ นั้น มีความสามารถ ทำการได้ น้อย มาก ขึ้น แต่
 ค่าจ้าง คง เท่า เก่า อยู่ ทั้ง ราคา อาหาร ก็ไม่ เปลี่ยน แปลง การ
 เป็น เช่นนี้ ค่าแรง ก็ต้อง เปลี่ยน น้อยลง ถ้า ค่าจ้าง คน ทำงาน
 ต้อง ลด น้อยลง แต่ ความ สามารถ ของ แรง ทำการ กับ ราคา
 อาหาร คง ที่ อยู่เท่าเก่า ไม่ เปลี่ยน แปลง อย่างใด ค่าแรง ก็ต้อง
 เปลี่ยน น้อยลง เหมือน กัน

ถ้า ราคา อาหาร ลด ค่าลง และ ราคา สิ่ง ของ ทั้ง หลาย ซึ่ง
 จะ ซื้อให้คน ทำงาน แทน ค่าจ้างได้ นั้น คง ที่ อยู่ ค่าแรง ก็ต้อง
 เปลี่ยน น้อยลง ด้วย

มุตเหตุที่กระทำให้กำไรรวมหรือค่าแรงต่างกันไปตามภาวะแต่ละ
ได้นั้น ถ้าพิจารณาตาก็จะจับความจริงได้ว่า คงจะเป็น
ด้วยลักษณะการ ๓ อย่างที่จะเป็นอยู่ในเวลานั้น อย่างหนึ่ง อย่าง
ใดดังที่กล่าวมาเป็นแน่

เพื่อจะอธิบายลักษณะ ๓ ประการ ที่ต่างกัน ให้ชัดแจ้งขึ้นอีก
และเพื่อจะนำทางให้พิจารณาลักษณะการในบ้านเมืองเพียงที่เกี่ยว
ข้องกับกำไร และค่าแรง ความการที่จะเป็นอยู่ในเวลาหนึ่งเวลาได้นั้น
จำจะยกเรื่องบาง อย่างที่เป็นอยู่ในสมัยนี้ มากล่าวเป็นตัวอย่าง
อย่างบาง

เป็นต้นว่าที่ท่าในกรุงสยามมีที่ดินดีและแถวต่างกันอยู่
ทั่วไป ในที่ดินซึ่งเป็นนาดีนั้น เปรียบเสียว่าที่กว้าง
ยาว ๒๐ ไร่ คน ๆ หนึ่งสามารถจะปลูกเข้าได้ผล ๑๐ เกวียน
และเปรียบเสียว่าในที่ที่แถวนั้นเนื้อที่กว้างยาว ๒๐ ไร่ เท่ากัน
แต่คน ๆ หนึ่งจะปลูกเข้าได้ผลเพียง ๕ เกวียน เพราะเหตุว่า
ดินในที่นั้นเป็นดินทรายหรือจัดจางเลวกว่ากัน ราคา
อาหาร การเลี้ยงชีพและค่าจ้างคนทำงานก็เท่ากันทั้งสองแห่ง ถ้า
ลักษณะการเป็นเช่นนั้นและถึงโดยว่ากำไรและมูลค่าของลูกจ้างนั้น
จะเสมอกันก็ดี แต่เหตุที่ดินที่นาดีดีกว่ากันนั้น แรงของ

คนทำงาน ใน ที่ที่ ดีสามารถ จะ ทำการ ออก เนื่อ เป็น ผล มากกว่า เจ้า
ของ ที่ ชาติ ที่ ต้อง มี กำไร มากกว่า เจ้า ของ นา เดว ถึง ๒ เท่า
ถ้า เรา เรา เขา ที่ ขาย ได้ นั้น เท่า กัน ทั้ง ๒ แห่ง เจ้า ของ ที่ ชาติ ที่
ต้อง มี กำไร มากกว่า เจ้า ของ นา เดว เป็น จำนวน เข้า ๕ เกวียน เหตุ
ที่ ที่ ดิน ดี กระทบ ทำให้ มี ผล มากกว่า นั้น นั้น ก็ ประจักษ์ เดียว
กัน กับ เป็น เหตุ ที่ ทำให้ ค่า แรง ของ คน ทำ นา ใน ที่ ดี ค่า สูง กว่า กัน
แต่ ที่ จริง ค่าจ้าง ก็ เท่า กัน ค่า อาหาร ไม่ แพง กว่า กัน ความ
สุข ของ คน ทำงาน ทั้ง สอง แห่ง ซึ่ง จะได้ จาก ค่าจ้าง นั้น ก็ เท่า กัน อยู่
เสมอ กำไร เข้า ๕ เกวียน ที่ เกิด มากกว่า กัน นั้น ควร จัด เขา เป็น
ค่า เข้า ที่ ชาติ นั้น ได้ โดย เต็ม

ที่ดิน เพาะ ปลูก ใน ประเทศ สยาม ถ้า เปรียบ กับ ที่ ดิน
ใน ประเทศ ยุโรป มี แฉ่น ดิน อังฤษ เป็น ดิน ซึ่ง เป็น ประเทศ
เก่า แก่ มากกว่า กัน นั้น ที่ ดิน ใน กรุง สยาม ซึ่ง ประกอบ กับ
ความร้อน และ อากาศ ที่ เป็น การ ก ขรรมตา ช่วยให้ การ เพาะ
ปลูก บริบูรณ์ ผล ได้ มากกว่า กัน นั้น กระทบ ทำให้ ราคา อาหาร
การ เลี้ยงชีพ ของ คน ทำงาน ถูก ลง ด้วย เมื่อ ที่ ดิน ดี แรง ของ
คน ทำงาน พวกร้อย มีความ สามารถ ทำ การ ให้ เกิด ผล ขึ้น ได้ มาก ทั้ง

ค่าอาหารเลี้ยงชีพก็ไม่แพง เพราะฉะนั้น ค่าแรงที่จำเป็น จึงต้องต่ำกำไรในบ้าน เมือง จึง มีปกติ ปาน กลาง สูง กว่า เมือง อื่นๆ มาก ดอกเบี้ย ธรรมชาติ ของทุนในบ้าน เมือง จึง สูง กว่ากัน

ในเหตุข้อ ๒ ซึ่ง เกี่ยว ด้วยค่าจ้าง ซึ่งเป็น บำเหน็จ อันแท้ ของคนทำงานซึ่งจะต้อง เป็นไปตามส่วนมากน้อย ของจำนวนชั่วโมงของคนทำงาน กับส่วน มากน้อย ของทุนในบ้าน เมือง ซึ่ง จะมีอยู่ต่อกัน เพียงใด นั้น ถ้า การ ทำมาหากินในบ้าน เมือง รุ่งเรือง มาก ทุนในบ้าน เมือง ก็ ย่อม จะมี มากขึ้น เมื่อ ทุน มี มากขึ้น แล้ว ทุน นี้ ก็ จะ กระ ทำให้ค่าแรง ของคน ทำการ สูงขึ้นได้ เมื่อค่าแรงสูงขึ้นแล้ว กำไร ก็ ต้อง กลับ ตกต่ำไป แต่ ถ้าจำนวน ของคน ทำการ เกิด มี มากขึ้น ราคาอาหาร คง ที่อยู่ ค่าแรง ของคน ทำงาน ต้อง ตกต่ำลง เพราะความ แข่ง แข่ง กัน กำไร ก็ ต้อง มากขึ้น เพราะค่าแรง ตกต่ำลง ถ้าอาหาร ก็ แพง และ คนทำงาน ก็ไม่ได้รับค่าแรงสูงขึ้น คนทำงาน พึง จะ ได้ ความ ถิ่น าก ยาก จน ส่วนเจ้า ของทุน มีกำไร คง อยู่ตามเดิม หรือ ย่อม มากขึ้น จน กว่าจำนวน คน งาน จะลด น้อยลง ไป เพราะ ทุน ทาน อยู่ ใน ท่าเดิมนั้นไม่ได้ หรือ มิฉะนั้น กำไร ที่ได้ จะ สูง สม เติม เติม ทุน จน มากขึ้น ทำให้ค่าแรง กลับ ขึ้นได้ อย่าง เก่า แต่ก็ ลด กำไร ให้ น้อย ลง อย่าง เก่า เหมือน กัน

เหตุในข้อ ๓ ซึ่งกระทำให้กระทบถึงกำไร โดยที่ จะต้อง สดแล้ว
แต่ค่าแรง เป็นใหญ่ นั้น เมื่อ จะ ชี้แจง ให้ ชัด ชื่น จะ คง คง
เรื่อง มา ชัก ทำ เนียบ ให้ เห็น อีก เรื่อง หนึ่ง เป็น ต้น ว่า เจ้า ของ ทุน
เคย ใช้ ค่า แรง ให้ แก่ ลูกจ้าง ใน การ ทำ งาน หนึ่ง เป็น จำนวน เงิน
มี ๑๐๐ บาท และ คน ทำ งาน นั้น เมื่อ ได้ ค่าจ้าง ไป แล้ว ก็ เอา
ไป ใช้จ่าย ซื้อ เสื้อ เบี่ยง อาหาร เลี้ยง ส่วน หนึ่ง ประมาณ เลี้ยง ว่า รวบรวม
จำนวน เงิน ค่า เลี้ยง อาหาร เลี้ยง ตัว และ ครอบครัว มี ๘๕ บาท
ครั้น อยู่ ต่อ มา บั๊ว เข็ม มี เหตุ อย่าง ใด เกิด ขึ้น กระทำ ให้ ราค า อาหาร
ของ คน ทำ งาน นั้น ถูก ลง กว่า เก่า บาท ละ ๕๕ ถ้า เป็น เช่น นั้น เงิน
๓๐ บาท ก็ จะ พอ เป็น ค่า เลี้ยง อาหาร เลี้ยง ตัว และ ครอบครัว ของ
เขา ได้ เจ้า ของ ทุน ผู้ จ้าง เห็น ว่า เงิน ๓๐ บาท พอ แล้ว จะ ตัด ค่า
แรง ของ คน ทำ งาน ให้ ต่ำ ลง มี ๑๐ บาท ซึ่ง เป็น ส่วน ที่ อาหาร ถูก
ลง นั้น ก็ ได้ ถึง คน ทำ งาน ใน ชั้น นี้ จะ ได้รับ ค่าจ้าง มี ๙๐ บาท
ก็ คง ได้ กิน อาหาร บริบูรณ์ ดี เท่า เก่า อยู่ เสมอ ไม่ รู้ ลึก เคียด
ร้อน อย่าง ไร เพราะ เหตุ ที่ ค่า อาหาร ถูก ลง นั้น เอง ค่า แรง ที่
ต่ำ ลง ๑๐ บาท นี้ ก็ ไป เพิ่ม กำไร ของ ทุน ให้ มาก ขึ้น

ตามที่ ได้ อธิบาย มา แล้ว ต้น ว่า กำไร เป็น ส่วน ที่ เกิด ขึ้น จาก
ผล ที่ คน ทำ งาน ได้ ทำ ขึ้น เกิน ต้น ทุน ที่ ใช้ ใน การ บำรุง เลี้ยง คน

ทำงาน เมื่อเวลากระทำผลอยู่นั้น ในที่สุดนี้ยังจะต้องพบ
ถึงเรื่องทุนที่จะไหลเข้าและออกไปต่างประเทศอีกเรื่องหนึ่ง เมื่อ
คิดถึง การ ทำมาหาเงินทุกอย่างใน กรุงเทพมหานคร ว่าได้อาศัยทุน ต่าง
ประเทศเข้ามาใช้ ทดลอง อยู่เป็นอัน มากแล้ว การ ทำนาซึ่ง เป็น การ
ใหญ่ อยู่ ในบ้าน เมือง นั้น ถ้ามีทุน ต่างประเทศเข้า แลกเงิน
จวน อยู่ ใน การ เจริญ ชำนาญ ในที่ แห่งใด ต่อไหนบ้าง ถ้าไร
ซึ่ง เกิด จากทุน ที่ แรง ทำการ ทำมาให้นั้น คง ตก อยู่ ใน มือ ชาวต่าง
ประเทศ ด้วย สุดแล้ว แต่จำนวนทุน ของ ชาวต่างประเทศจะมี เข้า
มา ใน บ้าน เมือง สำหรับ เติบโต คน ทำงาน ที่ไป นั้น มากน้อย เพียงใด
ถ้าค่าแรง ของ คน ทำงาน ใน บ้าน เมือง ต่ำ ถ้าไร ใน ส่วน ทุน ที่
ต้อง สูง ถ้าค่าแรงสูง ถ้าไร ก็ต้องต่ำดังที่ได้กล่าว มาข้าง ต้น
หลายครั้งแล้ว

ใน ขณะ ที่ การ หาเงิน ใน บ้าน เมือง มีถ้าไร มาก ทุน ต่าง
ประเทศย่อมจะไหลเข้ามา มากตามกัน แต่ถ้าเป็น เวลา ที่ การ
ทำมาหาเงิน มีถ้าไร น้อย ทุนต่าง ประเทศนั้น ก็ อาจไหลกลับคืน ออก
ไป หากการ ที่มีถ้าไร มากกว่านั้นต่อไป เป็นต้นว่า เข้าใน บ้าน
เมือง ออกน้อย เพราะ ทำนาไม่ได้ผลดี ราษฎร มีเงิน ซื้อสินค้าต่าง
ประเทศน้อยไป ราคาสินค้า ใน เมือง ตกต่ำลง เพราะ มีผู้ซื้อ น้อย

ชาวต่างประเทศก็มีแต่จะเก็บทุนที่ลงไว้ขึ้นเสีย ไม่เอาออก
จำหน่ายจนกว่ากำไรจะมีขึ้นอย่างเต็มที่ เมื่อชาวต่างประเทศ
ต้องถอนทุนขึ้นจากการงาน หรือลงทุนกลับคืนออกนอกประเทศ
แล้ว ถ้าส่วนทุนชาวต่างประเทศมีเป็นส่วนใหญ่อยู่ในบ้านเมือง
การที่ชาวต่างประเทศถอนออกไป อาจกระทำให้ค่าแรงตกต่ำ
ลงได้ทั่วไป เห็นพยานปรากฏได้ชัดแจ้งว่า ในระหว่าง
ศก ๑๕๔ ถึง ๑๓๑ นั้น การค้าขายร่วงโรยทั่วไปในโตกอย่างหนึ่ง
และการค้าขายในกรุงสยามก็พลอยร่วงโรยหนักไป เพราะการ
ทำนาไม่ได้ผลดีอย่างหนึ่ง เหตุใหญ่ ๒ ประการนี้ กระทำให้
ค่าแรงค่าจ้างของคนทำงานในบ้านเมืองตกต่ำไปกว่าเดิม ถึงที่
เห็นปรากฏอยู่ทุกวันนี้ ค่าแรงจะตกต่ำไปจนกว่าการค้าขาย
จะมีกำไรเพิ่มเติมทุนให้กลับมีมากขึ้นอีก ถ้าค่าแรงตกต่ำ
และราคาอาหารก็แพงขึ้นดังที่เป็นอยู่ในศก ๑๓๐ — ๑๓๑ นั้น
และถ้าช้านานไปอีกแล้ว ราษฎรจะได้ความคับแค้นยิ่งขึ้นเป็นอัน
มาก จะมีทางแก้ไขได้เร็วอย่างเดียวกันแต่ที่จะให้มีทุนเพิ่มเติมเข้า
มาแทนทุนที่ชาวต่างประเทศได้ชัดถอนคืนกลับไปแล้ว การที่
จะจำหน่ายทุนนี้ ออกได้ก็จะมีที่ตรงว่า รัฐบาลจะทำการโยธาเช่น
การทำทางรถไฟ, ขุดคลอง, ทำถนนหนทางอื่นจะเป็นสาธารณ

ประโยชน์ช่วยให้การ ทำมาหากินให้เจริญยิ่งขึ้นได้ ผู้ที่ยาก
จน ชดเชยไม่มีการ ทำจะได้เข้ามาจับจ่ายได้เป็น ค่าแรง ออกไปเจอ
งาน กัน ทั่วไป จะ หนัก ให้การ ค่า ขาย ใน บ้าน เมือง พดอย กลับ ดี
ขึ้น อีก ได้

ได้นำทางให้ พิจารณา ถิ่น ณ ถ้าไร ที่เกิดจาก ต้น ทุน และ เกิด
จาก แรง ทำ การ ว่าต้อง เกี่ยว ข้อง พาด พึง อาศัย กัน อยู่ ที่ ต้อง ผ่า บ
โดย พิศดาร พอกับ ที่ นัก เรือน ชน ต้น จะ ใช้ เป็น เครื่อง ประกอบ สติ
ปัญญา ที่ จะ ตรึก ตรอง ค้น หา ความ จริง ต่อ ไป ได้ อีก แล้ว ใน ที่
สุด นี้ จะ ขอ เพิ่ม เดิม เรื่อง คุณ ภูมิ ของ ผู้ จัด การ, เจ้า ของ การ, หรือ
ผู้ รับ เหมาค่า ถ้าไร ใน การ ทำมา หากิน ต่าง ๆ นั้น ให้ เป็น หนทาง
พิจารณา อีก เรื่อง หนึ่ง ซึ่ง แม้ แต่ จะ เป็น เรื่อง สำคัญ ใหญ่ อยู่ มาก
ใน เรื่อง ที่ จะ เกี่ยว ข้อง กับ บำ เหน็จ ค่า แรง ของ การ ตู แถ งาน และ
ความ สามารถ ของ แรง ทำ การ ทั้ง ต้อง อย่าง ที่ กล่าว มา แล้ว ก็ จริง
แท้ ที่ ได้ เตะ เหย ช้าม มา เสีย ไม่ได้ กล่าว ใน ที่ นั้น ด้วย ก็ เพื่อ จะ ให้
ความ ชื่น ช้อย ปรากฏ ชัด ช้น แก่ ดำ พัง

เมื่อ การ ทำมา หากิน ของ บ้าน เมือง ยัง ตก อยู่ ใน ชน ปฐม บรม
โบราณ มีการ แบ่ง บ้าน หน้า ที่ กัน ทำ งาน ใน หมู่ พด เมือง น้อย อย่าง
เพราะ ความ ปรากฏา เดิม ยัง อาหาร การ เติง ชีพ และ การ บริ โภค ใช้

สร้อย ประกอบความคู่สำหรับคนหนุ่มนี้ ยังมีน้อยไม่มากนักใหญ่ไม่สูงนัก การประมุขแข่งขันกันในการหาเงินไม่ถนัดแข็ง เพราะเหตุว่าเลี้ยงชีพอาหาร การเลี้ยงชีพยังอุดมสมบูรณ์อยู่มาก วิชาหาเงินที่จะมีอยู่ต่างกันบ้าง ก็ยังถนัดแต่เป็นวิชาที่ฝึกสอนกันทำได้โดยง่าย เมื่อความปรารถนาของคนเหล่านี้มีน้อย ใครจะต้องการสิ่งใดก็ทำขึ้นใช้เองได้ในหมู่ครอบครัวของตนเองเสียโดยมาก การแลกเปลี่ยนซื้อขายผลของแรงทำการในระหว่างกันก็แทบจะไม่มี ใครจะปลูกกระท่อมก็ไปตัดไม้มาปลูกเองได้ ไม่ต้องอาศัยช่างวิเศษ จะต้องการผ้าถุง, ห่ม, บุตรภรรยา ก็ขอให้ ไม่ต้องอาศัยพวกอื่นมาช่วย คุณวุฒิของเจ้าของบ้าน หรือ หมู่คณะ ไม่ต้องมีดีวิเศษอะไร นักก็ปกครองครอบครัว และ หมู่บ้าน กันไปได้ตามดำพร การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อย่าง การ ระดม ส้มทบ แรง คน จำนวน มาก จะมีบ้างก็แต่ การ ศักดิ์สงคราม ที่จำเป็น แท้เป็น คราว เปน สัมัย เมื่อถึงเวลา เช่น นี้ก็เกิด เปน ความต้องการ ผู้บัญชา การ จัดการ อัน ฉลาด รอบคอบ คือ แม่ทัพ, นายกอง ในทางที่จะนำพลเมืองเข้าต่อสู้ข้าศึก หรือ บอง กัน สัตว์ นน ชน ทนที่ แม่ทัพ หรือนายกองจะบอง กัน สัตว์ ให้พลเมือง พ้น อันตราย หรือได้ ไซย ชนะ แก่ ข้าศึก ได้

เพียงใด จะต้องรู้แต่ความรู้ ความชำนาญใน กติกาและอุปนิสัย
ของการ พิชัยสงคราม นั้น เป็นใหญ่ คุณวุฒิของ แม่ทัพ ยิ่ง มีดี
มาก ก็จะสามารถ ต่อสู้ศัตรูได้ ง่ายดาย มาก แม้แต่จำนวน
ทหาร น้อยก็ สามารถ จะ ต่อสู้ศัตรู หม่มากให้พ่ายแพ้ไปได้ พล
เมือง และ ทหาร จะมีความ เชื่อถือไว้ วางใจได้มั่นคง ใน แม่ทัพ เพียง
ใด ก็ ดีแล้ว อยู่แต่ ความ บังคับบัญชา ของ แม่ทัพ นั้น จะ นำ ทหาร
ไปให้ มีชัยชนะ แก่ ศัตรู เพียงใด หรือ จะ บังคับ กัน ชั่วคต ทหาร และ
พลเมือง ให้ พัน ภัย อันตราย ได้เพียงใด

ในการ ทำมา หาเงิน สาระพัด อย่าง ใน บัดนี้ นั้น มีการ แบ่ง
บ้าน หน้า ที่กัน ทำงาน มากอย่าง ต่าง ชนิด เหลือ ที่จะ พิจารณาได้ การ
ประทุษร้าย แย่ง ผล ประโยชน์ ซึ่ง กัน และ กัน ก็มี เข้มงวด กวดขัน
อยู่โดยรอบ ถ้าในการใด ที่เจ้าของ การ, ผู้จัดการ, หรือ ผู้รับเหมา
คำกล่าว ใน การ หา เงิน ชนิดใด ไม่มีความ ใฝ่ พยายาม ถึง การ พยายาม
ทำ ใน สิ่ง นั้น แทบ จะ มี ไม่ได้ เลย ที่มี คุณวุฒิ แต่ ปานกลาง ก็
ได้ทำไร เป็น ค่า แรง ได้ถึง ซ้ำไป เท่านั้น กว่า จะ ได้ ประโยชน์
มา แต่ เล็ก น้อย ก็ ต้อง มีความ อุตสาหะ เป็น ความ กังวล สนใจ ใน การ
นั้น เป็น อัน มาก ส่วน ผู้จัดการ ที่มี คุณวุฒิ เฉพาะ นั้น มี น้อย

คนนั้น แต่คนชนิดนี้มีอยู่ที่ไหนทำการชนิดใดคงจะมีกำไร
ได้ผลเป็นกอบเป็นโกยโดยรวดเร็วเสมอ

การทำมาหากินใหญ่ ๆ อย่างที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ผู้ที่เป็น
เจ้าของทุนแท้ก็จะได้เป็นเจ้าของการ หรือผู้จัดการเอง เป็น
แต่ผู้ออกทุนให้เขาทำเพื่อจะได้ดอกเบี้ยเสียโดยมาก ส่วนผู้
จัดการ หรือผู้รับเหมาค้ากำไรในการนั้น มีแต่คุณวุฒิของความ
ชำนาญไหวพริบเฉียดฉวยตลาดเป็นใหญ่ จะต้องการทุนเท่าไร
มีผู้เชื่อถือก็ได้ทุนนั้นมาจ้างตกลงเสียค่าแรงให้คนทำงาน หรือ
ลงทุนก่อสร้างที่ทำงาน และซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ด้วยทุนที่ขม
เขามาทุกอย่าง ทำการได้ผลแล้วก็เสียดอกเบี้ยให้เจ้าของทุน
เสียค่าแรงตามราคาสตลาดให้คนทำงาน และหักค่าใช้จ่าย
เบ็ดเตล็ดแล้ว ยังมีเศษเหลืออีกเท่าใด ตกเป็นกำไรของผู้
จัดการทั้งสิ้น ถ้าขาดทุนจนถึงตัวไม่ติด ความฉิบหายนั้น
ก็ต้องไปตกอยู่กับเจ้าของทุนผู้ที่ให้กู้ยืมมา

เมื่อพิจารณาผลการทำมาหากินตามทำนองนี้ก็จะเห็นได้ว่า
เจ้าของทุนแท้ได้ส่วนกำไรแต่เพียงดอกเบี้ยตามธรรมเนียม คน
ทำงานก็ได้แต่ค่าแรงตามธรรมเนียมเหมือนกัน แต่ส่วนกำไร

แต่ที่จะได้มากน้อยเท่าใดนั้น ตกเป็นของผู้รับเหมาค่าจ้าง
หรือผู้จัดการที่เป็นคนกลางนั้นทั้งสิ้น คนผู้นี้ไม่ได้เป็นเจ้าของ
ที่ดินที่ควรจะได้ค่าเช่า ไม่ได้เป็นคนทำงานที่ควรจะได้ค่าแรง
และไม่ได้เป็นเจ้าของทุนที่ควรจะได้ดอกเบี้ย หากเป็นแต่คน
กลางที่รวบรวมเอาค่าจ้างของคน ๓ จำพวกที่กล่าวมานี้มาผสม
กันเข้าจนเกิดผลเป็นกำไรขึ้นเป็นส่วนหนึ่งต่างหากแท้

ในตำราเรื่องลักษณะค่าเช่านั้นได้ชี้แจงไว้ว่า ค่าเช่าจะมี
ขึ้นมากน้อยเพียงใดนั้น จะเท่ากันกับผลเพาะปลูกที่เกิดขึ้น
จากที่ดินที่สุดนั้น มากกว่าที่สุดเพียงใด ราคาของอื่น ๆ
ซึ่งเป็นผลของแรงทำการทำขึ้นได้นั้น ก็คงสุดแล้วแต่ว่า
แรงทำการที่สุดนั้น จะทำขึ้นได้ โดยที่ต้องใช้ค่าแรงเบ็ด
ตรงเพียงใด ส่วนแรงทำการอย่างดีที่สุดโดยที่เสียค่าแรง
เท่ากันแต่ได้ผลมากกว่ากันเพราะวิธีการทำการดีกว่ากันมาก
น้อยเท่าใดนั้น ผลที่ได้มากกว่ากันนั้นเป็นกำไรพิเศษซึ่งพอจะ
เปรียบเทียบกันได้ว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับค่าเช่าที่ดินมาก
กำไรพิเศษตามที่ชักทำเนียบมาให้เห็นในที่นี้ ไม่เป็นกำไรที่ต้อง
เบียดแวงเบียดเบียนเอาจากค่าแรง ตามราคาตลาดของคนทำงาน
และไม่เบียดแวงเบียดเบียนเอาจากส่วนแบ่งปันของเจ้าของทุนซึ่งได้

รับตอกเบี้ยไป แล้วกำไรพิเศษนี้ถึงจะได้มากมายเพียงใด ก็
มิได้ทำให้ราคาสั่งของที่ทำเป็นผลนั้น แพงขึ้นด้วย กำไรพิเศษนี้จะ
จัดเอาเป็น บำเหน็จค่าแรงดูแลของเจ้า ของการ หรือจะเอาเป็น
บำเหน็จใน ความสามารถของ แรงทำการ ของผู้จัดการนี้ เป็น
บำเหน็จที่ได้กระทำให้เกิดผลเป็นกำไร มากกว่าการ อย่างเดียว
กันที่คนสามัญทำนั้นก็ได้ หรือจะแยกส่วนแบ่งปันสำหรับ
ผู้จัดการ และเจ้าของการนี้ ออกเป็น ภาคพิเศษ อีกภาคหนึ่ง นอก
จากภาคที่เป็น ค่าเช่า, ค่าแรง, และบำเหน็จ ของทุน ก็ได้

คนจัดการในการ ทำมาหากิน สวรรค์ อย่างนั้น โดยมาก
ได้ค่าแรง แต่พอคำนวณความเห็นใจเห็นอย ตามธรรมดาเป็นกำไร
ปานกลาง อย่างที่ชี้แจง มาแต่ก่อนนั้นเป็น พัน แต่โดยที่ผู้จัด
การ อัน ประกอบไปด้วย คุณวุฒิพิเศษ เฉียบแหลม ยอดยิ่ง อยู่กว่า
เพื่อนมีอยู่เช่นนี้ เพราะฉะนั้น เมื่อ การของผู้ใด มีกำไร รุ่งเรือง
ใหญ่โตขึ้น รวดเร็ว จน ปรากฏกันทั่วไป บาง ครั้ง บาง คราว
และเป็น เมื่อเวลาการ อย่างเดียวกัน กำลัง ชดโถม อยู่ หรือ ดำรง
คง อยู่เป็น ปานกลาง นั้นแล้ว เหตุสำคัญที่คนหนึ่ง เป็น อย่างไร
จึงได้กำไร รุ่งเรือง กว่าเพื่อนนั้น ก็จะเป็น เพราะ ด้วย คุณวุฒิ
พิเศษใน วิธีจัดการ ของคนผู้นั้น อย่าง เดียว ผู้จัดการ นี้ก็เปรียบ

ประจักษ์ด้วยกัน กับแม่ทัพที่ถ้าวมาก่อน ข้างฝ่ายหนึ่งจัดการ
บังคับบัญชา พลทหารในการสงคราม ข้างฝ่ายนี้จัดการบังคับ
บัญชาหมู่คนทำงานในการทำมาหากิน ได้สำเร็จประโยชน์อย่าง
เดียวกัน เมื่อแบ่งผู้จัดการอย่างเดวที่สุดที่ทำการไม่ได้ทำไร
เกินค่าแรงดูแลการตามธรรมดาสามัญนั้น ออกเป็นแผนกหนึ่ง
และแบ่งผู้จัดการคัมทำไรมาก ออกเป็นแผนกหนึ่ง อีกต่างหากแล้ว
ผลที่ได้มากกว่าจำพวกก่อนนี้เท่าใด ผลที่ได้มากกว่านี้เป
่นกำไรพิเศษทั้งสิ้น

หมวด ๖ ว่าด้วยสมาคมคนทำงาน และการที่คนทำงานพร้อมใจกันละทิ้งการทำงาน

คำ “สมาคมคนทำงาน” ในที่นี้ หมายความว่าตามภาษาอังกฤษว่า
เทรตยูเนียน (Trade Unions) เป็นสมาคมซึ่งคนทำงานใน
วิชาหากิน พวกใดพวกหนึ่งร่วมมือกันเลือกตั้งกรรมการที่
ปลุกชาขึ้นเป็นหัวหน้า แล้วสัญญากันว่ากรรมการจะแนะนำ
ให้สมาคมทำประการใดจะประพฤติตาม ผู้ที่เป็นสมาชิกพรรคพวก
ในสมาคมเวียนรายกัน ออกเงินให้เป็นค่าใช้สอย

ประจักษ์ด้วยกัน กับแม่ทัพที่ถ้าวมาก่อน ข้างฝ่ายหนึ่งจัดการ
บังคับบัญชาพลทหารในการสงคราม ข้างฝ่ายนี้จัดการบังคับ
บัญชาหมู่คนทำงานในการทำมาหากิน ได้สำเร็จประโยชน์อย่าง
เดียวกัน เมื่อแบ่งผู้จัดการอย่างเดวที่สุดที่ทำการไม่ได้ทำอะไร
เกินค่าแรงดูแลการตามธรรมดาสามัญนั้น ออกเป็นแผนกหนึ่ง
และแบ่งผู้จัดการคัมกำไรมาก ออกเป็นแผนกหนึ่ง อีกต่างหากแล้ว
ผลที่ได้มากกว่าจำพวกก่อนนี้เท่าใด ผลที่ได้มากกว่านี้เป
กำไรพิเศษทั้งสิ้น

หมวด ๖ ว่าด้วยสมาคมคนทำงาน และการที่คนทำงานพร้อมใจกันละทิ้งการทำงาน

คำ “สมาคมคนทำงาน” ในที่นี้ หมายความว่าตามภาษาอังกฤษว่า
เทรตยูเนียน (Trade Unions) เป็นสมาคมซึ่งคนทำงานใน
วิชาหากิน พวกใดพวกหนึ่งร่วมมือกันเลือกตั้งกรรมการที่
ปลุกชาขึ้นเป็นหัวหน้า แล้วสัญญากันว่ากรรมการจะแนะนำ
ให้สมาคมทำประการใดจะประพฤติตาม ผู้ที่เป็นสมาชิกพรรคพวก
ในสมาคมเรียวยกกัน ออกเงินให้เป็นค่าใช้สอย

สมาคมนี้มีทั่วไป ตาม ประเทศยุโรป และ อเมริกาเป็น ต้น มี ข้อสัญญาต่าง ๆ กัน ตามหมวดตาม หมู่ และ ตาม ลักษณะ วิชาหากิน มีสมาคม พวกช่างเหล็ก, ช่างกล, ช่างไม้, ช่างปูน, ช่างก่อ, พวกทำงาน ขุดบ่อ ถ่าน, บ่อแร่, โถหะต่าง ๆ, พวกกุดทำงาน ตามรถไฟ, ตามเรือ, ตามอู่, ตามโรงงานใหญ่่น้อย, และอื่น ๆ แทบทุกชนิด วิชาหากิน ของคนทำงาน ซึ่งมีค่าจ้าง และเงินเดือน เป็น ต้น ที่ทำการ หากินใน วิชาต่าง กัน แต่สมัครเข้าเป็น สมาคม กองเดียวกัน ก็มี ที่ตั้ง ขึ้น โดยความเจตนาทาง กุศล สงเคราะห์ ซึ่งกัน และ กัน เป็นใหญ่กว่าอื่น ก็มี แต่โดย มากความเจตนาซึ่ง จะ สงเคราะห์ซึ่งกัน และ กัน นั้น มีต่อไป ถึง การ บัอง กัน และ บำรุง รักษาผลประโยชน์ ของ คนทำงาน เหล่านั้น ใน ทาง ที่ปรากฏา จะได้เงิน ค่าจ้างค่าแรง ให้มากขึ้น โดยที่ จะห้าม หวงไม่ให้คน อื่น มา แข่ง ขัน ประมูล แย่ง การ ทำ และโดย ทาง ที่ จะ ขัด แข่ง ต่อ ผู้เจ้าของทุนผู้จ้าง ที่จะไม่ยอมให้ลดค่าจ้างค่าแรง หรือจะบังคับ ให้จัดการ อย่างใดที่จะให้คน ทำงาน สบายขึ้น หรือเบา แรง มี กำหนด กะชั่วโมง ทำ การ รายวันให้น้อยลง เป็น ต้น ก็ขอความ สำนึก ของ พวกเดียวกัน ซึ่ง รวมกันเข้าเป็นจำนวน คน มากเสีย มาก จึง มีอำนาจ มาก นั้น ไปต่อสู้กับเจ้าของทุน ซึ่งมี อำนาจ เป็น ผู้บังคับบัญชา

ในทางเจตนาที่จะสังเคราะห์เพื่อนยากด้วยกันเมื่อเวลาที่มีทุกข์นั้น นำเป็นที่ลี้ภัยลี้ภัยมาก พวกธำชกอุส่าห์แบ่งค่าจ้างรายวันรายเดือนที่รับจ้างทำการมาได้ ออกให้เป็นเงินกองกลาง ประมาณว่าคนหนึ่งอาทิตย์ละ ๕๐ สตางค์ หรือ บาท หนึ่ง เป็นคน พวกที่เป็นหัวหน้ารวบรวมเงินเรียกรายเหล่านี้ขึ้นไว้ เมื่อธำชกคนใดได้เสียเงินค่าเรียกรายนี้ไปได้ช้านานตามเวลาที่ได้กำหนดไว้แล้วต่อไป ถ้าเจ็บป่วยถึงชั่วครึ่งชั่ว คราว ธำชกนั้น มีอำนาจที่จะเรียกเอาเงินเลี้ยงชีพจากสมาคมอาทิตย์ละ ๑๐ บาทเป็นคน ถ้าเครื่องมือที่ใช้ในการหากินนั้นเป็นอันครายสูญหายไป สมาคมจะใช้เวลาให้ ถ้าในเวลาใดต้องออกจากที่ทำงานไม่ได้รับค่าจ้างค่าแรง สมาคมต้องเสียเงินให้ธำชกผู้นั้นเลี้ยงชีพไปได้ชั่วครึ่งหนึ่ง คราวหนึ่ง เป็นกำหนดเงินอาทิตย์ละ ๕ บาท ๖ บาทเป็นคน หรือถ้าธำชกคนใดเคราะห์ร้ายเป็นอันครายขึ้นในร่างกายโดยความบังเหียงอย่างใด กลายเป็นคนทุพพลภาพไป ธำชกนั้นจะได้รับเงินเป็นเบี้ยบำนาญในคราวเดียวเป็นจำนวนเงินเท่านั้นเท่านั้นเป็นคน เมื่อถึงแก่กรรม สมาคมก็ออกเงินทำศพให้

แต่ความเจตนาอันใหญ่ของสมาคมคนทำงานโดยทั่วไปนั้น เพื่อประสงค์จะมองกัน ผลประโยชน์ตามวิชาหากินของพวกธำชก

และเพื่อจะกระทำให้ฐานะที่ตั้งของสมาคมนี้กำลังแข็งแรงพอกับที่จะตั้งกองวิพากษ์ต่อชนเขารัดเขาเปรียบกันกับพวกเจ้าของทุนเจ้าของการผู้จ้างในทางที่จะบังคับเจ้าของทุนให้ผ่อนหย่อนให้ลูกจ้างทำงานได้สบายยิ่งขึ้น โดยที่จะทำงานรายวันให้น้อยชั่วโมงลง และโดยที่จะต่อชนเรียกร้องเขาค่าจ้างค่าแรงให้มากขึ้นเป็นต้น ถ้าเจ้าของทุนเจ้าของการไม่ยอมที่จะได้พร้อมใจกันหยุดทำงาน เช่น กับที่เรียกกันตามภาษาอังกฤษว่า “สไตรก์” ซึ่งเห็นกันว่าเป็นหนทางอย่างดีที่สุดที่จะเด่นตัวเกียจจนไปจนกว่าเจ้าของทุนจะตกลงยอมทำตาม

เพื่อจะจัดการสไตรก์ หยุดการทำงานให้พร้อมเพรียงกันได้ สมาคมจำจะต้องมีหัวหน้าจัดการกองหนึ่ง คนพวกนี้มีหน้าที่จะพิจารณาดูลักษณะการว่าเป็นเวลาเหมาะที่คนทำงานจะหยุดได้หรือยัง โดยที่จะคิดดูรอบไปว่า ในเวลาที่หยุดการทำงานคนทำงานไม่ได้ค่าจ้าง เงินกลางของสมาชิกที่เก็บรายได้ได้นั้นจะมีพอแจกจ่ายเป็นค่าบำเหน็จรายวันเพียงสมาชิกที่หยุดการได้จำนวนสักเพียงใด เมื่อคาดการเห็นว่า จะเอาชัยชนะแก่เจ้าของทุนได้สำเร็จบ้าง พวกหัวหน้าสมาคมก็ต้องไปพูดจาว่ากล่าวกันกับเจ้าของงานเสียก่อน ถ้าได้ปรึกษาหารือโต้แย้งกัน

จน ถ้าเรารู้ความประสงค์ ตกตง เปน ความ ประนี ประนอม ยอม กันตง
ได้ทั้ง สอง ฝ่าย ก็ เปน อัน ระวัง ความ วิวาท ไปได้ ถ้าไม่ ตกตง กัน
พวกหัว หน้าที่ของ สสมาคม ก็ ออก ประกาศให้คน หยุดทำงาน ทันที
ก่อนไป ก็ คอย ดูว่าข้างใด จะ อดทน ได้นาน กว่ากัน ข้าง ฝ่าย
เจ้า ของ คุณ จะ ขาด ผล ประโยชน์ ไป เพราะ ต้อง หยุดงาน ข้าง ฝ่าย
คน ทำงาน เมื่อไม่ได้รับ ค่าจ้าง จะ อดรับ เงิน บำเหน็จ ของ สสมาคม
เลี้ยงชีพไปได้นาน เพียงใด สุด แล้ว แต่ ว่าข้างไหน จะ มีความ
อดทน ลง ก่อน

สสมาคมคนทำงานเพื่อให้ มีอำนาจและกำลังให้แข็งแรง ในการ
ที่จะ ต่อสู้กับเจ้าของทุนได้นั้น จำเป็น จะต้อง เกิดยกกลุ่ม พรรคพวก
ให้ มีอย่าง มาก ที่สุดที่จะทำได้ มีพรรคพวก ที่ ทำการ หา กิน
ในวิชา อย่างเดียวกัน, ใน ทำเล ที่เดียวกัน, ทั่วไป แล้ว ยัง ต้อง
ชักชวน สสมาคม ที่อยู่ต่าง ทำเลต่าง เมือง ให้ รวมเข้า เป็น พวก เดียว
กัน อีก เปน หน้าที่ของ พวกหัว หน้าที่ จะ จัดการ ให้ตลอดไปได้
โดย ความ พร้อมเพรียง ทั่วไป เมื่อ สสมาคม ถือ เขาพวก มาก เปน
กำลัง แล้ว พวกเจ้าของ ทุน เจ้า ของ งาน จำเป็น จะต้อง สัมทบ
กำลัง กัน ซึ่งเป็น พวกชน ต่อสู้ บาง ค้าง ก็ จะ บังคับกัน ผลประโยชน์
ของ คน ทั้ง สอง ฝ่าย

ความมุ่งหมายของพวกเขาสมาคมคนทำงาน ยังมีสำคัญอยู่อีก
อย่างหนึ่ง ที่ตรงว่าเมื่อปรารถนาจะได้ค่าแรงให้สูงขึ้นแล้ว
ก็จำเป็นต้องคิดอ่านให้จำนวนคนที่ทำการอยู่ในวิชาอย่างเดียวก
กันนั้นมีน้อยที่สุดที่จะทำได้ ตั้งข้อบังคับไม่ให้คนซึ่งมิใช่พวก
สมาชิกเข้าไปแย่งการทำ โดยที่คนพวกนั้นจะรับค่าจ้างให้
น้อยลง และยังมีข้อบังคับสำหรับห้ามบรรดานายงานพวกเดียวกัน
ไม่ให้รับนักเรียนเข้าหัดเกินจำนวนคนละเท่า่นั้นเท่านี้เป็นต้น ใน
ที่สุดเห็นกันว่า คนทำงานมีน้อยค่าจ้างจะยิ่งแพงขึ้นเป็นธรรมดา

การสมาคมคนทำงาน และเรื่องการได้ไตร่ตรองงานเช่นนั้น เป็น
เรื่องที่คุณทำงานกับเจ้าของทุนจะแย่งส่วนแบ่งกันถ้าไรในผลที่
ทำขึ้นได้ด้วยกันนั้น เป็นข้อใหญ่ใจความ แต่เมื่อพิจารณาตาม
ทางได้ทางเสียของการนั้นแล้ว ก็ดูเหมือนว่า การได้ไตร่
ที่คนทำงานพร้อมใจกันหยุดงานชั่วคราวหนึ่งคราวหนึ่งนั้น ถึง
จะสำเร็จได้บ้าง ทางเสียผลประโยชน์จำจะต้องมีเป็นส่วนใหญ่
อยู่เสมอ เจ้าของงานและลูกจ้างต่างคนต่างก็เสียผลประโยชน์
ด้วยกัน แล้วยังอาจจะทำให้พดเมื่อง โดยทั่วไปพลอยเสียผล
ประโยชน์ไปด้วยอีก

ตาม ขรรคมตา แด่ เพาะ ปถก และ ผล ซึ่ง ทำขึ้น ได้ ด้วย แรง ทำงาน
ทุก อย่าง นั้น ถ้า ทำ ได้ เป็น ราคา ค่า ทำ ยิ่ง น้อย ลง เท่าใด ความ สุข
ความ เจริญ ของ พลเมือง ทั่วไป ก็ ยิ่ง จะ ดี ขึ้น ตาม กัน และ ตาม ที่
ได้ ชี้ แจ้ง แด่ ก่อน แลว นั้น ถ้า ค่าจ้าง ถูก ราคา ของ ที่ ทำ ก็ ต้อง
ถูก ถ้า ค่าจ้าง แพง ราคา ของ ที่ ทำ ก็ แพง

การ สไตรก์ เป็น เหตุ ที่ ได้ ทำ ให้ การ ทำ ผล หยุด ยั้ง ไปด้วย ผล ที่
หยุด ทำ เสีย นั้น ขาด ตก น้อย ไปด้วย คราว หนึ่ง ครั้ง หนึ่ง ราคา ของ
นั้น ก็ ต้อง แพง ขึ้น เพราะ ของ น้อย ไปด้วย การ สไตรก์ ของ สหสมาคม
คนทำงาน ทำ ให้ คน ทำงาน มี จำนวน น้อย ไปด้วย กว่า ที่ ควร จะมี และ
การ สไตรก์ จะ ทำ ให้ ค่า แรง ใน การ อย่าง หนึ่ง อย่างใด แพง ขึ้น กว่า
ที่ ควร ได้ แลว ของ ที่ ทำ นั้น ราคา ก็ มี แลว จะ สูง เกิน ส่วน ขรรคมตา
อยู่ เอง แด่ ตาม ที่ ได้ ชี้ แจ้ง เหตุ ผล มาก่อน แลว นั้น ราคา ของ
จะ สูง เกิน ขรรคมตา หรือ ค่าแรง จะ สูง เกิน ขรรคมตา หรือ ค่าไร
จะ มาก เกิน ขรรคมตา นั้น คง จะ เชน ไปด้วย ไม่ได้ ชำ นาน เพียงใด
เพราะ ความ ประมูล แข่งขัน กัน ใน ค่า แรง ของ คน ทำ งาน โดย ทั่วไป
มี แด่ จะ ชัก จูง ให้ เท่า เทียม เสมอ กัน อยู่ ส่วน ค่าไร ก็ มี พุท ที่ จะ
คอย แข่งขัน ประชัน กัน ดัด หย่อน ค่าไร ลง ให้ เท่า เทียม กัน ได้ เสมอ
เหมือน กัน

ถ้า การสไตรก์ กระทบทำให้เจ้าของทุน ต้องเสียค่าแรง มากไป ถ้า
เจ้าของทุน ตั้ง ราคาของ ขาย สูงขึ้น เพื่อจะไม่ลดกำไรที่เคยได้
ของ แพงไปพล.มั่ง ก็ จะซื้อของ น้อยลง ถึง ถ้าความต้องการ
ของ น้อยลง เจ้าของทุน ก็ จะเลิก คนทำงานไว้มากเท่า
เก่า อยู่เอง เป็น การ คัด ประโยชน์ ของ คนทำงาน เอง เป็น แท้
ถ้า หากว่าเจ้าของทุน ขาย ของ ให้ ราคา ของ สูงขึ้น ครม.ค่าแรงไม่ได้
เจ้าของทุนได้กำไร น้อยไป ก็ จำเป็น จะ ต้องเลิกงาน นั้น เสีย
ถอนทุนไปทำงาน อย่างอื่น หรือ ถา ถอนไปไม่ได้ ก็ จะต้อง ขายทุน
เสีย หายจน หมดตายลง เป็น เหตุ ที่ จะ คัด ประโยชน์ ของ คน
ทำงาน ทั้ง สิ้น คนทำงาน ที่มีวิชาหากิน แค่ทางเดียว เมื่อไม่มี
การ ทำอะไรจะไปฝึกหัดทำการ อย่างอื่นได้ช้าชอง ก็ จะได้ความ
ขัดสน ยากจน หนักลง จน แทนจะไม่มีอะไร จะ เลี้ยงชีพ

พวกที่นิยมใน การ คัด สมาคมคนทำงาน และ การสไตรก์ เชื่อ
ว่า การ นั้น จะ กระทบให้ฐานะ ของ คนทำงาน ต่ำลงกว่าเก่าเสมอไป
แต่ ก่อนใน การ บาง อย่าง คนทำงาน ต้อง ทำการ เกิน วัน มาก เวลา
หยุดผ่อนพัก หาความสุขใน ตัวไม่พอ เดียวนี้ ทำการ น้อยชั่วโมงลง
ทำเพียงวันละ ๘ ชั่วโมงเป็นต้น มีเวลาผ่อนพักมากขึ้น โรคภัย

ในวัยนี้ยัง กระทำให้อายุนมนุษย์ที่ยากจนยืดยาวไปได้บ้าง แต่
ก่อน ผู้หญิง และ เด็กต้อง ทำการ หนัก ถึง กับ ชุบ บ่อแร่ ไม่ เปน อันเกิน
อัน นอน พอ . . . เดียวนี้ เด็ก ที่ อายุ ค่า กว่า ๑๔ ปี ไม่มี ใน โรงงาน
ก็มี เวลา ไป เล่าเรียน . . . และ มี เวลา ผ่อน พัก กระทำให้ ร่าง กาย เด็ก
แข็งแรง มี กำลัง พอ ที่ จะ ทำการ หนัก . . . ใน ภาย หน้า ได้ เปน อัน มาก
ทั้ง ความฉลาด ก็ จะมี ขึ้น . . . เพราะ ความ เล่าเรียน เปน การ เพิ่ม กำลัง
ของ บ้าน เมือง และ ชาติ ให้ แข็ง แรง ยิ่ง ขึ้น . . . ก็ อธิบาย ว่า การ สตรี ก
คล้าย กัน กับการ รม กัน เอง ใน บ้าน เมือง . . . ถึง โดย ว่า การ สตรี ก
เปน ความ เสี่ยง หาย มาก . . . และ ไม่ สำเร็จ ประโยชน์ ดัง ที่ คิด ไว้ ได้ นั้น
ก็ คือ ผล ของ การ สตรี ก คง จะ เปน คุณ ได้ ใน ภาย หลัง ทุก ครั้ง ไป

ความ รุขี้ ของ เจ้า ของ คุณ ซึ่ง ประพฤติ ต่อ คน ทำงาน นั้น ย่อม
จะ น้อย ลง . . . แต่ ถ้า พัง คน น้อย คน จะ ไป ร้อง ทุกข์ ต่อ เจ้า ของ งาน . . .
จะ ละ เหยย เพิกเฉย เสีย ก็ได้ . . . เมื่อ ลูกจ้าง รวบรวม กัน เปน หมู่ ใหญ่
กำลัง ใหญ่ ขึ้น . . . จะ แสดง ความ ปราศ นาน อย่างใด . . . เจ้า ของ คุณ
เจ้า ของ งาน จำ ต้อง เอา ใจ ได้ ตริ ก ตรอง โดย ความ เชื้อ เพื่อ อย่าง
ระมัดระวัง . . . ต้อง ทำ เช่น นั้น เพราะ เคย เช็ด ขยาด ที่ ต้อง เสีย ผล ประโยชน์
ไป . . . เพราะ คน ทำงาน สตรี ก หยุค การ งาน มา เนือง ๆ

พวกเจ้าของทุนเจ้าของงาน บางครั้งบางคราวปรากฏจะ
คิดค่าจ้างของคนทำงานให้น้อยลง โดยเหตุจำเป็น อย่างไร
อย่างหนึ่ง หรือจะจัด การ เปลี่ยนแปลง วิธีทำการ อย่างไรให้
ดีขึ้น แต่พวกลูกจ้างระดับชั้นไม่ยอม, เพื่อจะเอาชะนะแก่
พวกลูกจ้าง พวกเจ้าของทุนในการ ทำสิ่ง ของ อย่างเดียวกัน
นั้น ก็พร้อมใจกันปิดโรงงาน ไม่จ้างคนทำงาน จนกว่า
จะยอมทำตาม ต่างก็มีท่วงทีซึ่งจะขัดชั้นใจด้วยกันทั้งต้องฝ่าย

กฎหมายแผ่นดิน ที่มีรัฐบาลดี พึงจะปล่อยให้พลเมืองเป็นได้
แก่ตัว อย่างมากที่สุดที่จะทำได้ ผู้ใดไม่ชอบทำงานจะหยุด
เสียเมื่อใดก็ได้ ถ้าไม่ผิดสัญญาที่ได้ทำไว้แก่ผู้อื่นก่อน และ
ผู้ใดอยากทำงานเมื่อใดก็ได้ โดยอำนาจอันชอบธรรมเต็มที่
ไม่ให้ใครไปขู่กันโซกข่มชั้นซึ่งกันและกันได้ แต่ธรรมดา
คนทำงานชั้นต่ำซึ่งเป็นคนปราศจากความถนัดเรียน รัฐบาล
ธรรมนิยมอันสุภาพ เมื่อเขามั่วสุมกันเป็นหมวดหมู่พวกมาก
ได้ใหญ่โตแล้ว มักจะดูอำนาจเทียวกระทำขำขี้เบียดเบียน
พวกน้อยต่าง ๆ นานา เช่น กับสมาคมจีนที่เรียกว่า กงฮัฮงยี่
ซึ่งมีในเมืองเรานี้บ้างแล้ว พวกสมาคมคนทำงานในประเทศ
ยุโรปเมื่อหยุดการ บางคราวก็กระทำอำนาจโดยพลการใจ

คอยห้ามหวงไม่ให้คนอื่นไปรับทำการแทนที่ตัวอยู่บ้าง เมื่อ
 ทำไม่ได้โดยตรงเพราะเกรงอาญาแผ่นดิน ก็เที่ยวชักชวน
 ต่าง ๆ กระทำให้คนที่จะอาษาเข้ารับการแทนนั้น มีความ
 เกรง ขาม เข็ด ขยาด ท้อ ถอยไปได้เป็นอันมาก เพราะเหตุนี้
 เมื่อคนทำงานพวกใด พร้อมใจกันเป็นส่วนใหญ่ ทำการลง
 แล้ว เจ้าของทุนมักจะหันหน้าทางที่จะหาคนอื่นแทนได้ทันที
 การ แต่ความเช่นนี้เป็นความยุติธรรมร้ายแรงมาก ถ้า
 สมาคมคนทำงานใดปิดประตูคำมั่นคงแล้ว ผลที่จะได้ชัดแต่
 ว่าขึ้นราคาค่าจ้างเล็กน้อยเท่านั้น ไม่คุ้มกันกับทางเสียหาย
 ที่อาษาขึ้นได้โดยรอบตัว ที่หนึ่งเป็นการปิดทางหากินของ
 เพื่อนคนทำงานด้วยกันให้ได้รับความยากจนขัดสนยิ่งขึ้น ที่
 สองกระทำให้ราคาสินค้าที่ทำแพงขึ้นได้ เพราะต้องเสียของ
 ค่าแรงนั้นมากเท่าใด ก็เพิ่มอกันกับว่า สมาคมคนทำงานของนั้น
 มีอำนาจเก็บภาษีแก่พลเมือง ซึ่งต้องซื้อของแพงนั้นอีกชั้น
 หนึ่ง เป็นการเบียดเบียนผลประโยชน์ผู้อื่นโดยตรง จำเป็น
 ที่รัฐบาลจะต้องคอยระวังป้องกัน ผลอันร้ายเช่นนี้ อยู่เสมอ ใน
 ที่สุดการปิดประตูคำในการทำมาหากินทุกอย่าง เป็นการ
 คอรั้มและเป็นศัตรูแก่ความเจริญของมหาชนและบ้านเมืองทั้งสิ้น

อีกประการหนึ่ง คนทำงานที่ ไร่เฮตาเบบับญา ทำงาน
ออกแรง ถ่วงเวลา โดยเห็นว่ายิ่งเหนื่อย มากก็ยิ่ง เป็นผลแก่
เจ้าของ การ มาก ส่วนตัว ไม่ได้คิดอะไรขึ้น แต่ถ้าออกแรง
ถ่วงเวลา ทำให้ตัวล้มเร็วเข้าเพียงใดได้ ก็ยัง จะได้รับ
ค่าจ้างค่าแรงไปได้ ยึดมั่น กว่ากัน เห็น เป็น การ เสียเปรียบได้
เปรียบ กว่ากัน ฉะนั้น คนพวกนี้ ไม่รู้ความจริง ว่า ค่าจ้างค่า
แรงที่จะ มีมากขึ้นได้ ก็จะมีมากขึ้น เพราะ น้ำแรง ของ คนที่จะ ทำ
การให้สำเร็จเป็น ผลได้มากขึ้น อย่างเดียว ไม่ใช่ว่ายิ่งทำผล
ให้เกิด น้อย หรือให้สำเร็จช้าลง จะยิ่งได้ค่าแรง มากขึ้น เมื่อ
คนทำงาน ออกแรง ถ่วงเวลา ทำให้เจ้าของงาน ได้ผลเป็นกำไร
น้อยลง เพียงใด เจ้าของงานก็มีทาง อยู่แต่ที่จะได้คนทำงาน
และเลิก การ เสีย หรือมิฉะนั้น ก็จะคอย คิด คัดค่าแรงค่าจ้าง
ของ คนทำงาน เหล่านั้น ให้น้อยลง ทั่วเดียว ไม่มีความเจริญ
พอ กับที่จะเป็นหน ทาง ให้เพิ่มเติม ค่าแรงค่าจ้าง ให้คน ทำงาน
นั้นได้

จำนวนไพร่ที่ ไร่เฮตาเบบับญา เห็น้อยก็สามหนึ่ง ไม่เห็น้อยก็สามหนึ่ง
หรือว่ายิ่ง ขวน ขวาย มากก็ยิ่งเห็น้อย มากนั้น ถ้าไม่ ต้อง ทำ
การ ร่วมกับใคร และไม่ต้อง อาศัยใคร มีที่ใดพอเลี้ยงชีพ

ตลอดแล้ว ถึงจะเป็นการแสดงตัวว่าเป็นคนเกียจคร้านต่อ
 การงานอยู่บ้าง ก็ไม่ร้ายเหมือนพวกที่ได้รับค่าจ้างเงินเดือน
 ทำงานให้แก่เจ้าของการ คนชนิดนี้ถึงจะไปรับจ้างหรือทำ
 งานร่วมกับใครที่ไหนก็ไปเป็นภาคีอยู่โน้นนั่น ไม่คิด
 ถึงคุณแห่งค่าจ้างเงินเดือนเขาให้เลี้ยงชีพอยู่ โดยที่ไม่มี
 น้ำใจกรุณาต่อเจ้าเงินพอที่จะตั้งใจทำการตอบแทนให้คุ้มค่า
 จ้างอย่างดีที่สุดที่จะทำได้ตามความสามารถ เป็นการ
 เบียดเบียนแรงเพื่อนที่ทำการร่วมอยู่แล้ว ยังเป็นการที่จะ
 ซักไซ้ให้เพื่อนที่ตีความขอลอย และพลอยประพฤติก่อ
 ทางที่ผิดนั้นด้วย คนที่มีสันดานอย่างนี้ ยิ่งเป็นคนชั้นสูง
 ที่เปื้อนหัวหน้าการงาน ตั้งแต่หัวหน้าก็ตลอดไปถึงเจ้าพนักงาน
 ในแผ่นดิน ก็ยังมีผลอันร้ายนั้นหนักไปอีกหลายเท่า
 ถ้าหัวหน้าไม่เอาใจใส่แก่การงาน ถูกมือถึงจะขยันขันแข็ง
 อย่างไรก็ดีจะฝืนไปไม่ไหว ความดีที่ได้ทำไว้ด้วยความเพียร
 และด้วยน้ำใจอันซื่อสัตย์สุจริตต่อเจ้าของการ จนได้ผลดียิ่ง
 กว่าเพื่อนทั้งหลายเพียงใด ก็ไม่บ่งเห็นความชอบ หรือ
 ปรากฏออกเป็นเยี่ยมอย่างที่จะชักชวนให้ผู้อื่นชวนช่วยตาม
 ได้บ้าง ถูกจ้างไม่กตัญญูคือนายเงินมีผลร้ายอยู่แล้ว แต่

ถ้า นายเงิน นายงาน ไม่กตัญญู ต่อ ลูกจ้าง ด้วย ยังจะเป็น ผลร้ายแรงยิ่งไปได้ อีกเป็น อัน มาก คน ชนิต นี้ มี จำนวน มาก อยู่ ใน หมู่ใด คณะใด บ้าน เมือง ไหน ความ เจริญ ย่อม ดำเนิน ไป ไม่ได้ โดย สดวก อยู่เอง จะมี แค่ การ คิด ๆ ซัก ๆ เป็น ความ เสีย หาย เลี้ยว ไป เพราะ ความ เพิกเฉย ละเลย หน้า ที่ ๆ ควร ของ คน พวก นี้ เป็น คน

ลักษณะ การ ที่ กระเวลา ให้ ทำ ไม่ได้ เป็น ส่วน เป็น จำนวน มาก น้อย นั้น คง จะ ต้อง อยู่ ใน เกณฑ์ ที่ ลูกจ้าง จะ ละเมิด หรือ ทอดทิ้ง คำแรง บัวยการ อยู่ เสมอ ไม่ มาก ก็ น้อย ถ้า ต้อง มี นายงาน คอย ตรวจ ควบคุม คน ทำงาน อยู่ ไม่ ขาด ได้ ก็ จะมี ผล ยัง ชั่ว ชัน แต่ ถ้า ความ ระวัง ของ นายงาน ผู้ คุม นั้น หละ หละ หลวม ไป คำแรง ของ นายงาน นี้ ก็ เป็น อัน ว่า กลับ ช่วย ทำให้ เบียดเบียน มาก ขึ้น เพราะ เหตุ การณ์ การ สิ่งใด ที่มี ลักษณะ จะ แยก ออก ให้ คน ทำ ได้ เป็น ส่วน เป็น อัน ไป แล้ว ถ้า เหมา ให้ คน ทำงาน ไป ทำ เสีย เป็น ส่วน เป็น สัด ไป จะได้ เนื้อ เป็น ผล มากกว่า เสมอ

เสมือน คติ ดำเนา หนังสือ ถ้า ปลดปล่อย ให้ คติ เรือน ตาม เวลา รายวัน ๆ หนึ่ง คง จะ ทำงาน ไม่ได้ ผล เท่า กัน กับ ที่ จะ นับ หน้า กระดาษ

ให้ดอกคัต และคิดค่าแรงให้เป็นหน้า ๆ ไปนั้น เป็นแน่
 จ้างทำงานเป็นรายชั่วโมง คงได้เนื้อกว่าจ้างรายวัน และจ้าง
 รายวันคงได้เนื้อเป็นผลมากกว่ารายเดือนเป็นลำดับไป ลักษณะ
 ที่จะกำหนดค่าว่า คนทำงานจะต้องทำวันละกี่ชั่วโมง
 และอาทิตย์หนึ่งทำงานกี่วันนั้น ถ้าจะให้เป็นการเที่ยงธรรม
 บ้างแล้ว ก็ควรจะเอาราคาผลที่ได้ทำตามเวลา มากน้อยนั้น
 มาตั้งเป็นเกณฑ์ที่จะกำหนดค่าแรงให้คนทำงาน ทำงานวัน
 ละ ๑๐ ชั่วโมง คงได้ผลมากกว่าทำ ๘ ชั่วโมง ทำ ๘ ชั่วโมง
 คงได้ผลมากกว่าทำ ๔ ชั่วโมง เป็นต้น แต่ถ้าจะเห็นผล
 ประโยชน์ของเจ้าของ การฝ่ายเดียวแล้ว เจ้าของ การ คงอยาก
 จะให้คนทำงานอยู่อย่าง มาก ชั่วโมง ที่สุดที่กำหนดของคน นั้น จะ
 ทนทานไปได้ ยิ่งเป็นเจ้าของ การ ที่มีโรงงานใหญ่ ต้อง
 ลงทุน ก่อสร้าง มีเครื่อง มือเครื่องจักร ละเอียด เป็นทุน ประจำ
 อยู่มาก ทุนที่จมอยู่จะต้องดอกเบี้ยยรายวัน มาก ผลประโยชน์
 ของเจ้าของทุน ถ้ามีแต่อยากจะเร่งให้เครื่อง เหล่านั้น ทำการ ออก
 ผลให้มาก โดยเร็วที่สุดที่จะทำได้ แม้แต่จะต้อง เติมน้ำมัน
 ค่าแรงพิเศษขึ้นเพื่อให้คนทำงาน ทำงานตลอดวันได้ ก็ดูยอม
 ยอมโดยที่ทางใดทาง นี้ มากกว่าทาง เลี่ยงเป็นต้น คนพวกนี้นั้น

เวลาเป็นเงิน ได้จริง ตาม โฉหาร ที่ ใช้กัน เป็น ต้น ว่า การเดิน
เรือ, เดิน รถไฟ เหล่านี้ ราคา ค่าเรือ ค่ารถ และ ค่าทำทาง
รถไฟนั้น มี ๑๒ อยู่เท่าใด ค่าแรง คน ที่ ใช้ประจำการ มี ส่วน
น้อย กว่า เป็น อัน มาก ถ้า การ นั้น ดำเนิน ไป ได้ แค่ เป็น ครั้ง เป็น
คราว หรือ ต้อง หยุด ก่อน แรง คน อยู่ แล้ว ราคา ทรัพย์ สิ่ง ของ
ทั้ง ปวง ที่ ต้อง อาศัย ใช้ และ รถ บรรทุก นั้น คง แพง ยิ่ง กว่า
เดี๋ยว นี้ เป็น อัน มาก ความ ค่ำ ของ มหาชน ใน โลก คง ต้อง ถด
น้อย ลง ตาม ส่วน กัน

ธรรมดา ของ แรง ทำ การ ซึ่ง มี ราคา ซื้อ ขาย กัน ได้ ประสงค์ ด้วย
กัน กับ สิ้น คำนั่น ถ้า รัฐบาล จะ ตั้ง กฎหมาย บังคับ บัญชา ห้าม
การ ตัด ไม้ ไม่ ให้ มี ได้ ก็ เท่ากัน กับว่า จะ บังคับ ให้ ชาว ร้าน
ขาย สิ้น ค่า ให้ ตาม ราคา ที่ ผู้ ซื้อ จะ ชอบ ให้ นั้น ได้ หรือ จะ บังคับ
ให้ ผู้ ซื้อ ๆ ของ ตาม ราคา ที่ ผู้ ขาย จะ ต้อง การ ได้ การ ตัด ไม้ ก็
ที่ คน ทำ งาน พร้อม ใจ กัน ละ เว้น การ งาน และ การ ที่ เจ้า ของ
ทุน เจ้า ของ การ หยุด ยัง ปิด โรง งาน ได้ ถูก จ้าง ออก แล้ว นั้น ถ้า จะ
เป็น แต่ เพียง อธิบาย ที่ จะ ทดลอง ดูว่า ราคา ค่าแรง จะ ถ่ม ควร ตัก เพียง
ใด แล้ว ก็ จะ ไม่ ล้ม ทุกระไร นะ ถ้า คน ทำ งาน หยุด การ เลี้ยง มี
คน พวก อื่น เข้า มา รับ อาษา ทำ การ แทน ไป ได้ ตาม ราคา ที่ เจ้า ของ

คุณ จะ เติมใจให้ ก็ เปน อัน ว่า คน ทำงาน ที่ หยุต การ นั้น คิด คาค
 กระเน การ ผิดไป ต้อง หัน กลับ เข้า ไป รับจ้าง ทำ การ งาน อย่าง
 เดิม หรือ ถ้า เจ้า ของ คุณ บิด โรงงาน ขบไล่ คน เก่า ออก เสีย แล้ว
 หาจ้าง คน ใหม่ ทำ การ แทน โดย ที่ ลด ค่า แรง น้อย ลง ไม่ได้ หรือ
 ถ้า หา ได้ ก็ ไม่ได้ คน ที่ มี มิสซัง ของ ดี จึง ได้ ผล น้อย ไป เจ้า ของ
 คุณ ก็ จำ เปน จะ ต้อง จ้าง คน เก่า และ ยอม ให้ ค่า แรง ตาม ที่ คน เก่า จะ
 ต้อง การ รัฐบาล จะ ช่วย ได้ เต็ม อำนาจ อัน ชอบ ชรรวม ก็ เพียง
 แค่ว่า จะ คอย บังคับ กัน ไม่ ให้ ฝ่าย หนึ่ง ฝ่าย ใด มี ต ประตุ คำ โดย
 วิธี ใช้ อำนาจ และ กำถัง ทำลาย ถ้า ความ อิศรภาพ ของ พลเมือง
 หมู่ใด ได้ ตาม พลจะ การใจ และ ใน ระหว่าง เวลา ที่ คน ทำงาน ละ
 ทั้ง การ งาน เสีย พรหม กัน นั้น ถ้า ตักษณ การ ที่ ต้อง หยุต ยั้ง ไป
 จะ เปน การ ที่ จะ กระทำให้ พลเมือง พลอย ได้ ความ เดือดร้อน ทั่ว ไป
 และ เปน ตักษณ การ ที่ รัฐบาล พยายาม จะ ช่วย ผ่อน เบา ลง ได้ ก็นิด แล้ว
 รัฐบาล ก็ ควร จะ ช่วย กัน ที่ เช่น กับ การ สไครก ใน การ เดินเรือ,
 เดิน รถไฟ, การ ขน สินค้า, การ เดิน ส่ง หนี้ คือ ไป รดน้ำ และ
 โทร.ธ.เปน คั้น การ เหล่า นี้ หยุต ยั้ง ลง เมื่อใด พลเมือง และ
 แร คำ ขาย ทั่ว ไป จะ พลอย มีความ เสียหาย ขาด ผล ประโยชน์ มาก
 รัฐบาล ต้อง ให้ ทหาร บก, ทหาร เรือ เข้า ช่วย ทำ การ แทน ไป ชั่ว

ครึ่งชีวิตคราว เพื่อจะ ระวัง ความ ร้อน ความเย็น อย่าง ที่ รัฐบาล
ในทวีปยุโรปบางประเทศได้เคย ทำมา แล้ว เป็น ต้น

ความวิวาทใน ระหว่าง คนทำงาน กับ เจ้า ของทุน เช่นนี้ มี
ลักษณะ ที่ จะ แยก แยะ ส่วน แบ่งปัน ผล ประโยชน์ ที่ ทำได้ ด้วยกัน เป็น
ข้อใหญ่ และ เมื่อ วิถี แบ่ง ปัน ยัง เป็น การ ค่อ ราคา ค่า แรง อย่าง
ชั่ว ชาติ สิ้น ต่ำ กัน อยู่ ตราบใด แล้ว คง จะมี เวลา ที่ ข้าง หนึ่ง
ข้างใด จะ ไม่เต็มใจ ยอม ตก ลง ตาม ราคา ที่ ค่อ กัน อยู่ เอง ๆ ถึง
จะมี อนุญาโตตุลาการ เป็น ผู้ คัดสิน หรือ มี คน กลาง ช่วย ว่ากล่าว
ไกล่เกลี่ย ให้ ปราบปราม ยอม กัน ได้ บาง อย่าง ที่ ทำ อยู่ ใน ปัจจุบัน
นี้ ก็ ไม่เป็น วิถี ที่ จะ คัด ขั้ว ส่ำ เหตุ วิวาท ให้ สำเร็จ เด็ด ขาด ไป ได้
เมื่อ ผล ประโยชน์ ของ คนทำงาน ค่อ สู้ ตรง กัน ข้าม กับ ผล ประโยชน์
ของ เจ้า ของทุน มี อยู่ ตราบใด คือ ถ้า คนทำงาน ได้ ส่วน แบ่งปัน
มาก เจ้า ของทุน ก็ ต้อง ได้ ส่วน น้อย หรือ ถ้า คนทำงาน ได้
ส่วน น้อย เจ้า ของทุน ก็ ต้อง ได้ ส่วน มาก เป็น การ เชือดเนื้อ
กัน อยู่ เช่นนี้ แล้ว ความ วิวาท ก็ ต้อง มี เป็น ขรรคมดา ถ้า คิด
อ่าน จัด การ อย่างใด ให้ คนทำงาน กับ เจ้า ของทุน ได้ ผล ประโยชน์
เป็น อัน หนึ่ง อัน เดียว ร่วม กัน ได้ สำเร็จ แล้ว ความ วิวาท และ
การ สไตรก์ หยุด การ งาน ต่าง ๆ จึง จะ ไม่มี ขึ้น ได้

แต่ ที่จริง ถูกจ้าง กับ เจ้า ของ การ คง อยาก จะ ให้ การ ที่ ทำ อยู่
 นั้น มี กำไร รุ่งเรือง เจริญดี อยู่ เสมอ เพราะ เหตุ ที่ ได้ วิชา ศรัย
 เลี้ยงชีพ อยู่ ใน การ นั้น ถ้า การ เสีย หาย ล้ม หมด ไป ก็ จะ
 ต้อง ได้ ความเดือดร้อน ตาม กัน แต่ มนุษย์ พึง จะ เห็น แก่ ผล
 ประโยชน์ ส่วน ตัว ก่อน ผล ประโยชน์ ผู้ อื่น เป็น จรรมตา ใน
 ขณะ ที่ ทำ การ อยู่ ค่า คน ก็ หวัง จะ ได้ ผล ประโยชน์ ให้ มาก, แต่
 ความ ที่ จะ เห็น ว่า ได้ มาก นั้น จะ เห็น ได้ ก็ เพราะ จะ เปรียบ เทียบ
 กับ การ ได้ ของ ผู้ อื่น ที่ ได้น้อย กว่า, และ เมื่อ ทำ การ ร่วม กัน
 อยู่ แล้ว คน พวก หนึ่ง ได้ มาก คน อีก พวก หนึ่ง ก็ ต้อง ได้น้อย
 เป็น การ เห็น ได้ เปรียบ เสีย เปรียบ กัน จน เป็น การ อิจฉา ญายา ซึ่ง
 กัน และ กัน เกิด มี ความ ขัด เคือง ถือ ทิฐิ มานะ ที่ จะ ดื้อ ดั่ง เขา
 ไชยชนะ แก่ กัน ให้ จง ได้ เมื่อ เกิด มี โม โห โท โส ชน ทร โธง ฉาย
 แล้ว ก็ อาจ ครึกครอง มอง เห็น การ ได้ เสีย ดี ชั่ว ไม่ ขัด แจ้ง อยู่ เอง
 เพื่อ จะ หลีก หนี ความ วิวาท ดัง ที่ กล่าว มา และ เพื่อ จะ ให้
 คน ทำ งาน เอาใจ ใส่ ชัย ชัย แข็ง ใน การ งาน ให้ ยิ่ง ขึ้น โดย หวัง
 ประโยชน์ ว่า ถ้า คน ทำ งาน มี น้ำใจ เห็น แก่ ประโยชน์ ที่ จะ พดอย
 ได้ ด้วย กัน ดัง นั้น การ เสีย หาย โดย ความ เกลือ หรือ โดย ความ เขิก
 เฉือน ย่อม ตง เพราะ ฉะนั้น ผล ประโยชน์ ที่ ควร จะ ได้ ก็ จะ เกิด มี ขึ้น นั้น

มีผู้คิดจัดการโดยวิธีที่จะให้ลูกจ้างได้ส่วนแบ่งนั้น ในกำไรเป็น
 บำเหน็จเพิ่มเติมค่าจ้าง ขรรมดาของ คนทำงานชั้น อีกชั้นหนึ่ง คล้าย
 กัน กับให้ลูกจ้างเข้าหุ้นส่วน ได้แบ่งกำไรใน การนั้นบ้าง, วิธี
 จัด การให้ลูกจ้าง มีส่วนแบ่งนั้นใน กำไร เช่น นั้น เชื่อ กัน ว่าเกิด
 ผลวิเศษงอก ขึ้นได้ว่าการ จ้าง ทำ การ ตาม ขรรมดาจริง, ที่ได้
 ทำ การ สำเร็จเรื่อยมา ได้ช้านาน แล้ว ก็มีแปดตัว อย่าง อยู่มาก

และใน เมืองเราก็มียี่สิบ หนึ่งพวก จึง ทำ การ บาง อย่าง เช่นการ
 เงินเรือเช่า, การ ซ่อเช่า, ขนเช่า เป็นต้น * เจ้าของทุน ออกทุน
 ซ่อเช่า, ซ่อเรือ, และ ทดรอง เงินค่าเลี้ยง อาหารให้คน แจวเรือ
 และขนเช่า เมื่อถึงปลายปีขายเช่ามีกำไรหักค่าใช้สอยออก แล้ว
 ยังเหลือ อยู่อีกเท่าใด แบ่ง เงิน ที่เหลือ นั้น ออก เป็น สอง ภาค
 ภาคหนึ่งให้เป็น ของ เจ้าของทุน อีกภาค หนึ่งให้ปัน กันใน พวก
 ลูกเรือถ้า ขาดทุนก็ เขาเสีย เจ้าของ เงินผู้เดียว ส่วน ลูกเรือ
 ถึงแม้ได้กำไร ก็ยังได้ อาศัย ภัยกันอยู่เพียงชีพในทุนของเจ้าของทุน

หมวด ๗ ว่าด้วยผลที่ร้ายของการประมัตตแข่งขัน

ได้กล่าวไว้ใน ลักษณะ การ แบ่งปันทรัพย์ ว่าลักษณะที่เกิด
 ใน แผ่นดิน นั้น คนจะเขาไปทำสิ่งใดให้เกิดเป็นทรัพย์ มีผลประโยชน์
 ขึ้นได้ ก็ ต้อง ทำตามกฎขรรมดา ซึ่งบังคับ อยู่ จะ ทำให้ผิด

มีผู้คิดจัดการโดยวิธีที่จะให้ลูกจ้างได้ส่วนแบ่งนั้น ในกำไรเป็น
 บำเหน็จเพิ่มเติมค่าจ้าง ขรรมดาของ คนทำงานชั้น อีกชั้นหนึ่ง คล้าย
 กัน กับให้ลูกจ้างเข้าหุ้นส่วน ได้แบ่งกำไรใน การนั้นบ้าง, วิธี
 จัด การให้ลูกจ้าง มีส่วนแบ่งนั้นใน กำไร เช่น นั้น เชื่อ กัน ว่าเกิด
 ผลวิเศษงอก ขึ้นได้ว่าการ จ้าง ทำ การ ตาม ขรรมดาจริง, ที่ได้
 ทำ การ สำเร็จเรื่อยมา ได้ช้านาน แล้ว ก็มีแปดตัว อย่าง อยู่มาก

และใน เมืองเราก็มียี่สิบ หนึ่งพวก จึง ทำ การ บาง อย่าง เช่นการ
 เงินเรือเช่า, การ ซ่อเช่า, ขนเช่า เป็นต้น * เจ้าของทุน ออกทุน
 ซ่อเช่า, ซ่อเรือ, และ ทดรอง เงินค่าเลี้ยง อาหารให้คน แจวเรือ
 และขนเช่า เมื่อถึงปลายปีขายเช่ามีกำไรหักค่าใช้สอยออก แล้ว
 ยังเหลือ อยู่อีกเท่าใด แบ่ง เงิน ที่เหลือ นั้น ออก เป็น สอง ภาค
 ภาคหนึ่งให้เป็น ของ เจ้าของทุน อีกภาค หนึ่งให้ปัน กันใน พวก
 ลูกเรือถ้า ขาดทุนก็ เขาเสีย เจ้าของ เงินผู้เดียว ส่วน ลูกเรือ
 ถึงแม้ได้กำไร ก็ยังได้ อาศัย ภัยกันอยู่เพียงชีพในทุนของเจ้าของทุน

หมวด ๗ ว่าด้วยผลที่ร้ายของการประมัตตแข่งขัน

ได้กล่าวไว้ใน ลักษณะ การ แบ่งปันทรัพย์ ว่าลักษณะที่เกิด
 ใน แผ่นดิน นั้น คนจะเขาไปทำสิ่งใดให้เกิดเป็นทรัพย์ มีผลประโยชน์
 ขึ้นได้ ก็ ต้อง ทำตามกฎขรรมดา ซึ่งบังคับ อยู่ จะ ทำให้ผิด

กรรมตาของโลกไปไม่ได้ แต่เมื่อใดผลเป็นทวีปย ชนแล้ว จะ
แบ่งปันทวีปยนั้นให้แก่กัน อย่างไรก็ดีได้ตามใจ สุดแล้วแต่จะ
เอาความปรารถนาแข่งขันกัน เป็นความ คัดเลือก หรือ จะปันกัน ตามกรรม
นิยม อย่างไรก็ดี แต่เมื่อใดกระทำไปตามความนิยมอย่างไร
แล้ว จะมีผลดีร้ายเกิดขึ้น ภายหลัง เพราะเหตุนี้เพียงไร จะ
เป็น การ เหลือ วิสัย ที่มนุษย์จะ แทะ ไขได้ ทันท่วงที

การ ที่คนถือเอาความ ประมุข แข่งขัน กันเป็นต้นนั้น เป็นกำลัง
ที่จะ ส่งเสริมให้คน มีความ ขยัน ขันแข่ง กันไป สู่ทางความเจริญ ยิ่ง
ขึ้นเสมอไปได้ก็จริง แต่ใน การ ที่แข่ง กัน อยู่เป็น นิรันดร์นั้น
ผู้ที่ มีกำลัง น้อย ก็ ย่อม จะ พ่ายแพ้ ย่อยยับ ลง ช่วงหนึ่ง ด้วย ความ
ประมุข แข่งขัน กันเป็น อุปนิสัย กรรมตา ของ สัตว์ ที่ถือเอา กำลัง พลัง
ใหญ่ เป็น กรรมตา อยู่เสมอ ผู้ใด แข่งขัน ชนะ มี ฤทธาศักดานภาพ
ใหญ่ยิ่ง อยู่ใน หมู่ชน คณะใด ผู้นั้นก็ เป็น ใหญ่ มีอำนาจ บังคับ
บัญชาเอาแรงผู้น้อยใน หมู่ นั้นไปใช้ ได้ตามชอบใจ จะ ตั้ง บท
กฎหมายข้อใดลงเพื่อ สาธารณะ ประโยชน์ทั่วไป หรือเพื่อประโยชน์
ส่วน ตัวบ้าง จะ เป็น ความดี หรือ ร้าย อยู่เพียงใด ผู้พิพากษา
ตุลาการ ต้อง คัดเลือก ว่า ความใน กฎหมาย มีอย่างไร ความ นั้น ต้อง
เป็น ความ ชอบ กรรม ถูกต้อง ๕ เส้น กฎหมาย แผ่นดินที่ สักสิทธิ์

อยู่มั่นคงได้ ก็โดยที่ จะมีอำนาจ ทำโทษ ผู้ชักชวน เปน อาวุธ เอง
 ง่าย อยู่เสมอ การ แข่ง ชิง ทวิพิสัย สัมพันธ์ อัน เปน ผลของแรง ทำการ
 มี มาแค่ ขรรคมโฆราณ อย่างไร ใน บัดยบั้น นี้ ก็ ยังมี อยู่เสมอ ใน
 ระหว่าง ประเทศ คือ ประเทศ ชาติ คือ ชาติ ที่ ต่าง กัน ทำการ
 สงคราม แข่งแย้ง ผล ประโยชน์ กัน อยู่ ไม่ ค่อย จะมี เวลา เว้นว่าง แล้ว
 ใน ระหว่าง คน หนึ่ง เดียว ชาติ เดียว กัน ยัง แข่งแย้ง กัน อยู่ ในการ
 ทำมาหากิน อย่าง กวดขัน ไม่มี เวลา เว้นว่าง เสียเลย เจ้า ของ ทน
 กับ เจ้า ของ ทน ผู้มี อำนาจ มาก แข่งแย้ง กัน คน ทำงาน กับ คน
 ทำงาน ผู้มี อำนาจ น้อย ก็ แข่งแย้ง กัน ด้วย ไหน บัว เจ้า ของ ทน
 กับ คน ทำงาน ซึ่ง ทำการ หาเงิน ร่วม กัน อยู่ นั้น ยัง จะ แข่งแย้ง
 กัน ไก่ กัน อยู่ อีก จะ แข่งแย้ง กัน โดยวิธี ใช้ อาวุธ รบพุ่ง ทำร้ายร่างกาย
 ชิง กัน และ กัน ไม่ได้ ก็ ใช้ สติ บัญญา อัน สะเอียด เปน อาวุธ แทน
 ใน การ ทำมาหากิน ผู้มี ทน มี บัญญา ก็ จะ หมาย กัน แรง
 หนึ่ง คน ทำงาน ที่ ไร้ เขา หรือ ที่มี อำนาจ น้อย กว่า เปน ไก่ ไก่
 เติมไป ที่ สุด การ ที่ เจ้า ของ ทน เจ้า ของ งาน ต้อง ทน จ้าง คน
 ทำงาน มา ใช้ ใน การ ทำผล ประโยชน์ นั้น ก็ เปน การ ทำนา
 บน หลัคน ทั้ง นั้น ทว่า ทนตง เปน ค่า แรง เลี้ยง คน ทำงาน เปน ผล

งอกขึ้นได้เท่าใด ผลนั้นต้องเป็นของเจ้าของทุนทั้งหมด เมือง
ใดมีสามโนกรวิมากมีที่ดิน เพราะปลูกและอาหารน้อย การประมู
แข่งแย่งในการทำผลประโยชน์กวดขันมากขึ้น ผู้ที่มีทุนมาก
พึงจะมีอำนาจได้เปรียบมากขึ้นทุกทีไป เพราะคนทำงานโดย
มากที่ไม่ได้พอจะทำการเลี้ยงชีพได้โดยถ้าพึง จะต้องอาศัย
ทุนผู้อื่นเป็นที่พึ่ง เจ้าของทุนก็มีแต่จะกดขี่ใช้ทุนนั้นเป็น
อาวุธกวัดแกว่งอยู่ว่า ถ้าเจ้าไม่ยอมลดอาหาร คายเจ้าก็ต้อง
ปลงใจยอมให้ข้าทำนาบนหลังเจ้า การทำผ้าสักลาดในชั้นต้น
ต้องเลี้ยงและไว้สำหรับตัดชน ไปมันตาย ทอม้าเป็น การทำนา
บนหลังสัตว์แท้ แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังดีกว่าทำนาบนหลังคน
โดยที่เจ้าของและจะต้องเอาใจใส่บำรุงเลี้ยงและให้ได้กินอาหาร
อิ่มบริบูรณ์ดีอยู่เสมอจึงจะเกิดผลมาก แม้แต่จะเอาไปขาย
ให้เขาฆ่ากินก็ดีกว่าให้ชนล้ม น้ำหนักมาก จึงจะได้ราคาดี แต่
ข้างฝ่ายคนทำงาน เจ้าของทุนไม่เคืองเอื้อเฟื้อไปถึงความอิ่ม
หน้าสำราญของคนทำงาน คนทำงานจะบวชเขาก็ไม่ต้องพยายาม
รักษา หรือถ้าตายพันทุกๆไปก็ไม่ขาดทุนเท่ากับที่และจะตาย
การแก่งแย่งแข่งขันมีโทษมหันต์ดังที่กล่าวมานี้ จึงมีพวก
ที่เห็นความลำบากของมนุษย์ต่าง ๆ นั้น ออกจัดบัญญัติความคิด

ที่จะต่อสู้อำนาจเจ้าของคุณ หรือ มีความคิด ที่จะกำจัดการ
แก่งแย่ง แข่งขันให้หยุดลง เพื่อให้ประชาชน มีความสุขยิ่งขึ้น
โดยความคิดที่จะตั้งโซ่เชือกติดกันที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ ๑ ว่า
ด้วยกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินบุคคล และโดยความคิดที่จะสมาคม
คนทำงาน รวบรวมบรรดาคนทำงานเข้าเป็นก๊อถ๊ง เพื่อให้
มีอำนาจต่อสู้เจ้าของคุณ หรือ มีความคิดจัดการ แบ่งส่วน
กำไรในการทำผลประโยชน์กันอย่างไร ที่จะให้คนทำงาน
มีส่วนแบ่งปันในกำไรของ ก๊อถ๊ง ที่ทำนั้น แต่จำไว้ โดยที่จะกัน
คนกลาง ซึ่งเป็น เจ้าของคุณ เจ้าของงาน เช่น กับที่จะมาทำนา
บนหลังคนทำงานนั้นให้พ้นไปเสีย พวกทำงาน ออกทั้งทุนทั้งแรง
พร้อม ทำการ ร่วมกัน ดังที่จะกล่าวต่อไป

หมวด ๘ ว่าด้วยวิธีทำการร่วมกัน

โดยร่วมทุนร่วมแรง และร่วมผลประโยชน์ในระหว่างคนทำงาน

การที่เจ้าของคุณจ้างลูกจ้างไปทำผลประโยชน์ตามธรรมเนียม
นั้น เป็นอันว่าลูกจ้างขายแรงให้แก่เจ้าของคุณ ตามราคาอย่างต่ำ
ที่สุดที่จะขายได้ ข้างฝ่ายเจ้าของคุณก็หมายว่าลูกจ้างที่ทำการ
ได้ดี โดยราคาค่าแรงอย่างต่ำที่สุดที่จะหาจ้างได้ ตกถึง
สัญญากันแล้ว เมื่อลูกจ้างทำการ มีผลเกินค่าแรง หรือไม่คุ้ม

ที่จะต่อสู้อำนาจเจ้าของทุน หรือ มีความคิด ที่จะกำจัดการ
แก่งแย่ง แข่งขันให้ยุติลง เพื่อให้ประชาชน มีความสุขยิ่งขึ้น
โดยความคิดที่จะตั้งโซเชี่ยลลิสม์ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ ๑ ว่า
ด้วยกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินบุคคล และโดยความคิดที่จะสมาคม
คนทำงาน รวบรวมบรรดาคนทำงานเข้าเป็นก๊อถ๊ง เพื่อให้
มีอำนาจต่อสู้เจ้าของทุน หรือ มีความคิดจัดการ แบ่งส่วน
กำไรในการทำผลประโยชน์กัน อย่างใด ที่จะให้คนทำงาน
มีส่วนแบ่งปันในกำไรของ ก๊อถ๊ง ที่ทำนั้น แต่จำพัว โดยที่จะกัน
คนกลาง ซึ่งเป็น เจ้าของทุน เจ้าของงาน เช่น กับที่จะมาทำนา
บนหลังคนทำงานนั้นให้พ้นไปเสีย พวกทำงาน ออกทั้งทุนทั้งแรง
พร้อม ทำการ ร่วมกัน ดังที่จะกล่าวต่อไป

หมวด ๘ ว่าด้วยวิธีทำการร่วมกัน

โดยร่วมทุนร่วมแรง และร่วมผลประโยชน์ในระหว่างคนทำงาน

การที่เจ้าของทุนจ้างลูกจ้างไปทำผลประโยชน์ตามธรรมเนียม
นั้น เป็นอันว่าลูกจ้างขายแรงให้แก่เจ้าของทุน ตามราคาอย่างต่ำ
ที่สุดที่จะขายได้ ข้างฝ่ายเจ้าของทุนก็หมายหาลูกจ้างที่ทำการ
ได้ดี โดยราคาค่าแรงอย่างต่ำที่สุดที่จะหาจ้างได้ ตกถึง
สัญญากันแล้ว เมื่อลูกจ้างทำการ มีผลเกินค่าแรง หรือไม่คุ้ม

ค่าแรงเจ้าของทุนเป็นผู้รับผิดชอบกำไร หรือรับภาระขาดทุนฝ่ายเดียว
 ข้างฝ่ายลูกจ้างได้แต่ค่าจ้างไปแล้ว จะหมายเอาส่วนแบ่งนั้น
 กำไรต่อไปอีกไม่ได้ จะทำการทะเลาะทวงถามหรือขอมแรงบ้าง ถ้า
 เจ้าของทุนไม่ตรวจตราคอยคุมอยู่เสมอ เจ้าของทุนก็อาจได้
 ผลน้อยไปจนขาดทุน ลูกจ้างไม่พอใจได้กำไร หรือพอใจขาด
 ทุนด้วยก็ไม่ต้องออกแรงเท่ากันกับที่จะทำการของตัวเอง เจ้า
 ของทุนต้องคอยคุมชั้นเชิงลูกจ้าง เร่งรัดเอาแรง กวดขันเพียงใด
 ลูกจ้างก็ไม่ชอบเพียงนั้น เป็นทางที่จะชวนให้แตกความสามัคคี
 กันอยู่เสมอไป เมื่อทุนกับแรงเป็นอริกันอยู่เช่นนี้ ผลที่จะ
 ปรากฏขึ้นเพราะการอาศรัยกำลังซึ่งกันและกัน ก็ย่อมจะไม่ออก
 ได้เต็มตามที่ควรอยู่เอง เพราะฉะนั้นจึงมีความคิดดีเกิดขึ้นว่า
 ถ้าจัดการอย่างไรให้ทุนกับแรงได้มีผลประโยชน์ร่วมกันเป็นอันหนึ่ง
 อันเดียวกันเข้าแล้ว กำไรที่จะได้ไปผลคงจะงอกงามขึ้นมาก
 ความอริวิพาทในระหว่างทุนกับแรงจะไม่มี แล้วยังจะให้ความ
 ยุติธรรมในการปันกำไรให้แก่คนทำงานที่เป็นเจ้าของทุนด้วยนั้น
 เค็มตามความเห็นเห็นชอบ หรือคุณธรรมมากน้อยด้วย คดีคนกลาง
 ที่มีแค่ว่าจะตั้งหน้ามาทำนาบนหลังคน พวกนี้ให้สัญญาไปไม่ได้แล้ว
 ส่วนกำไรที่คนกลางเคยข่มขืนเบียด หรือการได้เปรียบต่าง ๆ นา ๆ

ตั้งที่คนทำงานสามัญ มักจะคิดเห็นไปนั้น จะต้องมาตก
อยู่แก่คนทำงานฝ่ายเดียว การที่ตัดคนกลางออกได้จะกระ
ทำให้คนทำงานจนจนวายนั่น ซึ่งซึ่งทำการได้เนื่อออกยิ่งขึ้นกว่า
ปรกติอีกเป็นอันมาก เมื่อคนทำงานได้ผลมากขึ้น ความแข็งแรง
และส่วนที่ช่วยกัน ออกนั้น ะเหลือเกิน จากการใช้สอย
เลี้ยงชีพเท่าใด ก็จะมีน้ำใจที่จะยิ่งอุสาห์ประหยัดทรัพย์รวบรวมไว้
สำหรับเพิ่มเติมทุนนั้นลงเรื่อยไป และถึงที่สุดเมื่อแก่ชรา
ทุกสภาพลง ทำการไม่ไหวต่อไป ก็พอจะได้ทุนนั้นเลี้ยงชีพ และ
ครอบครัวตลอดไปได้ ความที่คนทำงานจะตกทุกข์ได้ยากเมื่อ
ปดาย มีอจะน้อยลง

วิธีทำการร่วมแรงร่วมทุนด้วยกัน ถ้าไรกัน แต่ความบรรดา
ที่ลงแรงนั้น ภาษาอังกฤษใช้คำ “โคออปอเรชั่น” แปลตรงว่า
“ทำการร่วมกัน” แต่เมื่อใช้คำในการชนิดนี้แล้ว ก็เป็นอัน
เข้าใจว่าพวกที่ทำการอยู่นั้น ได้ออกทุน มีหุ้นส่วนกัน ถ้าไร
ในการที่ทำนั้นด้วยกันทุกคน

ในที่นี้ต่อไปก็จะใช้คำว่า “ทำการร่วมกัน” อย่างภาษา
อังกฤษในวิธีทำการร่วมแรงร่วมทุนร่วมกำไรกัน เช่นนี้เหมือนกัน

โดยที่พอทำการ ยาว นี้นั้นคุณ มาก ทั้ง เป็น ลักษณะ ที่
คนจนก็ สามารถจะทำได้ ตาม คำสั่งคนพวกเดียวกัน ขึ้นเดียวกัน โดย
อาศัย เข้า ทุน กัน คน ละ เล็ก ละ น้อย รวมกัน เข้า เป็น กองใหญ่ น้อย
ตามจำนวน คนทำงาน มากน้อย ก็จะ ชักชวนมาเข้าเป็นสมาคมเดียวกัน
ได้นั้น ในบทนี้จะชี้แจง คุณประโยชน์ทางได้ และ ทาง เสีย ให้
พอ กับที่จะ เป็น หนทาง แนะนำ ให้คิด ตรง ต่อไป

กรรมที่จะยึดถือเป็นหลักเป็นประธานในการร่วมกันเช่นนี้
คือ ความสามัคคี ๑ ความมั่งคั่ง ๑ ความยุติธรรม ๑
ความพึ่งตนเอง ๑ ซึ่งเป็นข้อสำคัญที่สมาคมควรจะต้อง
ดำรงอยู่เสมอ

ทำการ ร่วมกัน ด้วย ความ สามัคคี เป็น ความ สุข ต้อง
เรียน ร้อย ใน การ ทำ มา หา กิน เป็น การ ตรง กัน ข้าม กับ การ ประ มท
แข่ง แย่ง ซึ่ง มี ลักษณะ ประ ตูย เดียว กัน กับ การ คัก ส่ง คราม ใน
การ ทำ มา หา กิน โดย ที่ คน ทำ งาน ร่วม กัน ต้อง คิด อยู่ เสมอ ว่า
ผล ประ โยชน์ ที่ ได้ เสีย เป็น อัน หนึ่ง อัน เดียว กัน สมาชิก เป็น
เจ้า ของ การ เติม อ หนั กัน ทก คน และ ความ เจตนา ที่ ทำ การ
ร่วม กัน ก็ เพื่อ จะ ส่ง ตัว ให้ เจริญ ข้น ด้วย กัน แล้ว ความ ซึ่ง
จะ เบียด เบย นัง กัน และ กัน จะ เป็น การ ทำ ฉาย ดัง ความ สามัคคี

วิธีทำการร่วมแรงร่วมทุนที่ทำกันอยู่ในทุกวันนี้มีต่าง ๆ นานา ๆ แต่จะแบ่งออกได้เป็นสองจำพวก จำพวกหนึ่งทำการแต่งสรรพสัมภาระขึ้นขายเป็นสินค้า พวกหนึ่งทำการค้าขาย คือซื้อสินค้ามาจำหน่าย ขายเขาทำไร

ต้นคิดของการหากินทางนี้ เกิดปรากฏขึ้นก่อนใน เมืองรอชเดล (Rochdale) ในแผ่นดินอังกฤษ ตั้งแต่คริสต์ศักราช ๑๘๔๔ ในสมัยนั้นยังเห็นการทำผ้าสักดาดอ่อน ในเมืองนั้นชาวทุนชุดโตรมตง พวกถูกจ้างช่างทอผ้าได้ค่าแรงลดน้อยลง ได้ความขัดสน เพราะค่าแรงที่ได้ไม่พอจะพอซื้อของบริโภคใช้สอย ต้องซื้อของซึ่งขายอยู่ตามร้านย่อยโดยราคาแพงเกินไปแล้ว ยังต้องซื้อของกินปนของอื่นเป็นของไม่บริสุทธิ์ด้วย พวกช่างทอผ้า ๒๘ คนเข้าทูลกันเรียนราย ได้เงินคนละเล็กคนละน้อยรวมกันเป็นทุนกองหนึ่ง ไปซื้อใบชากับน้ำตาลทรายจากห้างขายส่ง มาแล้วค่อนไปคนทำงาน ๒๘ คนที่เขาสมาคมกันนี้ สัญญากันว่าผู้ใดจะต้องการซื้อน้ำตาลทรายกับใบชาใช้ ก็ให้นำเงินสดไปซื้อจากของถาวรที่มีชั่งไว้แล้ว ตามราคาที่เขาขายกันตามร้านย่อยอื่น ในชั้นต้นคนพวกนี้ไม่ได้หวังได้กำไรในการซื้อของนั้นสักเท่าใด มีความมุ่งหมายแต่ว่าจะไม่ต้องซื้อของราคาแพง

และของปลอมเท่านั้น ครั้นต่อมาไม่นาน สักเท่าใด ถ้าไร
ใน กองกลาง นั้น ก็ค่อยเกิด สิ่งดีขึ้นมาทุกที คนทำงาน พวก
อื่น เห็น ว่าคน พวกนั้น ได้กิน ใบชา และ น้ำตาล ที่ดี บริสุทธิ์ โดย
ไม่ต้อง ซื้อ ราคาแพงไป กว่า ของ เดว ของ ปน ที่มี ขาย อยู่ ตาม ท้อง
ตลาด ต่าง คน ก็ต่าง เข้มต แหม่ เก็บได้ทุน มา ขอ เข้าหุ้นส่วน ด้วย
ต่อมา นั้น เจริญ รุ่งเรือง ขึ้น ทุกที เมื่อ คริสต์ศักราช ๑๘๕๐
ทุน ของ บริษัท นั้น มี มาก ขึ้น ถึง ๑๒,๙๐๐ ปอนด์ การ ขาย ของ
ขยาย มาก อย่าง ออก ทุกที มี ขนมปัง, เนื้อ อาหาร และ เครื่อง นุ่งห่ม
ใช้สอย ชนิด ที่คน ทำงาน พวกนั้น จะต้อง ใช้ สำระพัด อย่าง
จน ที่สุด ถึง กับ มี โรงจักร โรงงาน ทำ ของ ต่าง ๆ ทั้ง มี ทุน พอ ที่ จะ
ก่อสร้าง ที่ ทำการ ของ ตัวเอง เมื่อ ปี คริสต์ศักราช ๑๘๖๗ เป็น
ราคา ถึง ๑๔๐๐๐ ปอนด์, เงิน ทุน ที่ เป็น หุ้นส่วน ของ คนพวก
นี้ ออก ขึ้น โดย รวดเร็ว จน เกิน ไป กว่า ที่ จะ หาการ ทำได้พอ เมื่อ
ชำระ ภาษี กัน เมื่อ คริสต์ศักราช ๑๘๘๒ จำนวน สมาชิก ใน สมาคม
นี้ มี ถึง ๑๐,๘๙๔ คน ราคา ของ ที่ ขาย ใน ปี นั้น รวม เป็น จำนวน
เงิน ๒๗๔,๖๒๗ ปอนด์ มี ถ้าไร เป็น จำนวน เงิน ๓๒,๕๗๗ ปอนด์

วิธีปันกำไรนั้นในชั้นต้นคิดดอกเบี้ยให้แก่ตน ๑๐๐ ๕ เปอร์เซ็นต์ ก่อน กำไรที่เหลืออยู่อีกเท่าใด เขาออกแบ่งปันให้พวก สมาชิกตามส่วนราคาของที่ดินหนึ่ง ๆ ได้ซื้อไปจากสมาคม นั้น ตามส่วนมากและน้อย ก็ถือว่าผู้ใดซื้อของมากผู้นั้นก็ได้ส่วนแบ่งปันกำไรมาก กำไรที่ขายของได้นั้น ได้มาจากของ ที่ขายให้แก่พลเมืองที่มีได้เป็นสมาชิกด้วย ผู้ที่ได้ส่วนแบ่งปันกำไร นั้น บางคนที่ทั้งไว้เป็นทุนตั้งสมชั้นในสมาคมต่อไป บางคนที่ ถอนเขาไปหมด แต่เช่นนั้นเมื่อปลายคริสต์ศักราช ๑๘๘๒ กองทุนมีอยู่ถึง ๓๑๕๒๔๓ ปอนด์ เป็นจำนวนเหลือเฟือ จนต้องเขาไปจำหน่ายเข้าทุนหากำไรในการอย่างอื่น มีเข้า หุ่นส่วนกับบริษัทรถไฟอย่างดีและใช้รับจำนำบ้านเรือนของพวก สมาชิก เป็นต้น

ความเจริญมีปรากฏเช่นนี้แน่แล้ว คนพวกอื่นก็เขาแย่ง อย่างทำกันทั่วไป ข้อสำคัญที่กระทำให้การเจริญเกิดขึ้นใน การเช่นนี้ ก็มีอยู่ที่ตรงว่าผู้ใดจะไปซื้อของต้องไปซื้อด้วย เงินสดทั้งสิ้น เป็นไม่ยอมให้ซื้อเชื่อกันเป็นอันขาด ราคา ของที่ขายนั้นขายตามราคาตลาดก็จริง แต่เป็นอันเชื่อได้ว่า ผู้ซื้อคงได้ของแต่ตัววันที่ดีบริสุทธิ์ ไม่ใช่ของปนของปลอม

ยังมีสมาชิก มาก มีผู้อื่น พอลอยมาซื้อ มากขึ้น ถ้าใคร ก็ยังได้มาก
ขึ้น ตามกัน

วิธี บั้น กำไร ใน ระหว่าง พวกสมาชิก ก็ เป็น อย่าง ร้าย ที่ สุด
ผู้ใด ไปซื้อ ของ ครั้งใด ต้อง ได้คะแนน บอกจำนวน ราคา ของ เป็น
คู่ มีออกไป ทุกครั้ง คะแนนนี้ ทำด้วย แผ่นเหล็ก วิชา เล็ก ๆ
เมื่อ ถึงงวด ๓ เดือน ชำระบัญชีกัน ครั้งหนึ่ง หักค่าใช้สอย
เสร็จแล้ว เหลือเป็น กำไร เท่าใด พวกสมาชิก ที่มีคะแนน รวบรวม
รวมไว้ นั้น ก็นำไปเอาขึ้น กำไร ส่วน แบ่งปัน ตามจำนวน ราคา มาก
น้อย ใน คะแนน นั้น

สมาคม บาง แห่ง เช่น บริษัทใหญ่ ๆ ใน เมือง ลอน ดอน ไม่
มีส่วน แบ่ง บัง กำไร ให้ แก่ ผู้ซื้อ แต่ ผู้ซื้อ ได้ ร้อย ของ ราคา ต่ำ
กว่า ที่ ขาย กัน อยู่ตาม ร้าน ย่อย ตามบ้าน แต่ วิธีนี้ ดู อย่าง ที่ ทำกัน
มา ดัง ที่ กล่าว มาก่อน ไม่ได้ เพราะ เมื่อ ถึง กำหนด ๓ เดือน
ชำระ บัญชีกัน สมาชิก ได้ ส่วน แบ่งปัน กำไร เท่าใด โดย มาก
มัก จะ ทั้ง กำไร นั้น ไว้ เป็นทุน ให้ ออกผล ต่อไป แต่ อย่าง ที่ สมาคม
ใน เมือง ลอน ดอน ทำ นั้น เป็น การ ได้ ส่วน กำไร ย่อย ใน ราคา
ของ ที่ ซื้อ ถูก นั้น ที่ ละ เล็ก ละ น้อย ไม่ เป็น กอบ เป็น โกย ความ ที่
จะ ชักชวน ให้ เพิ่ม เต็ม ทุน ลง ใน บริษัท ก็ เป็น อัน ไม่ มี กัน

สมาคมที่กล่าวมานี้มีการปันกำไรกันแต่ในระหว่างเจ้าของ
ทุน และผู้ซื้อส่วนผู้ขายและถูกจ้างที่ใช้ในห้างร้านนั้น ได้
แต่เงินเดือนค่าแรงอย่างถูกจ้างธรรมดา ไม่พอยืมกำไรด้วย
ความขยันขันแข็งก็ย่อมน้อยอยู่เอง

อีกพวกหนึ่งคนทำงานทุกคนในบริษัทเป็นเจ้าของทุน เขา
ทุนนั้นไปซื้อของมาแล้ว ช่วยกันขายให้แก่ประชาชนทั่วไป
เมื่อถึงเวลาแบ่งปันกำไร พวกที่เป็นสมาชิกและที่ทำงานอยู่โดย
คุณวุฒิต่าง ๆ กัน มีราคาค่าจ้างค่าแรงต่าง ๆ กัน นั้นได้ส่วน
แบ่งปันมากและน้อยตามส่วนราคาค่าจ้างของสมาชิกเหล่านั้น ข้อ
สำคัญในที่นี้เป็นความตรงกันกับลักษณะทำการ ร่วมแรงร่วมทุน
และมีผลได้ดีอย่างที่ได้อีกกล่าวมาแต่ต้นแท้

ในการแต่งสรรทำสิ่งของที่ผู้ลงทุนเป็นผู้ลงทุนด้วยแล้ว
ได้ส่วนแบ่งปันกำไรแต่ในพวกเดียวอย่างเดียวกันนั้นก็มีมาก

แต่ในการใหญ่ที่มีเจ้าของทุนต่างหาก คนทำงานเป็นแต่
ลงแรงอย่างถูกจ้างธรรมดา ไม่ได้ลงทุนด้วยหรือลงทุนด้วย
ก็แต่เล็กน้อย ไม่เป็นส่วนใหญ่ในจำนวนทุนของกลาง เจ้าของ
ของทุนถ้ามีกำไร ก็แบ่งกำไรเดิมค่าจ้างเงินเดือนให้แก่

คนทำงานบ้าง แต่คนพวกนี้ไม่มีเสียงในเรื่องจัดการบริษัท
บริษัทอย่างหนึ่งอย่างใดเจ้าของทุนมีอำนาจฝ่ายเดียว

ในที่สุดในการทำมาค้าขายทุกอย่างไม่เลือกว่าเป็นการของ
บริษัทที่มีหุ้นส่วนหลายคนด้วยกัน หรือเป็นการส่วนตัวของเจ้า
ของทุนผู้เดียวก็ได้ การที่จะได้กำไรมากน้อยจะต้องสุดแล้ว
อยู่แต่คุณวุฒิ และความสามารถของผู้จัดการ วิชาการที่
เป็นหัวหน้า เป็นใหญ่กว่าอื่น และถ้าผู้น้อยที่เป็นผู้ช่วย
ออกแรงทำการ นั้นมีน้ำใจดีช่วยทำการโดยความสมัครกตัญญู
ขึ้น แข็งขัน เต็มใจได้ ผลของการนั้นก็จะมีมากขึ้นเอง
เพราะฉะนั้นวิธีจัดการที่ให้คุณทำงานพลอยมีส่วนแบ่งนั้นกำไร
ด้วยบ้าง การนั้นคงได้เปรียบกว่าซื้อค่าแรงมาใช้ อย่างที่
จ้างลูกจ้างทำการตามธรรมดา

หมวด ๔ ว่าด้วยการศึกษาและการประหยัทรพย์

ในภาค ๑ ได้ชี้แจงถึง การสร้างทรัพย์และเมื่อสร้างเป็น
ทรัพย์แล้วได้ชี้แจงต่อไปในภาค ๒ นั้นว่า คนจำพวกใด
จะต้องได้ส่วนแบ่งนั้นในทรัพย์นั้นบ้าง มีเจ้าของที่ดินได้ส่วน
เป็นค่าเช่าที่ เจ้าของทุนได้ส่วนเป็นกำไร และผู้ทำงานได้

คนทำงานบ้าง แต่คนพวกนี้ไม่มีเสียงในเรื่องจัดการบังคับบัญชาอย่างหนึ่งอย่างใดเจ้าของทุนมีอำนาจฝ่ายเดียว

ในที่สุดในการทำมาค้าขายทุกอย่างไม่เลือกว่าเป็นการของบริษัทที่มีหุ้นส่วนหลายคนด้วยกัน หรือเป็นการส่วนตัวของเจ้าของทุนผู้เดียวก็ได้ การที่จะได้กำไร มากน้อยจะต้องสุดแล้วอยู่แต่คุณวุฒิ และความสามารถของผู้จัดการ วิชาการที่เป็นหัวหน้า เป็นใหญ่กว่าอื่น และถ้าผู้น้อยที่เป็นผู้ช่วย ออกแรงทำการ นั้นมีน้ำใจดีช่วยทำการโดยความสมัครใจขันขัน แข่งขันกันได้ ผลของการนั้นก็ยังจะมีมากขึ้นเอง เพราะฉะนั้นวิธีจัดการที่ให้คุณทำงานพลอยมีส่วนแบ่งนั้นกำไรด้วยบ้าง การนั้นคงได้เปรียบกว่าซื้อค่าแรงมาใช้ อย่างที่จ้างลูกจ้างทำการตามธรรมดา

หมวด ๔ ว่าด้วยการศึกษาและการประหยัดทรัพย์

ในภาค ๑ ได้ชี้แจงถึง การสร้างทรัพย์และเมื่อสร้างเป็นทรัพย์อันแล้วได้ชี้แจงต่อไปในภาค ๒ นั้นว่า คนจำพวกใดจะต้องได้ส่วนแบ่งปันในทรัพย์นั้นบ้าง มีเจ้าของที่ดินได้ส่วนเป็นค่าเช่าที่ เจ้าของทุนได้ส่วนเป็นกำไร และผู้ทำงานได้

ค่าแรงเป็นต้น ทั้งรัฐบาลก็ได้ซื้อเงินเป็นภาษีอากร ซึ่งแม้แต่
 รัฐบาล แม้เขาจากพลเมืองแต่ละคนเล็กน้อย เมื่อรวมกันเข้า
 แล้วส่วนนี้ก็เป็นเงินของกองใหญ่สำหรับจะใช้บำรุงทะนุถนอม
 ทหารไว้ป้องกันความอิสระภาพของชาติ ทั้งจะใช้เป็นค่าบำเหน็จ
 เจ้าพนักงานฝ่ายพลเรือน และเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับชำระหนี้ อย่างใน
 การปกครองราษฎรโดยเจตนาที่จะให้ยั่งยืนเป็นคู่ได้ เพียง
 อำนาจของจำนวนเงินเล็กน้อยที่เรียกว่าเป็นเงินภาษีอากรขึ้นได้
 ส่วนแบ่งนั้นภาคนี้จึงเป็นส่วนสำคัญอันใหญ่ยิ่งของแผ่นดิน ถ้า
 พลเมืองมีปัญญาหมั่นประกอบการเลี้ยงชีพ อุตสาหะมีชัยดีประหยัด
 ทรัพย์สินไว้กองกองทุนให้ยิ่งมั่งมีขึ้น ยิ่งแบ่งส่วนเรียกว่าให้
 รัฐบาลได้เป็นจำนวนเงินภาษีอากรมากขึ้น ข้างฝ่ายรัฐบาล
 ถ้าได้จำหน่ายใช้ทรัพย์สินภาคนี้ด้วยความมัธยัสถ์ และโดยความ
 มุ่งหมายทางเดียวแต่ที่จะบำรุงรักษาให้พลเมืองจำเริญยิ่งขึ้น ใน
 การทำมาหากินโดยรอบไปได้แล้ว ความอิสระภาพและความ
 คู่ของชาติก็มีแต่จะรุ่งเรืองถาวรยิ่งขึ้นเสมอไป ข้างฝ่าย
 ความพิณาศาสตร์เลื่อมทรมานจะเป็นไปได้ก็เพราะเหตุที่ความเป็นอยู่นั้น
 เองจะกลืนตรงกันข้ามไป ทั้งสิ้นเพราะราษฎรโง่เขลาเกียจ
 คร้าน ใช้จ่ายเสียเรื่อยเกินผลประโยชน์ที่ทำมาได้ โดยที่

ไม่มีปัญญาคิดเผื่อไปถึงวันหน้า ต้องยากจนข้นแค้นถึง รัฐบาล
เก็บภาษีอากรได้น้อยเป็นต้น

ตามธรรมดาที่เป็นอยู่ตามนา ๆ ประเทศทั่วไปในโลกนั้น
จำนวนพลเมืองที่โง่เขลาโดยมิได้ศึกษาเล่าเรียน เป็นส่วนมาก
อยู่เสมอ แต่ส่วนนี้ไม่เท่ากัน บางเมืองมีส่วนคนที่ได้เล่าเรียน
ศึกษา มากกว่าคนบางเมือง เมืองซึ่งมีคนเล่าเรียนศึกษาเป็น
ส่วนมากจึงมีระเบียบและมีอำนาจเข้มแข็งกว่ากัน เมื่อ
ปัญญาเป็นกำลังที่จะทำให้พลเมืองดีขึ้น ทั้งจะให้แผ่นดินมี
อาณาภาพอยู่ได้เช่นนั้นแล้ว นักปราชญ์และรัฐบาลทั้งหลายจึง
เห็นร่วมกันว่า การศึกษาเล่าเรียนของพลเมืองอย่างเดียวกัน
สามารถจะพูนอำนาจและความอิศรัภาพของชาติให้ถาวรมั่นคง
อยู่ได้ ถ้าพลเมืองโง่เขลา รัฐบาลก็ต้องจัดการส่งสอนให้พล
เมืองนั้นฉลาดขึ้น โดยอุบายอย่างเดียวกันที่จะจัดการศึกษาให้
แพร่หลายออกไป ให้ทั่วถึงกันทั้งชายและหญิงในแผ่นดิน

การศึกษาซึ่งรัฐบาลได้เริ่มจัดการมาประมาณ ๒๕ ปีที่ล่วง
มานี้ (พ.ศ. ๒๔๕๘) จะเป็นแต่ว่าค่อยทำค่อยขยายให้ใหญ่โต
ขึ้นทีละเล็กละน้อยก็ดี ถึงนั้นทุกวันนี้ก็ได้เห็นผลดีปรากฏ

อัย แก่ตา แล้วว่า นักเรียนที่ออกจากโรงเรียน แล้วทำงาน ทำ
 เติงชีพได้ ดี และ สูง กว่าเพื่อน พดเมื่อง ขึ้น เดียว กัน อยู่ มาก มี
 ตัว อย่าง ที่ได้ เข้า รับราชการ ตามกระทรวง ของ รัฐบาล เป็น คน คน
 พวกนี้ ได้ ความ รู้ ประกอบ สติปัญญา คริตรของ เห็น ความ ดี ชั่ว
 ใน ปัจจุบัน และ วัน หนึ่ง ชัด เจน ขึ้น ก็ ประพฤติ ตัว ดี มีความ
 อุตสาหะ ทำ การ งาน จน ได้ รับ เกียรติยศ ของ แผ่นดิน หรือ มี ทรัพย์สิน
 พอดี ที่จะ พัง ตนเอง ได้ เป็น อัน มาก ใน ที่ สุด ถ้า ไม่ ใช้ เพราะ การ
 ศึกษา แล้ว ผู้ ที่ ไม่ ได้ เกิด มา ใน เทือกเขา เหล่า กอ ที่ เป็น ตระกูล
 สูง คง จะ ไม่ ได้ รับราชการ ตำแหน่ง สูง เป็น จำนวน มาก คน
 ดัง ที่ ปรากฏ อยู่ใน ราชการ ทุก วัน นี้ ผล ดี มี ประจักษ์ ชน แล้ว
 ก็ ส่ง เสริม ให้ ผู้ ที่ เป็น บิดามารดา มีความ ชวน ชวย ที่จะ ให้ บุตร ได้
 เข้า เรียน ให้ ได้ ดี เสมอ เพื่อนบ้าน นั้น แยก ถิ่น กัน ว่า เก่า เป็น อัน มาก
 ใน สมัย ที่ ถ่วง มา แล้ว นี้ นักเรียน ส่วน มาก มุ่ง แต่ จะ เข้า
 รับราชการ เพราะ เห็น ผล ว่า จำ เริญ ได้ เร็ว ทั้ง ชวน ชวย ไป
 ใน ทาง ที่จะ แสวงหา เกียรติยศ ที่ จะ ยก ตัว ให้ สูง ปรากฏ ชน ใน หมู่ และ
 ชน คน ที่ เลื่อม กัน อยู่ แต่ ก่อน นั้น เป็น ธรรมดา แต่ นอกจาก การ
 เติงชีพ โดย อาศัย รับราชการ นั้น ยัง ไม่ ได้ ปรากฏ นัก ว่า นักเรียน
 ออกจาก โรงเรียน แล้ว ได้ ไป ตั้ง ทำ มา คำ ขาย ทำ การ ข้าง

หรือ การ เพาะ ปลุก อัน เป็น ผล ประ โยชน์ ใน ส่วน ตัว จัน ได้ ชื่อ ว่า
เป็น ผู้ มี บริบูรณ์ ปราศ ฎ แต่ ที่ จริง บ้าน เมือง ที่ จะ จำ ริญ ขึ้น
ได้นั้น จะ ต้อง อาศัย กำ ลัง ของ คน ที่ ทำ ผล ประ โยชน์ ได้ เป็น ไหญ่
กว่า อย่าง อื่น ถ้า การ ทำ ผล ประ โยชน์ ของ พด เมือง ไม่ จำ ริญ หรือ
ไม่ ดี ยิ่ง ขึ้น การ ปลุก ครอบ ของ รัฐบาล ก็ ไม่ ดี ยิ่ง ขึ้น ได้ เหมือน กัน

นักเรียน ที่ ตั้ง ใจ ศึกษา หมาย จะ เข้าวิน ราชการ ฝ่าย เดียว นั้น แม่
จะ สรรเสริญ ได้ ว่า เพราะ เขา มี ความ รัก พระ มหา ราช ษัตริย์ ชาติ และ
แผ่นดิน ยิ่ง ไป กว่า ความ คิด แคบ ที่ มี เจตนา แล ณะ จะ ทำ ผล ประ โยชน์
ให้ แก่ ตัว ฝ่าย เดียว ที่ ดี แต่ เมื่อ ใคร ครอบ ครอบ ครอบ แล้ว ก็ จะ เห็น เป็น
ความจริง ว่า ผู้ ที่ อุด หนุน ทำ มา หา กิน ใน การ กศิกรวม หัตถกรรม
พานิชกรรม หรือ การ ที่ ชอบ อย่าง ไร ก็ ดี ถ้า หาก ว่า
ผู้ นั้น มีความ มริย อดิ ต ความ เพียร อดทน ประ หยัด ทรพย์ ที่ หา ได้
มา สะสม จน เป็น ทอง กง งาม ขึ้น ได้ เต็ม ใจ ไป แล้ว แม่ แด่ จะ ทำ การ
เพื่อ ประ โยชน์ คน ฝ่าย เดียว ก็ จะ ได้ ชื่อ ว่า เป็น ผู้ รัก ชาติ และ มี
คุณ แก่ ชาติ บาง เหมือน กัน ตาม ขรรณ ตา ผู้ ที่ จะ ให้ ผู้ อื่น พัง ได้
แน่นอน นั้น จำ จะ ต้อง พัง ตน เอง ให้ ได้ เสีย ก่อน ถ้า พัง ตน
เอง ไม่ ได้ ผู้ นั้น จะ ไป พัง ตน อย่าง ไร ได้ เมื่อ ตัว หา ผล ประ โยชน์

ได้ก็ จะ เข้าวัย รายเสีย ค่าภาษีอากรช่วยรัฐบาลได้ โดยสะดวกและจะ
 สะสมทุนขึ้นไว้ พอบำรุงเลี้ยง ครอบครัว และ ลูกจ้าง คนใช้ การงาน
 ซึ่ง มา อาศรัยเลี้ยงชีพอยู่ได้ ก็ เพราะเหตุ ที่ ตัวได้ อุดหนุน ประหยัด
 ทรัพย์สินขึ้นไว้เป็น กองทุนได้นั้นเอง ใน ที่สุด ราชการ จะ ดำเนิน
 ไปใน ความจำเป็นไม่ได้ ถ้าหาก ว่า พตเมือง ส่วน มากยากจน
 ขาดสิ้น ไม่มีเงิน จะ เสีย ภาษีอากรให้เป็น กำดัง แก่ รัฐบาล

การ เล่าเรียน เมื่อ ให้ มีวิชาความรู้ขึ้น แล้ว ก็จะมีปัญญา
 ที่ จะ ครอบ เห็น ความดีชั่ว ทางใดทางเสียโดย ตำพริบ คนเองได้
 เพราะ ความรู้เป็น สิ่ง สำคัญ ที่ จะ กระทำให้ ตัวของ ตัว ว่างใจตัว
 เอง และ พึง ตัวเองได้ การ เล่าเรียนกระทำให้มี ปัญญาตัวครอบ
 การ งาน และ ข้อขัดแย้งทั้งหลาย โดย แจ่มแจ้ง ขึ้นกว่าแต่เมื่อ
 ยังไม่ได้เล่าเรียน, ที่ ไม่เคย ครอบครองโดย รอบคอบเลย ได้
 เล่าเรียน แล้ว ก็ ครอบครอง เห็น เหตุผล กระทำให้ รู้จัก ทำการ
 เลี้ยงชีพใน ทางที่ ชอบธรรม และ ที่ เหมาะ กัน สัมพันธ์ กับ กาล
 เทศ และ คุณวุฒิ ของ ตัว, จะ คิด การ สิ่งใด ประพฤติ ตัว หรือ
 พุดจา อย่างไร ถ้าเป็น การ อัน มี ชอบด้วย ธรรมเนียม ของ ชาติ
 ดำรง หรือ กฎหมาย แผ่นดิน แล้ว ปัญญา ความรู้ ที่ เกิดขึ้น จาก
 การ ศึกษา นั้นเอง จะ คอยเตือนใจ สอนใจ อยู่ทุกขณะ ว่า ถ้าขึ้น

คิดขึ้นพูดหรือขึ้นทำไป ความทุกข์อาจจะมีมาถึงตัวได้ การเล่าเรียนจะทำให้มีความประมาทคือความทุกข์อันพินาศฉิบหายหรือความขัดสนยากจนซึ่งอาจจะเป็นขึ้นได้ถ้าไม่ระมัดระวังตัว ทั้งจะสอนให้รู้จักประมาณกาลในปัจจุบันและวันหน้าได้ดังนี้, ปัญญาซึ่งเกิดจากการศึกษา เมื่อแสดงให้เห็นชัดว่าความเป็นไทยแท้แล้ว จะนำความศรัทธาพอใจและความสดวกใจมาให้ตัวได้ตั้งเพียงใดแล้ว ความรู้สึกอันนั้นจะเป็นกำลังส่งเสริมความเพียรให้หมั่นทำการงานหาผลประโยชน์เลี้ยงชีพด้วยน้ำแรงของตนเอง และเมื่อความประมาทคือความทุกข์ในวันหน้าจะน้อยลงแล้ว ความอดทนอดหวั่นขยันอดประหยัดทรัพยากรสำหรับเป็นทุนไว้สำรองเผื่อความขัดสนในภายหน้าก็จะแก่กล้าขึ้นด้วย, การเล่าเรียนจะนำไปให้เห็นว่า ถ้าต้องอาศัยบุคคลอื่นหายใจต้องพึ่งเขาเป็นหนี้เขา หรือให้เขามีบุญคุณติดตัวอยู่ข้างเดียว ยังใช้หนี้หรือผิดของเขาคอบแทนเขาไม่ได้เมื่อใด ความเป็นไทยแท้แล้ว ทั้งผลอันประเสริฐต่าง ๆ ของความเป็นไทยนั้น ก็อาจจะเป็นอันหมดสิ้นไปได้

การศึกษาวิชาความรู้เป็นคุณแก่ตัวแล้ว ยังจะเป็นที่
พึง แก่ญาติ และ มิตร ที่สนิทและห่างไต่ต่อไป ในที่สุดผู้มีปัญญา
คงจะมีโอกาสที่จะช่วยเหลือ เกื้อกูลเพื่อน มนุษย์ด้วยกันได้อย่าง
ใดอย่างหนึ่ง เสมอ

ผู้ที่ไม่เคยเล่าเรียนไม่สู้จะเห็น ความจำเป็น สักเท่าใด ที่
จะชวน ชวนยให้บุตร หลานไป อยู่วัด หรือไปส่ง โรงเรียน และ สำนัก
อาจารย์ที่ดี แม้แต่จะส่งบุตรไป บ้าง บางที่ก็จะเป็น เพราะเห็น
ว่าเพื่อน บ้าน เขานิยม ทำกัน ครั้น จะไม่ทำ ตาม อย่าง เขา บ้าง
ก็จะถูกระไร อยู่ แต่ ที่จริง เมื่อตัวไม่เคยรู้ สดี ของ การ ศึกษา
แล้ว ก็ คง จะ ไม่ มีความ เชื่อถือ แก่ กล่า ว่า บุตร ที่ จะ ส่ง ไป
เล่าเรียน นั้น อาจจะมีปัญญา ดียิ่ง ไป กว่า ตัวได้ สักเท่าใด ถ้า
เป็นคน ใจเขตก ก็ จะ เห็น แต่ประโยชน์ จะตกแก่เด็กไว้ ใช้ช่วยการงาน
ซึ่ง เห็นว่า จะ มี ประโยชน์ ยิ่ง กว่า

การ ที่ให้บุตรได้เล่าเรียน ถ้าจะ แลกกัน กับ เงิน ทอง ที่ จะ
ให้เป็น มรดก แล้ว ให้วิชาความรู้ แก่บุตร จะดีกว่า ให้เงินทอง เน้น
หลายเท่า เพราะเงิน ทอง นั้น ถ้าไม่มีปัญญา ก็ รักษาไว้ ไม่
ได้ ยึดมั่น ถ้า รักษาไม่ดี เขาไป จำหน่าย ใช้สรวน โดย ความเมอ
เรอ ย่อ หึง เกิน ตัว หรือเอาไป ใช้บำรุง ความ อารมณ์ รื่น เริง

ในทางชั่ว เงิน นั้น อาจ จะ กลับ ให้ โทษ แก่ เจ้า ของ ได้ โดย
 สาคิด ด้วย, แต่ ถ้า จะ กล่าว แก่ ทาง ชั่ว แล้ว ส่วน วิชา ความ รู้ ก็
 จะ คล้าย กัน กัน ถ้า ให้ บุตร ไป แล้ว บุตร เอา ไป ใช้ ทำ ประโยชน์
 ไม่ได้ หรือ ถ้า บุตร นั้น มี ฉันทาน เป็น คน ชั่ว แท้ ยิ่ง ได้ ความ
 เจ้า เรียน ยิ่ง ฉลาด ขึ้น ก็ ยิ่ง จะ มี ปัญหา โกง หนักรึ้น คล้าย กัน กับ ที่
 ให้ เงิน ไป ฆาต ด้ย แต่ คิด กัน ที่ ตรง ว่า วิชา มี ที่ คิด ตั ว อยู่ นั้น
 จะ ทำ อย่าง ไດ เสีย ก็ ไม่ ลุ่ม ล่น ไป อย่าง เงิน ได้ บุตร มี น้ำ ใจ ที่
 จะ เอา วิชา มา ใช้ เป็น ประโยชน์ ใน ทาง ที่ ชอบ เมื่อ ไດ คง จะ ใช้ ได้
 เสมอ การ เจ้า เรียน ยัง ได้ เปรียบ กว่า เงิน อีก ข้อ หนึ่ง ว่า ความ
 รู้ ยัง จะ นำ ให้ ห่าง ไกล จาก ความ ชั่ว ได้ ตกว่า ที่ ไม่ ได้ เจ้า เรียน เอย
 เมื่อ เห็น กัน ว่า เป็น หน้า ที่ ของ บิดา มารดา จะ จัด การ ให้ บุตร ได้
 ศึกษา เจ้า เรียน และ เมื่อ เชื่อ ว่า เงิน ทอง ซึ่ง ได้ จำ น่วย ใช้ ไป
 สำหรับ การ เจ้า เรียน ของ บุตร นั้น จะ เท่า กัน กับ มรดก หรือ ทุน
 ที่ จะ ให้ บุตร มี ส่วน ไร เพื่อ ประกอบ การ เลี้ยง ชีพ ของ บุตร ใน
 ภายหน้า แล้ว รัฐบาล ก็ ต้อง ถือ เอา เป็น หน้า ที่ จัด การ ส่ง เสริม
 การ เจ้า เรียน ของ พลเมือง โดย ก่อ ไป ให้ สัก ดวก ดึง ขึ้น ไป อีก ยิ่ง
 เป็น พลเมือง ที่ ยาก จน ชาติ นั้น ไม่ มี โอกาส ที่ จะ เจ้า เรียน ได้ ก็ ยิ่ง
 ควร จะ ต้อง เอา ใจ ใส่ ให้ เข้ม งด ขึ้น รัฐบาล ได้ จำ น่วย ใช้ เงิน

ไปในการศึกษาอย่างไร ก็เท่ากันกับการที่บิดามารดาของ
บุตรได้ส่งทุนซื้อวิชาให้ รัฐบาลยังจะมีกำไรกว่าบิดามารดา
ของบุตรอีกชั้นหนึ่ง ที่ตรงว่า ถ้าพลเมืองโง่เขลาเบาปัญญาเป็น
ส่วนมากอยู่ในแผ่นดินแล้ว รัฐบาลจำเป็นจะต้องจำหน่ายใช้
เงินเปลืองในการบำรุงรักษาพลเมืองพวกนี้ และพลเมืองชั้น
สูงต้องไปอีกด้วย

ถ้าตรวจสอบดูในครัวเรือนคนไทยในกองมหันตโทษทั่วไปทุกประเทศ
ก็จะเห็นได้ว่าจำนวนคนไทยที่เป็นส่วนมากที่สุดในนั้น เป็น
พวกที่ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียนเป็นอันหนึ่ง สำหรับเมืองกันซู่คังและ
ทรัพย์สินสมบัติของพลเมืองนั้น รัฐบาลต้องส่งทุนตั้งศาลเตี้ย
พลตระเวนและตำรวจตระเวน ทั้งสร้างคุกตารางด้วยนั้น เป็น
จำนวนเงินส่วนใหญ่ในงบประมาณรายจ่ายของพระคลังมหาสมบัติ
เป็นอันมาก ราษฎรโง่เขลา ความประมาทในการ
มัวเมา ประหยัดทรัพย์สินในแผ่นดินยิ่งมากขึ้น ใครผู้ร้ายและผู้กระทำความ
ผิดต้องกฎหมายในบ้านเมืองก็ยิ่งจะมากขึ้นตามกัน เมื่อราษฎร
ซัดสนไม่มีปัญญา จะทำการเลี้ยงชีพได้ในทางสุจริต ก็ต้อง
อาศัยทางทุจริตช่วยเป็นธรรมดา ถ้าหากว่าราษฎรพวกนี้
เป็นคนโง่เขลาไม่ได้เล่าเรียนรู้ธรรมเนียมที่ดี รัฐบาลคงต้อง
เปลืองทรัพย์สินแผ่นดินในการปกครองมากอยู่เสมอมิใช่

ในประเทศใดที่ พตเมืองได้เข้าเรียน คึกขาน้อย มีส่วนคน
โง่เขลา ชย่มาก เพราะฉะนั้น ความคิด จึงสั้น ปราศจากการ
ระวาง ตัวที่จะ ต้อง อรุ่ให้มีลัษฏ ประหยัด ทรัพย์ ไว้ สำหรับวัน หน้า
ต้อง เป็น คน เฉอเรอ หาได้ มาเท่าใด ก็ จำไป เท่านั้น ความ
ยากจน ขัดสน ที่ เคย เป็น มา แล้ว แต่ ภายหลัง อย่างใด ไม่ ต้อง การจะ
ระถึง ถึง การ ภาย หน้า จะ เป็น อย่างไร ก็ ตาม แต่ กุศล และ อกุศล
จะ นำไป ขอ แล้ว ให้ ได้ ถิ่น อิ่ม หน้า ลำราญ หรือ มี การ เงิน
สนุก สนาน อยู่ใน ชั่ว ขณะ ที่ ทำ ผล ประโยชน์ ได้นั้น ก็ แล้ว ไป คน
จำพวกนี้ ต้อง ได้ ความ เตื่อตร้อน เพราะ ความ ขัดสน อับจน อยู่ เหนือ ๆ
ถ้า มีความ เกรง กตวั อาญา แผ่นดิน ไม่ ถักชะ โมย หรือ น้อย โง่ง ชั่วนี้ ได้
ก็ คง จะ คิด อาศรัย เบียดเบียน เพื่อน ค่อย ไป เพราะ พึ่ง คน เอง ไม่ได้
เมื่อ ต้อง อาศรัย แรง ของ ผู้อื่น เลี้ยงชีพ ก็ ต้อง ตก เป็น คน ที่ ไม่
เป็น โสัด แก่ตัว ไม่นับ ถ้อตัว เอง หรือ ที่ ผู้อื่น ไม่ ควร จะ นับ ถ้อ

ในประเทศใด มีคน จำพวก ที่ ทำ การ หาเลี้ยงชีพ พึ่ง คน เอง ไม่ได้
ต้อง อาศรัย ผู้อื่น เป็น จำนวน คน ส่วน มาก เช่น นั้น แล้ว ประเทศ
นั้น ก็ จะมี ทุน สะสม ขึ้น ไว้ ไม่ได้ อยู่ เอง การ ค้าขาย การ เดิน เรือ
การ หักถกรรม ทำ ของ ขาย ทำ บ่อ แร่ หรือ การ ใหญ่ เช่น กอง
ทัพบก และ เรือ ที่ จะ ไว้ วางใจ ได้ มั่น คง เป็น อัน มี ไม่ได้ มี ไม่ได้

เพราะไม่ได้สร้าง ส้ม ทุเรียน ไข่ พืชอย่างใด บุคคลที่แฉะเรอ เป็น โสัด
แก่ตัวไม่ได้ อย่างใด ประเทศ หรือ บ้าน เมือง ของ พลเมือง ที่ เปน
ส่วน มาก เช่น นั้น ก็ พึง จะ มีความ อิศรภาพ ไม่ เต็ม ที่ ตาม ส้ม ควร
กยได้ เหมือน กัน ประเทศใด มีการ ศึกษา มาก มั่งมี บริบูรณ์ ถว่า
เพราะ ฉะนั้น จึง มี อำนาจ มาก ถว่า จะ ช่ม เหว เบียด เบียน ใน ทาง อัน
ไม่ ชอบ ขรรวม อย่างใด ประเทศ ที่ ยาก จน ก็ ไม่ สามารถ จะ ต่อสู้
ต้าน ทาน คัดค้าน ได้ เมื่อ ความ จริง เปน เช่น นั้น จึง ควร จะ เห็น
ได้ แน่ แท้ ว่า ท่าน ที่ รัฐบาล จะ ออก ช่วย พลเมือง ใน การ ศึกษา นั้น
อาจ จะ ทำ ให้ ออก กำไร ช่วย ชาติ และ บ้าน เมือง ให้ จำเริญ ถาวร
อยู่ ได้ เพียงใด ที่ แท้จริง ใน ปัจจุบัน นี้ ก็ เห็น ได้ แล้ ว่า ความ
จำเริญ ของ การ ศึกษา ที่ แพร่ หลาย ไป ใน หมู่ พลเมือง ส่วน มาก นั้น
เป้น การ ช่วย ให้ บ้าน เมือง บริบูรณ์ ทั้ง ทรัพย์สิน และ ช่วย ให้ มี อานภาพ
ใหญ่ ยิ่ง ขึ้น ได้ โดย รวดเร็ว ดัง ที่ จะ ยก ตัวอย่าง ประเทศ เยอรมัน นี้
ซึ่ง ความ จำเริญ กำลัง จะ ดำเนิน ขึ้น อยู่ นั้น มา เปรียบ เทียบ กับ
ประเทศ อื่น ใน ยุโรป และ ใน ประเทศ ตะวันออก ก็ มี ตัวอย่าง เมือง
ญี่ปุ่น เปรียบ กับ เมือง จีน อัน เป้น ประเทศ ใหญ่ ที่ สุด เป้น ดัน จำเริญ
ยิ่ง กว่า กัน เพราะ การ ศึกษา เฒ่า เร็ว แท้

การเล่าเรียน เป็น มูลเหตุอัน สำคัญ ที่จะ กระทำให้ ราษฎร รู้จัก
ประหยัด ทรัพย์ ได้ ดี กว่า อย่าง อื่น ทั้ง สิ้น ความ เจริญ ของ บ้าน
เมือง ที่ ต้อง อาศัย การ ศึกษา นั้น ก็ เพราะ การ ศึกษา กระทำให้
คน รู้จัก ประหยัด ทรัพย์ มาก ขึ้น นั้น เป็น ข้อ ใหญ่

ผู้ที่ ทำ การ ได้ ผล แล้ว อุดม ทรัพย์ ประหยัด ไว้ จน เป็น
ทุน แม้ เมื่อ เติญ คน ทำ งาน อื่น เป็น ผล ประโยชน์ ค่อยาว สืบ ยืด ไป
ได้อีก นั้น ควร จด ได้ ว่า เป็น ผู้ มี คุณ แก่ แผ่นดิน อยู่ บาง เมื่อ ทุน
งอก งาม ขึ้น แล้ว การ ค้า ขาย การ เดิน เรือ และ การ หัก ตกรรณ
กลีกรรณ ต่าง ๆ นา ๆ ก็ ต้อง เกิด มี ขึ้น ตาม กัน ใน ที่ สุด ผู้ ที่
อุดม ทรัพย์ ความ เพียร ประหยัด ทรัพย์ ไว้ ได้ นั้น เป็น ผู้ ที่ ได้ ก่อ สร้าง
คึก ราน บ้าน เรือน เรือก ล้วน ไว้ นา เรือ แพ โรง จักร โรง งาน ดำ รพ
อย่าง ที่ เบ็ด หน ทาง ให้ คน ทำ งาน ได้ อาศัย รับ จ้าง หา เติญ ชีพ อยู่
แล้ว ยัง จะ เป็น มรดก ตก ต่อ เป็น ผล ประโยชน์ แก่ ชาว สืบ ไป
ภาย หน้ อีก คน จำ พวก นี้ แหะ ที่ ได้ ประถม ทุน เข้า หุ่น ส่วน กัน
สร้าง เรือก กำ บัน รถ ไฟ ขุด คลอง น้ำ ทำ บ่อ แร่ และ ก่อ สร้าง ตึก
ราน บ้าน เรือน ขึ้น จน เรา ท่าน ทั้ง หลาย ใน ปัจจุบัน นี้ ได้ พลดอย
รับ ผล แห่ง ความ สุข จาก แรง ทำ การ ของ ผู้ ประหยัด ทรัพย์ แต่ ต้น มา

นั้นด้วย ไหนยังจะได้รับ ความชำนาญ และเรียน วิชาความรู้อื่น ๆ นาน ๆ ที่การ แต่ก่อนได้ก่อเกิดขึ้น นั้นสืบเนื่อง จำเริญยิ่งต่อไปอีก ตัวอย่างที่ดีในเรื่อง ความมั่งคั่ง ทรัพย์ ของพ่อเมืองส่วนมากนั้น พ่อจะยกตัวอย่าง เมืองฝรั่งเศส มากล่าวในที่นี้ คือเมื่อคริสต์ศักราช ๑๕๗๖ ชาตินิรันดร์แห่งการสงคราม แห่งชาติเยอรมัน ในเดือน พฤษภาคม คริสต์ศักราช ๑๕๗๐ ต้องทำหนังสือสัญญาให้เงินค่าเมืองให้แก่ประเทศเยอรมันนี้ เป็นจำนวนเงินมากมายถึง ๕๐๐ โกฏิแฟรงค์ คิดเป็นเงินราว ๒๖๖ โกฏิบาท และในระหว่าง เวลาที่ฝรั่งเศสยังชำระเงิน ค่าค่าขายรายนี้ไม่เสร็จ ทหารเยอรมันก็ยังเข้าตั้งอยู่ในเมือง เพื่อเป็นประกัน แต่ตั้งอยู่ได้เพียง ๑๔ เดือนเท่านั้น ก็ต้องถอยออก เพราะรัฐบาลฝรั่งเศสหาเงินมาใช้ค่าจ่ายได้ เงินรายนี้ พ่อเมืองฝรั่งเศสต้องพร้อมใจกันเข้าเรียกราย ออกเงินให้รัฐบาล ในชั้นต้นรัฐบาลจะต้องการ ๓๐๐ โกฏิแฟรงค์เท่านั้น แต่เมื่อเรียกรายแล้วรวมจำนวนเงินที่ราษฎรจะให้กันได้มากเกินตัวถึง ๑๔ เท่า ราษฎรพวกนี้มีชื่อนานาเป็นส่วนใหญ่ ความจริงข้อนี้จึงปรากฏอยู่ในจดหมายเหตุ ของโลกว่า ความมั่งคั่ง ทรัพย์ดี ของพ่อเมือง มีผลช่วยชาติและบ้านเมืองได้ดังเช่นเพียงใด

ใน การ ที่รัฐบาล ต้อง จ่าย เงิน แ่่น ดิน เพื่อ เปน คุณ และ เปน
 ธารณประโยชน์ ของ ชาติ ทั่วไป นั้น ไม่ มี การ จ่าย เงิน อย่าง ไต
 ที่ จะ ทำ ประโยชน์ ได้ เปน ผล กลับ กัน มา คื ยัง กว่า ที่ รัฐบาล จะ ใช้ จ่าย
 เงิน ใน การ บำรุง การ ศึกษา ของ ชาติ โดย เจตนา ที่ จะ ให้ พด เมือง
 ชันใหม่ จั ริญ ยิง ชัน ไป ใน ภาย หน้า เพราะ การ ศึกษา จะ เปน
 ธารณ บัณเฑาะว์ แ่่น หนา ที่ แ่่น ดิน จะ ตั้ง อยู่ ได้ โดย มั่นคง ใน
 สมัย ภาย ภาย ประเทศ ใหญ่ ใน โลก เห็น ร่วม กัน ทั่วไป โดย ชัด เจ้น แล้ว
 ว่า เพื่อ จะ ให้ เปน คุณ ประโยชน์ แก่ บาคด ทั่วไป ใน แ่่น ดิน พด เมือง
 ทุก คน จะ ต้อง ได้ รับ การ ศึกษา อย่าง ต่ำ ที่ สุด เพียง ชัน ปดม เห็น ร่วม
 กัน ว่า รัฐบาล จำ เปน ต้อง จ่าย เงิน จัด การ ให้ เปน ไบได้ เพียง นั้น ต้อง
 เกณค่า ให้ บุคร์ พด เมือง ได้ เต่า เรียน ทุก คน แต่ ไม่ ต้อง ให้ เสีย เงิน
 ค่า เต่า เรียน ถ้า การ ศึกษา เปน ไบได้ เพียง เท่า นั้น แม้ แค่ เศรษฐี
 ที่ ไม่ มี บุคร์ เอย ก็ จะ พดอย ได้ รับ คุณ ประโยชน์ แห่ง การ ศึกษา ของ
 บุคร์ คน อนาคต ที่ อยู่ ใกล้ เคียง กัน ประคุด ดัง ว่า ได้ รับ คุณ
 ประโยชน์ จาก พด ณะ เรว ใน การ ที่ เขา ช่วย บัอง กัน รักษา ทรัพย์
 สมัย ของ เศรษฐี เพราะ ถ้า พด เมือง มีความ รู้ คื เศรษฐี นั้น
 ก็ จะ หา คน ดี รับ ใช้ การ งาน ได้ ง่าย ดก จ้าง ที่ ถวด และ มีความ รู้ คื
 คง มีความ สามารถ ทำ การ งาน ให้ บัเกิด ผล ได้ มากกว่า ถูก จ้าง

ที่ใจเขาเป็นแน่ จึงเป็น การ สัมควร ที่เศรษฐกิจ จะต้องเต็มใจ
ยอมเสีย ทรัพย์ช่วยในการ คึกขานันด้วย

ถัดจาก การ คึกขานัน ประถม ที่เห็น กัน ว่าเป็นที่ คึกขานันสำหรับ
พลเมือง ทั่วไป แล้ว ยังมี การ คึกขานันวิชาช่าง ชั้น ประถม
(Rudimentary Mechanical Arts) ซึ่ง จะ ผลักให้ พลเมือง
มีมือ ทำการ ได้ยิ่ง ชีพ เป็นวิชา เพิ่ม คึกขานัน เอาเรียน เพียง เขียน อ่าน
และ คึกเลข ได้เล็กน้อย นั้น อีก เห็น กันว่าเป็น การ จำเป็น ที่รัฐบาล
จะต้อง บำรุง ทางนี้ ขึ้น ให้ทันกับ ความ คึกขานัน ของ การช่าง ทั้งหลาย
ที่เกิดขึ้นใหม่ มาก อย่าง ต่างชนิด อีก เช่น

การ คึกขานันวิชาช่าง ชั้น ประถม สำหรับ พลเมือง ชอน ถ้าจำหรับ
กรุง ลยาม แล้ว ก็จะเป็น การ สำคัญ ซึ่ง ต้อง รับ ร้อน จัด ทำ ขึ้น เป็น
อย่าง ยิ่ง เมื่อคิด ไป ถึง ว่าฝีมือช่างไทย ทุกวัน นี้เสื่อม ทราม
ลง เป็น อัน มาก เสื่อม ลง เพราะ สิ้นค้าค่า ประเทศ ที่ ราคา ถูก เข้า
มา ขาย ประมุข อดราคา สิ้นค้าเดิม ที่ทำ ด้วยฝีมือไทย นั้น ให้พ่าย แพ้
ไป เช่น การ ทอผ้า เป้นต้น แล้ว ยังมี การช่างไม้ช่าง เหล็ก ช่างแกะ
ช่าง สลัก ช่าง กลึง ช่างทอง และ ช่างทำสิ่ง ของ และ เติบียง อาหาร การ
ต่าง ๆ นานา ๆ ซึ่ง แรกก่อน มาทำ ด้วยฝีมือไทย แท้ทั้งนั้น นั้น มาบัดนี้
กลายเป็น ฝีมือช่าง ชาว ต่าง ประเทศ เสีย เป็น อัน มาก พวกจีน

เข้ามาทำการ แห้ง ชื้น ประชัน ชัมได้ ช่างไทยเสียแทบทุก อย่าง จน
ชั้นที่สุด แม้แต่ การ ซ่อมแซม ซ่อฟ้า ใบระกา ประดับ กระจุก บัด ทอง
และลาย เขียน ตาย สลัก เป็นของ ที่จำเพาะตา ของ คนไทย จะเห็น งาม
ได้ โดย ทรวดทรง ที่ต้อง ตาไทย เท่านั้น จีน ก็ อุดำห์ เข้ามา แย่ง
งานไป ทำได้ จน ชื่น การ ทำขนมต้ม แกลง ซึ่งเป็นรส ของไทยแท้
จีน ก็ อุดำห์ มาทำขายได้ ถ้าไม่มีการ แกล้ง ในทางนี้บ้าง ชาต
ไทย นับวัน ก็ จะ ถอย หล่น ออกไป หากิน เลี้ยงชีพ ตามไร่นา บ้าง
กระชั้นชิด ทุกที่

แท้จริงนั้นจีน ซึ่งเข้ามาแย่งงาน ทำเหล่านี้ เมื่อแรกเป็น
จีนใหม่พึ่งเข้ามา โดยมากไม่ได้ มีวิชาอะไร คิดตัว มาด้วยเฉย
มาแต่ตัวเปล่าก็จริง แต่ ความ ขอดทน ความ ขยัน และ ความ เพียร
ของเขา ที่มี เป็น อุปนิสัย เดิม แก่กล้า อยู่กว่า พต เมืองไทย นี้เอง ได้
เป็นกำลัง ค้ำจุน พตเมือง พ่ายแพ้ ไม่ได้ เมื่อต่อไปว่าโดยมากคน
พวกนี้ไม่รู้ หนักรื้อ หรือ ฝึกหัด วิชาอย่างใดมาแต่ก่อน เข้ามา ถึง
เมืองไทยแล้ว จึงได้ศึกษาฝึกหัดเรียน ทำตาม แบบแผน ของไทย
เสียเป็นขั้น เช่นนั้นแล้ว ความ หวังใจ ของ ชาตไทย ที่ยังมี อยู่ก็แต่
ว่า จะ ต้อง จัดการ ศึกษา ให้ พตเมือง ตามญีได้ เติบเรียน วิชา หนึ่งสี่
และ วิชา ช่าง ให้มีสติ ปัญญา รู้คิด รู้ ทำดีกว่า ชาวต่างประเทศ ที่ ไม่

ได้ศึกษามาแต่ก่อนเท่านั้น การศึกษาวิชาอ่านเขียน คณิต และ
วิชาช่าง แม้แต่เป็นชั้นประถมก็จะมี การ เวลาใน การ ศึกษา
นั้นหลายอยู่ ถ้าพลเมืองไทยชั้นเด็กได้คง คำน มาก่อน แล้ว ถึงจะ
อย่างไร เมื่อถึงเวลาจะเข้าทำการงานเลี้ยงชีพได้จริง คนต่าง
ประเทศชั้นจีนใหม่ซึ่งมิได้มีวิชาเข้าแต่มาก่อนเลย คงต้องเป็น
รองคนไทยชั้นใหม่อยู่เสมอ จึงเป็นความหวังใจว่าชาติไทย
จะเอาตัวรอดได้ก็จะเป็นเพราะ การ ศึกษา อย่าง เดียว

ในประเทศอเมริกาและออสเตรเลีย ซึ่งมี ความ ครอบ ครอบ ค่อ
การ แข่ง ชัน ประชัน แรง ทำงาน ของ พวก จีน สำมัญ จนถึง กับ ห้าม
ไม่ให้ จีน พวกนี้ เข้าไป แข่ง การ ทำ ใน เมือง ของ เขา ได้ นั้น แท้ ที่จริง
พวก จีน ที่ เข้า ไป ได้ แต่ ก่อน มีความ สามารถ ทำ ได้ ก็ แต่ การ เหว
การ หน้า เช่น การ ขุด ดิน การ แบก หาม เป็น พันธ์ ส่วน การ ที่ ดี
ขึ้นไป กว่า เพียง ชัน นายงาน เท่านั้น จีน ก็ ยัง ไม่ ได้ คิด กัน ไม่ ได้
เพราะ พลเมืองฝรั่งได้เข้าเรียน ศึกษา และ ผัก หัก วิชา ช่าง ชั้น ประถม
อยู่ ก่อน แล้ว แต่ ถึง อย่าง นั้น ฝรั่ง ก็ ยัง เกรง จีน อยู่ มาก เกรง ความ
มัธยัสถ์ ประหยัด ทวิพย์ ของ จีน ที่ เข้มงวด กว่า นั้น เป็น ไหญ่ อาหาร
การ เลี้ยงชีพ ของ จีน เป็ด อด น้อย กว่า กัน จึง ระวัง ทำ การ ลด
หย่อน ราคา ค่าแรง ให้ ต่ำ ลง ได้

การศึกษาชั้นสูง เช่น ที่สอนกันในโรงเรียน มหาวิทยาลัย นั้น
 นั้นแล้ว เป็นการ ที่อาจทำให้เกิดผลกลับคืนได้มากกว่าทุนที่
 ได้ลงไปในการ สร้างมหาวิทยาลัย หดเย่เท่า เพราะเหตุว่า
 ตระกูลปัญญาความคิดที่จะ นำให้ชาติ ไปสู่ความเจริญ ได้รวดเร็ว
 ขึ้น สมัยนั้น ต่อไป ภายหน้าจะเป็นเพราะ คน พวกนี้ ใน สมัยนี้
 คนเหล่านี้ชั้นสูงที่เป็น ชาติไทยแท้ ไม่พอกับความต้องการ เรา
 จึงต้อง จำเป็น ปราศจากทรัพย์ ราคามากไป แดกเปลี่ยน ซื้อหรือจ้าง
 แรง คน พวกนี้มาใช้ ไปพลาง มีพวกฝรั่งในราชการ และ พวก
 ฝรั่ง คำนวณ ห้างร้าน โรง สี่โรง เลื่อยโรง เหล็กที่มีทั่วไปใน กรุงเทพฯ
 นั้น เป็นต้น ถึงโดยว่าคน บางจำพวกจะเข้ามาตั้ง ทำ การ หามถ
 ประโยชน์ แต่ ถ้าพลัง ตัว ของเขาเอง เราไม่ได้ชักชวน หรือ จ้าง
 เขามา แต่ค่าที่เขาทำสิ่ง ของ ขายให้เราได้ใช้เป็น ประโยชน์
 ได้ หรือที่เขาช่วยขน ของ ขนสินค้าของเราออกไปขาย ชาว
 ต่าง ประเทศ นำราคาอย่างดีมาให้เราได้ เราต้องใช้ ค่าแรง และ
 ค่ากำไร ให้เขาจนเพียงพอ ก็เท่ากัน กับว่าเราจ้าง เขามาใช้ หรือ
 เราต้องซื้อของ ของฝรั่ง ชาวต่าง ประเทศเข้ามาใช้ ในบ้านเมือง เรา
 ต้องเสีย ราคาแพง โดยเหตุนี้เขาต้อง หัก บ้าน เมือง ถิ่นที่เดิมของเขา
 เข้ามา ทำ การงาน ให้แก่เรา หรือ ต้อง ขน สินค้า ทางไกลเข้า

มาถึง เป็น ขรรคมดา อยู่เอง ถ้าพลเมืองเราทำการ เหล่านี้
ได้ โดยดำพิงในบ้านเมือง ผลประโยชน์ที่ได้ของไทยก็จะไม่ต้อง
แพร่หลาย กระจาย ออกไป อย่าง เดียวนี้ ถ้าเรา พัง ตัวเราเองได้
ไม่ต้อง อาศัย ชาติอื่นแล้ว ความเจริญ ของเรานั้น วัน แต่จะ
รุ่งเรือง ถาวร ขึ้น ทุกที่ การ ศึกษา จึงเป็น ข้อ สำคัญอันใหญ่
สำหรับ ชาติแท้ ไม่เลือก ว่า แห่งไหน คำบถใด

แต่ก่อน มานักเรียน ทุกชั้น ใน ประเทศยุโรป ต้องเสียเงิน ค่า
เล่าเรียน ทั่วไป มาในบัดนี้ คำเล่าเรียน ชั้น ประถม ของ พลเมือง
เป็นอัน ยกเลิก กัน แล้ว ยี่สิบเอ็ด ปีที่แล้ว การ ศึกษา ขึ้น กลาง และ
ชั้น สูง ซึ่ง บาง ประเทศ นักเรียน ต้อง เสีย ค่าเล่าเรียน ส่วน ตัว อยู่บ้าง
แต่การ นี้ นับ วัน ต่อไป ก็มี แต่จะ ลด น้อย ลง เสมอ ประเทศ
อังกฤษเป็น ประเทศ ที่จัดการ ทางนี้ ต่ำหลัง กว่าประเทศ ใหญ่ ทั้ง หลาย
มาก จึง เห็น ปรากฏ ได้ ใน ทุกวันนี้ ว่า พลเมือง ชั้น ต่ำ ของ
อังกฤษ มีส่วน ที่ เขียน อ่าน ไม่ได้ อยู่ เป็น อันมาก แต่ฝ่าย คน ส่วน
น้อย ที่ ได้ รับ การ ศึกษา ขึ้น ถึง มหาวิทยาลัย นั้น โดย มาก เป็น คน
ในตระกูล ชั้น สูง และ ตระกูล ผู้มั่งคั่ง เป็น พัน เมื่อ การ ศึกษา
ชั้น สูง จะ ต้อง เสีย เงิน ค่าเล่าเรียน มาก แล้ว ก็ เป็น อัน พัน ถ้าถึง
ที่บุตร พลเมือง ชั้น ต่ำ และ อนาคตา จะ เข้าม ถึง ได้ ผิด กัน กับ ประเทศ

อเมริกา ประเทศเยอรมนี และ บาง ประเทศใน ทวีปยุโรป ซึ่ง รัฐบาล
 เกือบทุก ช่วย เลี้ยง ค่า ตั้ง สอน แทน เป็น ค่าตั้ง มหาวิทยาลัยใน
 ประเทศเหล่านั้น เก็บ แต่ ค่า ธรรมเนียม จด ทะเบียน ค่า ธรรมเนียม
 ประกาศนียบัตร และ ค่าใช้สอย เบ็ดเตล็ด ช่วยการ ขาดเหลือใน ของ
 พิเศษ ที่ต้องใช้ เป็น เครื่องมือ หรือ เครื่อง ทดลอง ฝึกหัด ในวิชาต่าง ๆ
 เป็น สิ่ง เป็น อย่างไป คน เฒ่าเรียน วิชาชั้น สูง ใน ประเทศยุโรป
 และ อเมริกา จึง มี คน ใน ตระกูลชั้น กลาง เป็น ส่วน มาก คนใน
 ตระกูลชั้น ต่ำ เรียน ขึ้นไปไม่ถึง โดย เหตุ ที่บิดา มารดา จัด สัน
 ต้อง จำเป็น เลิก การ เฒ่าเรียน ใน ชั้น กลาง ออก ทำ การ เลี้ยงชีพ เลี้ยง
 แต่ เน้น ตาม ขรรพดา การ ขวน ขวาย ของ บุรุษ บริบูรณ์
 ไป ด้วย ทรัพย์ สัมบัติ ไม่สู้ จะ แก่ กล้า เข้มงวด เหมือน ผู้ที่ จัด สัน ไม่
 บริบูรณ์ ถ้า คน ชั้น กลาง ได้รับ การ ตั้ง สอน ใน มหาวิทยาลัย เป็น
 ส่วนมาก อยู่แล้ว การ ขวน ขวาย ใน การ เลี้ยงชีพ ของ คน พวก นี้
 แพร่ หดหาย มาก ก็ สามารถ จะ นำ ความ เจริญ มา ให้ แก่ ชาติ และ
 บ้าน เมือง ของ ตัว ได้ รวด เร็ว ยิ่ง ขึ้น รัฐบาล ต้อง ออก เงิน ช่วย
 บำรุง การ ศึกษา มาก ขึ้น เท่าไร ราษฎร ก็ ต้อง จำเป็น ออก เนื่อ
 เจ้า เรี่ย ราย เสีย ภาษี อากร มาก ขึ้น ตาม ส่วน กัน

เงินที่จะเสียไปในการศึกษาของชาติจะไม่ได้ผลเป็นกำไร กลับคืน
ในทันที เพราะ ผลนั้น จะได้เป็นคน อยู่แก่ บุตรหลาน ที่จะ เป็นคน
ชั้น หลัง นั้น ก็ จริง แต่ถ้ามองว่า เงิน ซึ่ง รัฐบาล กู้ หนี้ มา สำหรับ
ทำประโยชน์ ให้แก่ ชาติเราใน ปัจจุบัน เช่น ก่อสร้าง เขื่อน ที่ เขื่อน ภูมิ ไชย
ทำทางรถไฟ และ การโยธาทั้ง หลาย นั้น จะต้องไป ตก หนี้ อยู่
แก่ บุตรหลาน ของ เรา ที่จะ ต้อง รับผิดชอบ หนี้ รายนี้ เป็น มรดก ตก ค่อย ไป
ด้วย แล้ว ก็ เห็น เป็น ความยุติธรรม ว่า เราควร จะ ลง ทุน เพื่อ
จะให้ บุตรหลาน ได้ รับ การ ศึกษา มีวิชา หาเลี้ยงชีพ ให้เป็น เครื่อง
มือ อันดี สำหรับ ทำการ หา ผล ประโยชน์ ให้ ชาติ ที่ เรา ทำไว้ เพื่อ
ประโยชน์ ส่วน เรา ใน ปัจจุบัน ทั้ง จะ ให้ เป็น กำไร ได้ สำหรับ ดำรง
รักษา ความ อธิปไตย ของ ชาติ ต่อ ไป ใน ภาย ภาย หน้า ด้วย

จบเล่ม ๑

เล่ม ๒ ยัง พิมพ์ ค่อย ไป